

วังจันทน์

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

วิทยานิพนธ์

โครงการปรับปรุงพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระราชวังจันทน์ กรม

INTERIOR DESIGN DEVELOPMENT OF THE CHANKASEM PALACE

NATIONAL MUSEUM

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต
 สาขาวิชา สถาปัตยกรรมภายใน ภาควิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม
 คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและวิทยาศาสตร์
 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง
 ปีการศึกษา 2530

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้แก้ไขหรือใช้เพื่อการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสาร

000295010056

วิทยานิพนธ์เรื่อง

โครงการปรับปรุงพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

พระราชวังจันทน์ กรม ม. พระนคร ศรีอยุธยา

ชื่อนักศึกษา

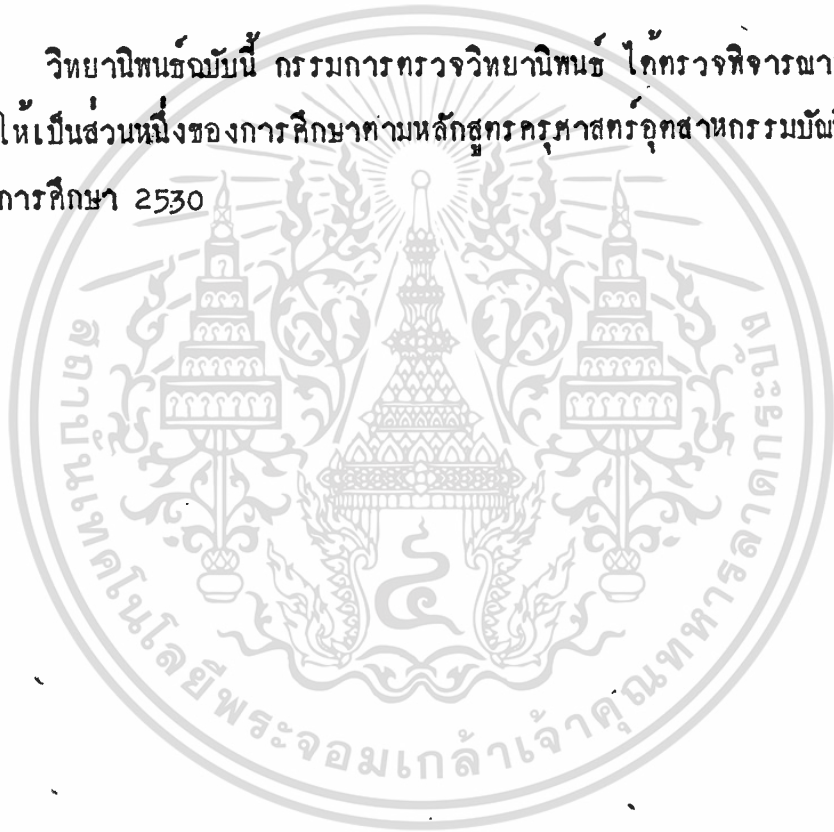
นายชนศักดิ์ ศรีครุฑ

อาจารย์ที่ปรึกษา

1. อาจารย์สอชิง วิจิตรสงคราม

2. อาจารย์ประชา จาระสมบูรณ์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ กรรมการตรวจวิทยานิพนธ์ ได้ตรวจพิจารณาและเห็นชอบแล้ว
จึงอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต
ประจำปีการศึกษา 2530

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์คุณหญิง วนิกา ชูประทีป)

คณบดี

บทคัดย่อ

ความมุ่งหมาย

การศึกษาวิจัยโครงการนี้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดแสดง
ของส่วนจัดแสดงนิทรรศการถาวร ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจันทรเกษม
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การออกแบบตกแต่งภายในมุ่งเน้นเฉพาะส่วนที่เป็นศิลปโบราณวัตถุแห่ง
อาณาจักรอยุธยา โดยการนำศิลปโบราณวัตถุเหล่านั้นมาเป็นสื่อกลางใน
การเพาะความรู้สึกแห่งความเป็นชาติ ความหวงแหนภาคภูมิในมรดก
ทางวัฒนธรรมต่าง ๆ พร้อมทั้งให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อส่งเสริมในด้านการ
ท่องเที่ยวให้แพร่หลายอย่างมีระบบ

แนวทางดำเนินการวิจัย

การวิเคราะห์โครงการ

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจันทรเกษม ตั้งอยู่ในพระราชวังจันทรเกษมวังหน้า
กรุงศรีอยุธยาอันมีประวัติความเป็นมายาวนาน และนับเป็น
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติในส่วนภูมิภาคแห่งแรกของประเทศไทย การ
วิเคราะห์โครงการทำได้โดย ศึกษาข้อมูลดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของโครงการ ได้แก่

- ประวัติความเป็นมาของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจันทรเกษม
- รายละเอียดเกี่ยวกับตัวอาคารและการจัดแสดง
- อัตรากำลังและหน้าที่ความรับผิดชอบ

2. พฤติกรรมของผู้เข้าใช้โครงการ (ใช้แบบสอบถามและสังเกตการณ์)

- ผู้ให้บริการ
- ผู้รับบริการ
- ศิลปโบราณวัตถุจัดแสดง

3. องค์ประกอบภายในพิพิธภัณฑ

- การกำหนดเรื่องราวการจัดแสดง

- เทคนิคการจัดแสดง
- ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
- การจัดแบ่งหมวดหมู่บุคคล

4. ศึกษาที่ตั้ง และสภาพแวดล้อม
5. ความเป็นไปได้ในด้านการส่งเสริมประสิทธิภาพการท่องเที่ยว
6. สถาปัตยกรรมเนื่องในพระพุทธศาสนา
7. พระพุทธรูปแบบต่าง ๆ
8. ชนบธรรมเนียมประเพณีและการละเล่นในงานเทศกาลต่าง ๆ

การสังเคราะห์โครงการ

จากผลการศึกษาและวิเคราะห์โครงการ พอสรุปแนวทางในการปรับปรุงการจัดแสดงได้ดังนี้

1. การแบ่งเรื่องราวการจัดแสดง ในแต่ละอาคาร ใช้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวอาคารกับเนื้อหาที่แสดง รวมทั้งผลวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม, การสังเกตการณ์ และที่สำคัญคือ ได้รับความกรุณาแนะนำจากท่านอาจารย์ จิรา จงกต อธิการบดี ผู้อำนวยการกองพิพิธภัณฑ์ศิลปากร
2. การออกแบบตกแต่งภายในส่วนจัดแสดงนิทรรศการถาวร เน้นการลำดับเรื่องราวอันต่อเนื่องเป็นหลัก การวางผังส่วนต่าง ๆ และการเสนอรูปแบบการจัดแสดง นำเอาเอกลักษณ์สถาปัตยกรรม และศิลปกรรมแขนงต่าง ๆ ของอยุธยา มาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับเทคนิคสมัยใหม่ เพื่อให้ผู้เข้าชมเกิดความผูกพันกับเหตุการณ์โดยที่ไม่ทำให้เกิดความเบื่อหน่ายต่อการชมศิลปโบราณวัตถุ ทั้งหมด

ข้อเสนอแนะ

พระนคร ศรีอยุธยา เป็นอาณาจักรที่เคยรุ่งเรืองจนถึงขีดสุดในอดีตพร้อมทั้งได้ทิ้งมรดกทางวัฒนธรรมไว้เป็นจำนวนมาก เป็นที่น่าเสียดายที่ว่ามรดกเหล่านั้นกำลังจะถูกลืมลงผ่านไปโดยขาดความสำนึก พร้อมกับการสูญสลาย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ของโบราณสถาน แม้ว่าโครงการนี้จะมีส่วนช่วยผลักดันความรู้สึที่
ต่อความเป็นชาติเอกราช แต่เมื่อเทียบกับความหลากหลายของสิ่ง
กำลังจะสูญไปนั้นว่าน้อยมาก น่าที่จะมีหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง
ดำเนินการให้เป็นกิจลักษณะโดยตรง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่วางไว้ด้วยดี ด้วยความอุปการะใน
ทุก ๆ ด้านจาก บิคา มาร์กา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องที่คอย ให้กำลังใจในการ
ดำเนินการ

ต่อไปนี้เป็น รายนามของผู้มีพระคุณ

อาจารย์ สอิ่ง วิชิตสงคราม อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ จิรา จงกล อธิการผู้อำนวยการ กองพิพิธภัณฑ

อาจารย์ ประชา จาระสมบุรณ์ อาจารย์ที่ปรึกษา

คุณ อภวิษ สุวรรณาศัย หัวหน้างานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจันทร เกษม

คุณ อรุณ เรืองโอสถ หัวหน้างานพิพิธภัณฑ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

คุณ วชิรา อัจเจียง จันทร เกษม

เจ้าหน้าที่งานธุรการ พิพิธภัณฑสถานแห่ง

ชาติจันทร เกษม

เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจันทร เกษมทุกท่าน

เจ้าหน้าที่ หน่วยศิลปากรที่ 1 พระนคร ศรีอยุธยา

เจ้าหน้าที่ สำนักพระราชวัง

เจ้าหน้าที่ ประจำพระราชวังบางปะอิน

และคณะกรรมการตรวจพิจารณาวิทยานิพนธ์ประจำปี 2529-

วิ-

แม้ว่าผู้วิจัยจะไม่สามารถเอยนามของผู้มีพระคุณทุกท่านได้ครบถ้วน แต่หวัง เป็น
อย่างยิ่งว่าความปรารถนาที่ดังกล่าวดังจะย้อนกลับไปสู่ทุกท่านเหล่านั้นเป็นทวีคูณ พร้อมทั้งขอ
อำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย จงลดบันดาลให้ทุกท่านประสบแต่ความสุข
ความเจริญยิ่งยั้งขึ้นด้วยจตุรพิภพชัยทุกประการ เทอญ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ค
กิจกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
รายการตารางประกอบ	ณ
รายการภาพประกอบ	ด
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 คำนำ	1
1.2 ความเป็นมาของปัญหา	3
1.3 แนวทางการแก้ปัญห	13
1.4 วัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์	15
1.5 ขอบเขตของการวิจัย	16
1.6 วิธีดำเนินการวิจัย	17
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	19
บทที่ 2 การศึกษาข้อมูลของโครงการ	21
2.1 ประวัติความเป็นมาของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจันทร เกษม	21
2.2 รายละเอียดเกี่ยวกับตัวอาคาร และการจัดแสดง	22
2.3 แผนภูมิสายการดำเนินงาน	24
2.4 อัตรากำลังและหน้าที่ความรับผิดชอบ	26
บทที่ 3 การศึกษาและการวิเคราะห์พฤติกรรม	33
3.1 พฤติกรรมของผู้เข้าใช้โครงการ	33
ก. ผู้ให้บริการ	
ข. ผู้รับบริการ	
ค. วัตถุประสงค์แสดง	
3.2 สรุปประเภทของผู้ใช้โครงการ	48

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

	หน้า
บทที่ 4 การวิเคราะห์โครงการ	56
4.1 การวิเคราะห์ที่ตั้งและสภาพแวดล้อมของโครงการ	56
4.2 การวิเคราะห์รายละเอียดโครงสร้างของอาคาร	69
4.3 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน	74
4.4 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านจิตวิทยาและพฤติกรรม	78
4.5 การวิเคราะห์องค์ประกอบของโครงการ	82
4.6 การวิเคราะห์การจัดแสดงศิลปโบราณวัตถุ	89
4.6.1 ศิลปโบราณวัตถุจัดแสดง	89
4.6.2 ศิลปโบราณวัตถุจัดแสดงแยกตามสมัยและประเภท	91
4.6.3 ตารางวิเคราะห์ประเภทและขนาดของศิลปโบราณวัตถุ	125
4.6.4 พื้นที่ในการจัดแสดงศิลปโบราณวัตถุต่อ 1 หน่วย	132
4.6.5 แผนภูมิการวิเคราะห์พื้นที่ส่วนแสดง	134
4.6.6 สรุปการคำนวณพื้นที่ส่วนจัดแสดงนิทรรศการถาวร	159
บทที่ 5 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านการจัดพิพิธภัณฑ์	165
5.1 ระบบการจัดห้องแสดงงาน	165
5.2 การให้แสงในโรงนิทรรศการ	185
5.3 สีในงานออกแบบสถาปัตยกรรม	192
บทที่ 6 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านวัฒนธรรมของอยุธยา	199
6.1 สถาปัตยกรรมเนื่องในพระพุทธศาสนาของอยุธยา	199
6.2 ประเพณี เพลงพื้นบ้านและการละเล่นของชาวอยุธยา	214
6.3 พุทธศิลป์ในประเทศไทย	219
บทที่ 7 สรุปแนวทางในการออกแบบ	235
ผลงานการออกแบบ	239
บรรณานุกรม	247

ภาคผนวก

	หน้า
1. บทสัมภาษณ์คณบดีผู้อำนวยการกองพิพิธภัณฑ์กรมศิลปากร	249
2. คำนำหน้า	253
3. แบบสอบถามสำรวจพฤติกรรม และทัศนคตินักท่องเที่ยว	260

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 1

3.19	แสดง สถิติจำนวนผู้เข้าพินิจพิษณสถานแห่งชาติจันทร เกษม	47
4.1	แสดง สรุปการวิเคราะห์ที่ตั้งและสภาพแวดล้อมของโครงการ	63
4.2	แสดง จำนวนนักท่องเที่ยวที่เคยไปแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ	80
4.3	แสดง ระยะเวลาที่พักในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาของคอบ แบบสอบถาม	81
4.4	แสดง องค์ประกอบภายในพินิจพิษณสถานแห่งชาติจันทร เกษม	86
4.6.2	แสดง ศิลปะโบราณวัตถุจัดแสดงแยกตามสมัยและประเภท	91
4.6.3	แสดง ตารางวิเคราะห์ประเภทและขนาดศิลปะโบราณวัตถุ	125
4.6.5	แสดง ตารางวิเคราะห์พื้นที่ส่วนแสดง	161
6.1	แสดง ประเพณีการจัดงานเทศกาลของชาวอยุธยา	218

รายการภาพประกอบ

รูปที่

หน้า

1. แสดง แผนภูมิสายการดำเนินงาน	24
2. แสดง แผนภูมิของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทรมuseum	52
3. แสดง แผนภูมิของผู้มาติดต่อเกี่ยวกับทางพิพิธภัณฑ์	53
4. แสดง แผนภูมิของผู้ให้บริการ	54
5. แสดง แผนภูมิของศิลปโบราณวัตถุจัดแสดง	55
6. แสดง แผนภูมิศูนย์กลางการท่องเที่ยวหลักจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	61
7. แสดง แผนภูมิศูนย์กลางการท่องเที่ยวรอง	62
8. แสดง แผนผังพระราชวังจันทรมuseum	73
9. แสดง การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ	87
10. แสดง สรุปล่องประกอบภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทรมuseum	88
11. แสดง แผนภูมิการวิเคราะห์พื้นที่ส่วนแสดงต่อ 1 หน่วย	134
12. แสดง การใช้พื้นที่ส่วนจัดนิทรรศการถาวร	164
13. แสดง มรดกทางวัฒนธรรมของชาติ	239
14. แสดง ความเป็นมาของโครงการ	239
15. แสดง ความเป็นมาของโครงการ	240
16. แสดง ความเป็นมาของโครงการ	240
17. แสดง พื้นที่จัดแสดงนิทรรศการถาวร	241
18. แสดง โฉมลักษณะสถาปัตยกรรมอยุธยา	242
19. แสดง ยุคที่ 1 สมัยอยุธยา	242
20. แสดง ลักษณะสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยาตอนต้น	243
21. แสดง ลักษณะสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยาตอนกลาง	243
22. แสดง ลักษณะสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยาตอนปลาย	244
23. แสดง หุ่นจำลองการจัดนิทรรศการถาวร	244

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่

24.	แสดง หุ่นจำลองสวนประชาสัมพันธ์การทองเที่ยว	245
25.	แสดง หุ่นจำลองสวนทางเขากานหนา	245
26.	แสดง หุ่นจำลองสวนแสดงประติมกรรมขนาดใหญ่	246
27.	แสดง หุ่นจำลองสวนแสดงพระพุทธรูปขนาดใหญ่	246

บทที่ 1

1.1 คำนำ

พระนครศรีอยุธยา เป็น เมืองหลวงแห่งราชอาณาจักรสยามตลอดระยะเวลาที่
ผ่านมา ได้ทิ้งมรดกอันล้ำค่าทุกแขนงไว้มากมายจนอาจกล่าวได้ว่าไม่มีผู้ใดสามารถเรียนรู้ได้
จบสิ้น การใช้เวลาเพียงเล็กน้อยในการศึกษา หรือเที่ยวชม จึงไม่อาจเข้าถึงจิตและวิญญาณ
แห่งอยุธยาได้

อย่างไรก็ตามความภูมิใจและหวงแหนในความเป็นเอกราชของชาติไทยตั้งแต่
ครั้งอดีตกาลสามารถที่จะปลุกฝัง ได้จากมรดกทางวัฒนธรรมเหล่านั้น ถ้าได้มีการลำดับเรื่อง
ราวที่มีความต่อเนื่องและถูกต้องน่าสนใจในสถานที่ที่เหมาะสมควรค่าแก่การศึกษา แม้จะใช้
เวลาเพียงช่วงสั้น ๆ จากการเข้าชม ก็จะสามารถยังประโยชน์ได้อย่างมหาศาล ความมี
คุณค่าอันเกิดจากการทุ่มเทชีวิตและจิตใจให้การสร้างสรรค์งาน ศิลปโบราณวัตถุ โบราณ
สถาน และประวัติศาสตร์ในตัวของมันเอง คงจะหาไม่ได้อีกแล้ว ในสังคมมนุษย์ยุคปัจจุบัน
อันมีระบบ เศรษฐกิจ และความเจริญทางค่านวัตกรรม และเทคโนโลยี เข้ามามีบทบาทที่สำคัญ
ในชีวิตประจำวัน

ถึงกระแสนพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
"การสร้างอาคารสมัยนี้ คงจะเป็นเกียรติสำหรับผู้สร้างคนเดียว
แต่เรื่องโบราณสถานนั้นเป็นเกียรติของชาติ อีรูเกา ๆ แขนเดียวก็มีค่าควรจะช่วยกันรักษา
ไว้ ถ้าเราชาติ สุโขทัย อยุธยา และกรุงเทพฯ แล้วประเทศไทยก็ไม่มี ความหมาย"

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงควรได้รับการสนับสนุนและร่วมมือกันทุก ๆ ฝ่าย
ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน เพื่อใช้โบราณวัตถุ ปูชนียสถาน และประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยา
เป็นสื่อกลางในการเพาะความรู้สึกเบื้องต้นสูง คือ ความรักชาติ ความสามัคคี กล้าหาญ
และเคารพเสียสละ ให้เป็นคุณสมบัติที่คึกคักเยาวชน อันจำเป็นกำลังสำคัญของชาติสืบไป

พระราชวังจันทน์ เกษม วังหน้ากรุงศรีอยุธยา เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนหนึ่ง ในอันที่จะเสริมสร้างภาพพจน์ดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นเป้าหมาย และที่มาของโครงการ ค่ายเหตุผลต่อไปนี้

- เป็นอนุสรณ์สถานครั้งกรุงศรีอยุธยาแห่งเดียวที่ยังคงลักษณะสมบูรณ์
- เคยเป็นที่ประทับของมหาอุปราชหลายพระองค์ โดยเฉพาะสมเด็จพระนเรศวรมหาราช
- พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบูรณะซ่อมแซม และเคยเสด็จขึ้นประทับ
- เป็นตัวเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ ทางด้านสถาปัตยกรรมระหว่างสมเด็จพระนารายณ์ราชินีเวสตร์ลูปรี พระราชวังบางปะอินและพระนครคีรี
- เป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติแห่งแรกในส่วนภูมิภาค
- ศิลปโบราณวัตถุทั้งหมด เป็นของที่ขุดพบในสถานที่แวดล้อมโครงการ
- การจัดแสดงในปัจจุบันยังขาดความน่าสนใจและคุณลักษณะที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังอยู่ในสภาพที่จะสามารถปรับปรุงเพื่อถ่ายทอดเรื่องราว ที่มีคุณค่าได้คือว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

โครงการนี้จึงเป็นการ เสนอแนะแนวทางในการจัดปรับปรุงพระราชวังแห่งนี้ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดในด้านเทคนิคการจัดแสดงเนื้อหา เรื่องราวทางด้านประวัติศาสตร์ ชาติ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะช่วยชี้แนวทางอันจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงโครงการจริงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

และจะเป็นตัวอย่างของโบราณสถานอันมีอิทธิพลในด้านการปลูกเร้า ความภาคภูมิใจ ความรัก เพิ่มพูนความหวงแหนในสมบัติ และวัฒนธรรมอันสูงค่าของประเทศชาติ ทั้งยังเป็นแหล่งดึงดูดความสนใจ ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้มีความรู้สึกชื่นชม และยกย่องในประวัติศาสตร์ อันทรงงามของชาติไทยตลอดไป

นาย ชนศักดิ์ ศรีครุฑ
16 ธันวาคม 2529

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.2 ความเป็นมาของปัญหา

1.2.1 ความเป็นมาของปัญหาภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทระ-เกษม

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทระ-เกษม ตั้งอยู่ในพระราชวังจันทระ-เกษม วังหน้า-
 ครั้งกรุงศรีอยุธยา ปัจจุบันได้จัดแสดงศิลปโบราณวัตถุในอาคารอื่นเป็นพระที่นั่งเดิมหลายหลัง
 (กล่าวโดยละเอียดในหัวข้อ 2.2) อันประกอบไปด้วย

1. พลับพลาจตุรมุข จัดแสดงศิลปวัตถุ
2. พระที่นั่งพิมานรัตยา จัดแสดงศิลปวัตถุ
3. พระที่นั่งพิสัยศัลยลักษณ์ หอคูหา กรมศิลปากรบูรณะเมื่อพ.ศ. 247

ปัจจุบันเปิดให้เข้าชมในบางโอกาส

4. ระเบียงจัดแสดง จัดแสดงพระพุทธรูป, ศิลปจารึก, ใบเสมา
5. ส่วนจัดแสดงกลางแจ้ง (**OPEN EXHIBITION**)

ส่วนที่ไม่ได้จัดแสดงคือ

1. อาคารมหาดไทย (ที่ว่าการมณฑลกรุงเก่าสร้างในสมัย ร.5)
2. อาคารสโมสรเสือป่า เป็น คลังเก็บศิลปวัตถุ (สร้างสมัย ร.6)
3. ตึกโรงมาพระที่นั่ง เป็น บ้านพักหัวหน้าพิพิธภัณฑ์สถาน

การนำพระที่นั่งดังกล่าวข้างต้นซึ่งเป็นโบราณสถานมาเป็นสถานที่จัดแสดงศิลป-
 วัตถุ ทำให้เกิดผลกระทบดังนี้

ก. ผลกระทบในค่านศิลปโบราณวัตถุ

1. ขาดความงามและความสัมพันธ์กันระหว่างตัวอาคารกับประโยชน์ใช้สอย ที่
 มีมาแต่เดิมในแต่ละพระที่นั่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพลับพลาจตุรมุข ซึ่งเคยใช้เป็นที่ประทับ
 ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคราวเสด็จประพาสมณฑลกรุงเก่า และจังหวัดใกล้เคียง

2. ศิลปโบราณวัตถุที่บรรจุเข้าแสดง กระจุกกระจายไม่สามารถที่จะแบ่งออก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ให้เป็นหมวดหมู่ ยุคสมัย ที่ชัดเจนได้ เนื่องจาก โครงสร้างทางสถาปัตยกรรมในแต่ละพระที่นั่งบังคัย ทำให้ยากต่อการจำแนกเรื่องราวอันเป็นผลเสียต่อการศึกษาค้นคว้า

3. ยังมีศิลปโบราณวัตถุ ที่มีค่าและหาดูได้ยากจากการชุกพบในบริเวณอาณาจักรศรีอยุธยา อีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งปัจจุบันเก็บอยู่ในคลังของพิพิธภัณฑ์เอง และยังไม่เคยมีการจัดแสดงมาก่อน เพราะขาดสถานที่จึงเป็นการสูญเสียความมีคุณค่า อันพึงจะก่อให้เกิดประโยชน์ แก่อนุชนรุ่นหลัง ได้ศึกษาค้นคว้าต่อไป

4. ขาดการนำเสนอที่น่าสนใจ เนื่องจากสถานที่คับแคบ เมื่อเทียบกับจำนวนของศิลปโบราณวัตถุ

5. ศิลปโบราณวัตถุบางชิ้นขาดข้อมูลทางด้านการศึกษาทำให้ผู้เข้าชม ไม่ได้รับความรู้เท่าที่ควร

ข. ผลกระทบในค่านิยมหรือศรัทธา และคุณค่าทางสถาปัตยกรรม

1. พลับพลาจตุรมุข ควรจะจัดแสดงเป็นอนุสรณ์สถานของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยเฉพาะ ทั้งนี้เนื่องจากพระองค์ทรงเป็นบูรพบิดาแห่งราชวงศ์จักรี และได้เสด็จขึ้นประทับหลายครั้ง อีกทั้งเครื่องราชูปโภคส่วนพระองค์ยังคงมีอยู่พอที่จะจัดแสดงได้

2. พระที่นั่งพิมานรัตยา ควรใช้เป็นสถานที่จัดแสดงเป็นเรื่องราวของอาณาจักรอยุธยาโดยเฉพาะ เนื่องจากไม่สามารถจัดเป็นอนุสรณ์สถานได้เหมือนกับ พลับพลาจตุรมุข เพราะขณะเริ่มสร้าง ร.4 ได้เสด็จสวรรคต และ ร.5 ได้ทรงสร้างต่อจนเสร็จสมบูรณ์ แต่ไม่ได้เสด็จขึ้นประทับ เพราะได้สร้างพระราชวังขึ้นใหม่ที่บางปะอินแล้ว จึงทรง พระราชทานพระที่นั่งองค์นี้ ให้เป็นที่ว่าการมณฑลกรุงเก่า และใช้ต่อมาจนยกเลิกการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล (ดูรายละเอียดในบทที่ 2 หัวข้อ 2.1) จากลักษณะโครงสร้างทางสถาปัตยกรรมของพระที่นั่งองค์นี้สามารถใช้จัดแสดงเรื่องราวต่าง ๆ ในแบบนิทรรศการชั่วคราว และนิทรรศการหมุนเวียนได้ (**CHANGING EXHIBITION**)

3. ศิลปโบราณวัตถุทรงคุณค่าบางชิ้น ที่จัดแสดงกลางแจ้งในปัจจุบัน ควรย้ายเข้าจัดแสดงภายในอาคาร เพราะอาจเกิดการเสื่อมสภาพอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สถาปณินฟ้าอากาศ

ค. ผลกระทบในด้านการสูญเปล่าของสถาปัตยกรรม

อาคารมหาคไทย ที่ว่าการมณฑลกรุงเก่าเดิม (ดูรูปที่ 4.1) สร้างมาแต่สมัย พระยาโบราณราชธานินทร์ (พร เคษะคุปต์) เป็นสมุหเทศาภิบาลมณฑลอยุธยา ในรัชสมัย ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ใช้เป็นที่ว่าการมณฑลจนกระทั่งยกเลิกการปกครองแบบมณฑล พ.ศ. 2483 อาคารนี้จึงไม่ได้ใช้ประโยชน์

จากสภาพปัจจุบัน และลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารสามารถนำมาใช้ – ประโยชน์ ในการจัดแสดงเป็นพิพิธภัณฑ์ได้อย่างสมบูรณ์แบบ (ดูรายละเอียดในบทวิเคราะห์ที่ 4.2) แทนที่จะปล่อยให้เกิดการสูญเปล่าของสิ่งต่าง ๆ ข้างต้น

1.2.2 ผลวิเคราะห์ความเป็นมาและปัญหาในค่านักกิจกรรมท่องเที่ยวภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2528 : หน้า 4-13)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญมากจังหวัดหนึ่งของประเทศ นอกจากความยิ่งใหญ่ของการที่เคยเป็นเมืองหลวงราชอาณาจักรสยามแล้ว ยังมีแหล่งผลิตศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมกันมาจากรรพบุรุษอย่างต่อเนื่อง และยังคงคุณค่า เช่น เติม ไม่ว่าจะเป็นการผลิตมีด ที่หมู่บ้านอรุณนิคม เครื่องปั้นดินเผาที่ตำบลคลองสระบัว เป็นต้น เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งที่ปัจจุบันสิ่งเหล่านี้กำลังจะสูญไปพร้อมกับซากปรักหักพังของโบราณสถาน และกาลเวลาค่อยสาเหตูกต่าง ๆ ดังที่กล่าวไว้แล้วในค่านำ

ข้อมูลที่จะกล่าวต่อไปนี้จะชี้ให้เห็นถึงการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทั้งที่เป็นโบราณสถานทางประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ อันจะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการปรับปรุงการจัดแสดงใ

ศิลปโบราณวัตถุในพิพิธภัณฑ์สถาน ให้สอดคล้องกับการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น

ก. จุดประสงค์ในการเดินทาง

นักท่องเที่ยวชาวไทยกว่าครึ่ง เดินทางมาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อการพักผ่อน โดยมีถึงร้อยละ 54.66 ของผู้ตอบแบบสอบถาม รองลงมาคือจุดประสงค์เพื่อทัศนศึกษา ซึ่งมีจำนวนร้อยละ 39.30 ของผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามชาวต่างประเทศ มีจุดประสงค์เพื่อการพักผ่อน และทัศนศึกษาในสัดส่วนที่เกือบเท่ากัน โดยมีจำนวนร้อยละ 56.76 และ 56.31 ตามลำดับ (โปรดดูรายละเอียดในตารางที่ 1.1 หน้า)

ข. สิ่งดึงดูดความสนใจ

นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ให้ความสนใจในค่านประวัติศาสตร์-ศิลปโบราณสถาน และโบราณวัตถุเป็นอันมาก โดยมีถึงร้อยละ 85.19 และ 42.65 ของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละกลุ่ม ตามลำดับ สิ่งดึงดูดความสนใจรองลงมาของชาวไทยได้แก่ ความสวยงามตามธรรมชาติ และสถาปัตยกรรมสวนชาวต่างประเทศให้ความสนใจในค่านสถาปัตยกรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี (โปรดดูรายละเอียดในตารางที่ 1.2 หน้า)

ค. การใช้บริการการท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศส่วนใหญ่จะเดินทางในรูปแบบของการบริการตนเอง โดยมีถึงร้อยละ 56.67 (ชาวไทย) และ 47.30 (ชาวต่างประเทศ) ตามลำดับ อันดับรองลงมาคือ การบริการท่องเที่ยวจากเพื่อนร้อยละ 15.90 สำหรับชาวไทย ร้อยละ 27.48 สำหรับชาวต่างประเทศ (โปรดดูรายละเอียดในตารางที่ 1.3 หน้า)

การประชาสัมพันธ์เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการ เชื้อเชิญนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องด้วยมีแหล่งท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ที่นักท่องเที่ยวไม่เคยได้ยินชื่อ และ หรือไม่รู้จักสถานที่ แม้แต่บริษัทท่องเที่ยวเองก็ตาม

ในขณะที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทางท่องเที่ยวในรูปแบบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบของการบริการตนเอง ซึ่งถือเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดจะได้รับการแนะนำจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
คือ

1. ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
(*TOURISM CENTER OF AYUTTHAYA*)
2. หน่วยศิลปากรที่ 1 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
(*THE FIRST FINE ARTS OF AYUTTHAYA*)

ข้อมูลที่ได้จากสองหน่วยงานนี้คือ

- แผนที่การท่องเที่ยว (*MAP OF AYUTTHAYA*)
- แหล่งท่องเที่ยวภายในและนอกเกาะเมืองอยุธยา
- ศิลปพื้นบ้าน

ข้อมูลเบื้องต้นเป็นเพียงข้อมูลพื้นฐานทั่วไป อันจะหาได้จากหนังสือนำเที่ยว
(*GUIDE BOOK*) และโดยมากจะไม่ได้รับประโยชน์คุ้มค่าเนื่องจาก

- ก. ขาดการประชาสัมพันธ์ถึงแหล่งท่องเที่ยวแยกตามประเภทคือ
 - แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และสถาปัตยกรรม
 - แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม
 - แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติศึกษาและการพักผ่อนหย่อนใจ

ข. ขาดการประชาสัมพันธ์ถึงลักษณะที่ดึงดูด การเข้าถึงและเส้นทางการท่องเที่ยว
ใกล้เคียงกัน (*COMMUNICATION*) อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเข้าชมได้ทั่วถึง
อย่างมีระบบ

ค. ขาดการประชาสัมพันธ์ถึง ลักษณะของกลุ่มโบราณสถาน เอกลักษณะและแบบ
ฉบับของศิลปกรรมแต่ละยุค ตลอดจนศิลปกรรมชิ้นเลิศที่หาได้ยาก ในโบราณสถานแต่ละแห่ง
เช่น ลวดลายปูนปั้นวิญูเขาทอง, วัคส์ม เป็นต้น

อนึ่ง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทรเกษม นับเป็นโบราณสถานแห่งหนึ่งที่มีผู้ให้ความ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สนใจมากพอสมควร (โปรดดูรายละเอียดสถิติผู้เข้าชมในตารางที่ 4.1, หน้า) ดังนั้น จึงเป็นการสมควรในอันที่จะนำปัญหาดังกล่าวข้างต้นมาปรับปรุง และนำเสนอภายในพิพิธภัณฑสถาน เพื่อเป็นการส่งเสริมประสิทธิภาพในด้านการท่องเที่ยว และรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว ที่จะเพิ่มขึ้นในโอกาสต่อไป (โปรดดูรายละเอียดในตารางที่ 1.4 และ หน้า 12)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สนใจมากพอสมควร (โปรดดูรายละเอียดสถิติผู้เข้าชมในตารางที่ 4.1 หน้า) ทั้งนี้
จึงเป็นการสมควรในอันที่จะนำปัญหาดังกล่าวข้างต้นมาปรับปรุง และนำเสนอภายในพิพิธภัณฑ์
เพื่อเป็นการส่งเสริมประสิทธิภาพในด้านการท่องเที่ยว และรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว ที่
จะเพิ่มขึ้นในโอกาสต่อไป (โปรดดูรายละเอียดในตารางที่ 1.4 และ หน้า 12)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 1.1

จุดประสงค์ของการเดินทางของผู้ตอบแบบสอบถามชาวไทยและชาวต่างประเทศ

รายละเอียด	ชาวไทย		ชาวต่างประเทศ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
พักผ่อน	299	54.66	126	56.76
ธุรกิจ	27	4.93	45	20.27
ทัศนศึกษา	215	39.30	125	56.31
ราชการ	23	4.20	—	—
เยี่ยมญาติ, เพื่อน	49	8.95	—	—
กีฬา	10	1.82	—	—
กิจกรรมทางศาสนา	20	3.65	23	10.36
อื่น ๆ	25	4.57	15	6.76
รวม	668		334	

ที่มา ภาควิชาผังเมืองคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 1.2

สิ่งดึงดูดความสนใจให้เดินทาง มาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาของผู้ตอบแบบสอบถามชาวไทย
และชาวต่างประเทศ

รายละเอียด	ชาวไทย		ชาวต่างประเทศ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ประวัติศาสตร์โบราณสถาน โบราณวัตถุ	466	85.19	108	48.65
สถาปัตยกรรม	125	22.85	78	35.14
ชนปรัธรรมนิยมประเพณี	71	12.97	64	28.83
ความสวยงามตามธรรมชาติ	142	25.95	17	7.66
แหล่งผลิตอุตสาหกรรมในครัวเรือน	20	3.65	24	10.81
สินค้าหัตถกรรมพื้นบ้าน	34	6.21	7	3.15
อื่น ๆ	27	4.93	24	10.81
รวม	885		322	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 1.3

การใช้บริการการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถามชาวไทยและชาวต่างประเทศ

รายละเอียด	ชาวไทย		ชาวต่างประเทศ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
บริการตนเอง	370	56.67	105	47.30
เพื่อน	87	15.90	25	11.26
หน่วยงานที่ท่านทำงานอยู่	26	4.75	—	—
บริษัทนำเที่ยวในกรุงเทพฯ	7	1.27	61	27.48
บริษัทนำเที่ยวในจังหวัดภูมิภาคนาของทาน	64	11.70	24	10.81
บริษัทนำเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยว	17	3.10	—	—
อื่น ๆ	19	3.47	—	—
ไม่ตอบ	17	3.14	7	3.15
รวม	547	100.00	222	100.00

ที่มา : ภาควิชาผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาฯ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 1.4

การประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยวจังหวักพระนครศรีอยุธยา

ปี พ.ศ.	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ	รวม
2528	394,742	139,054	533,796
2529	403,552	149,275	557,827
2530	422,022	159,837	581,859
2531	435,150	170,740	605,890
2532	447,937	181,984	629,921
2533	460,382	193,570	653,952
2534	472,486	205,497	677,983
2535	484,250	217,765	702,015
2536	495,672	230,374	726,046
2537	506,752	243,325	750,077
2538	517,491	256,617	774,108

ที่มา : ภาควิชาผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.3. แนวทางการแก้ปัญหา

จากความเป็นมาของปัญหาในหัวข้อ 1.2 พอจะสรุปแนวทางในการแก้ปัญหาได้ดังต่อไปนี้

1.3.1 แนวทางแก้ปัญหาภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทรมuseum

1. ย้ายศิลปโบราณวัตถุจาก ภัณฑารักษ์กรมฯ พระที่นั่งพิมานรัตยา ระเบียบจัดแสดง และส่วนจัดแสดงกลางแจ้ง (บางชิ้น) ไปแสดงในอาคารมหาดไทย (ที่ว่าการมณฑลกรุงเทพฯ เดิม) ซึ่งปัจจุบันไม่ได้ใช้ประโยชน์
2. ตกแต่งภายใน ภัณฑารักษ์กรมฯ ให้เป็นอนุสรณ์สถานของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 พร้อมทั้งจัดแสดงเครื่องราชูปโภคส่วนพระองค์ และเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพระราชวังแห่งนี้
3. จัดแสดงเรื่องราว และวีรกรรมต่าง ๆ ตลอดจนสมัยกรุงศรีอยุธยา เหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ เพื่อปลูกฝังให้ยูเซาชม เกิดความซาบซึ้งและภูมิใจในความเป็นเอกราชของชาติ โดยการจัดเป็นส่วนแสดงนิทรรศการหมุนเวียน (**CHANGING EXHIBITION**) ในพระที่นั่งพิมานรัตยา ตามความเหมาะสมของลักษณะสถาปัตยกรรมดั้งเดิมที่โลกลาวมาแล้วใน หัวข้อ 1.2.1 (รวมทั้งนิทรรศการหมุนเวียนจากส่วนกลางคือกองพิพิธภัณฑ์ด้วย)
4. ปรับปรุงอาคารมหาดไทย ให้เป็นส่วนจัดแสดงนิทรรศการถาวรของศิลปโบราณวัตถุทั้งหมด และเน้นเป็นพิเศษสำหรับการจัดแสดงของสมัยอยุธยา ให้ความรู้แก่ยูเซาชมทั้งด้านศิลปโบราณวัตถุสถาปัตยกรรม พุทธศิลป์ ศิลปวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างมีระบบ
5. จัดแบ่งหมวดหมู่ยุคสมัย ของศิลปโบราณวัตถุให้ชัดเจน พร้อมทั้งเรื่องราวที่ต่อเนื่อง และข้อมูลทางค่านการศึกษา เพื่อให้ยูเซาชมสามารถแยกแยะความแตกต่างตลอดจนวิวัฒนาการทางศิลปะในแต่ละยุคสมัยได้ตามลำดับ
6. นำศิลปโบราณวัตถุ ที่เก็บไว้ในคลังมาจัดแสดงเพิ่มขึ้นจากเดิมโดยเลือกสรร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เฉพาะชั้นที่มีคุณค่าสูงเป็นเกณฑ์

7. ในค่านการประชาสัมพันธ์ เน้นการออกแบบทางเข้าใหญ่ ให้น่าสนใจกว่าเดิม
8. ในค่านแผนผังการเข้าชม เพิ่มป้ายประชาสัมพันธ์ ภายในพิพิธภัณฑ์สถานเอง เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าชม

1.3.2 แนวทางแก้ปัญหาในค่านการท่องเที่ยวภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากจุดประสงค์ของการเดินทาง และสิ่งดึงดูดความสนใจ ของนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ในหัวข้อ 1.2.2 หน้า นั้น สามารถที่จะกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาได้โดย การนำเสนอเรื่องราวของสถานที่ท่องเที่ยว, โบราณสถานด้วยการใช้เทคนิคและวิธีการ ที่น่าสนใจโดย

- ก. ประชาสัมพันธ์ถึงแหล่งท่องเที่ยวแยกตามประเภท
- ข. ประชาสัมพันธ์ถึงลักษณะที่ดึงดูด การเข้าถึง และเส้นทาง การท่องเที่ยวที่ใกล้เคียงกัน
- ค. ประชาสัมพันธ์ถึง ลักษณะของกลุ่มโบราณสถาน เอกลักษณะและแบบฉบับของศิลปกรรมแต่ละยุค (กล่าวโดยละเอียดแล้วในหัวข้อ 1.2.2 หน้า)

1.4 วัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์

1. เพื่อศึกษาถึงการจัดระบบของพิพิธภัณฑ์ประเภทประวัติศาสตร์และโบราณคดี ขนาดเล็ก
2. เสนอความคิดเห็นในด้านการออกแบบตกแต่งภายในให้เกิดประโยชน์คือ กลุ่มอนุสรณ์สถาน และให้เกิดการใช้ประโยชน์ของแต่ละอาคารภายในพระราชวัง อย่างเต็มที่ แก่ปัญหาการสูญเสียไปทางสถาปัตยกรรม
3. เก็บและรวบรวมข้อมูลของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทรมหาเทวที่ซึ่งสามารถกระทำได้ เช่น
 - ประวัติความเป็นมา, คุณค่าทางโบราณคดี
 - การบริหารงาน, อัตรากำลัง, บุคลากร ฯลฯ
 - การดำเนินงาน
 - รายละเอียดเกี่ยวกับตัวอาคาร และการจัดแสดง
 - ตำรา, วัตถุ และจัดทำผังตลอดจนแบบแปลนพร้อมรูปถ่ายของอาคาร ซึ่งแต่เดิมมีอยู่อย่างกระจัดกระจาย ยากแก่การทำการศึกษาค้นคว้า
 - ฯลฯ
4. ศึกษาคุณค่าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับศิลปโบราณวัตถุ, สถาปัตยกรรมและศิลปแขนงอื่น ๆ ทั้งในสมัย ทวารวดี, ลพบุรี, อุทอง, อยุธยา, และรัตนโกสินทร์
5. ศึกษาคุณค่าข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ ในสมัยกรุงศรีอยุธยา เพื่อนำมา จัดแสดงให้อนุชนรุ่นหลังเกิดความซาบซึ้งและห่วงแหนในความเป็นชาติ อันยิ่งใหญ่
6. รวบรวมแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ พร้อมทั้งศิลปชิ้นเอกในแต่ละสถานที่และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีระบบ
7. ฯลฯ

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

โครงการปรับปรุงพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระราชวังจันทร์ เกษม ภูมิโครงการ
ประกอบด้วย

1. อนุสรณ์สถานพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พลับพลาจตุรมุข)
2. ส่วนจัดแสดงนิทรรศการหมื่นเวียน และนิทรรศการชั่วคราวพระที่นั่งพิมาน
รักษา (เน้นเรื่องราวการจัดแสดงที่เกี่ยวข้องกับอาณาจักรอยุธยาโดย
เฉพาะ)
3. ส่วนจัดแสดงนิทรรศการถาวร (อาคารมหาดไทย)

การวิจัยเน้นส่วนที่สำคัญที่สุด ของการจัดแสดงคือส่วนที่ 3 (ส่วนจัดแสดงนิทรรศ
การถาวร) เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นมาของปัญหาในด้านการท่องเที่ยวจังหวัดพระนคร
ศรีอยุธยา

ดังนั้นในภาคการออกแบบ จึงทำเฉพาะส่วนจัดแสดงนิทรรศการถาวร ศิลปะโบ
ราณวัตถุสมัยอยุธยา ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

- ก. ส่วนประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 - จอภาพแสดงสถาปัตยกรรมในแต่ละยุคศิลปหัตถกรรม, ประเพณีการเล่น
 - ศิลปกรรมชิ้นเอกในศิลปกรรมแต่ละยุค
 - ส่วนพักผ่อน

ข. ส่วนจัดแสดงส่วนประกอบสถาปัตยกรรม

ค. ส่วนจัดแสดงกรรมวิธีการหล่อพระพุทธรูป และจิตรกรรมฝาผนัง

ง. ส่วนจัดแสดงพระพุทธรูป, พระพิมพ์

จ. ส่วนจัดแสดง ประติมากรรมรูปเคารพหนังใหญ่ หนังตะลุง

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

1.1 ศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ

- ลักษณะและความเป็นมาของปัญหา
- แนวทางการแก้ปัญหา
- กำหนดขอบเขตของการวิจัย

1.2 ศึกษาข้อมูลรายละเอียดของโครงการ

- ประวัติความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทรม
- รายละเอียดเกี่ยวกับตัวอาคาร
- อัตรากำลัง หน้าที่ความรับผิดชอบและการดำเนินงาน

1.3 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางด้านการจัดพิพิธภัณฑ์

- เทคนิคการจัดแสดง
- ความสัมพันธ์ภายในโครงการ
- การแบ่งประเภทศิลปโบราณวัตถุ
- ข้อมูลประกอบอื่น ๆ เช่น ลักษณะทางสถาปัตยกรรม, ประติมากรรม และศิลปะสมัยต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์โครงการ สรรวจจัดทำแปลนผังรูปค้ำ จำแนกแยกประเภทศิลปโบราณวัตถุ

2.1 วิวิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้โครงการ

- แจกแบบสอบถาม
- สังเกตการณ์
- สัมภาษณ์
- สรุปผลการวิเคราะห์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.2 วิเคราะห์โครงการ กำหนดประโยชน์ใช้สอย

- ที่ตั้งและสภาพแวดล้อม
- องค์ประกอบของโครงการ
- การใช้พื้นที่ของโครงการ

2.3 สํารวจจัดทำแปลน, ผัง รูปด้าน (ภาคสนาม) ถ่ายภาพ

- พลัปลาจตุรมุข
- หมูพระที่นั่งพินนารัตยา
- อาคารมหาคไทย
- กำแพงพระราชวัง
- เขียนแบบ

2.4 จำแนกแยกประเภทศิลปโบราณวัตถุ คำนวณพื้นที่การจัดแสดง

- ทวาราวดี	พุทธศตวรรษที่	11 - 16
- ลพบุรี	" "	16 - 19
- สุโขทัย	" "	18 - 20
- อุทอง	" "	17 - 20
- อโยธยา	" "	20 - 23
- รัตนโกสินทร์	" "	24 - ปัจจุบัน

ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบเขียนแบบ ทำหุ่นจำลอง เติร์ยมเสนาองาน

3.1 แผนภาพเสนาองาน

3.2 งานเขียนแบบ

3.3 หุ่นจำลอง

3.4 เสนองาน

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ด้านการศึกษา (**EDUCATION**)

- 1.1 ได้ศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของวังหน้ากรุงศรีอยุธยาซึ่งปัจจุบันเป็นโบราณสถาน แห่งเดียวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ยังคงสภาพทางภูมิสถาปัตยกรรมค่อนข้างสมบูรณ์
- 1.2 ศึกษาและจัดแบ่งหมวดหมู่ศิลปโบราณวัตถุแต่ละยุคสมัยอันจะทำให้ทราบถึงลักษณะของความเป็นเอกลักษณ์และการถายโยงวิวัฒนาการ ของศิลปจากยุคหนึ่งสู่อีกยุคหนึ่ง
- 1.3 ได้ข้อมูลทางสถาปัตยกรรมจากการสำรวจและจัดทำผังแปลนรูปด้านตลอดจนรายละเอียดส่วนต่าง ๆ ของอาคารแต่ละหลัง ทั้ง อาคารลักษณะไทยแท้ คือ พลับพลาจตุรมุข อาคารไทยประยุกต์ คือหมู่พระที่นั่งพิมานรัตยา อาคารหมากไทย และพระที่นั่งพิชัยสถยลักษณ์
- 1.4 ได้ศึกษาถึงพระราชกรณียกิจประจำวันของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและลายพระราชสุณิสา ประจำพระองค์
- 1.5 ได้ศึกษาประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยานำมาวิเคราะห์เหตุการณ์การถาวรและนิทรรศการหมุนเวียน
- 1.6 ได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัย โดยการแจกแบบสอบถาม, สัมภาษณ์ และสังเกตการณ์ นำมาวิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้โครงการ

2. ด้านสังคม และ เศรษฐกิจ (**SOCIAL & ECONOMIC**)

- 2.1 เป็นการเสนอแนวทางการจัดแสดง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทั้งคุณค่าของศิลปโบราณวัตถุ และโบราณสถาน
- 2.2 ประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างมีระบบ
- 2.3 ชะจัดปัญหาเรื่องความสูญเปล่าทางสถาปัตยกรรม คือสามารถใช้อาคารทุกหลังภายในพิพิธภัณฑ์ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดตรงตามพฤติกรรมของผู้ใช้โครงการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การ

3. ประโยชน์ทางค่านิจใจ

- 3.1 สร้างความรู้สึกรักชาติซึ่งในประวัติความเป็นมวตลอคจนศีลปวัณธรรมอันคง
งามของไทย รัก, หวงแทน และพร้อมที่จะปกป้องรักษาสมบัติอันล้ำค่านี
ให้คงอยู่คู่ประเทศไทยตลอดไป
- 3.2 ถ้ายทอคความสำนึกถึงกลวไปสูประชาชนคนไทยทัวไป ด้วยวิธีการจัดพิพิธ
ภณท์ ที่มีลักษณะคิงคูก และเร้าใจยูเข้าชม ทั้งชาวไทยและชาวคางประ
เทศ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้.

มูทที่ 2

การศึกษาข้อมูลของโครงการ

2.1 ประวัติความเป็นมาของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระราชวังจันทร์ เกษม

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจันทร์ เกษม ตั้งอยู่ในพระราชวังจันทร์ เกษม ซึ่งสร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชาประมาณ พ.ศ. 2120 เพื่อเป็นที่ประทับของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งพระมหาอุปราช และอุปราชของกรุงศรีอยุธยา หลังจากนั้นอีกหลายพระองค์

เมื่อเสียกรุงครั้งที่สอง (2314) พระราชวังจันทร์ เกษมได้ถูกทำลายเหลือแต่ซากอิฐ และถูกทิ้งร้างมาจนถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้โปรดให้สร้างขึ้นใหม่ เพื่อเป็นที่ประทับในเวลาเสด็จประพาสอยุธยา และพระราชทานนามใหม่ว่า "พระราชวังจันทร์ เกษม" และเมื่อ 26 มีนาคม 2439 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานให้เป็นที่ว่าการมณฑลกรุงเทพฯ และในปีพ.ศ. 2445 พระยาโบราณราชธานินทร์สุทเทศภิบาลมณฑลอยุธยา ได้รวบรวมศิลปโบราณวัตถุจัดเป็นพิพิธภัณฑสถานที่บริเวณตึกโรงมาพระที่นั่ง ให้ชื่อว่า "โบราณพิพิธภัณฑ" ต่อมาเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2447 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จทอดพระเนตร และพระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้ย้ายสิ่งของมาจากโรงมาพระที่นั่ง ไปจัดแสดงที่พลับพลาจตุรมุข และสร้างระเบียบตามแนวกำแพง กั้นทิศเหนือและตะวันออก สำหรับจัดตั้งศิลาจารึก และประติมากรรมศิลา ตั้งเป็นพิพิธภัณฑชื่อว่า "อยุธยาพิพิธภัณฑ" ต่อมากรมศิลปากรได้ประกาศเป็น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจันทร์ เกษม เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2479 นับเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ แห่งแรกในส่วนภูมิภาคของประเทศไทย

2.2 การจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทร เกษม

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทร เกษมเดิมเป็นพระราชวังในสมัยกรุงศรีอยุธยา และนับเป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ แห่งแรกในส่วนภูมิภาค (ประยูรศรี สิทธิพันธ์ : หน้า 500) พระยาโบราณราชธานินทร์ สมุหเทศาภิบาลมณฑลอยุธยา จัดตั้งขึ้นตามที่สมเด็จพระยา-คำรบราชานุภาพทรงแนะนำ ตั้งขึ้นในพระราชวังจันทร เกษมชื่อ "อยุธยาพิพิธภัณฑ์สถาน" ต่อมากรมศิลปากรได้ประกาศเป็น "พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทร เกษม" เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2479 (พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทร เกษม 2529 : ไม่มีเลขหน้า) ปัจจุบันได้จัดแสดง ศิลปโบราณวัตถุในอาคารซึ่งเป็นพระที่นั่งจำนวนหลายหลัง ซึ่งอยู่ในบริเวณ

1. พลับพลาจตุรมุข พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างขึ้นใหม่ จากของเดิมซึ่งเหลือแต่ซากของฐานพลับพลา ปัจจุบันจัดแสดง
 - เครื่องถ้วยชามลายครามสมัยราชวงศ์หยวน และราชวงศ์หมิง
 - พระพุทธรูปนาคปรก ศิลาทราย สมัยลพบุรี
 - เครื่องราชูปโภคส่วนพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
 - อาวุธสมัยโบราณ
2. พระที่นั่งพิมานรัตยา เป็นหมู่ตึกอยู่กลางพระราชวัง เป็นที่ประทับของ ฝ้ายใน ครั่งกรุงศรีอยุธยา ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้ เป็นที่ว่าการมณฑลกรุงเก่า (อยุธยา) ปัจจุบันจัดแสดง ศิลปวัตถุ เช่น
 - พระพุทธรูป, พระพิมพ์สมัยต่าง ๆ
 - เทวรูปศิลาสีเขียว สมัยลพบุรี
 - เครื่องไม้จำหลักสมัยอยุธยา
3. พระที่นั่งพิสัยศัลยลักษณ์ เป็นหอสูง 4 ชั้น สร้างในสมัยพระนารายณ์มหา ราช พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้สร้างขึ้นตามรูปเดิม เป็นที่ประทับ ทอดพระเนตรทิว ปัจจุบันเปิดให้เข้า สำหรับผู้เข้าชมเป็นหมู่คณะ เพื่อชมภูมิทัศน์ รอบเกาะ เมืองพระนครศรีอยุธยา
4. ระเบียงจัดแสดง สร้างขึ้นในสมัยพระยาโบราณราชธานินทร์ จัดแสดง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประติมากรรมศิลา, ศิลาจารึก, ศิลาจำหลักและใบเสมาสมัยต่าง ๆ

5. ศิลปโบราณวัตถุจัดแสดงกลางแจ้ง
 - กลีบบนหินทรายขนาดต่าง ๆ
 - พระพุทธรูปหินทราย, พระพิมพ์เศวต, สิ่งโลหะ
 - ปืนใหญ่โบราณ

การบริการของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจันทระ เกษม

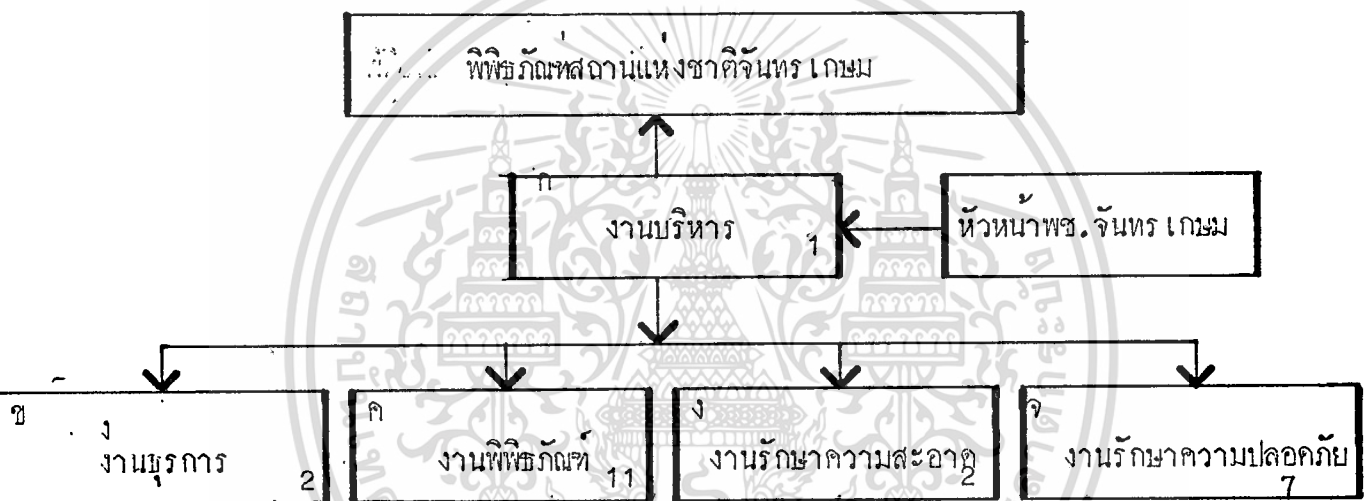
จัดนำชมสำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา ประชาชน ในกรณีที่แจ้งความประสงค์ มาทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจันทระ รวมทั้งการนำชม โบราณสถานภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา บริการทาง การศึกษาสำหรับผู้สนใจ จัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียน (**CHANGING EXHIBITION**)

เวลาเปิด	วันพุธ – วันอาทิตย์
	9.00 น. – 12.00 น. และ 13.00 น. – 16.00 น.
เวลาปิด	วันจันทร์ – วันอังคาร และวันหยุดนักขัตฤกษ์
ค่าธรรมเนียมเข้าชม	ประชาชนชาวไทย คนละ 5 บาท
	ชาวต่างประเทศ คนละ 10 บาท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.3 แผนภูมิแสดงอัตรากำลังในส่วนราชการ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจันทรเกษม
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บุคลากรของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจันทรเกษมรวมทั้งสิ้นจำนวน 23 คน ดังมี
รายละเอียดและแผนภูมิโครงสร้างทางการบริหารดังนี้

ก. งานบริหาร ประกอบด้วย บุคลากรจำนวน 1 คน คือ

– หัวหน้า พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจันทรเกษม ตำแหน่ง ภ.ภัณฑารักษ์ 5

งานที่เป็นตำแหน่งลอย โดยการใช้บุคลากรที่มีตำแหน่งในพิพิธภัณฑสถานอยู่แล้วคือ

งานวิชาการ และประชาสัมพันธ์ ประกอบด้วย บุคลากร 3 คน คือ

– หัวหน้า พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจันทรเกษม ตำแหน่งภัณฑารักษ์ 5

– จ.เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถาน ระดับ 3

– จ.เจ้าหน้าที่ธุรการ ระดับ 2

ข. งานธุรการ ประกอบด้วย บุคลากร 2 คน คือ

– จ.เจ้าหน้าที่ธุรการ ระดับ 2

– จ.เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถาน ระดับ 3 (ทำหน้าที่คานการเงิน)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ค. งานพิพิธภัณฑ์ ประกอบด้วยบุคลากร 11 คนที่โดยแยกเป็น

1. งานทะเบียน ประกอบด้วย บุคลากร 2 คน คือ

- จ.เจ้าหน้าที่ พิพิธภัณฑ์ ระดับ 3 (ทำหน้าที่ทะเบียนโบราณวัตถุ)
- จ.เจ้าหน้าที่ ชุรการ ระดับ 2 (ทำหน้าที่ทะเบียนครุภัณฑ์)

2. งานพิพิธภัณฑ์ประกอบด้วย บุคลากร 9 คน คือ

- จ.เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ ระดับ 3 จำนวน 3 คน
- จ.เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ ระดับ 2 จำนวน 3 คน
- พ.พนักงานประจำห้อง 2 คน
- ภ.ภารโรง 1 คน

ง. งานรักษาความสะอาด ประกอบด้วยบุคลากร 2 คน คือ

- ค.คนงาน 2 คน

จ. งานรักษาความปลอดภัย ประกอบด้วย บุคลากร 7 คน คือ

- ย.ยาม 7 คน

2.4 อัตรากำล้าง หน้าที่ความรับผิดชอบ และการดำเนินงาน

1. ตำแหน่ง หัวหน้า
หน้าที่ เวลา
กิจกรรมเฉพาะตัว
หน้าที่พิเศษ
- หัวหน้าพช. จันทร เกษมภักดิ์ชารักษ์ 5 จำนวน 1 คน
บริหารงานทั่วไปใน พช. จันทร เกษม
8.30 น. – 16.30 น.
– ลงนามสรุปปฏิบัติการในวันที่ผ่านมา
– ตรวจสอบบริเวณพระราชวังประจำวัน
– ท่างงบประมาณร่วมกับเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานการเงิน
– จัดนิทรรศการชั่วคราว ปีละ 2 ครั้ง
– แต่งตั้งควบคุมบุคลากรทั้งหมดภายในพช. จันทร เกษม
– รับผิดชอบในการนำชม สำหรับแขกต่างประเทศ
(แขกจังหวัด หรือจาก กรมศิลปากร)
– เข้าร่วมประชุม งบประมาณ ตำแหน่ง และอัตรากำล้างของ
บุคลากร
– ถ่ายรูปคัมภีร์ทะเบียนศิลปโบราณวัตถุ (ทะเบียนเริ่มทำ
เมื่อ พ.ศ. 2519 ถ่ายรูปเริ่มทำเมื่อ พ.ศ. 2528)
2. ตำแหน่ง
2.1 หน้าที่
เวลา
กิจกรรมเฉพาะตัว
2.2 หน้าที่
- เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถาน 3 จำนวน 4 คน
– ทะเบียนและการเงิน
– รักษาการแทนหัวหน้าพช. ในกรณีหัวหน้าไปราชการ
– นำชม ในกรณีแขกมาก
– รับผิดชอบ กุญแจ อาคาร และตู้จัดแสดงทั้งหมด
– 8.30 น. – 16.30 น.
– รับคำสั่งการจากหัวหน้า
– รายงานตามคำสั่ง
– รับผิดชอบในการ เบิกจ่าย, กุญแจ และควบคุมงบประมาณ
– หัวหน้าอาคารจัดแสดงหลังที่ 1 (พลับพลาจตุรมุข)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- เวลา - 8.30 น. - 16.30 น.
- กิจกรรมเฉพาะตัว - ควบคุมเจ้าหน้าที่ประจำห้องทั้งหมด
- ตรวจตราดูแลรักษาภายในอาคาร
- เบิกถอนแจประจำวันจากเจ้าหน้าที่ทะเบียนและการเงิน
ร่วมกับ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยและคืน ในเวลา
16.30 น.
- 2.3 หน้าที่ - หัวหน้าอาคารจัดแสดงหลังที่ 2 (พระที่นั่งพิมานรัตยา)
- เวลา - 8.30 น. - 16.30 น.
- กิจกรรมเฉพาะตัว - เหมือนกับ เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานของ 2.2
- 2.4 หน้าที่ - ผู้ช่วยหัวหน้าอาคารจัดแสดงหลังที่ 1
- เวลา - 8.30 น. - 16.30 น.
- กิจกรรมเฉพาะตัว - เจ้าหน้าที่บัตรเข้าชม, หนังสือ (*TICKET BOOK.*)
- เบิกบัตร 8.30 น. ส่งคืนพร้อมยอดเงินเวลา 16.30 น.
- เขียนรายงานเหตุการณ์ประจำวันให้หัวหน้าอาคารตรวจสอบและเสนอหัวหน้า พช. ในเวลา 16.30 น.
3. ตำแหน่ง - เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถาน ระดับ 2 จำนวน 3 คน
- 3.1 หน้าที่ - ควบคุมยาม ในด้านการรักษาความปลอดภัย
- นำชม
- เวลา - 8.30 น. - 16.30 น.
- กิจกรรมเฉพาะตัว - ตรวจเวรยาม และควบคุมการปฏิบัติหน้าที่, นำชม
- 3.2 หน้าที่ - ผู้ช่วยหัวหน้าอาคารจัดแสดงหลังที่ 2
- นำชม (เป็นหน้าที่โดยตรง) ทั้งในพิพิธภัณฑสถานเอง
- และนอกสถานที่ ในกรณีมีหนังสือติดต่อมา
- เวลา - 8.30 น. - 16.30 น.
- กิจกรรมเฉพาะตัว - ดูแล, อธิบาย, แนะนำ ให้ความรู้แก่ผู้เข้าชม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 3.3 หน้าที่ – ผู้ช่วยหัวหน้าอาคารจัดแสดงหลังที่ 2
– นำชม
- เวลา – 8.30 น. – 16.30 น.
- กิจกรรมเฉพาะตัว – คู่มืออธิบาย, แนะนำ ให้ความรู้แก่ผู้เข้าชม
– ทำหน้าที่แทนหัวหน้าอาคาร ในกรณีหัวหน้าไปราชการ
– เขียนรายงานเหตุการณ์ประจำวัน ให้หัวหน้าอาคารตรวจสอบ และเสนอหัวหน้า พช. ในเวลา 16.30 น.
4. ตำแหน่ง – เจ้าหน้าที่ธุรการ ระดับ 2 จำนวน 1 คน
หน้าที่ – ทำงานธุรการ ช่วยคำนวณเงิน และทะเบียนครุภัณฑ์
เวลา – 8.30 น. – 16.30 น.
กิจกรรมเฉพาะตัว – รับลงทะเบียนหนังสือติดต่อส่วนราชการ, เอกชน
– ร่างโต้ตอบหนังสือ, พิมพ์ รายงานเสนอหัวหน้า พช.
– ดูแลการเงิน และทำทะเบียนครุภัณฑ์ ร่วมกับเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ 3 (2.1)
– ช่วยเจ้าหน้าที่การเงินพิมพ์หนังสือ, บัตรทะเบียน
5. ตำแหน่ง – พนักงานประจำห้อง จำนวน 2 คน
5.1 หน้าที่ – ควบคุมดูแลความเรียบร้อยภายในอาคารจัดแสดง
เวลา – 8.30 น. – 16.30 น.
กิจกรรมเฉพาะตัว – เขียนรายงานเหตุการณ์ประจำวัน ให้หัวหน้าอาคารตรวจสอบ และเสนอ หัวหน้าพช. ในเวลา 16.30 น.
- 5.2 หน้าที่ – หน้าที่และความรับผิดชอบเหมือนกับพนักงานประจำห้อง
ในข้อ 5.1
6. ตำแหน่ง – ลูกจ้างประจำ (ภารโรง) จำนวน 1 คน
หน้าที่ – ทำหน้าที่เหมือนกับ พนักงานประจำห้องในข้อ 5
– ทำความสะอาดภายในอาคารของตนเอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

7. ตำแหน่งหน้าที่
- พนักงานรักษาความปลอดภัย (ยาม) จำนวน 7 คน
 - คู่มือรักษาความปลอดภัยความสงบเรียบร้อยภายในพิพิธภัณฑ์ฯ
- เวลา
- 8.00 น. - 8.00 น. ของวันใหม่
- กิจกรรมเฉพาะตัว
- ภายใน 1 วัน แบ่งยามเป็น 3 ชุด เข้า 8.00 น. ชุดละ 2 คน คู่มือคนละส่วน (ครึ่งพระราชวัง) ครั้งแรก จากประตูหน้าถึง อาคารพิมานรัศยา ครั้งหลัง จากประตูหลังถึงอาคารพิมานรัศยา
 - พนักงานค่าน้ำมีหน้าที่รับโทรศัพท์
 - การเข้าเวร ชุดแรก 8.00 น. - 16.00 น. ชุดที่สอง 16.00 น. - 24.00 น. ชุดที่ 3 24.00 น. - 8.00 น.
8. ตำแหน่งหน้าที่
- คนงาน จำนวน 2 คน
 - คู่มือทำความสะอาดบริเวณ ส่วนจัดแสดงกลางแจ้ง
- เวลา
- 8.30 น. - 16.30 น.
- กิจกรรมเฉพาะตัว
- เก็บเศษใบไม้, ตัดหญ้า, ตกแต่งสวน ฯลฯ
9. ตำแหน่งหน้าที่
- ลูกจ้างชั่วคราว จำนวน 2 คน
 - ทำหน้าที่เหมือนกับ ตำแหน่งคนงานในหัวข้อที่ 8

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สรุปอัตรากำลังของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจันทรเกษม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บุคลากรทั้งหมด จำนวน 23 คน คือ

- หัวหน้าพิพิธภัณฑสถาน 5	จำนวน	1 คน
- เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถาน 3	จำนวน	4 คน
- เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถาน 2	จำนวน	3 คน
- เจ้าหน้าที่ธุรการ 2	จำนวน	1 คน
- พนักงานประจำห้อง	จำนวน	2 คน
- พนักงานรักษาความปลอดภัย	จำนวน	7 คน
- ลูกจ้างประจำ (ถาวร)	จำนวน	1 คน
- คำนงาน	จำนวน	2 คน
- ลูกจ้างชั่วคราว	จำนวน	2 คน
	รวม	23 คน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้.

พระราชจริยาวัตรพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

โดยทางนิตินัยแล้วพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระมหากษัตริย์สมบูรณาญาสิทธิราช แต่ทางพฤตินัยแล้ว พระองค์ทรงปฏิบัติพระองค์ตามระเบียบแบบแผนที่ปฏิบัติใช้กันมาแต่โบราณกาล โดยมีกำหนดอย่างเข้มงวดกวดขัน ที่พระเจ้าแผ่นดินจะต้องทรงปฏิบัติเป็นประจำวัน ระเบียบแบบแผนที่จะต้องทรงปฏิบัติเป็นพระจำมีดังต่อไปนี้ (ฉบับมือท โลว์ มอฟแพท : 2520)

- 07.00 น. ทรงตื่นจากบรรทม
- 08.00 น. เสวยพระกระยาหารเบา เป็นข้าวต้ม
- 09.00 น. ทรงให้นายทหารรักษาพระองค์เข้าเฝ้า
- 10.00 น. เสวยพระกระยาหารเช้า แล้วเสด็จขึ้นพระแท่นที่บรรทม
- 11.00 น. ฝ้ายในเช้าเฝ้า
- 13.00 น. ทรงพักผ่อนพระอริยาบถ
- 14.00 น. พระราชโอรสพระราชธิดา และพระญาติวงศ์เข้าเฝ้า
- 15.00 น. เสด็จออกขุนนาง และทรงคัดลั่นขอราชการ
- 16.00 น. ทรงพักผ่อนพระอริยาบถ
- 17.00 น. ทรงธรรม
- 18.00 น. ทรงพิจารณาขอราชการภายในกรมวัง
- 19.00 น. ทรงศึกษายุทธศิลป์
- 20.00 น. ทรงศึกษา เรื่องการเมือง
- 21.00 น. ทรงศึกษาพงศาวดาร
- 22.00 น. ทรงเสวยพระกระยาหารค่ำ
- 23.00 น. ทรงปราศรัยกับโหรและบัณฑิต กับทรงสนทนา เรื่องเกี่ยวกับการศาสนา และปรัชญา
- เที่ยงคืน ทรงฟังดนตรีและขับร้อง
- 01.00 น. ทรงฟังนิยาย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

02.00 น. หรือ 03.00 น. เสด็จเข้าพระที่

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มักจะทรง
ฝ่าฝืนแบบแผนที่ต้องทรงปฏิบัติเป็นประจำอยู่นั้น อย่างน้อยก็ 2 ประการ หากพระองค์ทรง
สามารถที่จะกระทำได้ประการแรกพระองค์ก็จะปรึกษาข้าราชการกับทนายเสนาของพระองค์
เสียแทนที่จะทรงสนทนาเรื่องเกี่ยวกับการศาสนา และปรัชญากับโหราและบัณฑิต อีกประการ
หนึ่งพระองค์พอพระทัยที่จะปฏิบัติ ทรงสั่งราชการอยู่จนค่อนข้าง แทนที่จะทรงฟังดนตรี และ
ขับร้องหรือทรงฟังนิยาย นอกจากนี้ตามคำบอกเล่าของ แหม่มแอนนา มีอยู่ว่าพระองค์พอ
พระทัยที่จะปฏิบัติพระองค์อย่างพระลักษณะซี่ ในข้อที่ว่าทรงตื่นบรรทมก่อนกำหนดเป็นเวลา
2 ชั่วโมง คือตั้งแต่ 05.00 น.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การศึกษาและการวิเคราะห์พฤติกรรม

3.1 การศึกษาพฤติกรรมผู้ใช้โครงการ

ก. ผู้รับบริการ

จากการศึกษาโดยการแจกแบบสอบถามแก่นักท่องเที่ยวที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทรเกษม ในช่วงระหว่างเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคม (2530) ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ จำนวน 150 คน สามารถสรุปประเภทและพฤติกรรมของผู้ใช้โครงการออกได้ดังนี้ (ดูแบบสอบถามในภาคผนวกที่ 8)

1. จำนวนนักท่องเที่ยวแยกตามภูมิลำเนา (ตารางที่ 3.1)

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีจำนวนมากที่สุด คือ ร้อยละ 60.46 รองลงมาเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ต่างจังหวัด ร้อยละ 25.58 กรุงเทพฯ ร้อยละ 9.30 และน้อยที่สุดคือนักท่องเที่ยวภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเอง ร้อยละ 4.60

2. จำนวนนักท่องเที่ยวแยกตามเพศ (ตารางที่ 3.2)

ก. ประชาชนชาวไทย	ชาย ร้อยละ 37.50	หญิง ร้อยละ 62.5
ข. ชาวต่างประเทศ	ชาย ร้อยละ 56.00	หญิง ร้อยละ 44.00

3. จำนวนนักท่องเที่ยวแยกตามกลุ่มอายุ (ตารางที่ 3.3)

ก. ประชาชนชาวไทย

กลุ่มอายุระหว่าง 15-25 ปี เป็นกลุ่มที่เข้าชมมากที่สุด ร้อยละ 52.94

รองลงมาเป็นกลุ่มอายุ 26-35 ปี และ 36-45 ปี ร้อยละ 41.17 และ

5.88 ตามลำดับ

ข. ชาวต่างประเทศ

กลุ่มอายุระหว่าง 26-35 ปี เป็นกลุ่มที่เข้าชมมากที่สุด ร้อยละ 61.5

รองลงมาเป็นกลุ่มอายุ 34-45 ปี และ 15-25 ปี ร้อยละ 23.07 และ

15.38 ตามลำดับ

4. ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม (ตารางที่ 3.4)

การศึกษาส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งชาวไทยต่างประเทศอยู่ในระดับ

อุดมศึกษา ร้อยละ 41.11 และ 64.28 ตามลำดับ รองลงมาเป็น กลุ่มที่กำลังศึกษาทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ร้อยละ 29.41 และ 14.28 ตามลำดับ ระดับต่อไปนี้เป็นการศึกษาระดับอนุปริญญา - อาชีวศึกษาสำหรับชาวไทย ร้อยละ 23.52 และมัธยมศึกษาสำหรับชาวต่างประเทศ ร้อยละ 14.28 ระดับสุดท้ายคือ มัธยมศึกษาสำหรับชาวไทย และร้อยละ 7.14 ของการศึกษาระดับอนุปริญญา - อาชีวศึกษา สำหรับชาวต่างประเทศ

5. อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม (ตารางที่ 3.5)
ร้อยละ 43.75 ของผู้ตอบแบบสอบถามชาวไทยเป็นนักศึกษา รองลงมา เป็นอาชีพรับราชการ ร้อยละ 37.50 อันดับสุดท้ายเป็นลูกจ้างร้อยละ 18.75 ไม่พบนักวิชาชีพในศาสนา
ร้อยละ 45.45 ของผู้ตอบแบบสอบถามชาวต่างประเทศมีอาชีพรับราชการ รองลงมา เป็นนักบริหารธุรกิจ ร้อยละ 22.72 ร้อยละ 4.54 เป็น นักศึกษา และรับราชการทหาร อันดับสุดท้ายเป็นลูกจ้าง ขณะสำรวจ พบ นางพยาบาล และ นักวิจัยอย่างละ 1 คน
6. รายได้ต่อเดือน (ตารางที่ 3.6)
7. วันที่ตอบแบบสอบถาม (ตารางที่ 3.7)
ส่วนใหญ่ของประชาชนชาวไทยมีเวลาในการเข้าชมในวันหยุดโดยเฉพาะ นักเรียน นักศึกษา ร้อยละ 81.25 การเข้าชมในวันธรรมดา มักจะเป็น ผู้ใหญ่ในวัยทำงาน และลาพักผ่อน ร้อยละ 18.75 ชาวต่างประเทศเข้า ชมในอัตราเท่ากัน ทั้งในวันหยุดและวันธรรมดา
8. ลักษณะการเข้าชม (ตารางที่ 3.8)
นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้าชมพิพิธภัณฑ์ตามลำพังถึง ร้อยละ 52.94 และ 42.30 ตามลำดับ รองลงมา เป็น การเข้าชมเป็น กลุ่มเล็ก ร้อยละ 47.05 สำหรับชาวไทย ครอบครัว (สามี+ภรรยา)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ร้อยละ 19.22 เป็นอันดับสุดท้ายสำหรับชาวต่างประเทศ
 ข้อที่นำเสนอคือ ไม่มีผู้ชมกลุ่มใหญ่เข้าชมในขณะสำรวจ (ดูรายละเอียด
 ในบทวิเคราะห์ที่ 3.2)

9. พาหนะในการเดินทางเข้าสู่โครงการ (ตารางที่ 3.9)
 ส่วนใหญ่ของผู้เข้าชมทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศจะเดินทางโดยรถ
 บขส., รถไฟ, แท็กซี่ และสามล้อเครื่อง และใช้ชีวิตเดินเข้าสู่โครงการ
 พาหนะที่มีเข้ามาในโครงการจึงเป็น รถยนต์ส่วนตัว, รถกระบะเล็ก และ
 รถจักรยาน

10. หน่วยงานที่ให้คำแนะนำในการเข้าชม
 สำหรับประชาชนชาวไทยร้อยละ 52.94 ได้รับความบอกกล่าวจากเพื่อน
 ญาติ รองลงมาเป็นการผ่านมาเห็นเองร้อยละ 41.17 และหนังสือนำ
 เทียบร้อยละ 5.88 ส่วนใหญ่ของชาวต่างประเทศได้รับความแนะนำจากหนังสือ
 นำเที่ยว ร้อยละ 72.41 รองลงมาเป็นคำแนะนำจาก เพื่อน-ญาติ
 ในอัตราเท่ากับ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย คือ ร้อยละ 13.79

11. ข้อมูลที่นักท่องเที่ยวได้รับจากหน่วยงานในข้อ 10 (ตารางที่ 3.11)
 ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ที่ผ่านมาเห็นเองในข้อ 10 เป็นผู้ที่ไม่ได้รับข้อ
 มูลจากหน่วยงานใด มีจำนวนร้อยละ 36.36 รองลงมาเป็นประวัติศาสตร์
 กรุงเทพมหานครและศิลปกรรมชั้นเอก ร้อยละ 13.63 เท่ากัน ซึ่งนับว่า
 เป็นจำนวนน้อยมาก และยิ่งข้อมูลสำคัญอื่นใดแก่ แผนภาพชี้แนะเกี่ยวกับ
 กลุ่มของโบราณสถาน, โบราณวัตถุ และแผนที่อยุธยา มีเพียงร้อยละ 9.09
 และ 4.54 ตามลำดับ เท่านั้น จำนวนผู้ที่ไม่ตอบร้อยละ 13.63

12. ความรู้ที่เกี่ยวกับการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ (ตารางที่ 3.12)
 นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ไม่ทราบว่าภายในพิพิธภัณฑ์
 มีการจัดแสดงศิลปโบราณวัตถุอะไรบ้างก่อนการเข้าชม ในอัตราส่วนเท่า ๆ กันคือ ร้อยละ
 88.23 และ 88.45 สำหรับชาวไทยและชาวต่างประเทศความลับ ส่วนผู้ที่ทราบมาแล้ว

มีจำนวนร้อยละ 11.76 และ 11.53

13. จุดประสงค์ของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทรเกษม (ตารางที่ 3.13)

ประชาชนชาวไทยการทัศนศึกษามาเป็นอันดับแรกคือร้อยละ 36.36 ใกล้เคียงกับการเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับศิลปวัตถุร้อยละ 31.81 ความสนุกเพลิดเพลิน ร้อยละ 13.63 สำหรับนักวิจัยศึกษาข้อมูลศิลปโบราณวัตถุมีเพียงร้อยละ 9.09 เท่ากับผู้นับถือ ร้อยละ 47.36 ของชาวต่างประเทศเข้าชมเพื่อความสนุกเพลิดเพลิน รองลงมาเป็นการทัศนศึกษา ร้อยละ 31.57 และเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับศิลปวัตถุ ร้อยละ 15.78 และนักวิจัยศึกษาข้อมูลศิลปโบราณวัตถุเพียงร้อยละ 5.26

14. สิ่งดึงดูดความสนใจให้เข้าชม (ตารางที่ 3.14)

โบราณสถานและศิลปโบราณวัตถุเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจสูงสุด ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ร้อยละ 30.30, 27.27 และ 28.94, 39.47 ตามลำดับ แต่ชาวต่างประเทศจะให้ความสนใจกับศิลปโบราณวัตถุมากกว่า นอกนั้นเป็นแรงดึงดูดที่ไม่เด่นชัด

15. ทัศนคติของผู้เข้าชมในด้านการจัดแสดงในปัจจุบัน (ตารางที่ 3.15)

ก. ประชาชนชาวไทย

กลุ่มที่ 1 คีมาค ไค้แก (คะแนนในช่องที่ 1)

- คุณค่าของโบราณสถาน ร้อยละ 71.42
- คุณค่าของศิลปโบราณวัตถุ ร้อยละ 75.00

กลุ่มที่ 2 ปานกลาง ไค้แก (คะแนนในช่องที่ 2)

- ความรู้ที่ได้รับ ร้อยละ 31.25
- ส่วนบริการด้านการศึกษา ร้อยละ 46.66
- การล่าับเรื่องราวการจัดแสดง ร้อยละ 50.00
- ความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องราว ร้อยละ 71.42
- เทคนิคการจัดแสดง ร้อยละ 64.28

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๓. จุดดึงดูดความสนใจ ร้อยละ 50.00

– ระบบทางสัญจร ร้อยละ 64.28

– ส่วนจำหน่ายบัตร ร้อยละ 69.23

– หอน้ำ – ส้วม ร้อยละ 58.33

กลุ่มที่ 3 ต้องปรับปรุง ใต้แก่ (คะแนนในช่องที่ 3)

– ส่วนจำหน่ายของที่ระลึก; หนังสือ ร้อยละ 61.57

– การนำชม ร้อยละ 68.75

– การประชาสัมพันธ์ภายใน พช. ร้อยละ 62.50

– การประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในจังหวัด ร้อยละ 64.28

ข. ชาวต่างประเทศ

กลุ่มที่ 1 ปานกลาง มีแนวโน้มดีมาก ใต้แก่ (คะแนนในช่องที่ 2)

– คุณค่าของโบราณสถาน ร้อยละ 65.00

– คุณค่าของศิลปโบราณวัตถุ ร้อยละ 61.90

– การลำดับเรื่องราวการจัดแสดง ร้อยละ 50.00

– ความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องราว ร้อยละ 52.94

– ระบบทางสัญจร ร้อยละ 70.56

– ส่วนจำหน่ายบัตร ร้อยละ 63.15

กลุ่มที่ 2 ปานกลาง (คะแนนในช่องที่ 2)

– เทคนิคการจัดแสดง ร้อยละ 52.94

– จุดดึงดูดความสนใจ ร้อยละ 82.35

– ส่วนจำหน่ายของที่ระลึก ร้อยละ 55.55

– หอน้ำ – ส้วม ร้อยละ 85.71

กลุ่มที่ 3 ต้องปรับปรุง ใต้แก่ (คะแนนในช่องที่ 3)

– ความรู้ที่ได้รับ ร้อยละ 70.58

– ส่วนบริการด้านการศึกษา ร้อยละ 66.66

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- การนำชม ร้อยละ 100.00
- การประชาสัมพันธ์ภายใน พช. ร้อยละ 58.82
- การประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในจังหวัด ร้อยละ 62.50

16. ความต้องการของผู้เข้าชมที่มีต่อพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทรเกษม (ตารางที่ 3.16)

ชาวไทยและชาวต่างประเทศต้องการบทความรายละเอียดศิลปโบราณวัตถุมากที่สุด ร้อยละ 42.30 และ 23.07 ตามลำดับพิเศษสำหรับชาวต่างประเทศคือ ประช่าสัมพันธ์ ร้อยละ 11.53 นอกนั้นเป็นความต้องการ โดยทั่วไป ที่เน้นหนักสำหรับชาวต่างประเทศคือ ระบบทางสัญจรและแผนผังภายในพิพิธภัณฑ์

17. ทัศนคติในการเข้าชมครั้งต่อไป (ตารางที่ 3.17)

ร้อยละ 70.58 ของชาวไทยจะเข้าชมอีกเมื่อมีโอกาสและไม่เข้าชมอีก ร้อยละ 29.41 ชาวต่างประเทศจะเข้าชมอีกร้อยละ 33.33 และไม่เข้าชม ร้อยละ 66.66 (ดูเหตุผลในข้อ 18)

18. เหตุผลที่นักท่องเที่ยวจะไม่เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทรเกษม (ตารางที่ 3.18)

เหตุผลหลักคือ นักท่องเที่ยวมั่นใจว่าจะไม่มีโอกาสมาอยุธยาอีก ร้อยละ 50.00 และ 41.17 สำหรับชาวไทยและชาวต่างประเทศตามลำดับ ร้อยละ 25.00 และ 5.88 ของชาวไทยและชาวต่างประเทศให้เหตุผลว่า ไม่มีอะไรน่าสนใจเท่าไร ร้อยละ 35.29 ของชาวต่างประเทศมีเวลาในการท่องเที่ยวสั้นและร้อยละ 5.88 ให้เหตุผลไม่มีการอธิบายศิลปโบราณวัตถุเพียงพอ ร้อยละ 25.00 สำหรับชาวไทย และ 11.76 สำหรับชาวต่างประเทศไม่ระบุเหตุผล

ตารางที่ 3.1

จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทบุรี เกษม

นักท่องเที่ยว	ร้อยละ
อยุธยา	4.60
กรุงเทพฯ	9.30
ต่างจังหวัด	25.58
ชาวต่างชาติ	60.4
รวม	100.00

ตารางที่ 3.2

จำนวนนักท่องเที่ยวแยกตามเพศ

ประเภท	ประชาชนชาวไทย		ชาวต่างประเทศ	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
ร้อยละ	37.50	62.50	56.00	44.00
รวม	100.00		100.00	

ตารางที่ 3.3

จำนวนนักท่องเที่ยวแยกตามกลุ่มอายุ

ประเภท กลุ่มอายุ	ประชาชนชาวไทย			ชาวต่างประเทศ		
	15.25	26.35	36.45	15.25	26.35	34.45
ร้อยละ	52.94	41.17	5.88	15.38	61.53	23.07
รวม	100.00			100.00		

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.4

ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

ระดับการศึกษา	ประชาชนชาวไทย	ชาวต่างชาติ
มัธยมศึกษา	5.88	14.28
อนุปริญญา - อาชีวศึกษา	23.52	7.14
อุดมศึกษา	41.11	64.28
กำลังศึกษา	29.41	14.28
รวม	100.00	100.00

ตารางที่ 3.5

อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

อาชีพ	ประชาชนชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
รับราชการ	37.50	45.45
ลูกจ้าง	18.75	9.09
นักศึกษา	43.75	4.54
รับราชการทหาร	—	4.54
นักบริหารธุรกิจ	—	22.72
รวม	100.00	100.00

ตารางที่ 3.6

รายได้ต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม

ประเภท	รายได้ต่อเดือน (บาท, ดอลลาร์)						รวม
	1000 2000	2000 3000	3000 4000	4000 5000	ไม่มีรายได้	ไม่ตอบ	
ประชาชนชาวไทย	11.11	16.66	22.22	16.66	11.11	22.22	100.00
ชาวต่างประเทศ	38.45	15.38	3.84	—	7.69	34.61	100.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.7

วันที่ตอบแบบสอบถาม (เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทรเกษม)

ประเภท	ประชาชนชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
วันธรรมดา	18.75	50.00
วันหยุด (เสาร์, อาทิตย์)	81.25	50.00
รวม	100.00	100.00
ครั้งเดียว	94.11	100.00
2 - 3 ครั้ง	5.88	-
รวม	100.00	100.00

ตารางที่ 3.8

ลักษณะการเข้าชมของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะการเข้าชม	ประชาชนชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
ตามลำพัง	52.94	42.30
กลุ่มเล็ก	47.05	19.22
ครอบครัว	-	38.46
รวม	100.00	100.00

ตารางที่ 3.9

พาหนะในการเดินทางเข้าสู่โครงการ

พาหนะ	ประชาชนชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
รถยนต์ส่วนตัว	22.22	22.50
รถกระบะเล็ก	5.55	-
แท็กซี่, สามล้อเครื่อง	227.77	7.50
เดิน	27.77	2.50
บขส.	12.11	32.50
รวม	100.00	100.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารงานวิจัยสำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุยให้นำไปใช้ประโยชน์อื่นใดโดยไม่ได้รับอนุญาต
 5.55 นำไปใช้ประโยชน์อื่นใดโดยไม่ได้รับอนุญาต
 2.50 ด้านการค่า
 52.50 นำไปใช้

ตารางที่ 3.10

หน่วยงานที่ให้คำแนะนำในการเข้าชม

หน่วยงาน	ประชาชนชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	52.94	13.79
เพื่อน,ญาติ	52.94	13.79
หนังสือแนะนำเที่ยว	5.88	72.41
ผ่านมาเห็น	41.17	—
รวม	100.00	100.00

ตารางที่ 3.11

ข้อมูลที่นักท่องเที่ยวได้รับจากหน่วยงานในตารางที่ 3.10

ข้อมูลที่ได้รับ	ประชาชนชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
ประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยา	13.63	32.50
แผนที่อยุธยา	4.54	27.50
การคมนาคม	—	2.50
แผนภาพโบราณสถาน, วัตถุ	9.09	2.50
ศิลปกรรมชิ้นเยี่ยมในแต่ละแห่ง	13.63	7.50
กลุ่มของโบราณสถาน	9.09	2.50
ไม่มีผู้ให้ข้อมูล	36.36	—
รวม	100.00	100.00

ตารางที่ 3.12

แสดงความรู้เกี่ยวกับการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทรม

(ก่อนที่จะเข้าชม)

ความรู้	ประชาชนชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
ทราบ	11.76	11.53
ไม่ทราบ	88.23	88.45
รวม	100.00	100.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์อื่นใด

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.13

จุดประสงค์ของผู้เข้าชม

จุดประสงค์	ประชาชนชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
สนุกเพลิดเพลิน	13.63	47.36
ทัศนศึกษา	36.36	31.57
เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับศิลปวัตถุ	31.81	15.78
ศึกษาวิจัยหาข้อมูลศิลปโบราณวัตถุ	9.09	5.26
ไม่ตอบ	9.09	—
รวม	100.00	100.00

ตารางที่ 3.14

สิ่งดึงดูดความสนใจให้เข้าชม

สิ่งดึงดูดความสนใจ	ประชาชนชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
เป็นโบราณสถาน	30.30	28.94
สถาปัตยกรรม	6.60	15.78
การจัดแสดง	3.30	15.78
ศิลปโบราณวัตถุ	27.27	39.47
นิทรรศการพิเศษ	3.30	15.78
ไม่ตอบ	3.30	—
รวม	100.00	100.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.15

ทัศนคติของยูเซาซมิในค่านการจกแสดงในปัจจุบัน

(1 หมายถึงคีมก

2 หมายถึงปานกลาง

3 หมายถึงตองปรับปรุง

ที่	การจกแสดง	ประชาชนชาวไทย			ชาวตางประเทศ		
		1	2	3	1	2	3
1	คุดคากของโบรมาสถาน	71.42	28.57	—	35.00	65.00	—
2	คุดคากของศิลปะโบรมาวัดคุด	75.00	25.00	—	33.33	61.90	4.76
3	การลาคับเรื่งราวการจกแสดง	7.14	50.00	42.85	16.66	50.00	33.33
4	ความสัมพันธระหวางเรื่งราว	7.14	71.42	21.42	5.88	52.94	41.17
5	เทคนิคการจกแสดง	7.14	64.28	28.57	—	52.94	47.05
6	จุดคิงคุดความสนใจ	7.14	50.00	42.85	—	82.35	17.64
7	ระบบทางสัญจร	28.57	64.28	7.14	11.76	70.56	17.64
8	สวนจกนายบัตร	7.69	69.23	23.07	15.78	63.15	21.05
9	สวนจกนายของที่ระลึก, หนังสือ	7.69	30.76	61.57	—	55.55	44.44
10	หองน้ำ, สวน	8.33	58.33	33.33	—	85.71	14.28
11	ความรุ้ที่ไคร้รับ	37.50	31.25	31.25	—	29.41	70.58
12	สวนบริการคานการศึกษา	13.33	46.66	40.00	—	33.33	66.66
13	การนำชม	6.25	25.00	68.75	—	—	100.00
14	การประชาสัมพันธภายใน พ.ช.	6.25	31.25	62.50	—	41.17	58.82
15	การประชาสัมพันธเพื่อสงเสริมการทองเที่ยวภายในจกหวัก		35.71	64.28	—	37.50	62.50

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.16

ความต้องการของผู้เข้าชมที่มีต่อพิพิธภัณฑ์

ความต้องการ	ประชาชนชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
ประวัติศาสตร์อยุธยา	7.69	7.69
บทความอธิบายรายละเอียด	42.30	23.07
การลำดับเรื่องราวที่ดี, และการดูแลศิลปโบราณวัตถุ	3.84	3.84
จัดแสดงใหม่	3.84	-
ประวัติผู้สร้างพระราชวัง	7.69	-
แสงสว่างที่ชัดเจน	11.53	-
ความร่มรื่นภายใน	3.84	-
ระบบทางสัญจรที่ดี และแผนผัง	-	7.69
ประชาสัมพันธ์	-	11.53
ไม่ตอบ	19.23	46.15
รวม	100.00	100.00

ตารางที่ 3.17

ทัศนคติในการชมครั้งต่อไป

การเข้าชม	ประชาชนชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
เข้าชม	70.58	33.33
ไม่เข้าชม	29.41	66.66
รวม	100.00	100.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.18

เหตุผลที่นักท่องเที่ยวจะไม่เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทรมuseum

เหตุผลที่ไม่เข้าชม	ประชาชนชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
ไม่มีอะไรเท่าไร	25.00	5.88
ไม่มีโอกาสมาอยุธยาอีก	50.00	41.17
มีเวลาในการท่องเที่ยวสั้น	—	35.29
ไม่มีการอธิบายศิลปโบราณวัตถุเพียงพอ	—	5.88
ไม่ระบุเหตุผล	25.00	11.76
รวม	100.00	100.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.19

สถิติจำนวนผู้เข้าชม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทรเกษมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.2523 - 2528

ประเภทผู้เข้าชม	2523		2524		2525		2526		2527		2528	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
ภิกษุ สามเณร	2.144	9.60	4.473	13.8	1.337	8.74	2.020	11.1	2.230	6.77	3.665	16.90
นักเรียนนักศึกษา	9.643	43.1	15.70	48.7	6.604	43.17	7.912	43.4	13.99	40.00	8.479	39.10
ประชาชน	6.687	29.9	6.223	19.3	3.557	23.25	4.137	22.7	23.58	38.83	5.121	23.61
ชาวต่างประเทศ	3.858	17.2	5.836	18.1	3.800	24.84	4.127	22.6	5.181	14.80	4.420	20.38
รวม	22.332	100.0	32.239	100.0	18.196	100.0	18.196	100.0	34.992	100	21.685	100

(ที่มา : งานทะเบียน พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทรเกษม)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.2 สรุปประเภทของผู้ใช้โครงการ

ก. ผู้รับบริการ

1:1 ผู้ชม

– ประชาชนทั่วไป (*GENERAL PUBLIC*)

– นักเรียนนักศึกษา (*STUDENT*)

ขณะสำรวจไม่ปรากฏ นักเรียนนักศึกษาเข้าชมเป็นหมู่คณะ และจากสถิติเท่าที่ตามมา มีจำนวนกลุ่มที่เข้าชมน้อยมาก โดยเฉพาะในแต่ละครั้งจะใช้เวลาในการชมสั้น ๆ เพราะส่วนใหญ่จะเป็นการทัศนศึกษาโบราณสถานในพระนครหรืออยุธยามากกว่า จึงต้องกำหนดเวลาตายตัว เช่นเดียวกันนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มากับบริษัทนำเที่ยว มีเวลาในการเที่ยวชมในช่วง 1 วัน

– นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ (*TOURIST*) มีจำนวนมากที่สุดถึง ร้อยละ 60.46 โดยมากจะเข้าชมคำมลาพังหรือกลุ่มเล็ก ๆ 2 – 3 คน

– นักวิชาการ (*SCHOLAR*) มีจำนวนน้อยมาก ส่วนใหญ่จะศึกษารูปแบบแห่งศิลปโบราณวัตถุมาก่อน มีความสนใจในรูปแบบอันแปลกกว่าที่ศึกษาอยู่จึงเข้าชม

– ภิกษุ, สามเณร (*MONK*) ขณะสำรวจไม่ปรากฏ

1:2 ผู้มาติดต่อกับทางพิพิธภัณฑ์

คือผู้มาติดต่อกองงานราชการกับพิพิธภัณฑ์ หรือขอให้นำชมในกรณีผู้เข้าชมเป็นหมู่คณะ

ข. ผู้ให้บริการ

คือเจ้าหน้าที่และพนักงานต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์แบ่งออกเป็น

– หัวหน้าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทร เกษม

– พนักงานทั่วไป

ค. วัตถุประสงค์แสดง

พฤติกรรมของผู้ใช้โครงการ

ก. ผู้รับบริการ

1.1 ผู้ชม เข้าชมได้ 2 ลักษณะ คือ

- มาเองโดยรถประจำทาง, รถยนต์ส่วนตัว, เรือ, รถไฟ, สามล้อเครื่อง และเดินเข้าสู่โครงการ.
 - มาเป็นหมู่คณะ ได้แก่ นักเรียนนักศึกษา, นักท่องเที่ยว (ขณะสำรวจไม่มี)
- เมื่อผู้ชมมาถึงพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทรเกษมจะผ่านประตูทางเข้าใหญ่ (เป็นกำแพงพระราชวังโบราณมีซุ้มทางเข้าและโบสถ์) และจะพบกับอาคาร 1 คือ พลับพลาจตุรมุข ซึ่งเป็นที่ขายบัตรรับฝากของ เมื่อซื้อบัตรแล้วสามารถเข้าชมได้ทุกอาคารภายในพิพิธภัณฑ์ (พลับพลาจตุรมุข)

โดยปรกติกจากการสังเกตการณ์พบว่า ผู้ชมจะใช้เวลาในอาคาร 1 (พลับพลาจตุรมุข) ประมาณ 30 นาที โดยการดูการจัดแสดงภายในประมาณ 20 นาที และเดินดูรอบ ๆ อาคาร และโครงสร้างทางสถาปัตยกรรมประมาณ 10 นาที แล้วจึงเดินต่อไปยังอาคาร 2 (หมู่พระที่นั่งพิมานรัตยา) ระหว่างทางหยุดดู ประติมากรรมที่จัดแสดงกลางแจ้ง อันประกอบไปด้วย เทวรูป, รูปเคารพ เช่น พระพิฆเนศวร, สิงห์โต, ปืนใหญ่โลหะ, เครื่องประกอบสถาปัตยกรรม ใช้เวลาประมาณ 10 นาที

อาคาร 2 ผู้ชมส่วนใหญ่ ให้ความสนใจศิลปโบราณวัตถุภายในมากกว่า— เพราะ เป็นจิวพวกพระพุทธรูปและพระพิมพ์ปางต่าง ๆ ตลอดจนเครื่องไม้จำหลักและเทวรูปศิลา เวลาในการชมภายในอาคารนี้ประมาณ 30 นาที หลังจากนั้นจะเป็นการชมภูมิทัศน์โดยรอบระเบียงจัดแสดงและพระที่นั่งพิชัยสถลยลักษณะ (หอสมุดปัจจุบันไม่เปิดให้เข้าชมเนื่องจากชำรุด) ประมาณ 20 นาที (คูแวนภูมิที่ 3.1)

รวมระยะเวลาอันน้อยที่สุดในการเข้าชมประมาณ 90 นาที สำหรับผู้เข้าชมโดยทั่วไป และจะเหลือเวลามากที่สุดเพียงประมาณ 60 นาที สำหรับผู้เข้าชมเป็นหมู่คณะ

ทั้งนักเรียนนักศึกษา และนักท่องเที่ยว เพราะจะต้องเข้าชมโบราณสถานอื่น ๆ ภายในจังหวัด พระนครศรีอยุธยาตั้งแต่ใกล้เข้ามาแล้วในตอนแรก

1.2 ผู้มาติดต่อกับทางพิพิธภัณฑ์

ปรกติจะเป็นเจ้าหน้าที่หรือพนักงานที่อยู่ในเครือข่ายใกล้เคียงกันได้แก่ หน่วยศิลปากรที่ 1 ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา, และหน่วยราชการอื่นๆ ซึ่งมีการติดต่อกันเป็นประจำอยู่แล้ว การติดต่อจึงเข้าถึงสำนักงานฝ่ายธุรการเลย (คู่มือฉบับที่ 3.2)

ข. ผู้ให้บริการ

หัวหน้าพิพิธภัณฑ์ฯ และพนักงานส่วนใหญ่จะมีบ้านพักอยู่ในบริเวณโครงการ พนักงานนอกจากนั้นจะมีภูมิลำเนาอยู่บริเวณใกล้เคียง การมาทำงานในแต่ละวันจะโดยสารรถประจำทาง (สามล้อเครื่อง) และเดินเข้าสู่โครงการ

8.00 น. ลงเวลาทำงาน (เฉพาะยามรักษาการ)

8.30 น. ลงเวลาทำงาน พนักงานทั่วไป

8.30-12.00 น. ปฏิบัติงานตามหน้าที่

12.00 - 13.00 น. พักรกลางวัน

13.00 - 16.30 น. ปฏิบัติงานตามหน้าที่

16.30 น. ลงเวลากลับ

(ดูรายละเอียดการปฏิบัติหน้าที่ประจำวันใน หัวข้อ 2.4 อัตรากำลังหน้าที่ความรับผิดชอบ และการดำเนินงาน)

พนักงานทุกคนจะลงเวลาการทำงานประจำวันพร้อมทั้งเบิกกุญแจและสมุดบันทึกเหตุการณ์ประจำวัน ณ ส่วนกลาง คือสำนักงานอาคาร 2 (พินานรัศยา) และเข้าประจำอาคารตามความรับผิดชอบ ช่วงพักรกลางวัน รับประทานอาหารที่บ้านพัก หรือ ร้านอาหารภายนอกพิพิธภัณฑ์

ค. วัตถุประสงค์แสดง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทระ เกษม เป็นพิพิธภัณฑ์อันกำเนิดจากการรวบรวมศิลปโบราณวัตถุของพระยาโบราณราชธานินทร์ ซึ่งประกอบไปด้วย ศิลปวัตถุ หลากหลายชนิด – และบุคคลมีค่าต่าง เป็นของที่รวบรวมได้ภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การทำทะเบียนศิลปโบราณวัตถุภายในพิพิธภัณฑ์เริ่มทำเมื่อ พ.ศ. 2519 เป็นบัญชีประเภท "บัญชีเค้นทุ่ง" อันระจกกระจาย ทั้งประเภทของศิลปวัตถุ และบุคคลมีค่า และเพิ่งจะเริ่ม งานทะเบียนที่ถูกแบบแผนเมื่อปลายปี พ.ศ. 2528 โดยการทำตามขั้นตอนพร้อมภาพถ่ายเป็นหลักฐาน แต่เนื่องจากเป็นพิพิธภัณฑ์ขนาดเล็ก บุคลากรน้อย หัวหน้าพิพิธภัณฑ์จึงได้ทำหน้าที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่ทะเบียน ซึ่งมีงานประจำอยู่ที่งานทะเบียนดำเนินไปอย่างเชื่องช้า จนปัจจุบันงานทะเบียนก็ยังค้างคาเนินไปได้เล็กน้อยเท่านั้น

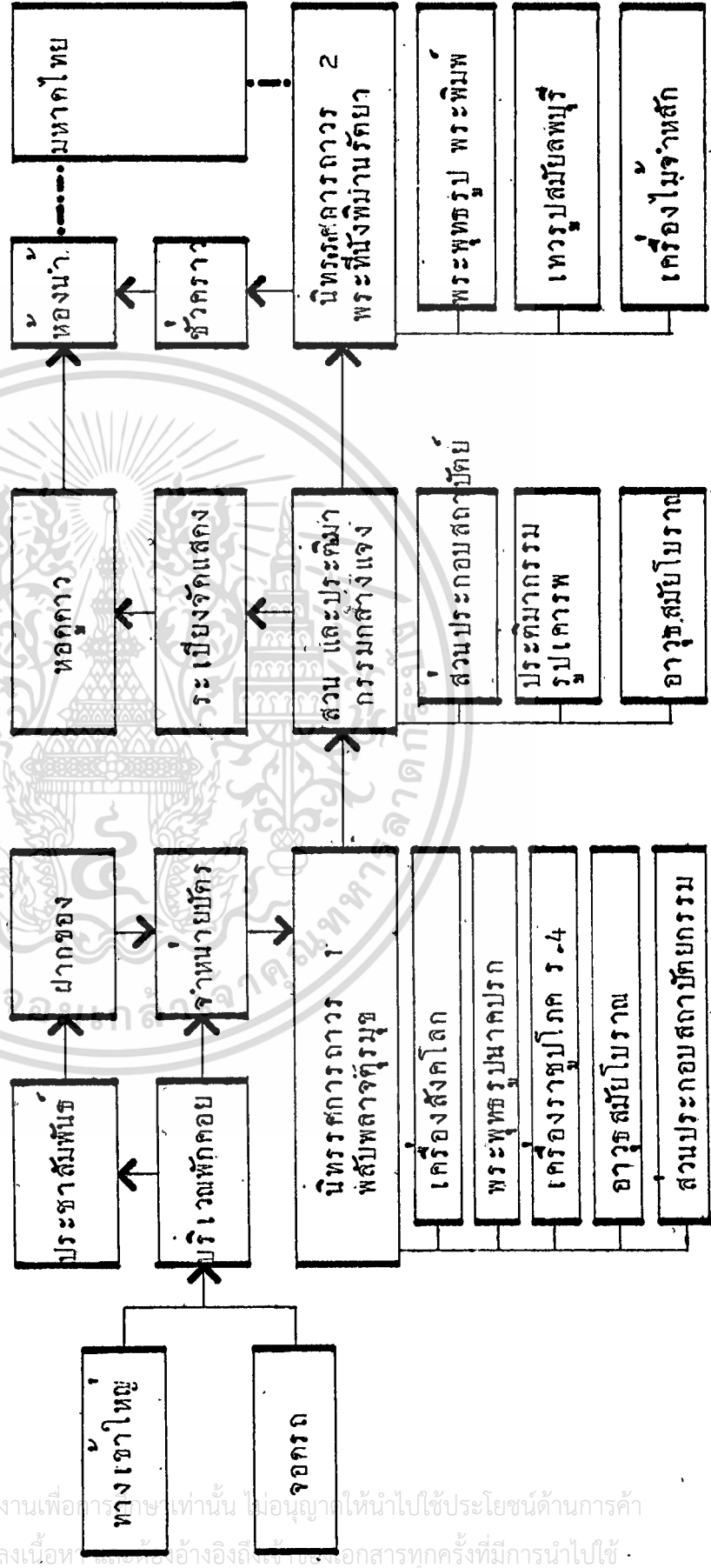
แต่อย่างไรก็ตามนโยบายของพิพิธภัณฑ์ฯ จะไม่รับของเข้าพิพิธภัณฑ์อีก เนื่องจากคลังของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา ที่สร้างขึ้นภายหลังและเครื่องมือตลอดจนบุคลากรพร้อมมูลกว่า

งานทะเบียนจึงทำเพียงทะเบียนศิลปโบราณวัตถุที่มีอยู่ให้สมบูรณ์ ศิลปโบราณวัตถุที่ชำรุดบางชิ้นใดต้องส่งเข้ากองพิพิธภัณฑ์เพราะไม่มีเจ้าหน้าที่ซ่อมรักษา () เหตุผลประการหนึ่งที่งานทะเบียนศิลปวัตถุสาขา เนื่องจากขาดเจ้าหน้าที่ช่างศิลป์ที่จะดำเนินการ เขียนทะเบียนลงบนศิลปโบราณวัตถุ

แผนภูมิ ที่ 3.1 ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์

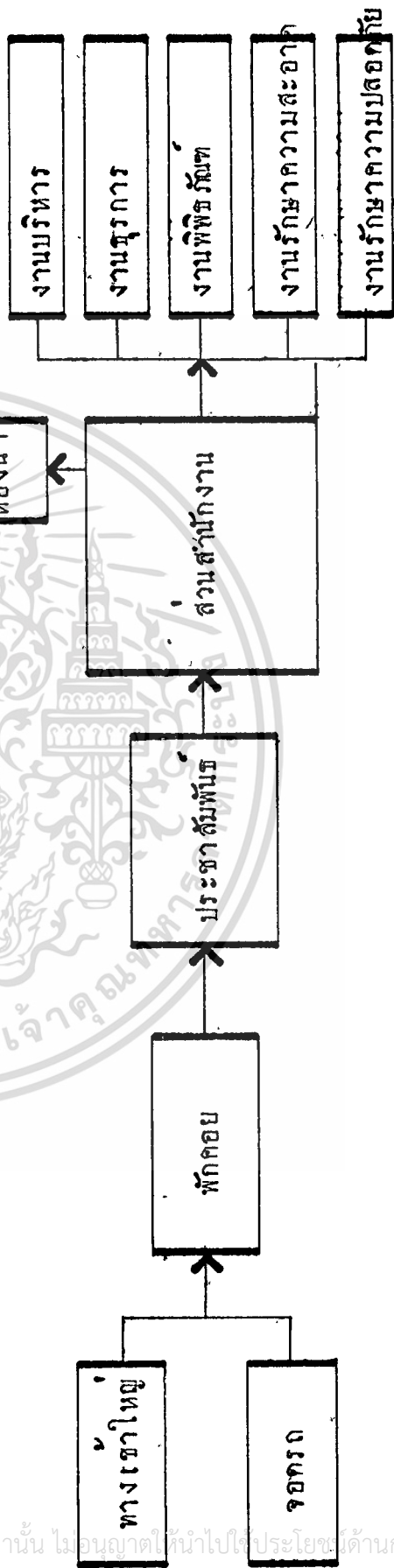
ลักษณะผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ในส่วนต่างๆ ตามลำดับ คือ

- 1. บริเวณพักคอย
- 2. ประชาสัมพันธ์
- 3. ปากของ
- 4. เจ้าหน้าที่
- 5. ส่วนนิทรรศการถาวร 1
- 6. ส่วนและประติมากรรมกลางแจ้ง
- 7. ส่วนนิทรรศการถาวร 2
- 8. นิทรรศการชั่วคราว
- 9. ระเบียบจัดแสดง
- 10. หอสมุด

แบบภูมิ ที่ 3.2 ภูมิทัศน์ของทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากรของภูมิภาคคอทงทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ คือ

1. บริเวณพักผ่อน
2. ประชาสัมพันธ์
3. ส่วนสำนักงาน
 - งานบริหาร
 - งานธุรการ
 - งานพิพิธภัณฑ
 - งานรักษาความสะอาด
 - งานรักษาความปลอดภัย

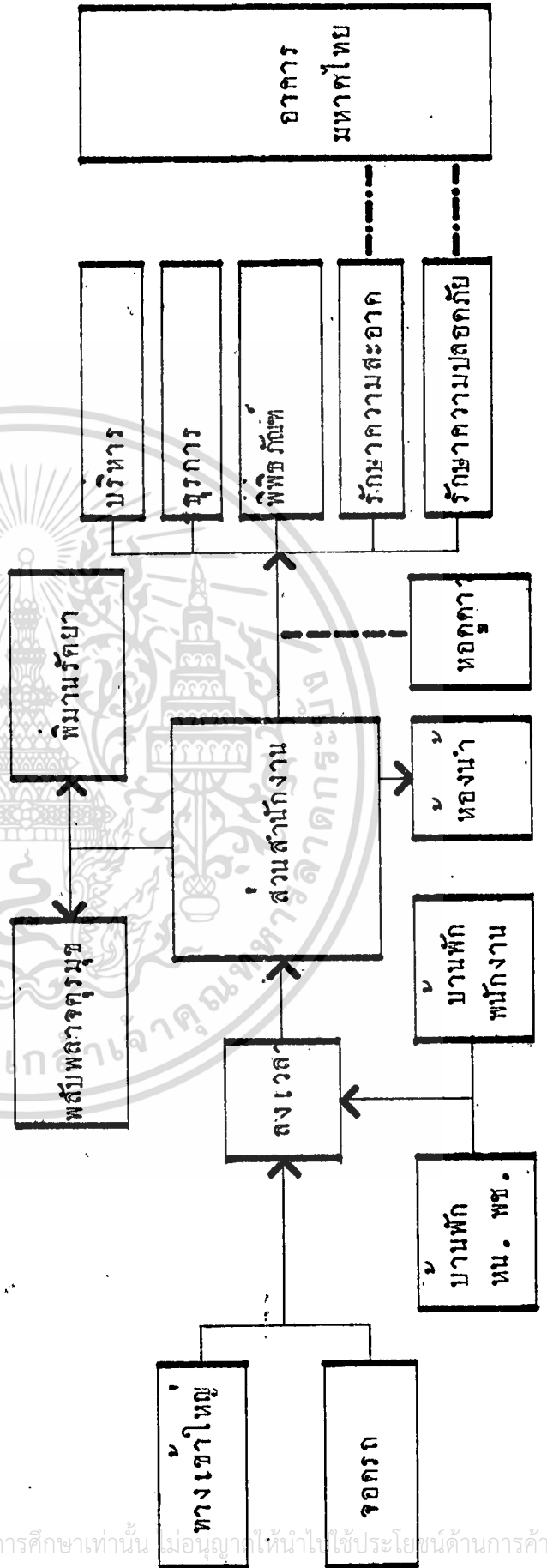

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผนภูมิ ที่ 3.3 ผู้ให้บริการ

ลักษณะพฤติกรรมของผู้ให้บริการ ในส่วนต่างๆ ตามลำดับ คือ

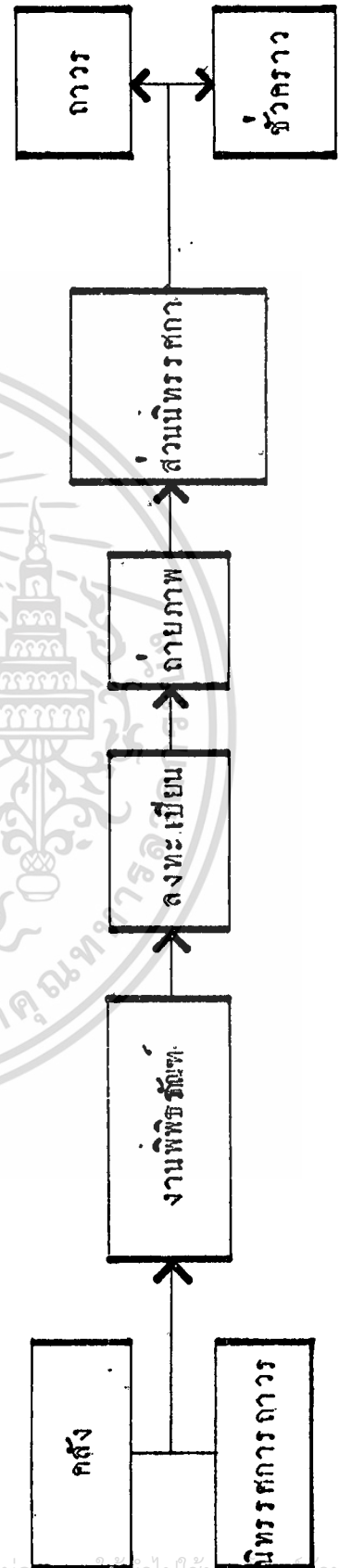
1. บ้านพักพนักงาน
2. ส่วนลงเวลา
3. ส่วนสำนักงาน
4. ส่วนนิติธรรมการ
5. อาคารมหาดไทย
6. หอสมุด

แผนภูมิ ที่ 3.4 ศิลปโบราณวัตถุจัดแสดง

ลักษณะของการจัดทำทะเบียนศิลปโบราณวัตถุอันหลัง

1. คัดัง
2. ส่วนนิทรรศการถาวร
3. งานพิพิธภัณฑ์
4. ลงทะเบียน
5. ถ่ายภาพ
6. ส่วนนิทรรศการ

การวิเคราะห์โครงการ

4.1 การวิเคราะห์ที่ตั้งและสภาพแวดล้อมของโครงการ

4.1.1 ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่โครงการ เป็นบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำตอนกลาง ประกอบด้วยดินตะกอนที่ทับถมกันหนา และยังมีการทับถมอยู่ตลอดเวลา บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยานี้เป็นบริเวณที่ท้องพื้นน้ำคุ่นเขิน น้ำไหลช้าทำให้เกิดการตกตะกอนไ้มาก เกิดเกาะกลางน้ำ หรือสันดอนขึ้น และน้ำก็จะเปลี่ยนทางเดินอยู่เสมอเพราะไหลไม่สะดวกจึงเกิดสาขาของน้ำ

(*DISTRIBUTARIES*) แยกกระจายออกก่อนที่จะลงสู่อ่าวไทย ทำให้เกิดเป็นแม่น้ำสายสำคัญหลายสาย ซึ่งล้วนแต่มาโคจรมาจกบริเวณที่สูงมาทับถมบริเวณที่ราบตอนล่างอยู่ตลอดเวลา ดินตะกอนทับถมนี้ประกอบด้วย เนื้อดินเป็นดินเหนียวปนทรายเล็กน้อย เก็บกักน้ำได้อย่างดีเมื่อน้ำแห้งจึง ฉะนั้นจึงเหมาะในการปลูกข้าวแบบกลุ่ม บริเวณนี้จึงเป็นแหล่งปลูกข้าวที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของประเทศ เป็นแหล่งศูนย์กลางการค้าและเศรษฐกิจสำคัญ มีประชากรหนาแน่น เมืองที่ตั้งอยู่บริเวณนี้จะอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลเพียงเล็กน้อย และคอยมีระดับสูงขึ้นเล็กน้อยตามลำดับ เมื่อถกเข้าไปยังเขตภูเขาทางเหนือ และที่สูงโดยรอบที่อำเภอเมืองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งอยู่ทางเหนือปากอ่าวขึ้นไปตามลำแม่น้ำเจ้าพระยา ประมาณ 76 กิโลเมตร สูงกว่าระดับน้ำทะเลไม่เกิน 5 เมตร

4.1.2 ลักษณะภูมิอากาศ

โดยที่บริเวณพื้นที่โครงการมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ ทางตอนใต้ใกล้กับชาวไทย จึงได้รับอิทธิพลจากทะเล อากาศในฤดูหนาวจึงไม่หนาว และในฤดูร้อนก็ไม่ร้อนจัดถึงเช่นภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ฤดูฝนจะเริ่มขึ้นเมื่อลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้เริ่มพัดเข้าถึงกันอ่าวไทย ประมาณกลางเดือนพฤษภาคมมีระยะเวลาฤดูฝนประมาณ 5 เดือน ปริมาณฝนเฉลี่ยประจำปีประมาณ 1,300 มิลลิเมตร ส่วนมากเป็นฝนที่ได้รับจากมรสุม และอีกส่วนหนึ่งได้แก่ ฝนอันเนื่องมาจากพายุที่แปรสัณฐานที่เคลื่อนมาจากทะเลจีนเข้าสู่ฝั่งเวียดนาม ฝนที่ตกเพราะเหตุนี้ จึงตกเป็นบริเวณกว้างและตกคอกันเป็นเวลานาน และมีปริมาณฝนมาก อาจก่อให้เกิดน้ำท่วมเป็นแห่งๆ (ดูรายละเอียดภูมิประเทศในอัตร)

4.1.3 เส้นทางคมนาคม (กฎเกณฑ์ 4.3)

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระราชวังจันทน์ เกษม ตั้งอยู่ที่ถนนมรุคตะวันออกเฉียงของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ใกล้ศูนย์กลางทั้งด้านสังคม, เศรษฐกิจ, การศึกษาการเมืองและการศาสนา กล่าวคือ

- ทิศเหนือ : จกตลาดหัวรอ, ศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจ และเรือนจำ-กลางพระนครศรีอยุธยา
- ทิศตะวันออก : จกแม่น้ำป่าสักและท่าเรือแดง, ศูนย์รวมการคมนาคมทางน้ำที่มุ่งสู่ มหาราช, ลพบุรี, บางปะอิน, บางไทรถึงกรุงเทพฯ
- ทิศใต้ : จกวัดเสนาสนาราม, ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข
- ทิศตะวันตก : จกสวนมะพร้าวของเอกชน

จากผลการแบ่งกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวตามศักยภาพในการพัฒนาของภาควิชัยังเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปรากฏว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระราชวังจันทน์ เกษมอยู่ในศูนย์กลางการท่องเที่ยวรอง ซึ่งประกอบไปด้วยแหล่งท่องเที่ยว 3 แห่ง คือ (กฎเกณฑ์ 4.1 และ 4.2)

1. วัดกษัตราธิราช มีวัดไชยวัฒนาราม วัดเชนคโยเซฟ (บ้านญวน) และวัดพุทไธสวรรย์ อยู่ในเขตอิทธิพลชั้นนอก
2. วัดใหญ่ชัยมงคล วัดพนัญเชิง และวัดสุวรรณการาราม
3. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจันทน์ เกษม มีวัดเสนาสนารามอยู่ที่เขตอิทธิพลชั้นใน

เนื่องจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจันทน์ เกษม เป็นแหล่งท่องเที่ยวอยู่กระจัดกระจาย แยกตัวออกจากศูนย์กลางการท่องเที่ยวหลัก ซึ่งมีผู้รู้จักและนิยมมาท่องเที่ยวมากที่สุด อีกทั้งการประชาสัมพันธ์ยังไม่มีประสิทธิภาพที่เพียงพอ รวมไปถึงปัญหาที่เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมอันมีลักษณะของการประสมประสานกันของโบราณสถานกับเมืองใหม่ ซึ่งมีความขัดแย้งและไม่สัมพันธ์กันจึงทำให้ความมีคุณค่า ของโบราณสถานค่อยลง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับบริการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แต่อย่างไรก็ตามพิพิธภัณฑ์สถานแห่งนี้ยังมีความสะดวกและง่ายต่อการเข้าถึงโดย

ก. การคมนาคมทางบก

เนื่องจากตั้งอยู่ริมถนนอุทอง (สายรอบเมือง) ซึ่งเป็นถนนสายหลัก และทุกถนนในเขตเทศบาล (ภายในตัวเกาะเมือง) จะมาบรรจบกับถนนสายหลักนี้ จำนวนทั้งสิ้น 31 สาย ถนนทั้ง 31 สายนี้มีที่เป็นผิวคอนกรีตเพียงสายเดียว คือถนนคอนกรีตในบริเวณพระราชวังโบราณ ถึงวัดพระนอน ส่วนถนนสายอื่น ๆ มีผิวการจราจรจะเป็นแอสฟัลท์ 23 สาย ผิวแอสฟัลท์กับผิวลูกรัง 3 สาย ส่วนอีก 12 สาย เป็นถนนซอย มีผิวการจราจรเป็นลูกรัง รวมความยาวของถนนในเขตเทศบาลประมาณ 41.630 กิโลเมตร จากจำนวนทั้งหมดนี้ มีสภาพที่สำคัญ 8 สาย คือ

1. ถนนอุทอง
2. ถนนโรจนะ
3. ถนนชีกุน
4. ถนนสรบุรีเพชญ์
5. ถนนคลองมะขามเรียง
6. ถนนตลาดเจ้าพรหม
7. ถนนบางเอียน
8. ถนนป่าไธม

โดยปกติแล้วการเดินทางภายในเขตเกาะเมืองบนถนนสายสำคัญในเวลาเร่งด่วน ส่วนใหญ่ใช้เวลา 2 – 4 นาที และเดินทางรอบเกาะเมืองบนถนนอุทองในชั่วโมงเร่งด่วนใช้เวลาประมาณ 16 นาที จึงแสดงให้เห็นว่าการจราจรในเขตบริเวณรอบ ๆ โครงการไม่เป็นปัญหามากนัก

พาหนะในการเดินทางเข้าสู่โครงการ

1) ระบบขนส่งภายในเกาะเมือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.1 รถสามล้อเครื่อง

มีลักษณะที่นั่งผู้โดยสารตามยาวของตัวรถเป็น 2 แถว เหมือนรถ 2 แถวในกรุงเทพฯ มีขนาดบรรทุกผู้โดยสารประมาณ 6-7 ที่นั่ง ลักษณะการให้บริการ มีทั้งประเภทรับส่ง ในเส้นทางประจำ และประเภทไม่มีเส้นทางประจำ รถเหล่านี้จะจอดรอรับผู้โดยสารตามแหล่งชุมชนหนาแน่นเช่น ตลาดหัวรอ (บริเวณที่ตั้งโครงการ) ตลาดเจ้าพรหม โดยคิดอัตราค่าโดยสารคนละ 3 บาท สำหรับประเภทที่มีเส้นทางประจำ ส่วนประเภทที่ไม่มีเส้นทางประจำ ขึ้นอยู่กับการตกลงระหว่าง คนขับและผู้โดยสาร และระยะทางไกลไกล

ข้อดี คือ พอเหมาะกับปริมาณความต้องการเดินทางของประชาชนในเขตเมือง ประกอบกับเป็นรถขนาดเล็ก จึงมีผลกระทบตอโบราณสถานน้อย

ข้อเสีย คือ อัตราค่าโดยสารของรถที่ไม่มีเส้นทางประจำ แล้วแต่ตกลงกัน ซึ่งบางครั้งมีการคิดอัตราค่าโดยสารที่เอาเปรียบนักท่องเที่ยว โดยเก็บสูงกว่าราคาปกติ

1.2 รถสามล้อถีบ

เป็นบริการขนส่งสาธารณะอีกชนิดหนึ่ง แต่ความนิยมของประชาชนน้อยกว่ารถสามล้อเครื่อง ซึ่งอาจเนื่องจาก 2 สาเหตุ คือ ความรวดเร็วในการเดินทางซึ่งช้ากว่าสามล้อเครื่อง และอัตราค่าโดยสารซึ่งแพงกว่า คือประมาณ 5 บาทต่อคน

2) รถยนต์ส่วนตัว

3) รถนำเที่ยว ประเภทต่าง ๆ

ข. การคมนาคมขนส่งทางน้ำ

มีเรือหางยาวรับจ้าง ขนาด 8 - 10 ที่นั่ง วิ่งบริการรอบเกาะเมือง มีทั้งบริการให้เช่าเหมาลำ และมีเส้นทางประจำ อัตราค่าโดยสารเช่าเหมาลำประมาณ 30 บาท และ 3 - 5 บาทต่อคนสำหรับประเภทมีเส้นทางประจำทำเรืออยู่ที่ตลาดหัวรอ เรียกว่าท่าเรือแดง ห่างจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจันทรเกษมเพียง 100 เมตร เท่านั้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เส้นทางที่เรือด่าน เริ่มจากท่าเรือแดง ย่านโรงสี คลาดหัวแหลม วิก-
กษัตริราช วิกพุทธไชยสวรรค์ วิกใหม่บางกระจะ วิกพนัญเชิง วิกเกาะแก้ว และมา
บรรจบที่เค็ม นอกจากนี้ท่าเรือยังสามารถรองรับเรือโดยสารที่มาจากกรุงเทพฯ ได้อีกด้วย

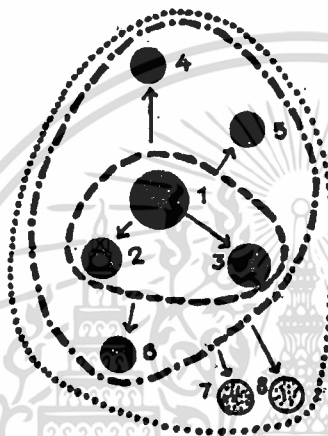
จะเห็นได้ว่า การเข้าถึงโครงการ เป็นไปได้อย่างสะดวก เพียงแค่เพิ่มตำราประ-
ชาสัมพันธ์ และการจัดการแสดงให้ประสิทธิภาพสูงโบราณสถานแห่งนี้จะเพิ่มคุณค่าได้มาก
ขึ้น

สรุปการวิเคราะห์ที่ตั้งและสภาพแวดล้อมของโครงการ (ตารางที่ 4.1)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผนภูมิ 4.1 ศูนย์กลางการท่องเที่ยวหลัก

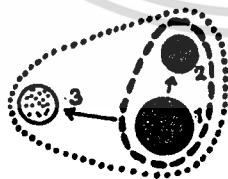
ศูนย์กลางหลักที่ 1 (เกาะเมือง)

- 1 วัดพระศรีสรรเพชญ์และพระราชวัง
- 2 วิหารพระมงคลบพิตร
- 3 วัดพระรามและบริเวณมิ่งพระราม
- 4 วัดหน้าพระเมรุ
- 5 วัดธรรมิกราช
- 6 คูมขุนแผน
- 7 ศาลหลักเมือง
- 8 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา

ศูนย์กลางหลักที่ 2 (เกาะเมือง)

- 1 วัดมหาธาตุ
- 2 วัดราชบูรณะ

ศูนย์กลางหลักที่ 3 (บางปะอิน)

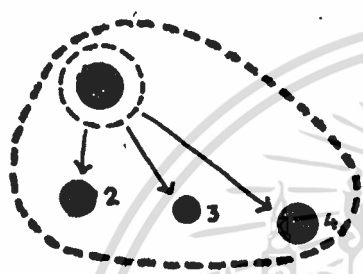
- 1 พระราชวังบางปะอิน
- 2 วัดนิเวศน์ธรรมประวัติ
- 3 ศูนย์ศิลปาชีพพิเศษบางไทร

สัญลักษณ์ :

- ศูนย์กลางหลักและ เขตอิทธิพลต่อเนื่อง
- เขตอิทธิพลชั้นใน
- เขตอิทธิพลชั้นนอก

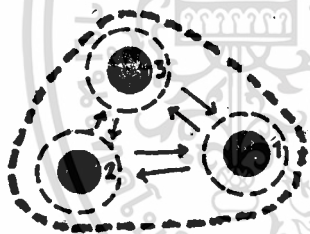
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผนภูมิที่ 4.2 ศูนย์กลางการท่องเที่ยวรอง

ศูนย์กลางรองที่ 1 (เกาะเมือง)

1. วัดกษัตราธิราช
2. วัดไชยวัฒนาราม
3. วัดเขนคโฑเซฟ (บ้านญวน)
4. วัดพุทธไสสวรรค

ศูนย์กลางรองที่ 2 (เกาะเมือง)

1. วัดใหญ่ชัยมงคล
2. วัดพนัญเชิง
3. วัดสุวรรณคาราราม

ศูนย์กลางรองที่ 3 (เกาะเมือง)

1. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทรเกษม
2. วัดเสนาสนาราม

สัญลักษณ์ : ศูนย์กลางรอง
 เขตอิทธิพลชั้นใน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1 สรุปการวิเคราะห์ที่ตั้งและสภาพแวดล้อมของโครงการ

ชื่อพิจารณา	ลักษณะ	สรุปปัญหา	ข้อเสนอแนะ
1. ลักษณะภูมิประเทศ (<i>GEOGRAPHICAL</i>)	ที่ตั้งของโครงการเป็นบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำตอนกลาง สูงกว่าระดับน้ำทะเลไม่เกิน 5 เมตร เป็นดินเหนียวปนทรายเล็กน้อย เก็บกักน้ำไว้ได้ดี	จากสภาพของดิน อาจทำให้เกิดสภาวะน้ำแช่แข็งได้ในเวลาฝนตก เพราะช่วงฤดูฝนประมาณ 5 เดือนในเขตนี้	1. สำรวจและจัดทำผังการระบายน้ำลงสู่แม่น้ำป่าสักซึ่งอยู่บริเวณหน้าพระราชวัง 2. ปรับพื้นที่บางจุดให้สามารถสัญจรได้สะดวกในขณะที่มีฝนตก
2. ลักษณะภูมิอากาศ (<i>CLIMATE</i>)	อยู่ใกล้อ่าวไทยจึงได้รับอิทธิพลจากทะเล อากาศในฤดูหนาวจึงไม่หนาวฤดูร้อนไม่ร้อนจัดแต่ฤดูฝนยาวนานมาก	ศิลปินโบราณวัตถุส่วนใหญ่เป็นวัสดุที่คุ้นเคยกับสภาพดินฟ้าอากาศในเขตนี้อยู่แล้ว มีเพียงบางชิ้นที่ต้องรักษาอย่างดี เช่น เครื่องรักประดับ मुख และศิลปโบราณวัตถุจำพวกโลหะ ไทเก้ พระพุทธรูป พระพิมพ์	1. เก็บรักษาศิลปโบราณวัตถุดังกล่าวให้มีชีวิตจาก การเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิภายนอก 2. ป้องกันความชื้นที่เกิดขึ้นกับทองคำลงเก็บศิลปโบราณวัตถุ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่ควรเผยแพร่ให้ผู้อื่นได้โดยไม่ได้รับอนุญาต

ข้อพิจารณา	ลักษณะ	สรุปปัญหา	ข้อเสนอแนะ
3. เส้นทางคมนาคม (COMMUNICATE)	ลักษณะการเข้าถึงสะดวกมาก เนื่องจากอยู่ใจกลางแหล่งเศรษฐกิจ สังคม, การเมือง, การศึกษา และการคมนาคม การศึกษา การสื่อสารทางบกสะดวก เพราะอ้อมภูมิถนนสายหลัก ซึ่งมีถนนจำนวน 39 สาย มาบรรจบ การสื่อสารทางน้ำ มีท่าเรือแควงอภัยคาน หนาพระราชวัง สามารถถายเทน้ำ ท่องเที่ยวจากกรุงเทพฯ ลพบุรี และการเที่ยวชมภูมิทัศน์รอบแควะ	ถูกจัดอยู่ในศูนย์กลางการทางของเที่ยวรอง เนื่องจากแยกตัวออกจากเป็นเอกเทศจากกลุ่มท่องเที่ยวหลัก ซึ่งมีธุรกิจและนิยมท่องเที่ยวมากที่สุด	1. ประชาสัมพันธ์ในด้านการท่องเที่ยวให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน 2. ปรับปรุงการจัดแสดงใหม่ประสิทธิภาพมากขึ้น ควรรักษาแก่นใจ
4. ภูมิสถาปัตยกรรม	กลุ่มของอาคารตั้งอยู่เป็นเอกเทศต่อกัน โดยมีการจัดสวนประดับ เป็นคิวเชื่อม แต่ยังคงขาดไม้ที่ไหม้รมเงา และความร่มรื่น	สภาพแวดล้อมแห่งแสงเกินไป ทำให้ความรู้สึกในทิวทัศน์พระราชวังโบราณลดน้อยลง	ปลูกไม้ยืนต้นไหม้รมเงา เป็นไม้ประดับภายในวัง และจัดสวนประดับอาคาร

ขอพิจารณา	ลักษณะ	สรุปปัญหา	ขอเสนอแนะ
5. แคน, ลม, ฝน (ORIENTATION)	ลักษณะการวางแนวอาคารตามแกนตะวันออก และ ตะวันตก เฉียงลงทางใต้เล็กน้อย - แคน กว้างอาคารโฉบังแสงแดดพอสมควร ลม เนื่องจากอาคารอยู่ริมแม่น้ำ ทำให้ลมเย็นตลอดทั้งวัน รวมทั้งอาคารรอบข้างเป็นอาคารที่มีความสูงไม่มากนักไม่ทำให้เกิดเป็นเขต "เงาลม" ฝน กว้างแล้วในหัวขอ 1 และ 2	แต่เนื่องจากอาคารส่วนใหญ่เป็นลักษณะอาคารทรงไทยหน้าตาสงروبกันทำให้เกิดปัญหาในเรื่องทิศทางของแสงภายใน ตลอดจนทำให้หายากต่อการจัดศิลปะโบราณวัตถุ เกิดปัญหาเรื่องแสงเขาคานหลังจัดแสดง	กำหนดทิศทางเขาของแสงให้แน่นอนทางเดียว และใช้แสงประดิษฐ์ช่วยในการจัดแสดง ตกแต่ง และจากธรรมชาติ

ข้อพิจารณา	ลักษณะ	สรุปปัญหา	ข้อเสนอแนะ
6. ทางเข้า (ENTRANCE)	การเข้าสู่โครงการสะดวกมาก ทั้งรายละเอียดในข้อ 3 (เส้นทางคมนาคม)	การประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะชื่อของพิพิธภัณฑ์ ที่ทางเขาด้านหน้าไม่ชัดเจน ทำให้ประชาชนทั่วไปและโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากต่างจังหวัดและต่างประเทศ คิดว่าเป็นศาลนสถานมากกว่าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หรือ พระราชวังโบราณ	ปรับปรุงป้ายชื่อทางเข้าใหญ่ให้ชัดเจน และสะดวก เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดเป็นจุดสนใจ (POINT OF INTERES)
7. กลุ่มอาคาร (GROUPING)	ดูรายละเอียดในหัวข้อ 4 (ภูมิสถาปัตยกรรม) เนื่องจากตัวพระราชวังมีแนววก้าแห่งสูงล้อมโดยรอบ ทำให้ซัดักปัญหาความเสียงรบกวนได้ก็ ตลอดจนมีความเป็นเอกเทศจากโลกภายนอกอย่างสมบูรณ์	ความพึงปรารถนาและความเคยชินของชุมชนพิพิธภัณฑ์โดยทั่วไป จะมีความสนใจในการจัดแสดงช่วงแรกของของการเข้าชมเท่านั้น	การจัดแสดงใหญ่ชมรู้สึกผ่อนคลายจากการชมอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดแนวความสนใจในตอนแรกและจัดให้สอดคล้องตามลำดับ มีพื้นที่สายตาเป็นระยะและสร้างจุดสนใจต่อเนื่อง

ข้อพิจารณา	ลักษณะ	สรุปปัญหา	ข้อเสนอแนะ
8. ทัวอาคาร (BUILDING)	เป็นอาคารแบบนั่งรับน้ำหนัก () สถาปัตยกรรมไทยผสมตะวันตกทุกอาคารภายในพระราชวัง ยกเว้นพลับพลาจตุรมุข ซึ่งเป็นอาคารไม่ทรงไทยแท้	ทัวอาคารมีความมั่นคงแข็งแรงดี เนื่องจากสร้างในสมัย ร.4 และ ร.5 ทั้งนี้ยังได้รับการบูรณะปฏิสังขรวมาโดยตลอด	ปรับปรุงสภาพภายในให้สอดคล้องกับการจัดแสดงในแต่ละรูปแบบ
9. การสื่อความหมาย (SYMBOLIC)	การจัดแสดงในปัจจุบันมีจำนวนไม่มากนัก เนื่องจากยังไม่ได้ใช้ประโยชน์จากอาคารที่มีอยู่ทั้งหมดอย่างเต็มที่ และจำนวนบุคลากรน้อย	ยังไม่มี การสื่อความหมายที่ดีจากเหตุข้างต้น ทำให้ผู้เข้าชมไม่ได้รับประโยชน์ เนื้อหาสาระไม่เต็มที่เท่าที่ควรจะได้ไปจากการเข้าชมในแต่ละครั้ง (จากแบบสอบถามในบทที่ 3 หัวข้อ 3.2)	จัดทำแผนผังและสื่อแนะนำการเข้าชมอย่างมีระบบ การจัดจรวในแต่ละอาคารให้สามารถชมได้ครบถ้วน หรือถ้าจะชมเฉพาะเรื่องก็สามารถทำได้ไม่ยากจน

ขอพิจารณา	ลักษณะ	สรุปปัญหา	ขอเสนอแนะ
10. การสาธารณสุขป๊อปก (PUBLIC UTILITY)	การสาธารณสุขป๊อปกครบครัน เพราะอยู่ในแหล่งชุมชน (กล่าวโดยละเอียดในบทที่ 4 หัวข้อ 4.1.3) โดยเฉพาะอยู่ใกล้กับสถานีวิทยุชบา ทั้งการรักษาความปลอดภัยที่ดีมาก	สาธารณสุขป๊อปกดีมาก แต่เนื่องจากอยู่ในแหล่งชุมชนดังนั้นเรื่องอัตรากำลังสำคัญมาก ปัจจุบันมีการเตรียมการป้องกันภัย เนื่องจากเหตุผลข้างต้น	จัดตั้งอุปกณ์ป้องกันอัคคีภัยใหม่มาจุก และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อป้องกันอันตรายสถานที่และคิดป-โปรแกรมที่ถูกต้องหาไม่คิดแล้วในปัจจุบัน
11. การจัดเนื้อที่ภายใน (INTERIOR)	การจัดเนื้อที่ภายในปัจจุบันจำกัดอยู่ภายในอาคาร 2 อาคาร เท่านั้นคือ พลับพลาจตุรมุข และ พระที่นั่งพิมานรัตยา	เนื้อหาในการจัดแสดงไม่ตรงกับความสัมพันธ์ในตัวอาคาร ทำให้เกิดความสับสนแปลกตาทางสถาปัตยกรรมและไม่ค่อยได้ประโยชน์จากอาคารที่วางแปลน รวมทั้งการจัดแสดงการจัดกระจ่าย แยกยุคสมัยของศิลปโบราณวัตถุไม่ชัดเจน ยากแก่การศึกษาคนควา	วิเคราะห์พฤติกรรมการใช้โครงการ ตลอดจนคิดโปรแกรมวัตถุแต่ละยุคสมัย กำหนดเรื่องราวในการนำเสนอให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของคน นำมาปรับปรุงการจัดแสดง

4.2 การวิเคราะห์รายละเอียดโครงสร้างของอาคาร

4.2.1 พลับพลาจตุรมุข (คูแฉกขังที่)

เป็นอาคารไม้ทรงไทยแท้โบราณ สร้างใน ร.4 สร้างบนฐานทักษิณ (ฐานซึ่งก่ออิฐฉาบปูนมีลวดบัวสามารถเดินไต่โดยรอบ) ประกอบด้วยลูกกรงทักษิณก่ออิฐมีลวดลาย—ลักษณะโปร่ง มีทางขึ้นลง 7 ทาง และคานหน้ามีเกยสำหรับเสด็จขึ้นประทับ มีพนักบันไดและฐานพลสิงห์

ตามประวัติกล่าวว่า น่าจะเรียกมุข เพราะมีมุขคานหน้า 3 คานหลัง 3 เป็นพลับพลาเครื่องไม้ หลังคามุงกระเบื้อง มีซอฟ้า ไบระกา ทางหงส์ และนาคปักษ์

1. หน้าบันมุขกลางคานหน้า ของเกิมนั้นเป็นลายพระราชลัญจกรมหาไถงการ
2. มุขเหนือเป็นลาย พระราชลัญจกรครุฑพาหะ
3. มุขใต้เป็นลาย พระราชลัญจกรหงส์พินาน
4. คานหลังมุขกลางเป็นลายพระราชลัญจกรมังกรคาบแก้ว
5. มุขเหนือเป็นลายพระราชลัญจกรไอราพต
6. มุขใต้เป็นลายพระราชลัญจกรสังขพินาน

เหตุที่เรียกจตุรมุขอาจเนื่องมาจากเป็นการนำเอาจตุรมุข 2 หลังมาซ้อนกัน (จาร์ส เกียรติทอง 2511 : หน้า 19) รายละเอียดของอาคาร เป็นดังนี้

1) พื้น

- พื้นไม้ คาน,ตง,ซื่อ เพโรคอนกรีต (แทนไม้ของเดิม)
- ยกพื้นสูงเจาะช่องระบายอากาศ

2) ผนัง

- ฝาไม้ (ฝาปะกน)
- ขอบบนสุดใต้ชายคา เป็นช่องระบายอากาศ ไม้ฉลุลายแก้วชิงดวง
- หน้าคางแบบโบราณมีสลักเที้ย กรอบบานเย็นไม่มีลวดบัว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

– หยอดหน้าค่าง มีลวดลายไม้ฉลุ และสลักลายผสมกัน

3) หลังคา

– โครงหลังคาไม้

4.2.2 หมู่พระที่นั่งพิมานรัตยา (ดูแผนผังที่ 4.1)

ลักษณะอาคารทรงไทย สร้างบนรากฐานพระที่นั่งเดิมครั้งกรุงศรีอยุธยา ได้รับอิทธิพลจากจีนผสม และผสมกับลักษณะสถาปัตยกรรมของยุโรป โดยจะสังเกตได้จากการใช้ อาชโค้ง (ARCH) ซึ่งเป็นที่นิยมในยุคนั้น (เริ่มได้รับอิทธิพลจากยุโรปในปลาย ร.4 ร.5) อาคารหลังใหญ่สุด เป็นอาคารทรงจตุรมุข หลังอื่นๆเป็นทรงจัตุรัสรวมค้ำประกอบเข้าเป็นหมู่พระที่นั่ง โครงสร้างผสมระหว่างอนึ่งรับน้ำหนัก (WALL BARRING) เสาและคาน ไม้เป็นไม้สักทั้งหลัง ประกอบด้วย

1) พื้น

– พื้นไม้ คาน ฝัง ซื่อ ไม้

– เสาค้ำกลาง ไม้กออิฐหุ้ม

– มีบัวฐาน

– ทางขึ้น มีเสาทัวเม็ก (เดิมอาจเป็นฐานพลสิงห์)

2) ผนัง

– ผนังกออิฐชาบปูนเรียบ สีขาว

– เสาไม้กลม

– บัวปลายเสามีลวดลาย

3) หลังคา

– โครงหลังคาไม้ มุงกระเบื้องดินเผาหางแหลมไม้เคลือบสี

– หลังคาเจาะช่องระบายอากาศ

– จั่วกออิฐชาบปูนเป็นลวดบัว ตกแต่งกรอบ

- มีปูนปั้นทับหลังอกไก่ และปูนปั้นหลบข้างกระเบื้อง
- คานในผ้าเพดานไม้
- มีสะพานหัวเสารับช่อ
- คานหน้ามีพาไล (หลังคาที่ยื่นออกมาเสารับไม่มีผนังเฉพาะคานหน้าอุค)

4.2.3 อาคารมณฑลไทย (ดูแผนผังที่ 8)

เป็นอาคารจัตุรัสสูง รูปตัวแอล สร้างขึ้นในร.5 (ขณะที่ได้รับอิทธิพลจากยุโรปเต็มที) เพื่อเป็นที่ว่าการมณฑลกรุงเก่า ในขณะนั้นโครงสร้างคสล. ทั้งหมด ยกเว้นโครงหลังคา ระบบผนังรับน้ำหนักเช่นเดียวกับ หมู่พระที่นั่งพิมานรัตยา และพระที่นั่งพิชัยสถลยลักษ์ กัง มีรายละเอียดตัวอาคารดังนี้

1. พื้น
 - พื้นคสล. ปูกระเบื้องเคลือบกินเผา 6" 6"
 - ยกพื้นสูงเจาะช่องระบายอากาศโดยรอบ
 - ฐานมีลวดบัว
 - ลูกกรงปูนหล่อ
 - ผนังบันได ก่ออิฐฉาบปูนเป็นลวดบัว มีแท่นฐานพลสิงห์
2. ผนัง
 - ผนังก่ออิฐฉาบปูน
 - มีคูหาโค้งคานบนเป็นไม้ฉลุสายโปรงเกล็ดปลา
3. หลังคา
 - หลังคาจัตุรัสสูง โครงสร้างไม้ทั้งหมดยกเว้นช่อ
 - หน้าจั่วเจาะช่องระบายอากาศ

ภายในตัวอาคารแบ่งเป็น 8 ห้อง มีผนังกันพร้อมประตู 2 บาน ทุกห้องสามารถติดต่อกันได้ คานหน้ามีระเบียงตลอดทางชั้นลง 6 ทางช่วงเสา 3 เมตร ความสูงจากพื้น - เพดาน 4.00 เมตร ความยาวของอาคารทั้งหมดประมาณ 100 เมตร

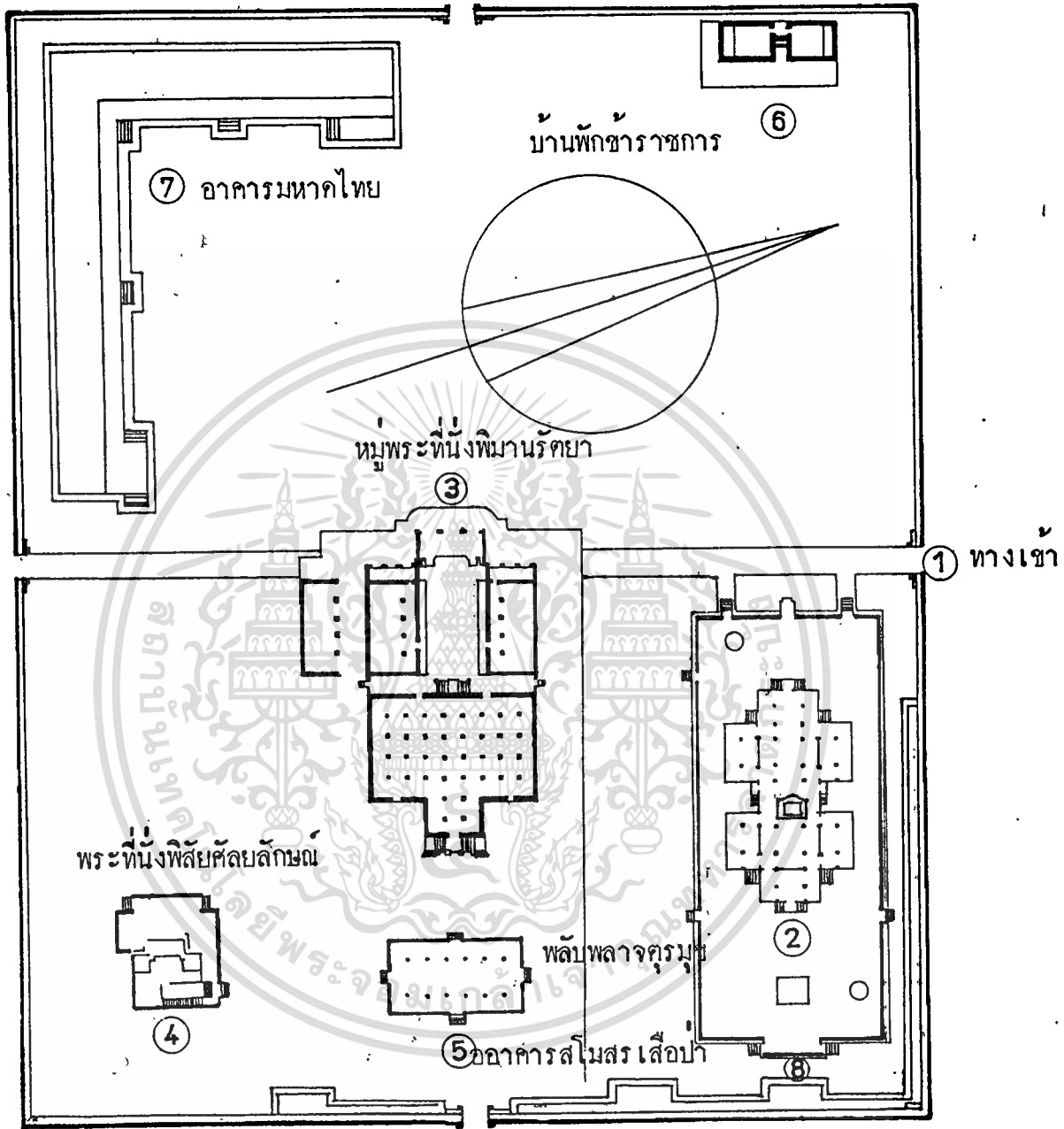
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.2.4 พระที่นั่งพิชัยสถิตย์ลักษณะ (ทอกพระเนตรดาว)

ลักษณะทั่วไปคล้าย พระที่นั่งพิมานรัตยา โครงสร้างเป็นผนังรับน้ำหนัก
(**WALL BARRING**) เป็นหอสูง 4 ชั้นอยู่ริมกำแพงพระราชวังทางตะวันออก
คานทึบไม้ ขนาด 15.80 ม. 17.00 ม. สูง

แผนผังที่ 4.1 ผังพระราชวังจันทรถนม พระนครศรีอยุธยา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเฉพาะอาคาร ส่วนที่จะทำการปรับปรุงเพื่อใช้เป็นส่วนจัดแสดงนิทรรศการถาวร คือ อาคารมหาคไทย (ดูรายละเอียดในหัวข้อที่ 4.2.3)

4.3.1 โครงสร้างสถาปัตยกรรม

เนื่องจากเป็นอาคารซึ่งสร้างมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 มีอายุประมาณ 90 ปี และได้รับการซ่อมแซมมาโดยตลอดจนกระทั่งย้ายที่ว่าการมณฑลจากพระราชวังแห่งนี้ ไปอยู่ที่ ศาลากลางใหม่ เมื่อพ.ศ. 2483 อาคารมหาคไทยจึงว่างเว้นจากการใช้งานมา 47 ปี (2530)

การศึกษาค้นคว้าเพื่อใช้เป็นพิพิธภัณฑ์ ต้องปรับปรุงโครงสร้างทางสถาปัตยกรรม ดังต่อไปนี้

ก. โครงหลังคา (ROOF CONSTRUCTION)

โครงหลังคาคานบน ประกอบด้วยไม้ส่วนใหญ่ ยกเว้นข้อที่เป็นคอนกรีตเสริม เหล็ก โครงสร้างไม้บางช่วงชำรุด เช่น

- ซองระบายอากาศ จั่วคานหน้า
- ฝ้าเชิงชายคานนอกตัวอาคารส่วนที่ยื่นออกจากคาน
- ปั้นลม
- กระจับปี่มุงคาน เปลี่ยนเป็นสีเดียวกับพระที่นั่งพิมานรัตยา เพื่อความเป็นเอกภาพ (UNITY)
- เพดานคอนกรีตเสริมเหล็กทั้งภายในและนอกตัวอาคารยังคงสภาพดี

ข. ผนัง (WALL)

ผนังภายในอาคารมหาคไทยอยู่ในสภาพดี ความหนา .40 เมตรตลอด แนวหน้าคานหลังจะอยู่ตรงแนวประตูทางเข้าคานหน้า ซึ่งอยู่กลางคานคองทุกคาน เนื่องจาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คานหลังไม่มีกันสาด และระเบียงทำให้น้ำค้างไม่ส่วนใหญ่ซำรุด เพราะถูกฝน และแดดในช่วงบ่ายตลอดมี ส่วนประตูทางเข้าคานหน้า ทำควยไม้สักย้อมสีโอ๊คเข้มสภาพดีทุกบาน สิ่งที่ต้องปรับปรุงซ่อมแซมคือ

- หน้าคางไม้คานหลัง
- เ็นังก่ออิฐฉาบปูนบางช่วงที่ปูนเสื่อมสภาพ
- ไม้ฉลุลายโปรงเกล็ดปลาคานบนคันทาโคลง

ค. พื้น (FLOOR)

พื้นของอาคารอยู่ในสภาพดีมาก เพราะออกแบบสำหรับเป็นสำนักงาน (ที่ทำการภาคมณฑลกรุงเทพฯ) ซึ่งต้องรองรับเฟอร์นิเจอร์สำนักงานและเอกสารที่มีน้ำหนักมาก กระเบื้องเคลือบดินเผา ขนาด 6" 6" เก็บสามารถที่จะใช้เป็นพื้นของพิพิธภัณฑ์ได้อย่างเหมาะสม โดยไม่ต้องสันเปลื้องวัสดุพื้นอีก ทั้งลวดลายก็เข้ากันได้กับลักษณะงาน สิ่งที่ต้องปรับปรุงคือส่วนที่ปูนเสื่อมสภาพได้แก่

- พนักบันไดบางส่วน
- แทนฐานพลสิงห์
- ลวดบัวฐานก่ออิฐฉาบปูน โดยเฉพาะคานหลังซึ่งถูกแดดและฝน
- ช่องระบายอากาศโดยรอบ

4.3.2 สภาพแวดล้อมภายใน

1. เสียงสะท้อน

ตัวพระราชวังมีกำแพงล้อมโดยรอบ จึงเป็นการกันเสียงที่เกิดขึ้นจากภายนอกได้เป็นอย่างดี อีกทั้ง อาคารที่แวดล้อมโครงการ (ดูรายละเอียดในหัวข้อ 4.1.3) เป็นส่วนราชการและวัด ซึ่งไม่เป็นบ่อเกิดแห่งเสียงรบกวน นอกจากเสียงของการจราจรจากถนนอุทงคานหน้าแต่ก็ถูกปิดกั้นจากกำแพงพระราชวังคังเกล้า

สรุปปัญหา เรื่องเสียงสะท้อนไม่เกิดขึ้นกับโครงการ

2. แสงสว่างภายในอาคาร

การให้แสงสว่างในการจัดแสดงภายในตัวอาคารปัจจุบันไม่ได้มีการจัดอย่างมีระบบ ทั้งลักษณะอาคารไทยอันมีหน้าตารอบค้ำนทำให้แสงธรรมชาติจากภายนอก รบกวนตลอดเวลา ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือ

- บริเวณตู้จัดแสดง ซึ่งอยู่ในตำแหน่งหลังแสง และไม่มีกรให้แสงที่เพียงพอต่อการมองเห็น
- ตู้จัดแสดงใช้ของเดิมซึ่งทางพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครจำหน่ายแล้ว เป็นตู้จัดแสดงแบบโบราณ ไม่มีการให้แสงสว่างแก่ ศิลปะโบราณวัตถุในตัว ทำให้ขาดความน่าสนใจ
- ไม่มีกรเน้น แสงสว่างสำหรับศิลปะโบราณวัตถุชิ้นเอก แต่ละสมัยโดยเฉพาะ ทำให้ขาดองค์ประกอบใน (*FOCUS OF INTERESTING*) ด้านการเน้นจุดสนใจ
- บั้ยอธิบายศิลปะโบราณวัตถุมีแสงไม่เพียงพอ
- แนวทางการแก้ปัญหา
- วางแปลนอาคารใหม่ให้จัดปัญหาแสงเข้าด้านหลัง
- ออกแบบตู้จัดแสดงใหม่ ที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ
- ใช้แสงเป็นตัวเน้น ศิลปะโบราณวัตถุชิ้นเอก (*HIGH LIGHT*) ให้โดดเด่น และสร้างบรรยากาศบริเวณรอบข้าง
- จัดแสงให้สามารถอ่านป้ายได้อย่างชัดเจน

3. การใช้สีและการตกแต่ง

สีของตัวอาคารมหาคไทยเดิมเป็นสีเหลืองครีมเช่นเดียวกับสถานีรถไฟหัวลำโพง ส่วนกระเบื้องผนังหลังคาเป็นสีเทาเข้ม ซึ่งทำให้ภูมิทัศน์รวมของอาคารทั้งหมดภายในพระราชวังไม่เป็นเอกภาพ ความแตกต่างระหว่างสถาปัตยกรรมแต่ละหลังเกิดขึ้นจากช่วงเวลาในการสร้าง ดังนั้นจึงควรมีตัวประสานให้เกิดความกลมกลืน (*HARMONY*) และความมีเอกภาพ (*UNITY*) เดียวกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้ .

แนวทางการแก้ปัญหา

- เปลี่ยนสีกระเบื้องมุงหลังคาจากเดิมให้เป็นสีเดียวกับอาคารพลับพลาจตุรมุข และหมู่พระที่นั่งพิมานรัตยา
- ศึกษาถึงลักษณะของการใช้สีสำหรับอาคารอันเป็นสถาปัตยกรรมช่วงเวลาใกล้เคียงกัน (ใช้การศึกษาจากอาคาร : ศาลอยุธยา)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.4 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านจิตวิทยาและพฤติกรรม

จากการศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้โครงการ (ดูรายละเอียดในบทที่ 3 หัวข้อ 3.2) สรุปผลได้ดังนี้

1. การเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทรเกษม
 - 1.1 แหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำนวนมาก (ดูแผนภูมิที่ 4.1, 4.2 และตารางที่ 4.3)
 - 1.2 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ใช้เวลาเที่ยวชมทุกสถานที่ในช่วงเวลา 1 วัน โดยการไปเช้าเย็นกลับ ดังนั้นเวลาจึงจำกัดในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง (ตารางที่ 4.3)
 - 1.3 จากสถิติเดิมนักศึกษาที่เข้าชมเป็นหมู่คณะใช้เวลาภายในพิพิธภัณฑ์ไม่เกิน 60 นาที (ดูรายละเอียดบทที่ 3 หัวข้อ สรุปประเภทของผู้ใช้โครงการ)
2. พฤติกรรมของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทรเกษม (กล่าวโดยละเอียดในหัวข้อที่ 3.2) สรุปปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ผู้เข้าชม
 - 2.1 ปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์ เนื่องจากพิพิธภัณฑ์อยู่ห่างจากแหล่งท่องเที่ยวหลัก (ดูรายละเอียดในหัวข้อ 4.1.3) ทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ให้ความสนใจน้อย
 - 2.2 จากลักษณะภูมิทัศน์ และทางเข้าด้านนอก (**AXIS**) ซึ่งเป็นแนวกำแพงโบราณล้อมรอบพระราชวัง ทำให้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ คิดว่าพิพิธภัณฑ์แห่งนี้เป็นวัด ประกอบกับป้ายชื่อขนาดเล็กและจะอยู่ในตำแหน่งหลังแสงตลอดวัน ซึ่งยังไม่มีการแก้ไข (ดูรูป)
 - 2.3 ขาดป้ายประชาสัมพันธ์ (**INFORMATION**) และการแนะนำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พิพิธภัณฑ์ (*INTRODUCTION*) ผู้ชมไม่ทราบว่าการจัดแสดงมีอะไรบ้างและในแต่ละอาคารมีสิ่งใดน่าสนใจ

- 2.4 ป้ายอธิบายศิลปโบราณวัตถุมีน้อยทำให้ความรู้ที่ผู้ชมจะได้รับลดน้อยลงทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.2

จำนวนนักท่องเที่ยวที่เคยไปแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ

รายละเอียด	ชาวไทย		ชาวต่างประเทศ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
วัดพระศรีสรรเพชญ์	409	74.77	159	71.20
วิหารมณฑลพิศม	468	85.58	166	74.77
วัดใหญ่ชัยมงคล	296	54.11	162	72.97
วัดพนัญเชิง	410	74.95	138	62.16
วัดมหาธาตุ	293	53.56	132	59.46
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา	286	52.28	136	61.26
พระราชวังจันทน์ เกษม	242	44.24	114	51.35
พระราชวังบางปะอิน	484	88.48	197	88.74
เพนียดคลองช้าง	149	27.24	149	67.12
ศูนย์ศิลปาชีพพิเศษบางไทร	188	34.37	144	64.86
หมู่บ้านชาวต่างประเทศ	100	18.28	163	73.42
บ้านอรุณฤกษ์	116	21.21	126	56.76

(ที่มา ภาควิชานั่งเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.3

ระยะเวลาที่พักในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาของผู้ตอบแบบสอบถามทั่วประเทศและ
ชาวต่างประเทศ

รายละเอียด	ชาวไทย		ชาวต่างประเทศ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มาเช่ากลับเย็น	469	85.74	166	74.77
ค้างแรม	69	12.61	46	20.72
ไม่ตอบ	9	1.65	10	4.51
รวม	547	100.00	222	100.00

(ที่มา ภาควิชาผังเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.5 การวิเคราะห์องค์ประกอบของโครงการ

4.5.1 องค์ประกอบ ภายในพิพิธภัณฑ์สถานทั่วไปสามารถศึกษาได้จาก

1. การแบ่งส่วนงานและอัตรากำลัง

โดยการวิเคราะห์ระบบการทำงานและกิจกรรมเฉพาะบุคคลตลอดจนกิจกรรมการติดต่อประสานงาน (ดูรายละเอียดบทที่ 2 หัวข้อ 2.4)

2. พฤติกรรมของผู้ใช้โครงการ

อันมีความต้องการขั้นพื้นฐาน (**BASIC NEED**) ในแต่ละบุคคลดังมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความต้องการทางกายภาพ (**PHYSIOLOGICAL NEEDS**)

2.2 ความต้องการความปลอดภัย (**SECURITY NEEDS**)

2.3 ความต้องการทางความสัมพันธ์ (**SOCIAL NEEDS**)

ซึ่งความต้องการในแต่ละอย่างก็จะมีความต้องการแตกต่างกันออกไปตามความแตกต่างระหว่างบุคคล (**INDIVIDUAL DIFFERENCE**) ตามที่ได้วิเคราะห์ไว้แล้วในหัวข้อ 3.2

3. ลักษณะของวัตถุจัดแสดง ในด้าน

3.1 การจัดแสดง (**EXHIBITION**)

3.2 การจัดตั้ง ซ่อมแซม (**CONSERVATION WORK SHOP**)

3.3 คลังการเก็บรักษา (**MUSEUM STORAGE**)

3.4 การลงทะเบียน (**REGISTRATION**)

จากข้อมูลทั้ง 3 ประการข้างต้นสามารถสรุปเป็นองค์ประกอบของโครงการได้ 2 ลักษณะ คือ

1. องค์ประกอบหลัก (**ESTABLISHING NEED**)

เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญ และจำเป็นของโครงการประกอบด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอญญาตีให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้ .

- ส่วนดำเนินการ (*ADMINISTRATIVE OFFICE*)
- ส่วนจัดการแสดง (*EXHIBITION QUARTER*)
- ส่วนเก็บวัตถุแสดง (*MUSEUM STORAGE*)

2: องค์ประกอบเสริม (*SATISFYING NEEDS*)

ช่วยเสริมให้โครงการมีความสมบูรณ์มากขึ้น (พิจารณาจากพฤติกรรมของผู้ใช้โครงการในหัวข้อ 3.2) ได้แก่

- ส่วนบริการสาธารณะ (*PUBLIC SERVICE*)
- ส่วนบริการด้านการศึกษา (*EDUCATION SERVICE*)

4.5.2 องค์ประกอบภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทรเกษม

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทรเกษมเป็นพิพิธภัณฑ์ระดับ 2 เป็นการปรับปรุงอาคารพระราชวังแค้เดิมมาเป็นส่วนดำเนินงานและส่วนจัดแสดง ดังนั้นองค์ประกอบภายในจึงต้องวิเคราะห์ความสัมพันธ์จากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมา (ดูรายละเอียดในบทที่ 2 หัวข้อ 2.1)
2. พฤติกรรมของผู้ใช้โครงการ (ดูรายละเอียดในบทที่ 3 หัวข้อ 3.1)
3. ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคาร (ดูรายละเอียดในบทที่ 4 หัวข้อ 4.2)

สรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบจากลักษณะข้างต้น

ก. พิพิธภัณฑ์ชุมชน อาคาร 1

เป็นอาคารแรกที่ยุ้เข้าชมเข้าถึง มีองค์ประกอบคือ

- ส่วนบริการสาธารณะ (*PUBLIC SERVICE*)
- ส่วนศึกษาคอสอบถาม
- ส่วนขายบัตร, หนังสือ
- ส่วนรับรองฝากของ
- ยิงแสดงส่วนต่าง ๆ ภายในพิพิธภัณฑ์
- ส่วนบริการด้านการศึกษา (*EDUCATION SERVICE*)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

– กำรนำชม

ข. หมูพระที่นั่งพินนารัตยา อาคาร 2

เป็นอาคารหลังที่สองที่ผู้ชมเข้าถึง มีองค์ประกอบคือ

– ส่วนจัดแสดงชั่วคราว (*CHANGING EXHIBITION*)

– ส่วนดำเนินงาน (*ADMINISTRATIVE OFFICE*)

– งานบริการ

– งานธุรการ

– งานพิพิธภัณฑ์

– งานรักษาความสะอาด

– งานรักษาความปลอดภัย

– ส่วนรับรองแขก

– ห้องสมุด

– งานเทคนิค

– ส่วนเก็บวัตถุแสดง (*MUSEUM STORAGE*)

ค. อาคารมหาดไทย อาคาร 3

เป็นส่วนจัดแสดงนิทรรศการถาวร (*PERMANENT EXHIBITION*)

มีองค์ประกอบคือ

– ส่วนแนะนำการจัดแสดง (*MUSEUM EXHIBIT INTRODUCTION*)

– ส่วนจัดแสดงศิลปโบราณวัตถุ

– ทวาราวดี

– ลพบุรี

– สุโขทัย

– อุทอง

– อโยธยา

– รัตนโกสินทร์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

– ส่วนพักผ่อน

– ส่วนประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ง. พระที่นั่งพิชัยสถิตย์ลักษณะ

ซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพดี และเปิดให้ผู้เข้าชม ศึกษาภูมิทัศน์ร่วมโดยรอบเกาะ
เมืองพระนครศรีอยุธยา

จ. ส่วนจัดแสดงกลางแจ้ง (*OPEN EXHIBITION*)

คือ ประติมากรรมและส่วนรอบ ๆ พระที่นั่ง (คู่มือที่ 4.4 ประกอบ)

จกตารางที่ 4.4 จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของโครงการในค่าน องค์กรประ-
กอบเสริม มีน้อยเนื่องจาก

1. ลักษณะการเข้าชมในเวลาจำกัด (คู่มือที่ 4 หัวข้อ 4.4)

2. ขาดบุคลากร ช่างศิลป์ เจ้าหน้าที่เทคนิค และพนักงาน

ซ่อมสวนศิลป์โบราณวัตถุ ตลอดจนช่างโยธา ดังนั้นจึงมีองค์ประกอบบางส่วน
ที่ไม่ได้จัดทำขึ้นเนื่องจากเหตุข้างต้นอันได้แก่ ส่วนบรรยายป้ารถา ห้องประชุมเล็ก เซอร์
เป็นต้น

ตารางที่ 4.4

องค์ประกอบภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทบูร เกษม

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบเสริม
1. ส่วนดำเนินการ (ADMINISTRATIVE OFFICE) หมู่พระที่นั่งพิมานรัตยา - งานบริหาร - งานธุรการ - งานพิพิธภัณฑ์ - งานรักษาความสะอาด - งานรักษาความปลอดภัย - รั้วรองแขก	1. ส่วนบริการสาธารณะ (PUBLIC SERVICE) พลับพลาจตุรมุข - ส่วนคึกคอกสอบถาม - ส่วนขายบัตร - ส่วนที่ฝากของ ๘ ฉั่งแสดงส่วนต่าง ๆ ภายใน (MUSEUM INTRODUCTION) - ส่วนรักษาความปลอดภัย
2. ส่วนจัดการแสดง (EXHIBITION) ก. ส่วนจัดแสดงถาวร - พลับพลาจตุรมุข - (อนุสรณ์สถาน ร.4) - อาคารมหาดไทย (ศิลปโบราณวัตถุทั้งหมด) - นิทรรศการกลางแจ้ง ข. ส่วนจัดแสดงชั่วคราว หมู่พระที่นั่งพิมานรัตยา ค. ส่วนชมภูมิทัศน์รอบเกาะเมือง	2. ส่วนบริการด้านการศึกษา ก. การนำชม - ในพิพิธภัณฑ์ - โบราณสถาน ข. ห้องสมุดพิพิธภัณฑ์ (ปัจจุบันไม่มี) ค. งานค่านเทคนิค
3. ส่วนเก็บวัตถุแสดง (MUSEUM STORAGE) - ชั้นล่างพระที่นั่งพิมานรัตยา	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.5.3 การวิเคราะห์องค์ประกอบ

จากองค์ประกอบต่างๆ ภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทรมณฑล ที่ได้อธิบายมาแล้วในหัวข้อ 4.5.1 และ 4.5.2 ไ้้นำมาจัดความสัมพันธ์ของแต่ละส่วน โดยให้ค่าความสัมพันธ์ดังต่อไปนี้

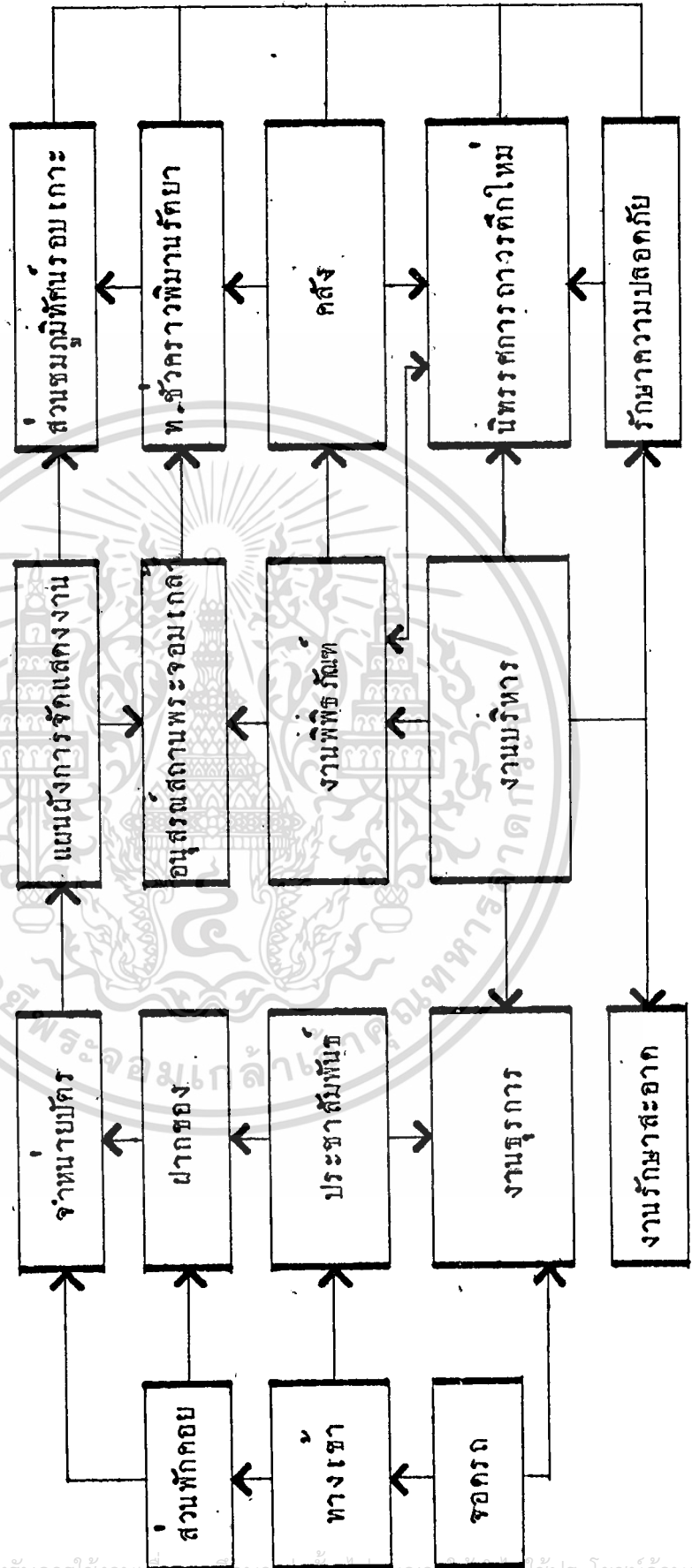
- 3 สัมพันธ์กันมาก
- 2 สัมพันธ์กันปานกลาง
- 1 สัมพันธ์กันน้อย

การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ

(**INTERACTION**)

1	ทางเข้าใหญ่								
2	ส่วนคำเนิการ	2							
3	อนุสรณ์สถานพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ	3	3						
4	ส่วนจัดแสดงนิทรรศการถาวร	3	1	2					
5	ส่วนจัดแสดงนิทรรศการชั่วคราว	2	3	1	1				
6	หอคูควาว ส่วนชมภูมิทัศน์รอบ เกาะเมือง	2	1	2	3	3			
7	ส่วนเก็บศิลปโบราณวัตถุ	2	2	1	2	2	2		
8	ส่วนบริการสาธารณะ	2	3	2	3	3			
9	ส่วนบริการคานการศึกษา	1	2	3					
		1	2	3					
		3	2						
		3							

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.6 การวิเคราะห์การจัดแสดงศิลปโบราณวัตถุ

ศึกษาเฉพาะส่วนจัดแสดงนิทรรศการถาวร (อาคารมหาคไทย)

4.6.1 ศิลปโบราณวัตถุที่จัดแสดง

- (1) ศิลปโบราณวัตถุสมัยทวารวดี พุทธศตวรรษที่ 11 – 16
 - 1.1 ส่วนประกอบสถาปัตยกรรม
 - 1.2 พระพิมพ์
 - 1.3 รูปเคารพ
- (2) ศิลปโบราณวัตถุสมัยลพบุรี พุทธศตวรรษที่ 16 – 19
 - 2.1 ส่วนประกอบสถาปัตยกรรม
 - 2.2 ประติมากรรมรูปเคารพ
 - 2.3 ส่วนประกอบสถาปัตยกรรม
- (3) ศิลปโบราณวัตถุสมัยสุโขทัย พุทธศตวรรษที่ 18 – 20
 - 3.1 ภาชนะเครื่องใช้สังคโลก
 - 3.2 ประติมากรรมรูปบุคคล
 - 3.3 ส่วนประกอบสถาปัตยกรรม
- (4) ศิลปโบราณวัตถุสมัย อู่ทอง พุทธศตวรรษที่ 17 – 20
 - 4.1 พระพิมพ์
- (5) ศิลปโบราณวัตถุสมัย อโยธยา พุทธศตวรรษที่ 20 – 23
 - 5.1 ภาชนะเครื่องใช้ขนาดใหญ่
 - 5.2 ภาชนะเครื่องใช้ขนาดเล็ก
 - 5.3 พระพุทธรูปขนาดใหญ่
 - 5.4 พระพิมพ์, แม่พิมพ์
 - 5.5 เศียรพระพุทธรูป, ส่วนองค์, ฐาน
 - 5.6 ศิลาจารึก, ศิลาจำหลัก, ใบเสมา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 5.7 ประติมากรรมรูปเคารพ, ผนังใหญ่, ผนังตะลุง
- 5.8 ส่วนประกอบสถาปัตยกรรม ปรากฏ, เจดีย์ ขนาดใหญ่
- 5.9 ส่วนประกอบสถาปัตยกรรม ปรากฏ, เจดีย์ ขนาดเล็ก
- 5.10 เครื่องไม้จำหลัก
- 5.11 อาวุธสมัยโบราณ

(6) ศิลปโบราณวัตถุสมัย รัตนโกสินทร์ พุทธศตวรรษที่ 24

- 6.1 ภาชนะเครื่องใช้ขนาดใหญ่
- 6.2 ภาชนะเครื่องใช้ขนาดเล็ก (ถ้วยชามเบญจรงค์สมัยราชวงศ์หยวน และหมิง)
- 6.3 เครื่องใช้ประจำวัน (นาฬิกา, เงินตรา)
- 6.4 ศิลปจารึก, ศิลปจำหลัก, ใบเสมา
- 6.5 ประติมากรรมรูปเคารพ, ผนังใหญ่, ผนังตะลุง
- 6.6 เครื่องไม้จำหลัก, ตู้พระธรรมลาคครคน้ำ
- 6.7 เครื่องอาวุธสงคราม

4.6.2 ศิลปโบราณวัตถุจัดแสดงแยกตามสมัยและประเภท

ศิลปโบราณวัตถุ		1	สมัยทวารวดี			
ประเภท		1.1	ส่วนประกอบสถาปัตยกรรม, พระพิมพ์, รูปเคารพ			
		ขนาด			จำนวน	ชนิด
		ก	ย	ส		
1	ฐานสลักลวดลายดอกไม้			50	1	หินเขียว
2	องค์เทวรูปยืน			86	1	"
3	พระพิมพ์ปางสมาธิ	7		10	1	ดินเผา
	รวม				3	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศิลปโบราณวัตถุ		2	สมัย ลพบุรี พุทธศตวรรษที่ 15 - 18 - 19			
ประเภท		2.1	พระพุทธรูป, พระพิมพ์			
		ขนาด			จำนวน	ชนิด
		ก	ย	ส		
1	พระพุทธรูปนาคปรก			111.2	1	ศิลา
2	พระพุทธรูปนาคปรก	ตก	30.5	62.4	3	หิน
3	" "	"	5	103	5	สำริด
4	พระพุทธรูปทรงเครื่องปางสมาธินาคปรก	"	58	142.5	2	หินทราย
5	" " " "	"	84	214	1	หิน
6	" " ปรางสมาธินาคปรก	"	95	220.5	4	หิน
7	" " " "	"	59	71	6	หินทราย
8	เศียรนาคปรก			81	2	หินเขียว
9	ชิ้นส่วนนาคปรก			53	6	หินทราย
10	พระพุทธรูปปางประธานพร			79.5	1	หิน
11	" ปางประธานอภัย			155	1	หิน
12	" " "			240.5	1	ศิลา
13	เศียรพระพุทธรูป			75.4	5	หินทราย
14	พระพุทธรูปนาคปรก	"	11.4	19.5	1	ศิลา
15	" "	"	19.8	34	1	ศิลา
16	" 3 องค์ติดกัน	"	19.8	16.1	1	ศิลา
17	" ปางมารวิชัย	"	6.3	12	3	ศิลา
18	พระพิมพ์ปางมารวิชัย	"	7.4	11.5	3	ดินเผา
19	พระพุทธรูปทรงเครื่องปางมารวิชัย	"	7.5	10.5	1	สำริด
20	" ปางประธานอภัย			21.2	4	ศิลา
21	" " " "			10.5	1	ศิลา
22	" 2 องค์ติดกัน	๐5		7.5	1	สำริด
23	แผงพระพิมพ์	9.7	12.6		2	ดินเผา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่รวบรวมไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศิลปโบราณวัตถุ		2	ประติมากรรมรูปเคารพ				
ประเภท		2.2	ขนาด			จำนวน	ชนิด
			ก	ย	ส		
1	องค์เทวรูป				171	2	หินทราย
2	เทวสครี				168	5	"
3	สิงห์ยืน 4 ซา				165	4	"
4	ตุ๊กตารูปบุคคล				146	2	หิน(จีน)
5	ประติมากรรมบุคคล				161	1	หินทราย
6	นารายณ์ทรงครุฑ				61.5	1	หิน
7	ฤาษี				44.1	1	"
8	เทวรูปยืน				40.4	1	"
9	มือเทวรูปถือของ	16.5				1	ศิลา
10	ประติมากรรมรูปบุคคล				64	1	หินทราย
	รวม					19	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศิลป์โบราณวัตถุ		2	สมัย ลพบุรี			
ประเภท		2.3	สวนประกอบสถาปัตยกรรม			
		ขนาด			จำนวน	ชนิด
		ก	ย	ส		
1	เสารูปเหลี่ยมคิกรอบประตู			159	3	หินทราย
2	กลีบขนุน			75	11	"
3	ทับหลัง		175	72	2	"
4	ฐานประติมากรรม	69		65	2	"
5	กลีบขนุน			61.5	10	"
6	" "			52	3	"
7	สลูประจำลอง			12.7	1	ศิลา
	รวม				32	

ศิลป์โบราณวัตถุ		3	สมัย สุโขทัย พุทธศตวรรษที่ 18 - 20			
ประเภท		3.1	ภาชนะเครื่องใช้ (สังคโลก)			
		ขนาด			จำนวน	ชนิด
		ก	ย	ส		
1	กระปุก 6 เหลี่ยม	0 3		6.5	2	สังคโลก
2	กระปุกลายคนไม้	0 3		7	4	"
3	กระปุกฉลวยครามรูปสี่เหลี่ยม	0 3		9	4	"
4	กระปุกเคลือบทรงน้ำเต้า	02:9		5.8	1	"
5	กระปุกลายไขปروط	014		3.6	1	"
6	ขอบพร้อมฝา	07:7		5.2	4	"
7	โถพร้อมฝา	025:9		30	1	"
8	ชามปากหยัก			8	1	"
9	คนโทน้ำมีพวย			16.6	1	"
10	กลองสุบยา	6.5		3.7	4	กินเผา
	รวม				23	

ศิลปโบราณวัตถุ		3	สมัย สุโขทัย			
ประเภท		3.2	ประติมากรรมรูปบุคคล			
		ขนาด (ซม.)			จำนวน	ชนิด
		ก	ข	ค		
1	ยักษ์ครึ่งตน	5.7		9.5	1	กินเผาเคลือบ
2	หน้าสิงห์	6		5.8	2	"
3	ช้าง	5.5		7.5	1	กินเผา
4	หัวตุ๊กตา			6.2	7	"
5	ตุ๊กตาครึ่งตัว	13.8		44	1	"
6	หัวตุ๊กตา	5.7		9.6	5	"
7	ตุ๊กตารูปช้าง	10.8		5.7	2	สังคโลก
8	" " ควาย	5.7		5.1	1	"
9	" " ไก่	4.2		4.9	1	"
10	" " นก			6.9	1	"
11	ช้างมีคนขี่			12.3	2	"
12	หัวนาค			56.4	2	กระเบื้อง
13	เศียรเทวรูป	12		25	2	ปูนปั้น
14	พรหม 4 หน้า	8		11.3	1	"
15	ตุ๊กตาหัวม้า			8.4	1	"
	รวม				30	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

เอกสารนี้จัดทำขึ้นด้วยดีนิตยสารศิลปวัฒนธรรม โดยไม่ต้องว่าสิ่งใดถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศิลป์โบราณวัตถุ		3	สมัย สุโขทัย			
ประเภท		3.3	ส่วนประกอบสถาปัตยกรรม			
		ขนาด			จำนวน	ชนิด
		ก	ย	ส		
1	เสมาคู่	5.8		8.4	1	กินเผา
2	ลายปูนปั้น	23.7		14.1	2	ปูนปั้น
3	ปราสาท			26.5	2	กระเบื้อง
4	เชิงชาย	23.3		11	1	กระเบื้องเคลือบ
	รวม				6	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศิลปโบราณวัตถุ		4	สมัย อุทอง			
ประเภท		4.1	พระพิมพ์			
		ขนาด			จำนวน	ชนิด
		ก	ย	ส		
1	พระพิมพ์ปางมารวิชัย	ตัก 3.1		4.9	1	ดินเผา
2	" " "	" 3.5		6.2	1	ชิน
3	" " "	" 3.3		6.3	1	"
4	" " "	" 2.7		5.7	1	"
5	" " " ชุมนครโกษา			6.3	1	"
6	" " "	" 2.3		6	1	"
7	" " "	" 4.5		6.5	1	"
	รวม				7	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ศิลปโบราณวัตถุ		5	สมัย อยุธยา พุทธศตวรรษที่ 20 - 23			
ประเภท		5.1	ภาชนะเครื่องใช้ (ขนาดใหญ่)			
		ขนาด (ซม.)			จำนวน	ชนิด
		ก	ย	ส		
1	โองเคลือบ	0 36		79.5	2	ดินเผาเคลือบ
2	โองกินเผา			75.7	1	ดินเผา
3	" "	024.6		65.2	1	"
4	หม้อกินเผา	013.7		24.2	1	"
5	ไหเคลือบ	019.8		65.2	1	"
6	ผอบ 8 เหลี่ยม			49	1	หินทราย
7	" 4 "	28	28	55.5	1	"
8	ครก	0 39		49	1	เหล็ก
9	กลองใหญ่		131.5		1	ไม้
	รวม				10	

ศิลป์โบราณวัตถุ		5	สมัย อยุธยา			
ประเภท		5.2	ภาชนะเครื่องใช้ (ขนาดเล็ก)			
		ขนาด			จำนวน	ชนิด
		ก	ย	ส		
1	เขียนหมาก	035.9		12.9	1	สำริด
2	เตาปูน	2.2		7.8	6	"
3	จอกหมาก	3.6	8.3		2	"
4	จอกน้ำ	7		8.8	1	"
5	กุนแจประตู่	8.8	10.8		1	"
6	คันทองพรอมคาม	20	36.7		1	"
7	เครื่องประดับอานมา		10		9	"
8	ลูกกระพรวน	0 2.8			35	"
9	" "	0 4.7			1	โลหะ
10	ค้ำตะบันหมาก	3.6	5.6		1	"
11	ค้ำกระบวย	4.4	17		1	"
12	ขันลงหิน	0 8.6		3.5	15	"
13	" "	0 21		10.7	3	"
14	ตะเกียง	20.7		49.8	1	"
15	เครื่องใช้ทองเหลือง	1.9	8.2		1	"
16	ค้ำกระบวยพรอมคาม	0 6.7		5	2	"
17	กระบวยพรอมคาม		23.8		3	"
18	ภาชนะทองเหลือง	0 8		6.1	1	"
19	ถาดทองเหลือง	0 20		2.8	6	"
20	เครื่องใช้เกี่ยวกับช่าง	0 18.5			1	"
21	พานทองเหลือง	0 29.6		5.4	4	สำริด
22	ฝาครอบ	0 12		17.6	1	"
23	คันทาน	0 6.8		8.8	2	โลหะ
24	ที่รองภาชนะ	0 12.5		3.5	2	"

ศิลป์โบราณวัตถุ		5	สมัยอยุธยา			
ประเภท		5.2	ภาชนะเครื่องใช้. (ขนาดเล็ก)			
		ขนาด			จำนวน	ชนิด
		ก	ย	ส		
25	หวงลายมังกร	0 6		5.8	1	โลหะ
26	กำไล	0 6.5			4	"
27	หม้อตาลดินเผา	0 13		13.6	3	ดินเผา
28	คณโพน้ำ	0 6		20.5	7	"
29	แจกัน	0 5		21	2	"
30	มรรกู	0 6.7		16.5	3	"
31	พุ่มเฟื่อง	0 9.8		10	1	"
32	หม้อดินเผา	0 3.4		3.5	7	"
33	ไห	0 11		3	4	"
34	จานรองถ้วยลาคี	0 9.4		19	7	กระเบื้อง
35	ฝากระปุกลายคราม	0 5.5			6	"
36	เคลือบลายคราม	0 7.8		3.8	1	"
37	จานเบญจรงค์	0 10.7		2.5	3	"
38	กระปุกเคลือบ	0 2.2		3.6	6	สังคโลก
39	พานเงิน 3 ชั้น	0 10.4		5.3	1	เงิน
40	ซอน	4	13.7		1	"
	รวม				158	

ศิลปโบราณวัตถุ		5	สมัย อยุธยา			
ประเภท		5.3	พระพุทธรูป (ขนาดใหญ่)			
		ขนาด			จำนวน	ชนิด
		ก	ย	ส		
1	พระพุทธรูปปางประทานอภัย			149.8	1	โลหะ
2	" " "			208.5	2	สำริด
3	" " "			63.2	6	"
4	" " "			35.5	2	"
5	" " "			24.3	1	"
6	" " "			119	7	"
7	" " "			89	11	"
8	" " "			67	1 1	หินทรายแดง
9	พระพุทธรูปปางอุ้มบาตร			204	1	สำริด
10	" " "			166.7	1	"
11	" " "			23.1	1	"
12	พระพุทธรูปปางประทานพร			202.5	1	"
13	" " "			72.4	9	"
14	" " "			179.9	1	"
15	" " "			91.4	6	"
16	" " "			89	1	"
17	" " "			50	2	"
18	ทรงเครื่องปางประทานพร			54.3	7	"
19	" " อภัย			47	3	"
20	พระพุทธรูปปางลีลา			43	1	"
21	" "			136.7	1	หินทราย
22	พระพุทธรูปปางมารวิชัย	ตก	20	40.4	6	สำริด
23	" " "	"	9.5	20	14	"
24	" " "	"	16	33.7	7	"

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศิลป์โบราณวัตถุ		5	สมัย อยุธยา				
ประเภท		5.3	พระพุทธรูป (ขนาดใหญ่)				
		ขนาด			จำนวน	ชนิด	
		ก	ย	ส			
25	พระพุทธรูปปางมารวิชัย	ตท	21		56.6	3	สำริด
26	" " "	"	8		52	1	"
27	" " "	"	21.4		44.3	3	"
28	" " "	"	81		78.5	2	"
29	" " "	"	46		60	1	หินทราย
30	" " "	"	105		172	1	"
31	พระพุทธรูปปางสมาธิ				31.2	6	สำริด
32	" " "	"	8.9		17.6	9	"
33	พระพุทธรูปปางไสยาสน์	"			16	1	"
34	" " "	"		181.5		1	หินทราย
35	พระพุทธรูปปางถวายเนตร	"		11.8	91.8	1	"
36	พระพุทธรูปปางสมาธิ	"	83		94.5	1	"
37	" " "	"	26		64.5	1	หินเขียว
38	" " "	"	38		66	1	ศิลา
39	" " "	"	103		25	1	หิน
40	" " "	"		37		1	หินทราย
41	พระพุทธรูปนาคปรก				31	1	"
	รวม					129	

ศิลปโบราณวัตถุ		5	สมัย ออยุธยา			
ประเภท		5.4	พระพิมพ์, แม่พิมพ์			
		ขนาด			จำนวน	ชนิด
		ก	ย	ส		
1	พระพิมพ์ 3 ฟันธง	5.8		7.6	1	ดินเผา
2	พระพิมพ์ปางมารวิชัย	3		4.7	4	"
3	" " "	10.5		17.5	1	ชิน
4	" " "	ตก 1.7		2.3	10	"
5	" " "	" 6.7		10	6	โลหะ
6	" " "	" 8.3		11.3	2	ดินเผา
7	" " " เรือนแก้ว	" 6.4		9.7	2	"
8	แผงพระพิมพ์ปางมารวิชัย	"10.5			5	"
9	แม่พิมพ์พระพุทธรูปปางมารวิชัย	25		37	1	"
10	แผงพระพิมพ์	27.6	38.5		1	ชิน
11	พระรวนนิ่ง	ตก 1.5		2.5	1	"
12	พระพิมพ์ทรงเครื่องปางประทานอภัย	16		21.2	2	ดินเผา
13	พระพิมพ์ปางประทานอภัย	5.2		15.5	1	"
14	พระพิมพ์ปางลีลา	5		9.4	4	"
15	พระพิมพ์ปางไสยาสน์	8		6.2	1	"
16	" " "			6	1	โลหะ
17	พระพุทธรูปปางไสยาสน์			16	1	ดินเผา
18	แม่พิมพ์	6.3		9.4	1	"
19	จุฬามณีในซุ้มเรือนแก้ว	13.7	31.3		1	"
20	พระพิมพ์ปางนาคปรก	5.9		11.2	1	"
21	พระพิมพ์ปางประทานพร	7		17.2	1	"
22	พระพุทธรูปปางประสานมือ	16		17.1	1	หิน
23	" " ถวายเนตร	5		12.2	1	หินร่อน
24	" " ป่าเลไต้	5.5		7.7	1	ดินเผา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ใ้ว่ากรณใดทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศิลปโบราณวัตถุ		5	สมัย อยุธยา			
ประเภท		5.4	พระพิมพ์, แม่พิมพ์			
		ขนาด			จำนวน	ชนิด
		ก	ย	ส		
25	พระพิมพ์ปางสมาธิ	5.5		8.2	1	กินเข่า
	รวม				52	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ใ้ว่ากรณใด ๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศิลป์โบราณวัตถุ		5	สมัย อยุธยา			
ประเภท		5.5	เศียรพระพุทธรูป, ส่วนองค์, ฐาน			
		ขนาด			จำนวน	ชนิด
		ก	ย	ส		
1	เศียรพระพุทธรูป			17.5	15	สำริด
2	" "			70.5	27	หินทราย
3	" "			48	1	"
4	" "			53	1	"
5	" "			71	1	"
6	" "			78	16	"
7	" "		13.8	23.8	1	ปูนปั้น
8	" "			19.5	4	สำริด
9	" "			31.7	12	"
10	" "			45.5	1	"
11	" " ทรงเครื่อง			14.7	4	"
12	" "			2.4	3	"
13	" "			35.7	2	"
14	" "			13.5	6	"
15	พระพักตร์พระพุทธรูป			91	1	หิน
16	พระเพลาพระพุทธรูปมารวิชัย	กก 67		18	2	หินทราย
17	ส่วนซีกซ้ายพระเพลาพระพุทธรูป		155	64	1	สำริด
18	ชิ้นส่วนฐานพระพุทธรูป		37		1	หินทราย
19	ฐานพระพุทธรูป 4 ชั้น			40	1	ดินเผา
20	" " "			41	5	ปูนปั้น
21	" " 6 เหลี่ยม			21	4	สำริด
22	ฐานพระพุทธรูป			41	2	หิน
23	พระรัศมีพระพุทธรูป			57	1	สำริด
24	รัศมีรูปเปลว			68	3	หินทราย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศิลปโบราณวัตถุ		5	สมัย อยุธยา			
ประเภท		5.5	เศียรพระพุทธรูป, ส่วนองค์, ฐาน			
		ขนาด			จำนวน	ชนิด
		ก	ย	ส		
25	ส่วนองค์พระพุทธรูป			71	42	หินทราย
26	" " "			35	1	"
	รวม				158	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่สงวนลิขสิทธิ์สำหรับเอกสารที่เผยแพร่โดยเว็บไซต์นี้ หากมีผู้ใดต้องการนำเอกสารนี้ไปใช้

ศิลป์โบราณวัตถุ		5	สมัย อยุธยา			
ประเภท		5.6	ศิลาจารึก, ศิลาจำหลัก, ใบเสมา			
		ขนาด			จำนวน	ชนิด
		ก	ย	ส		
1	ใบเสมา			65	5	หิน
2	"			60	17	ศิลา
3	"			112	23	"
4	"			71	4	หินทราย
5	"			132	1	หินเขียว
6	"			42	2	หินเผา
7	"			155	5	หินทราย
8	แผนจารึกภาษาจีน	60	90		1	หิน
9	" " ลงรักปิดทอง	15.9	34.5		1	หินเผา
10	แผ่นหินรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า	40		111	1	หิน
11	แผ่นยันต์ 8 เหลี่ยม	40	40		2	"
12	หินอ่อนจำหลักลาย			6.4	1	หินอ่อน
13	ชิ้นส่วนรอยพระพุทธรูป				1	หิน
14	รอยพระบาทจำลอง	66.8	162.5		2	"
15	พระบาทจำลอง			129	1	หินทราย
16	แท่นศิวลึงค์	51	66	44.3	1	หินเขียว
	รวม				68	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้,

ศิลปโบราณวัตถุ		5	สมัย อโยธยา			
ประเภท		5.7	ประติมากรรมรูปเคารพ, หนังกุญแจ, หนังกุญแจ			
		ขนาด			ขนาด	ชนิด
		ก	ย	ส		
1	พระพิมพ์เศศ			36.4	1	หิน
2	" "	ตก 5.2		8.5	1	สำริด
3	" "			109	2	หินเขียว
4	ยักษ์ถือกระบอง			31.5	1	ดินเผา
5	ยักษ์ชูหูก			4.1	2	สำริด
6	พระสาวกยืนพนมมือ			11.2	2	"
7	พระสาวกนั่ง			7.4	1	หิน
8	พระสาวกมารปางวิชัย	" 13		19	2	สำริด
9	เทพนมยูชายครั่งองค์			6.7	1	"
10	ประติมากรรมรูปบุคคลยืน			132	2	หินทราย
11	เศียรนาค 3 เศียร			45	2	ปูนปั้น
12	สิงห์โตยืน 2 ขา	สูง 68.5			2	หิน
13	" นั่งหมอบ			116.5	3	หินทราย(จีน)
14	ช้างหมอบ			56	1	"
15	สิงห์โตยืน			98	2	หิน (จีน)
16	พระลักษณะ	150.5	163.7		1	หนัง
17	หนังกุญแจวานางสีดา	60.5	189.5		1	"
18	" " ยักษ์	62.5	135.5		1	"
19	" " รูปฤาษี	63	95.3		1	"
20	" " รูปลิง		106.5		1	"
21	หนังกุญแจวานาง		63		1	"
	รวม				31	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาติให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไปว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศิลป์โบราณวัตถุ		5	สมัยอยุธยา			
ประเภท		5.8	ส่วนประกอบสถาปัตยกรรม, ปรากฏ, เจดีย์ (ใหม่)			
		ขนาด			จำนวน	ชนิด
		ก	ย	ส		
1	ไม้กลายเป็นหิน		44.7		1	หิน
2	แผ่นอิฐรูปสี่เหลี่ยม	21.3	41.4	13.4	1	ดินเผา
3	พระปรากฏจำลอง			36.8	1	ปูนปั้น
4	เจดีย์จำลอง			49	2	สำริด
5	วิหารจำลอง	37.9	35.6		1	ดินเผา
6	นพสุร			180	1	เหล็ก
7	ลายปูนปั้น	42			2	ปูนปั้น
8	เจดีย์จำลองทรงระฆังคว่ำ			71.5	1	หินทราย
9	ชิ้นส่วนปูนปั้นรูปครุฑ			65	3	ปูนปั้น
10	ชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมรูปครุฑแบก			55	1	หิน
	รวม				14	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

แม้ว่ากรณีใดทั้งสิ้น ลึกทั้งหน้าก็ให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องแจ้งให้ต้นฉบับของเอกสารฉบับนี้ทราบไปใช้

ศิลป์โบราณวัตถุ		5	สมัย อยุธยา			
ประเภท		5.9	ส่วนประกอบสถาปัตยกรรม, ปรากฏเจดีย์ (เล็ก)			
		ขนาด			จำนวน	ชนิด
		ก	ย	ส		
1	กระเบื้องเชิงชาย		24	18.8	5	ดินเผา
2	เทพนม			18.7	3	"
3	วิหารจำลอง	14	26.7	19.8	1	"
4	" "		22	35	1	"
5	เจดีย์จำลอง			21.5	2	สำริด
6	ฐานเจดีย์จำลอง		33	33	1	ดินเผา
7	ชิ้นส่วนเจดีย์จำลอง			26	1	"
8	เจดีย์จำลอง			21.5	2	สำริด
9	ทุ่มประตูจำลอง		9.2	4.9	1	ดินเผา
10	พระปรากฏจำลอง		13.7	28.5	2	"
11	หัวนาค		16.8	43	1	"
12	หน้ายักษ์ดินเผา	30			2	"
13	ลายปูนปั้น			42	2	"
14	ส่วนบนลำตัว เทพนม	24			1	หิน
15	ท่อน้ำดินเผา	010		38	22	ดินเผา
16	ครุฑลายสถาปัตยกรรม		23	40.5	1	กระเบื้องเคลือบ
17	เทพนมลายสถาปัตยกรรม			35.5	1	"
18	แผ่นอิฐรูปสี่เหลี่ยม	21.3	41		1	"
19	ลายปูนปั้น	019			3	ปูนปั้น
20	ชิ้นส่วนหน้าสิงห์			10	1	กระเบื้อง
21	" หินทรายแกะสลักลายกนก			48	1	หินทราย
22	ปูนปั้นรูปยักษ์			16	1	ปูนปั้น
23	ชิ้นส่วนลายปูนปั้น			25	23	"
24	ทุ่มประตู			49	8	หิน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่มีการถือครองลิขสิทธิ์ในสิ่งพิมพ์นี้ หักตัดแปลงในนามของเจ้าของลิขสิทธิ์แล้วแต่ประการใด

ศิลป์โบราณวัตถุ		5	สมัย อยุธยา			
ประเภท		5.9	ส่วนประกอบสถาปัตยกรรม, ปรากฏเจดีย์ (เล็ก)			
		ขนาด			จำนวน	ชนิด
		ก.	ย	ส		
25	ฐานรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า			48	1	ศิลาแลง
26	ชิ้นส่วนฐานลายประจำยาม	22	44		1	หิน
27	ปราสาท			24	3	หินอ่อน
	รวม				92	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

หากมีข้อสงสัยหรือต้องการข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อฝ่ายวิชาการ โทร. 02-2542111 หรือ 02-2542112

ศิลป์โบราณวัตถุ		5	สมัย อยุธยวงศ์			
ประเภท		5.10	เครื่องไม้จำหลัก			
		ขนาด			จำนวน	ชนิด
		ก	ย	ส		
1	ไม้จำหลักลายประดับ	38.5	49.8		1	ไม้
2	เครื่องไม้จำหลักลาย	38.5	66.8		1	"
3	" "	68	48.9		1	"
4	" "	18.6	65.8		1	"
5	กระจิงจำหลัก	21	36.6		1	"
6	หน้าบันประดับกระจก	51	46.7		1	"
7	" จำหลักลาย	198		192	1	"
8	ซุ้มพระพิมพ์จำหลักลาย	43.2	123.5		1	"
9	ชิ้นส่วนประกอบสถาปัตยกรรม			95	1	"
10	โซนเรือรูปศิระมะมา		364		1	"
	รวม				10	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ใ้แก่การยืมใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศิลป์โบราณวัตถุ		5	สมัย อยุธยา			
ประเภท		5.11	อาวุธสมัยโบราณ			
		ขนาด			จำนวน	ชนิด
		ก	ย	ส		
1	ปืนคาบศิลา		164		12	เหล็ก
2	ปืนใหญ่		41.5		11	โลหะ
3	"		101		1	เหล็ก
4	ลูกปืนใหญ่	033.4			6	"
5	ลูกปืน	0 12			5	ดินเผา
6	"	012.8			29	เหล็ก
7	"	029.7			3	หิน
8	ระฆังคว่ำ	0 52		90.5	2	สำริด
9	มหารัตน	062.2	48.9		2	โลหะ
	รวม				61	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศิลปโบราณวัตถุ		6	สมัย รัตนโกสินทร์ พุทธศตวรรษที่ 24			
ประเภท		6.1	ภาชนะ เครื่องใช้ (ขนาดใหญ่)			
		ขนาด			จำนวน	ชนิด
		ก	ย	ส		
1	ขันสาคร	066.5			1	สำริด
2	กระโถนทองพระโรง	058.2		79	2	โลหะ
3	ระฆัง			82.1	4	เหล็ก
	รวม				7	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ศิลป์โบราณวัตถุ		6	สมัยรัตนโกสินทร์ พุทธศตวรรษที่ 24				
ประเภท		6.2	ภาชนะเครื่องใช้ (ขนาดเล็ก)				
		ขนาด			จำนวน	ชนิด	
		ก	ย	ส			
1	จานเชิงเบญจรงค์	0	6.5		3.4	1	กระเบื้อง
2	" " "	0	14		5.5	12	"
3	กระปุกเบญจรงค์	0	5.8			4	"
4	กระโถนเบญจรงค์	0	13.4		11.5	1	"
5	โถเบญจรงค์พร้อมฝา	0	19		22	7	"
6	จานลายสี (ราชวงศ์หยวนและหมิง)	0	26.5		4.6	3	"
7	จานเชิงลายคราม	0	12.1		4.7	2	"
8	กระปุกลายคราม	0	5		3.7	3	"
9	ถ้วยลายคราม	0	9.5		4.7	2	"
10	ถ้วยลายคราม	0	15.6		8.1	4	"
11	จานลายคราม	0	14.5		2.7	1	"
12	ชามลายคราม	0	24		10.5	2	"
13	โถลายสี	0	19.7			1	"
14	โถลายคราม	0	9.6		12.3	2	"
15	กาน้ำลายมังกรเคลือบ	0	10			1	กินเนา
16	ไหเคลือบ 8 เหลี่ยม	0	10.6		19	1	"
17	จานลายครามรูปไข่	0	38.7		3.7	2	กระเบื้อง
18	กระปุกลายคราม	0	7.5		7.8	3	"
19	กระโถนลายคราม	0	24		20.5	1	"
20	ไหลายคราม	0	8		22.2	2	"
21	โถลายคราม (ราชวงศ์หยวนและหมิง)	0	17.1		16.8	1	"
22	คนโทน้ำ	0	14.4		49.5	1	"
23	ชามลายคราม	0	15.7		7.7	7	"
24	หมอน้ำพร้อมฝา	0	11.5		20.9	1	"

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่สงวนลิขสิทธิ์ในชื่อและลักษณะของงานศิลปกรรมที่ปรากฏในเอกสารนี้

ศิลป์โบราณวัตถุ		6	สมัยรัตนโกสินทร์ พุทธศตวรรษที่ 24			
ประเภท		6.2	ภาชนะเครื่องใช้ (ขนาดเล็ก)			
		ขนาด			จำนวน	ชนิด
		ก	ย	ส		
25	ไหสายคราม	0 9.5		20.3	2	กระเบื้อง
26	กาน้ำลายไปยเขียน	0 12.5		40	1	"
27	จวนลายสี	0 28.9		9.2	1	"
28	สิงห์โตเคลือบ	0		36.8	2	" (จีน)
29	ฝากระปุกลายคราม	0 9.8		3.4	2	"
30	ถ้วยลายคราม	0 8.8		3.5	2	"
31	กระปุกลายคราม	0 5.3		9.5	2	"
32	คณโฑน้ำลายคราม	0 4.2		13.9	1	"
33	โถลายคราม	0 6.1		17	1	"
	รวม				79	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศิลปโบราณวัตถุ		6	สมัยรัตนโกสินทร์ พุทธศตวรรษที่ 24			
ประเภท		6.3	ภาชนะเครื่องใช้ (นาฬิกา, เหรียญเงินตรา)			
		ขนาด			จำนวน	ชนิด
		ก	ย	ส		
1	นาฬิกาตั้งโต๊ะ			18.1	2	หินอ่อน
2	" "			28.5	5	โลหะ
3	" "	5.8		12	1	เซรามิก
4	" "	0 4.7			2	โลหะ
5	" "	11.9		27	1	ไม้
6	เหรียญทองแดง	0 2.7			9	ทองแดง
7	" "	0 2.3			29	"
8	ขี้กระเบื้อง	0 3			12	กระเบื้อง
9	ตราดินเผา	0 2.3			16	ดินเผา
10	เบี้ยดินเผา	0 4.2			17	"
11	เงินตรา	0 3.7			3	โลหะ
12	แสตมป์ครบรอบ 100 ปี	2.9	4.7		4	กระดาษ
	รวม				101	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่สามารถใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้.

ศิลปะโบราณวัตถุ		6	สมัยรัตนโกสินทร์ พุทธศตวรรษที่ 24			
ประเภท		6.4	ศิลาจารึก, ศิลาจำหลัก, ใบเสมา			
		ขนาด			จำนวน	ชนิด:
		ก	ย	ส		
1	ศิลาจารึก	41.7		65.3	7	ศิลา
2	ชิ้นส่วนศิลาจารึก			95.5	3	หิน
3	" เศียรนาคปรก			33	1	ปูนปั้น
4	เจดีย์	9	26.9		2	ดินเผา
5	"	21	52.5		1	ไม้
6	ที่ประทับกับคัมภีร์	36	36		2	"
7	ที่คั่นหนังสือ		20.3		2	งา
	รวม				18	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

หากมีข้อสงสัย กรุณาติดต่อที่ห้องสมุดประชาชนจังหวัดนนทบุรี โทร. 0372-211111 หรือที่ห้องสมุดประชาชนจังหวัดนนทบุรี โทร. 0372-211111

ศิลป์โบราณวัตถุ		6	สมัยรัตนโกสินทร์ พุทธศตวรรษที่ 24			
ประเภท		6.5	ประติมากรรมรูปเคารพ, หนักใหญ่, หนักตะลุม			
		ขนาด			จำนวน	ชนิด
		ก	ย	ส		
1	พระสาวกยืนพนมมือ			31.7	1	สำริด
2	แม่โพสพประทับยืน	22.4		61.3	1	หิน
3	พักรอง	36.7	97		25	ผ้า
4	ขี้ผึ้งแกะสลัก	26	60		1	"
5	หนักตะลุมตัวไมยราบ			47.6	1	หนัก
6	" " พระลักษณะ			64	1	"
7	" " เบญจกาศแปลง			58.9	1	"
8	" " หนุมาน			42	1	"
9	หุ่นกระบอกรูปยักษ์			28	4	"
	รวม				46	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ใ้แก่การอื่นใดทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่ใช้

ศิลปโบราณวัตถุ		6	สมัยรัตนโกสินทร์ พุทธศตวรรษที่ 24			
ประเภท		6.7	เครื่องอาวุธสงคราม			
		ขนาด			จำนวน	ชนิด
		ก	ย	ส		
1	ลูกระเบิด	0	9.4		1	โลหะ
2	ลูกปืน			7.6	9	"
3	ปลายตุ๊กขอมือทหาร	3.2	3.7		1	"
4	หน้ากาลป้องกันไอพ่น	23.5	67.5		1	ผ้า
	รวม				12	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้ไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศิลปโบราณวัตถุ		6	สมัยรัตนโกสินทร์ พุทธศตวรรษที่ 24			
ประเภท		6.6	เครื่องไม้จำหลัก, คุ้พระธรรมลายรดน้ำ			
		ขนาด			จำนวน	ชนิด
		ก	ย	ส		
1	คุ้พระธรรมลายรดน้ำ	83.5		177.7	10	ไม้
2	" " กำมะลอ	81.2	92.5	169.4	1	"
3	คุ้เทาสีงห์	83	117	202	2	"
4	คุ้ชาหนู	97.5	128	237	8	"
5	ธรรมาสัน ปาฏิโมกข์	56.5	80		1	"
6	พนักเรือนกนิยา	135	135.3	70.7	1	"
7	" "	73	129.9		1	"
8	กนิยาเรือ	161	275	222	1	"
9	สัปคับข้าง	97	145	58	1	"
10	" "	75	145	58	1	"
11	เทวดาผู้ชายจำหลักลาย			132	1	"
12	หน้าบันจำหลักลาย	51		47.8	1	"
13	บานประตูไม้จำหลักลาย	38		179.4	5	"
14	ไม้จำหลักลาย	38		72.5	1	"
15	คันทวยจำหลักลาย			119	2	"
16	" "			152.5	2	"
17	" "			169.5	1	"
18	" "			175.5	1	"
19	ขุมพระพิมพ์จำหลักลาย	48.7	136.5		1	"
	รวม				42	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศิลปโบราณวัตถุ		6	สมัยรัตนโกสินทร์ พุทธศตวรรษที่ 24				
		6.8	เครื่องราชูปโภคสวนพระองค์ รัชกาลที่ 4				
		ขนาด			จำนวน	ชนิด	
		ก	ย	ส			
1	คลุมมุกข์	0 42.66		22.6	1	ไม้	
2	ชั้นประดับมุกข์	0 37.3		23.6	1	"	
3	ชอนค้ำหัวนาค	0	25.6		1	"	
4	พานประดับมุกข์	0 31.3		21.3	1	"	
5	ถาด 8 เหลี่ยมประดับมุกข์	0 21.7		31.4	1	"	
6	กลองประดับมุกข์	0 12.5		21.2	1	"	
7	พานลงรักปิดทอง	0 40		20	2	"	
8	คลุมลงรักปิดทอง	0 44.2		57.3	1	"	
9	ชอนส้อม 1 คู่		19.6		1	โลหะ	
10	มีด	0	16.9		1	"	
11	ที่ใส่พริกไทย		9.5		1	งา	
12	จอกน้ำ		6.8		1	โลหะ	
13	ที่เปิดจุก		8.5		1	เหล็ก	
14	เหยือกน้ำลายน้ำทอง	0 14		33.3	2	กระเบื้อง	
15	ชามลายน้ำทอง	0 17		11.9	2	"	
16	ที่ใส่แป้งสีฟัน		6.8	22	9	2	"
17	ที่ใส่สบู่ลายน้ำทอง		11.2	14.6	10.4	2	"
18	ผ้าขี้ริ้ว	169	253		1	ผ้า	
19	พระขี้ริ้ว 2 หลัง				2	"	
20	กลด				1	"	
21	โต๊ะ 4 ขา	114	191.5		1	ไม้	
22	แทนพระบรรทม	191.5	246		1	"	
23	พระฉาย	97		181.8	3	"	
24	โต๊ะสี่เหลี่ยมผืนผ้า	55	113	151.9	1	"	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสาร ทุกครั้งที่มีการนำไปใช้:

ศิลปโบราณวัตถุ		6	สมัยรัตนโกสินทร์ พุทธศตวรรษที่ 24			
ประเภท		6.8	เครื่องราชูปโภคสวนพระองค์ รัชกาลที่ 4			
		ขนาด			จำนวน	ชนิด
		ก	ย	ส		
25	พระเก้าอี้		62	99	3	ไม้
26	โต๊ะแกะสลัก	33	45	80	1	"
27	พระฉายกรอบไม้				1	"
28	ฐานคู่เจ้าหลัก 6 ขา	73.8	104		1	"
29	หีบใส่พระธรรม	20	32	19	2	"
30	ตู้พระธรรมลายรดน้ำ	83	99	164	3	"
31	แทนพระบรมมหาราชเหล็ก				1	"
32	หม้อกรองน้ำพร้อมฝา			56	2	กระเบื้อง
	รวม				46	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่าการบิดพลิ้ว ลิดหน้างับมิให้ต้องเปลืองใจหาหนทางที่จะพ้นพ้นจากเงื้อมมือของเจ้าที่มิใช่

4.6.3 ตารางวิเคราะห์ประเภทและขนาดศิลปโบราณวัตถุ

ประเภทศิลปโบราณวัตถุ		ขนาด			ขนาดวิเคราะห์			สมัย						
		ก	ย	ส	ก	ย	ส	1	2	3	4	5	6	
1	ส่วนประกอบสถาปัตยกรรม(ขนาดใหญ่)													
1 ก	ฐานสถลขนาดใหญ่			50				1	2				2	
	ดลิลชุนน			61.5					24					
	เจดีย์จำลอง			49									3	
	ชิ้นส่วนปูนปั้นรูปครุฑ			65									4	
	ลายปูนปั้น	42		42									4	
	หัวนาค		16.843		42		65						2	
1 ข	ทับหลัง		175	72		175	72	2						
1 ค	เสากรอบประตู			159				16953						
	นพสุร			180										
1 ง	แผ่นอิฐรูปสี่เหลี่ยม	21	414	134	21	86	134						3	
	ไม้กลายเป็นหิน		447										1	
2	ส่วนประกอบสถาปัตยกรรม(ขนาดเล็ก)													
2 จ	สถูปจำลอง			127					1					
	วิหารจำลอง	14	267	128									2	
	เจดีย์จำลอง			35									1	
	พระปรารักษ์จำลอง			368									4	
	ล่ายปูนปั้น	237		25						2			3	
	กระเบื้องเชิงชาย		24	18						1			27	
	เทพนม	24		35									5	
	ซุ้มประตูจำลอง		9.2	4.9									1	
	หัวยักษ์กินเผา	30											3	
	ท่อน้ำกินเผา	010		38									22	
	บราลี			24	203	20	35			2			3	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น มิอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการทำ
 งานพาณิชย์ใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประเภทศิลปโบราณวัตถุ		ขนาด			ขนาดวิเคราะห์			สมัย							
3	ภาชนะเครื่องใช้ (ขนาดใหญ่)	ก	ย	ส	ก	ย	ส	1	2	3	4	5	6		
3	ฉ	โองเคลือบ	036		795								5		
		ผอบ, ครก			55								3		
		ขันสาคร, กระโถน	066											3	
		ระฆัง			82									4	
		คณโฑน้ำ	0144		495									1	
		กาน้ำลายโปยเขียน	0125		40									1	
		สิงห์โตเคลือบ			30										2
		ตะเกียง	207		498	030		60						1	
4	ช	ภาชนะเครื่องใช้ (ขนาดเล็ก)													
		กระปุก, ผอบ	075	6.5	6.5						17		3	14	
		โถเบญจรงค์	020		25						1			13	
		จานล้างสี, โถ, ถ้วยลายคราม,													
		กาน้ำ, จานเชิง, โถลายคราม	025										4	31	
		หม้อดินเผา	0137		242								11	1	
		จานเชิงเบญจรงค์	010		15									10	13
		คณโฑน้ำ			166						1		7	1	
		กลองยาสูบ	65		3.7						4		3		
		เขียนหมาก	035		129									1	
		เตาปูน, จอกหมาก, จอกน้ำ	07		8.8									9	
		ชวมลายคราม, ถ้วย	0157		7.7									1	9
		โถลายคราม	095		203										2
		จานล้างสี	0289		9.2										1
		ลูกกระพรวน	028												36
		เครื่องใช้ทองเหลือง	019	8.2	6.1										2
		ชิ้นลงหิน	086		3.5										18

เอกสารนี้ขึ้นลงหินที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านอื่น
 ไม่มีการณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประเภทศิลปะโบราณวัตถุ		ขนาด			ขนาดวิเคราะห์			สมัย							
		ก	ย	ส	ก	ย	ส	1	2	3	4	5	6		
4	๗	เครื่องใช้ทองเหลือง	01.9	8.2	6.1									2	
		ถาดทองเหลือง	020		2.8										7
		พานเงิน	0296		5.4										4
		คันทวน	06.8		8.8										4
		ตัวกระบวย	06.7	23	5										5
		เครื่องใช้เกี่ยวกับช่าง	0185												1
		หวงลายมังกร, กำไล	06		5.8										5
		แจกัน	05		21										2
		พุ่มเฟื่อง	09.8		10	015		11							1
		ช้อน	4	13.7											1
		กุญแจประตู	8.8	10.8											1
		คันทอง	20	36.7											1
5	๗	เครื่องประดับอานมา		10		11	30							9	
		พระพุทธรูปขนาดใหญ่													
		พระพุทธรูปขนาดปรก			1112						6				1
		" " "	ตก	305	62.4						5				
		" " ทรงเครื่องสมาธนาครก	90	200							13				
		เศียรนาครก		80							13				
		พระพุทธรูปปางประทานพร		240							3				27
		" " " อภัย		201											37
		" " อุมบาทร		195											3
		" " ลีลา		100											2
		" " มารวิชัย	"	105	172										38
		" " ไสยาสัน		181											2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ทางการค้า
 ไม่ทำกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประเภทศิลปโบราณวัตถุ		ขนาด			ขนาดวิเคราะห์			สมัย								
		ก	ย	ส	ก	ย	ส	1	2	3	4	5	6			
6	6 ก	พระพุทธรูปปางถวายเนตร			928										1	
		" " สมาธิ	85		95	80		140							5	
		พระพิมพ์														
		พระพิมพ์ 3 พี่น้อง	5.8		7.6								7		2	
		" " ปางมารวิชัย	105		175								7		36	
		" " ทรงเครื่องปางประทานอภัย	16		112										26	
		" " ปางลีลา	5		9.4										4	
		" " ไสยาสน์	8		6.2										3	
		พระร่วงนั่ง	156		2.5											1
		พระพิมพ์ปางนาคปรก	7		172											1
		" " ประทานพร	7		172											1
		" " ถวายเนตร	5		122											1
		" " ป่าเลไลยัก	5.5		7.7											1
		" " สมาธิ	5.5		8.2	7		12								2
7	7 ก	แฉงพระพิมพ์, แม่พิมพ์														
		แฉงพระพิมพ์ปางมารวิชัย	20		37	20		37							15	
8	8 ก	เศียรพระพุทธรูป, ส่วนองค์ฐาน														
		เศียรพระพุทธรูป			80										98	
		พระเพลาพระพุทธรูป	ตก	67	18										3	
		ฐานพระพุทธรูป		155	69										13	
		ส่วนองค์พระพุทธรูป			70	60		80							43	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ทางการค้า
 ไม่ทำการตีพิมพ์ใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประเภทศิลปโบราณวัตถุ		ขนาด			ขนาดวิเคราะห์			สมัย						
9	ศิลาจารึก, ศิลาจำหลัก, ใบเสมา	ก	ข	ส	ก	ข	ส	1	2	3	4	5	6	
9	ท	เสมาคู่, ใบเสมา		58		155			1				57	
		แผ่นจารึก				111	50		133				1	
9	ข	ศิลาจารึก		60	90								12	
		รอยพระพุทธรูป				64							4	
		แท่นศิวลึงค์		51	66	443							1	
		เจดีย์		20		50								3
		ที่ประทับคัมภีร์		36	36		42	51	55					4
10		ประติมากรรมรูปเคารพ, หนึ่งใหญ่, หนึ่งตะลุง												
10	ณ	พระสาวก		21		613							4	2
		พระพิมพ์เศวต				100					1		4	
		ยักษ์				41							3	
		สิงห์ 4 ขา				165					4		5	
		เทพนม, ตุ๊กตารูปบุคคล, ประติมากรรมบุคคล				132					4		1	
		เศียรนาค				45							2	
		ช้างหมอบ				116							3	
		นารายณ์ทรงครุฑ				615					1			
		สิงห์, ช้าง, หัวตุ๊กตา, ควาย, ไก่, นก, มา		10.8		12.3							23	
		ตุ๊กตาครึ่งตัว		7.8		44							1	
		หัวนาค				56.4							2	
		เทวรูป, ฐาน, เศียร เทวรูป		12		40.4					3		2	
		รวม 4 หน้า		8		11.3							2	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น มิอนุญาติให้นำไปใช้ประโยชน์ทางการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประเภทศิลปโบราณวัตถุ		ขนาด			ขนาดวิเคราะห์			สมัย							
		ก	ย	ส	ก	ย	ส	1	2	3	4	5	6		
		องค์เทวรูปเทวสตรี					1711			80	8				
10	ก	พิศรอง	36.7	97											25
		ยามกำมะหยี่	26	60											1
		หมิงตะลุง		475											4
		หุนกระบอก		28											4
		พระลักษณะ	150	1637											1
		หมิงใหญ่	605		149	70		90		1					
11		เครื่องมือจำหลัก, คุพระธรรม													
11	ค	ลายรคน้ำ													
		คุพระธรรมลายรคน้ำ	97		237		97		237						21
11	ด	ธรรมาสัน	565	80											1
		พนักเรือกันยา	135	135	707										3
		สัปคับช้าง	97	145	58	97	120	65							2
11	ท	เทวคาไม้จำหลัก			132										1
		ไม้จำหลักลาย	38		725										1
11	ธ	คันทวยจำหลัก			119										5
		ซุ้มพระจำหลัก	487	136	175										1 6
		กระจิงจำหลัก	21	366		37	155	160							1
11	ช	บ้านประตูจำหลัก	38		197										2 5
		หน้าบันจำหลัก	198		192	198		192							1
11	น	โขนเรือรูปศรีษะม้า		364				364							1

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่สามารถตีพิมพ์หรือทำซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาต และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประเภทศิลปโบราณวัตถุ		ขนาด			ขนาดวิเคราะห์			สมัย					
12	อาวุธสมัยโบราณ	ก	ย	ส	ก	ย	ส	1	2	3	4	5	6
12	บ	ลูกกระบอก	09.4										1
		ลูกปืน	7.6										9
		ลูกปืนใหญ่	0334			017						6	
12	ป	ปืนคาบศิลา	164									12	
		ปืนใหญ่		101		164	101					2	
12	ค	ป้ายผูกข้อมือทหาร	3.2	3.7								37	1
		หน้ากากป้องกันไอพิษ	23.5	67.5		13.3	38						1
12	ด	ระฆัง	052		90.5			90.5					2
		มหรทัก	0622	48.9		57	48.9						2
13		ภาชนะเครื่องใช้ (นาฬิกา เหรียญ- เงินตรา)											
13	พ	นาฬิกาคังโตะ			28.5			28.5					11
13	พ	เหรียญทองแดง, เบี้ย, ตรา, ดินเผา	02.7		02.7								86
13	ภ	แสตมป์	2.9	4.7		2.9	4.7						4

4.6.4 พื้นที่ในการจัดแสดงศิลปโบราณวัตถุประเภทต่าง ๆ ต่อศิลปโบราณวัตถุลอยตัว 1 ชิ้น
(จากแผนภูมิวิเคราะห์พื้นที่ส่วนแสดง)

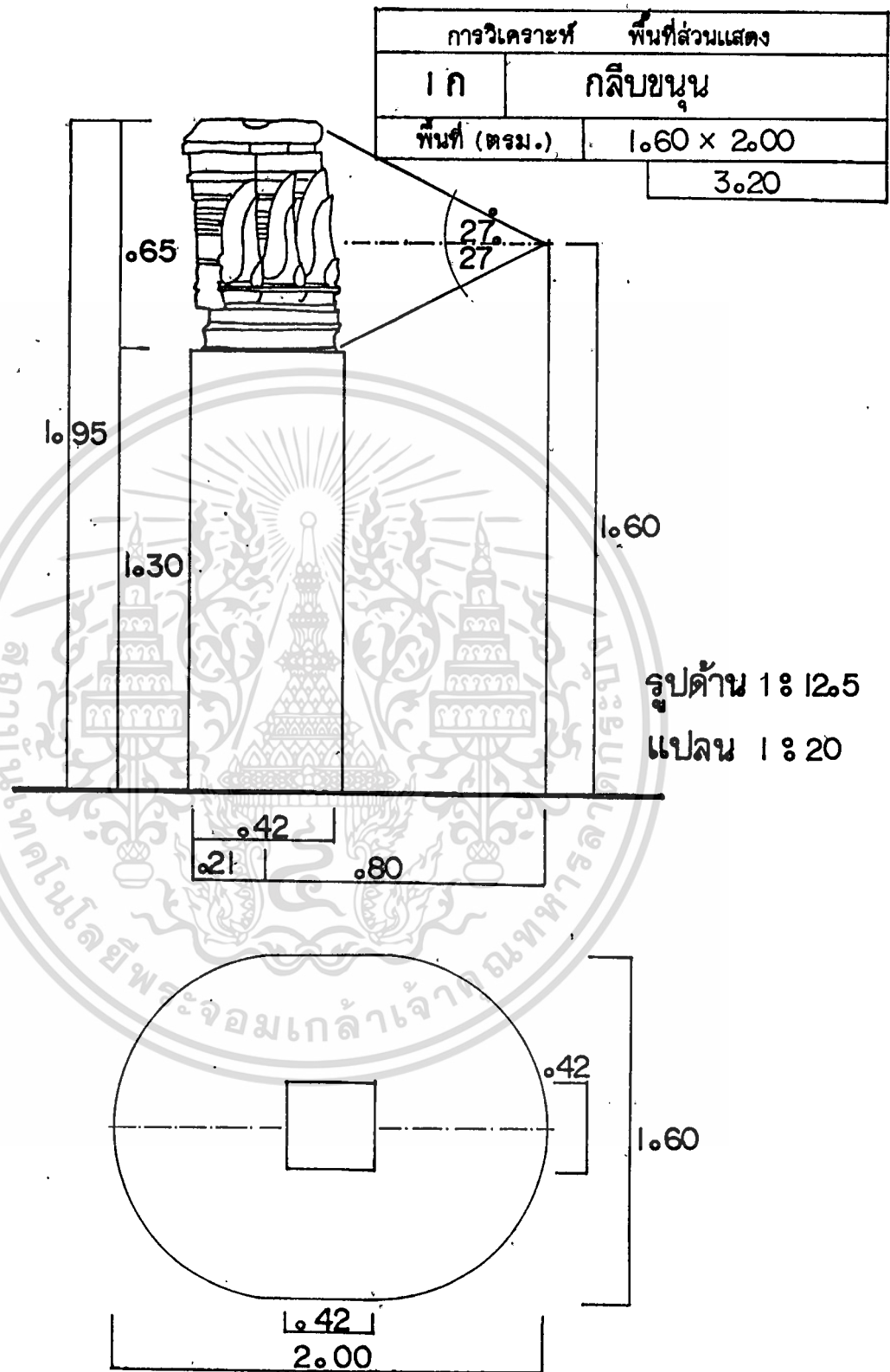
1.	ส่วนประกอบสถาปัตยกรรมขนาดใหญ่			
	1/ก	พื้นที่จัดแสดง	3.20 ตารางเมตร	
	1/ข	"	6.30 "	
	1/ค	"	19.00 "	
	1/ง	"	2.52 "	
2.	ส่วนประกอบสถาปัตยกรรมขนาดเล็ก			
	2/จ	พื้นที่จัดแสดง	3.50 ตารางเมตร	(ดูแสดง ก/3)
3.	ภาชนะเครื่องใช้ขนาดใหญ่			
	3/ฉ	พื้นที่จัดแสดง	10.89 ตารางเมตร	
4.	ภาชนะเครื่องใช้ขนาดเล็ก			
	4/ช	พื้นที่จัดแสดง	0.15 ตารางเมตร	(ดูแสดง ก/3)
	4/ฅ	"	.30 "	(ดูแสดง ก/3)
5.	พระพุทธรูปขนาดใหญ่			
	5/ฉ	พื้นที่จัดแสดง	10.40 ตารางเมตร	
6.	พระพิมพ์			
	6/ฎ	พื้นที่จัดแสดง	.07 ตารางเมตร	(ดูแสดง ก/2)
7.	แผงพระพิมพ์			
	7/ฏ	พื้นที่จัดแสดง	.20 ตารางเมตร	(ดูแสดง ก/2)
8.	เศียรพระพุทธรูป			
	8/ฐ	พื้นที่จัดแสดง	5.50 ตารางเมตร	(ดูแสดง ก/3)
9.	ศิลาจารึก, ใบเสมา			

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

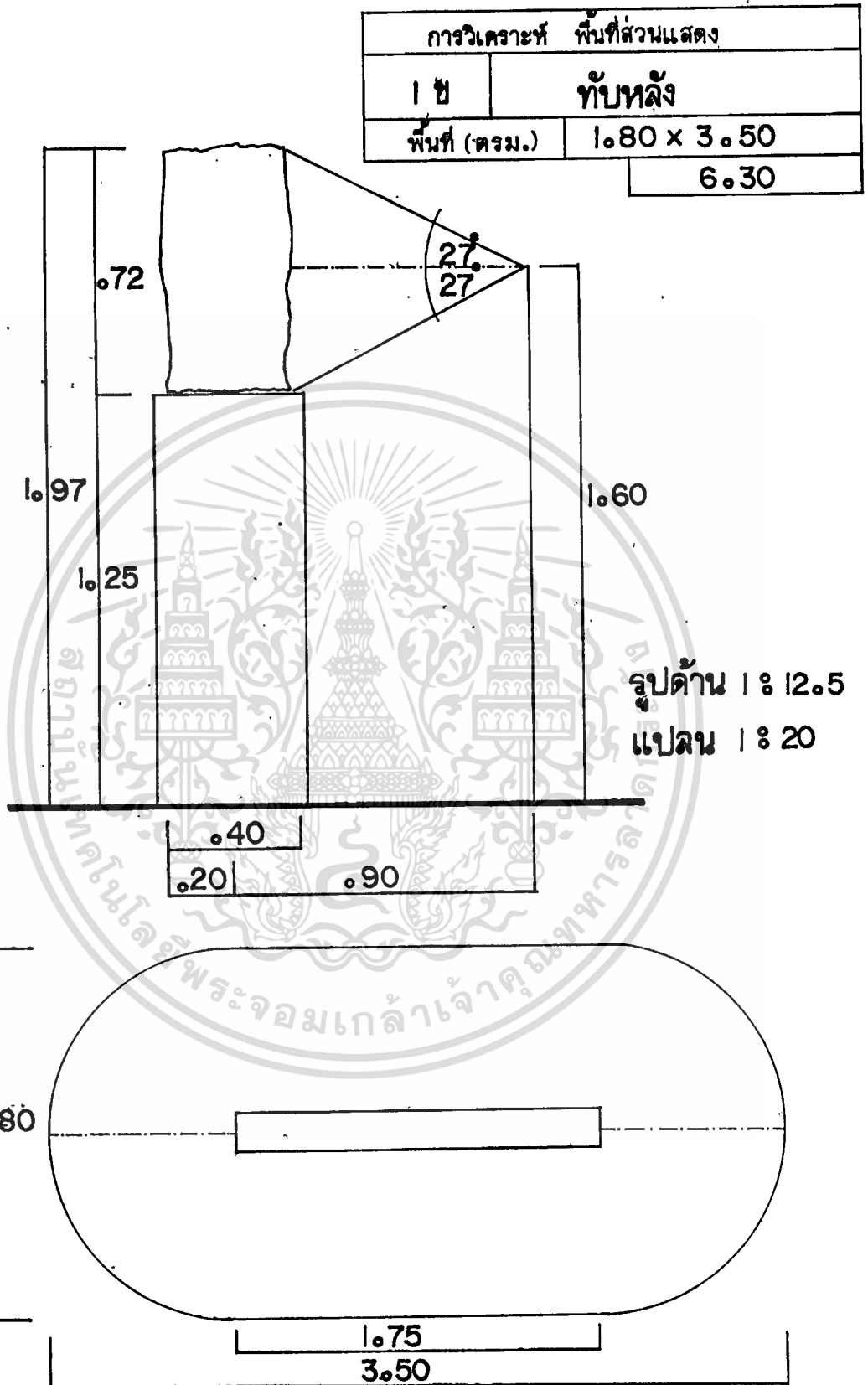
	9/ท	พื้นที่จัดแสดง	17.50	ตารางเมตร	
	9/ฉ	"	10.00	"	
10.	ประติมากรรมรูปเคารพ				
	10/ณ	พื้นที่จัดแสดง	5.72	ตารางเมตร	
	10/ค	"	.70	"	(ดูแสดง ค/3)
11.	เครื่องไม้จำหลัก				
	11/ค	พื้นที่จัดแสดง	11.00	ตารางเมตร	
	11/ณ	"	26.00	"	
	11/ท	"	8.00	"	
	11/ธ	"	12.00	"	
	11/น	"	20.00	"	
12.	อาวุธสมัยโบราณ				
	12/บ	พื้นที่จัดแสดง	0.17	ตารางเมตร	(ดูแสดง ค/1)
	12/ป	"	6.00	"	
	12/ผ	"	0.05	"	(ดูแสดง ค/3)
	12/ฝ	"	2.70	"	
13.	ภาชนะเครื่องใช้				
	13/พ	พื้นที่จัดแสดง	.28	ตารางเมตร	(ดูแสดง ค/3)
	13/ฟ	"	0.027	"	(ดูแสดง ค/1)
	13/ภ	"	.14	"	(ดูแสดง ค/2)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

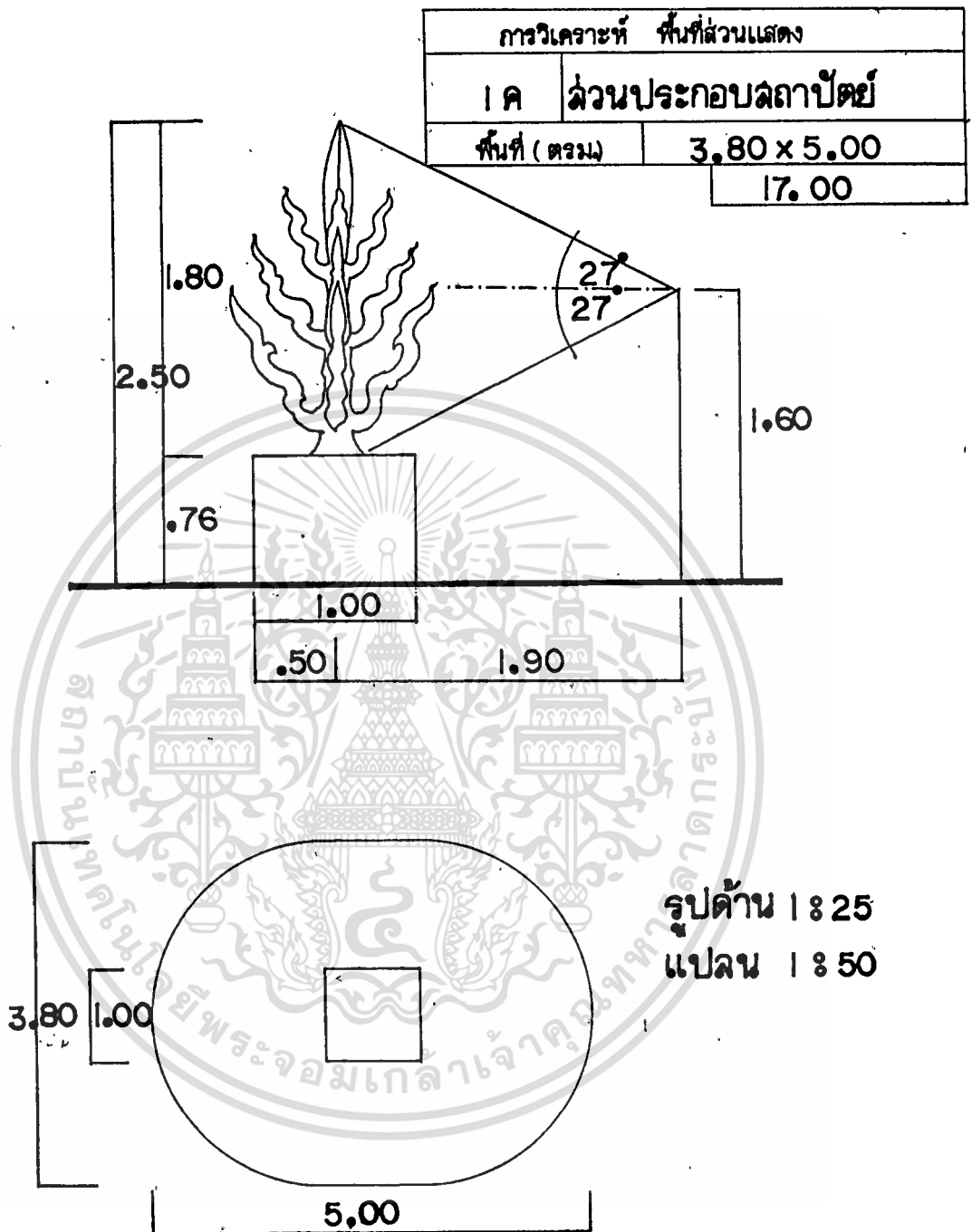
4.6.5 แผนภูมิการวิเคราะห์พื้นที่ส่วนแสดงค่อหนึ่งหน่วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

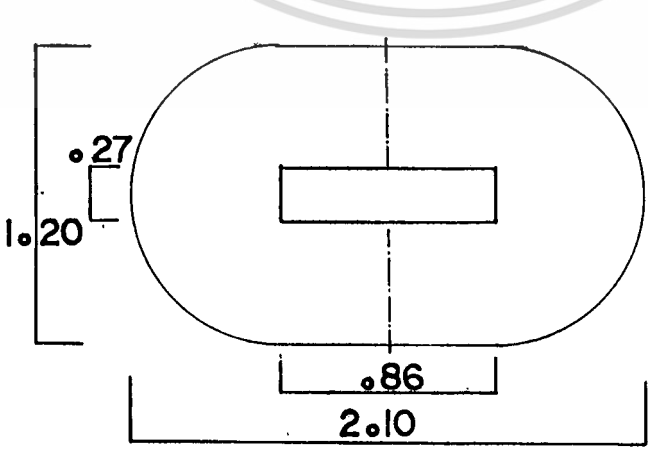
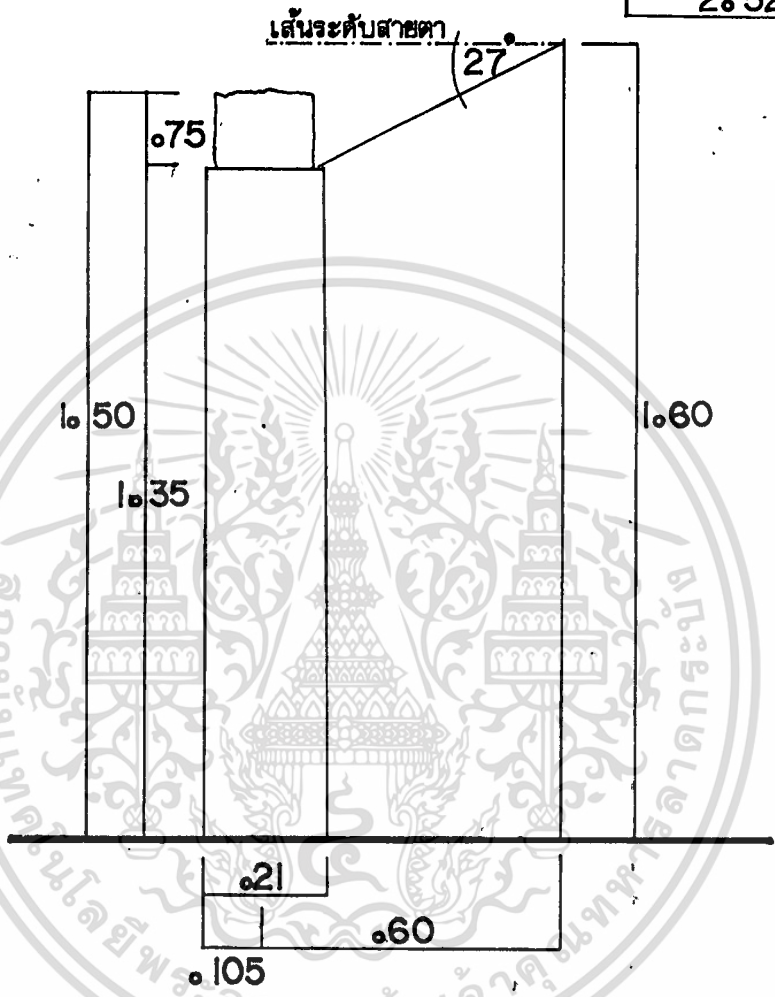

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้ ..

การวิเคราะห์		พื้นที่ส่วนแสดง
1 ง	แผ่นอิฐรูปสี่เหลี่ยม	
พื้นที่ (ตรม.)		1.20 x 2.70
		2.52

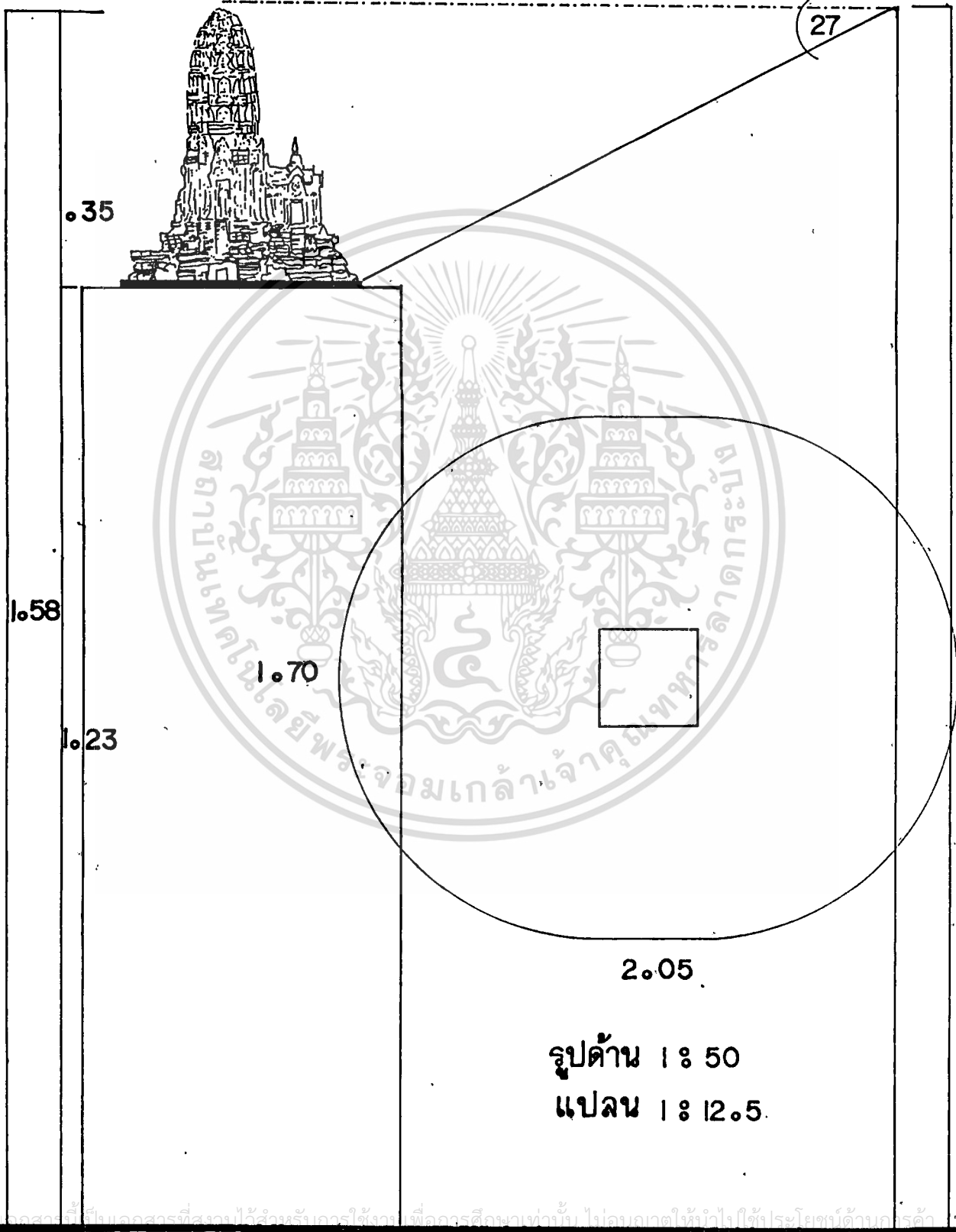

รูปด้าน 1 : 10
 แพลน 1 : 20

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การวิเคราะห์		พื้นที่ส่วนแสดง	
2 จ	พระปรางค์จำลอง		
พื้นที่ (ตร.ม.)		1.70 x 2.05	
		3.48	

เส้นระดับสายตา

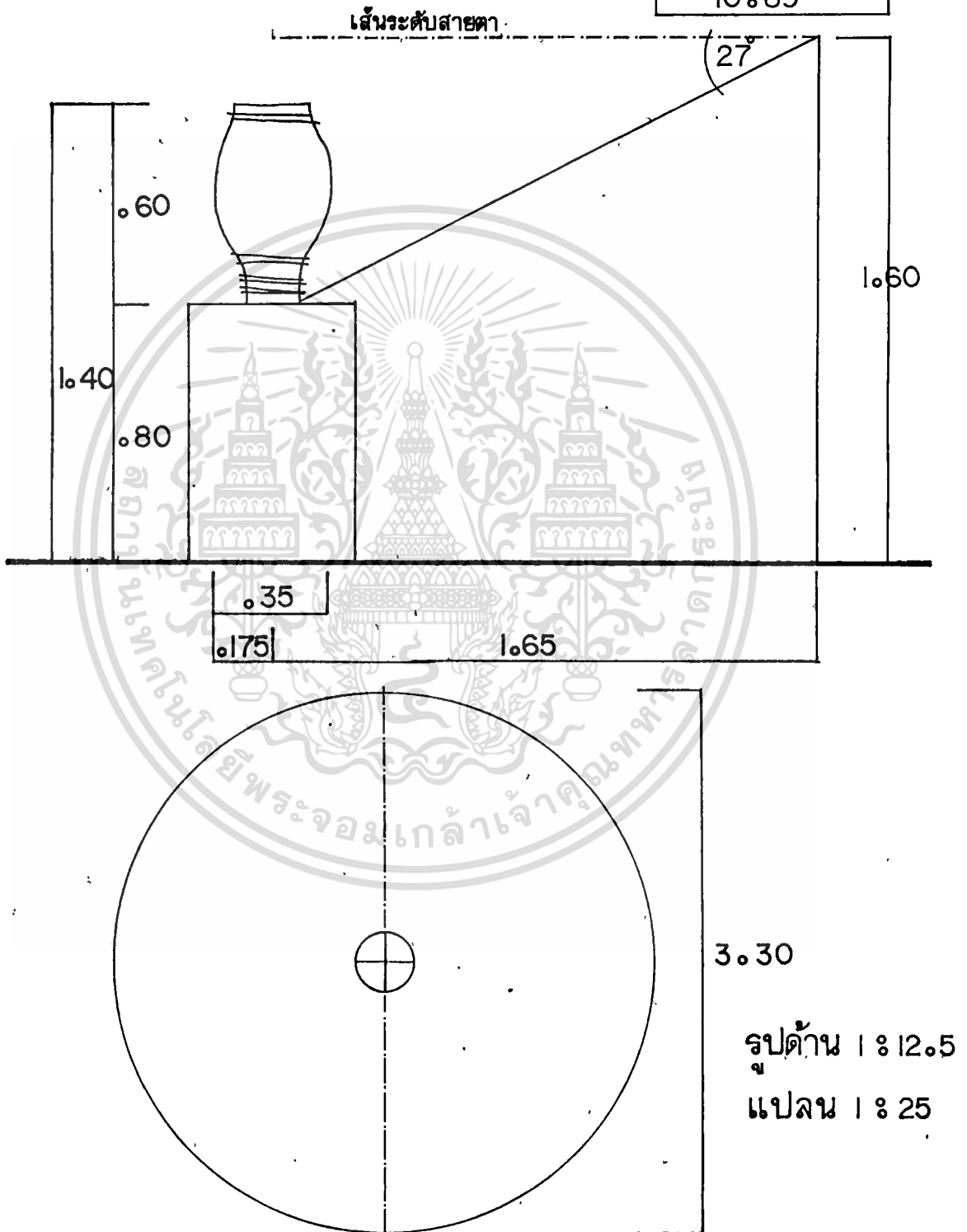

รูปด้าน 1 : 50
 แพลน 1 : 12.5

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับเรียนอาจารย์เท่านั้น ไม่สามารถตีพิมพ์ซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาตจากทางโรงเรียน

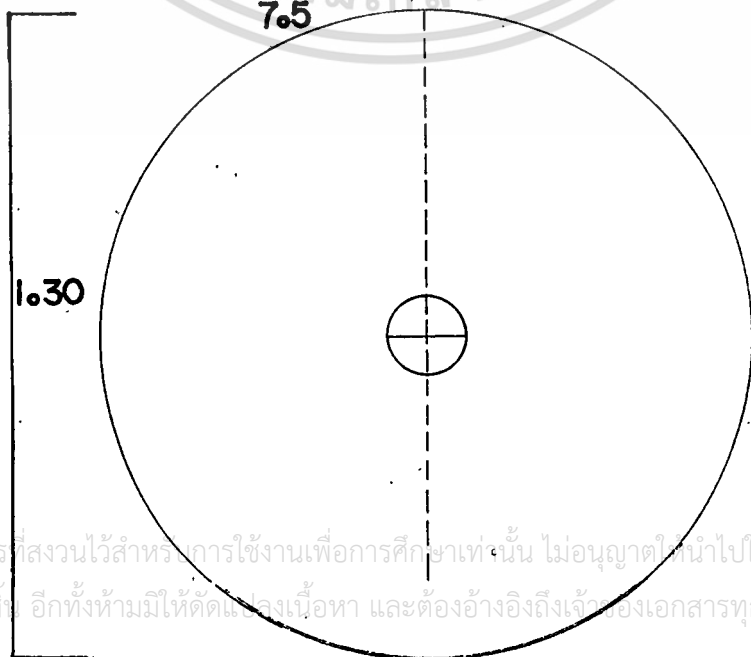
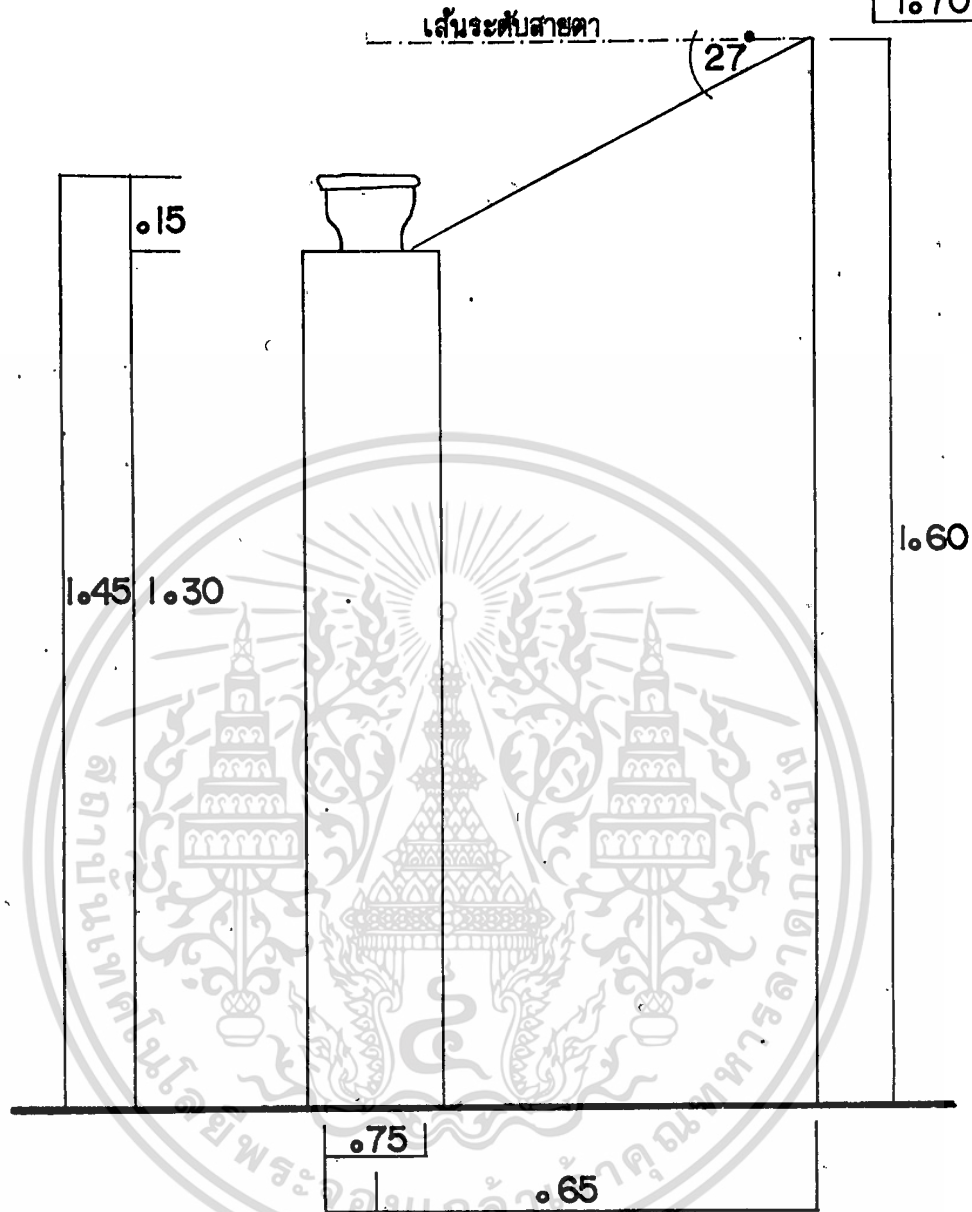
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การวิเคราะห์ พื้นที่ส่วนแสดง	
3 ฉ	โถ่งเคลือบ
พื้นที่ (ตรม.)	3.30 x 3.30
	10.89

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

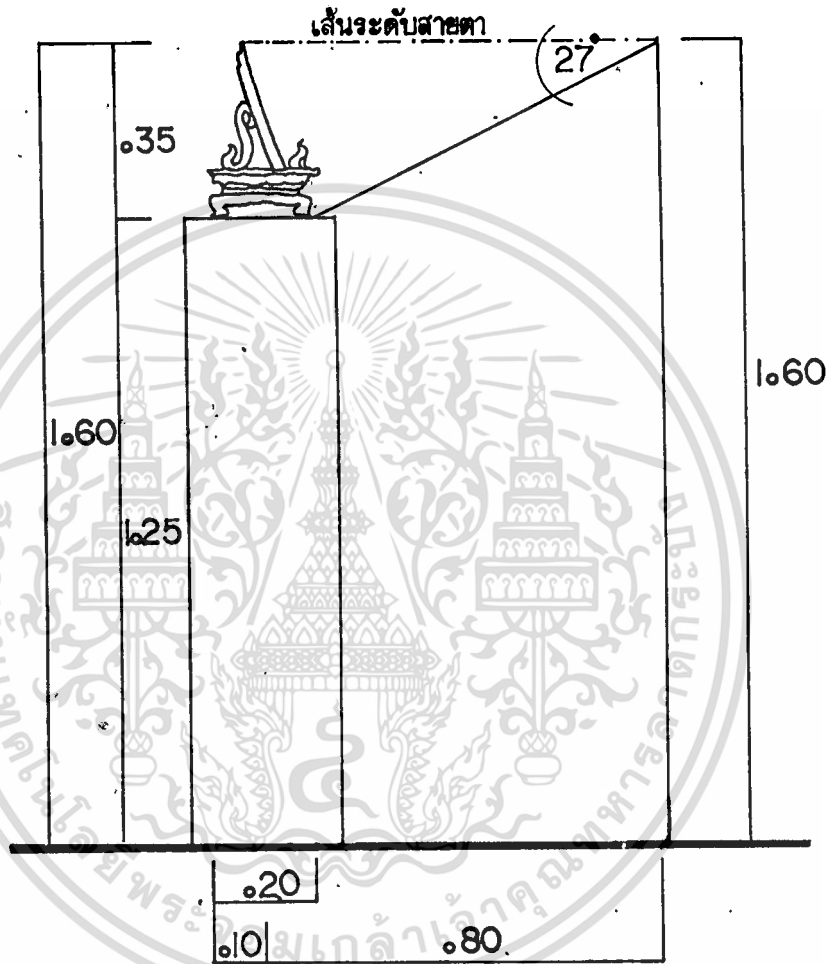
การวิเคราะห์ พื้นที่ส่วนแสดง 140	
4 ข	ภาชนะเครื่องใช้ขนาดเล็ก
พื้นที่ (ตรม.)	1.30 x 1.30
	1.70 , 0.85

รูปด้าน 1 : 7.5
 แปลน 1 : 10

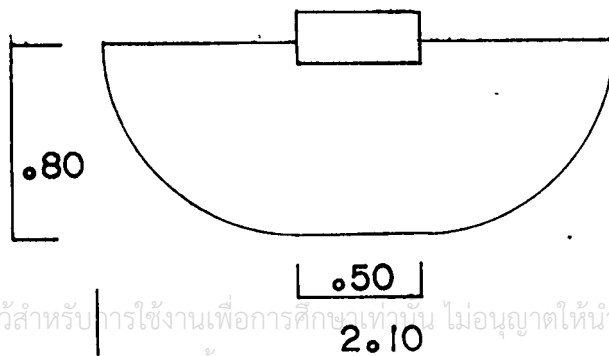
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การวิเคราะห์		พื้นที่สวนแสดง
4 ณ	คั่นช่อง	
พื้นที่ (ตรม.)		๐.80 x 2.10
		1.70

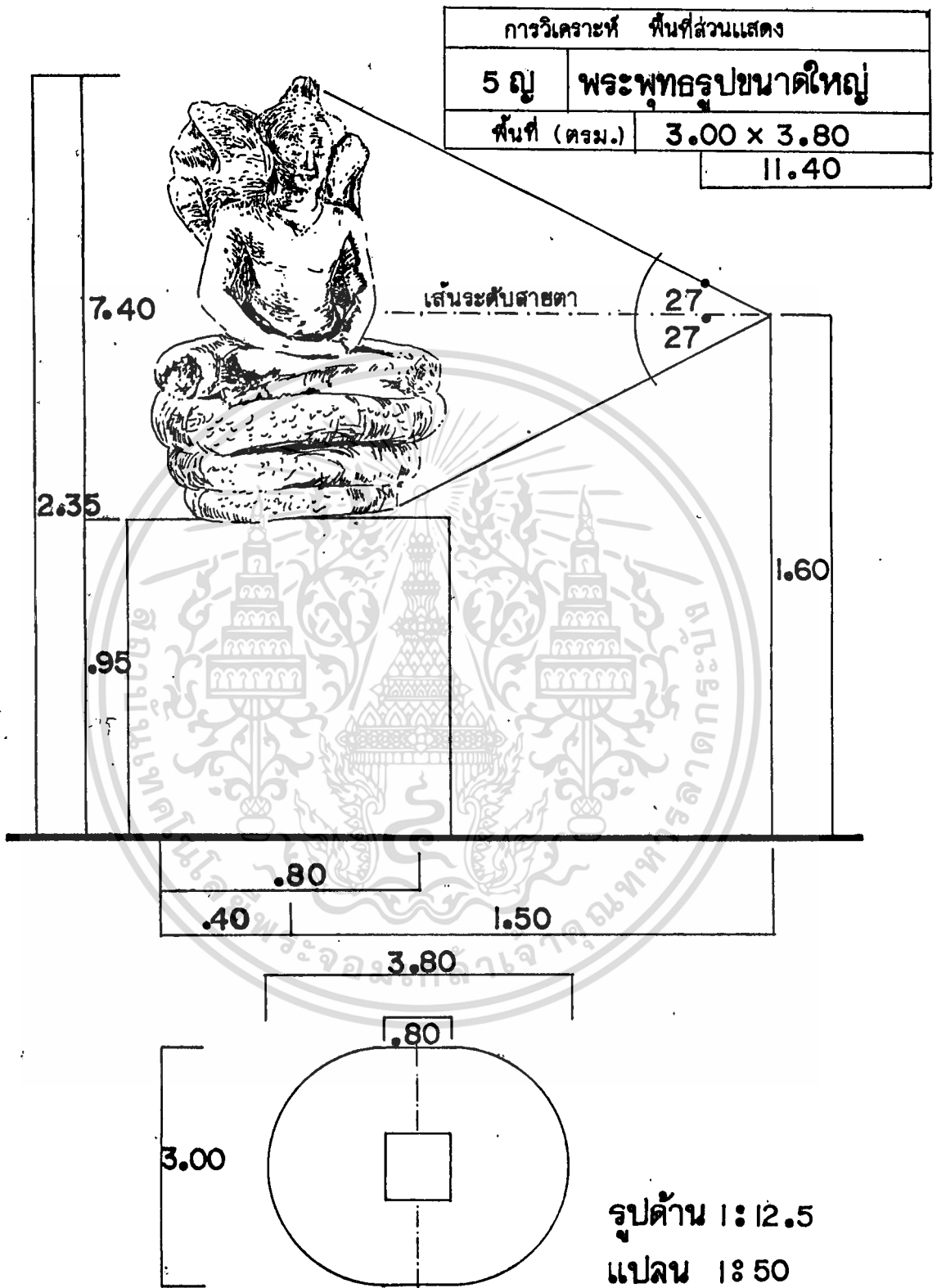

รูปด้าน 1 : 10

แปลน 1 : 20

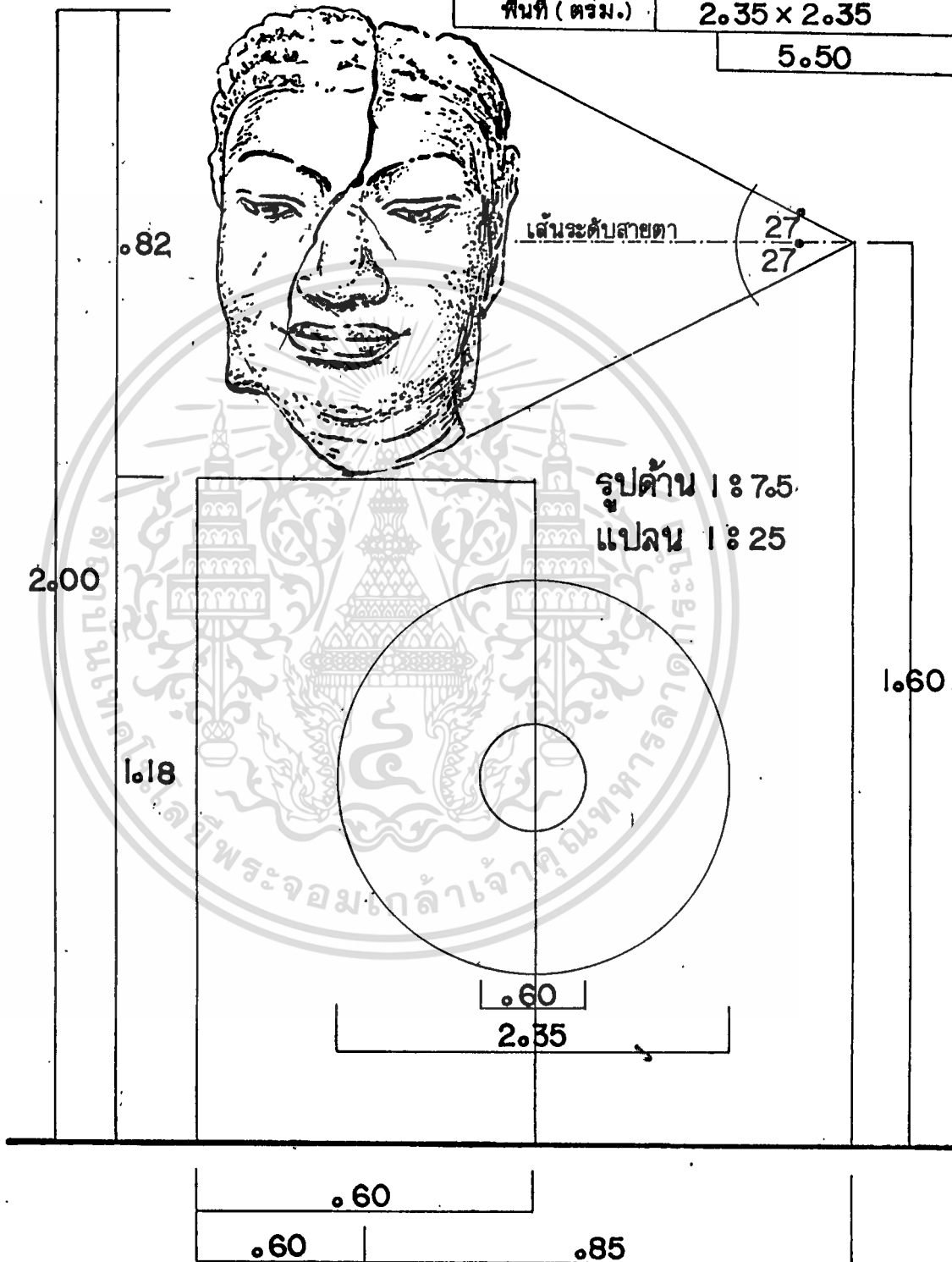

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

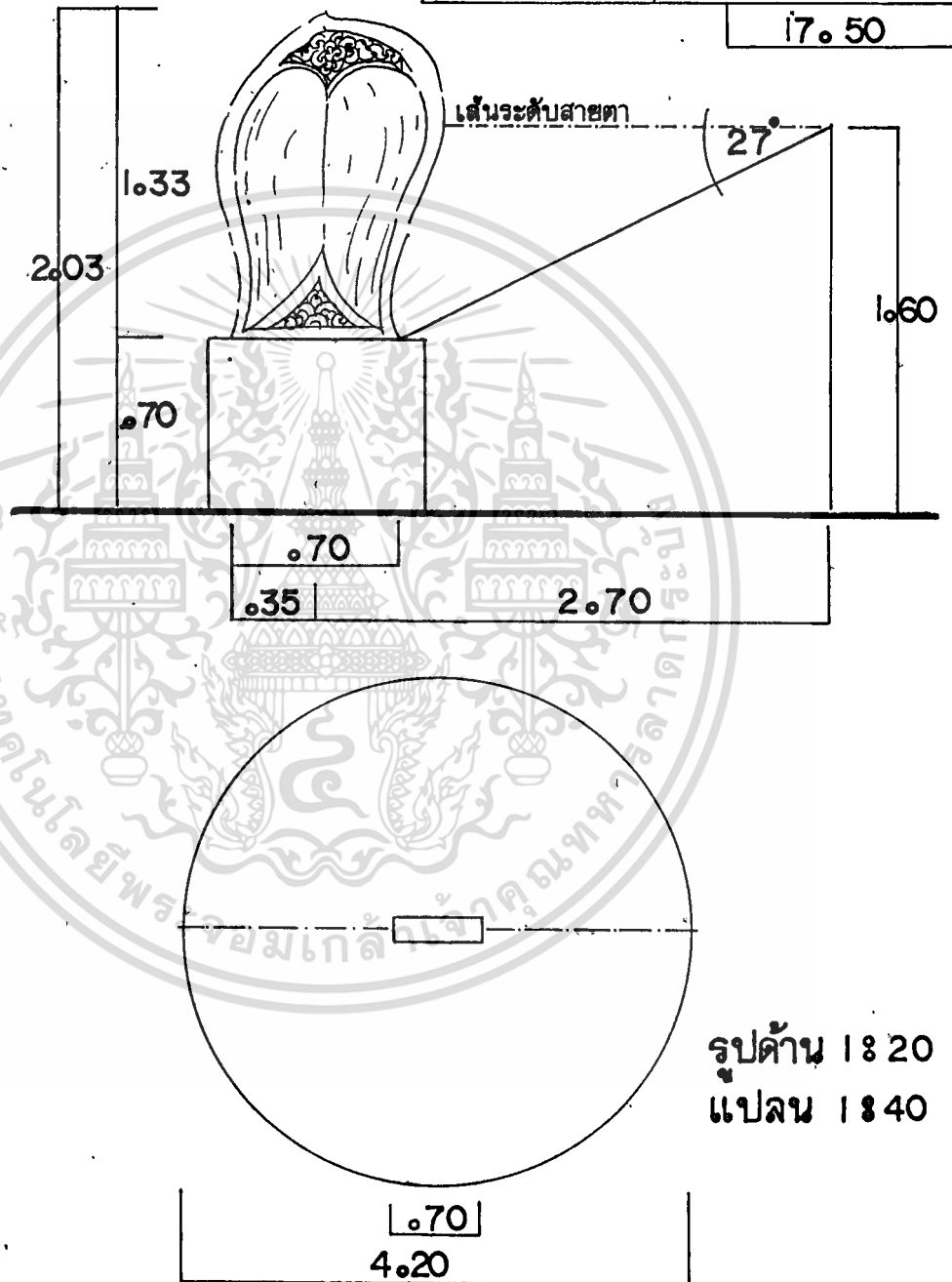
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพวิเคราะห์ พื้นที่ส่วนแสดง	
8 รูป	เศียรพระพุทธรูป
พื้นที่ (ตรม.)	2.35 x 2.35
5.50	

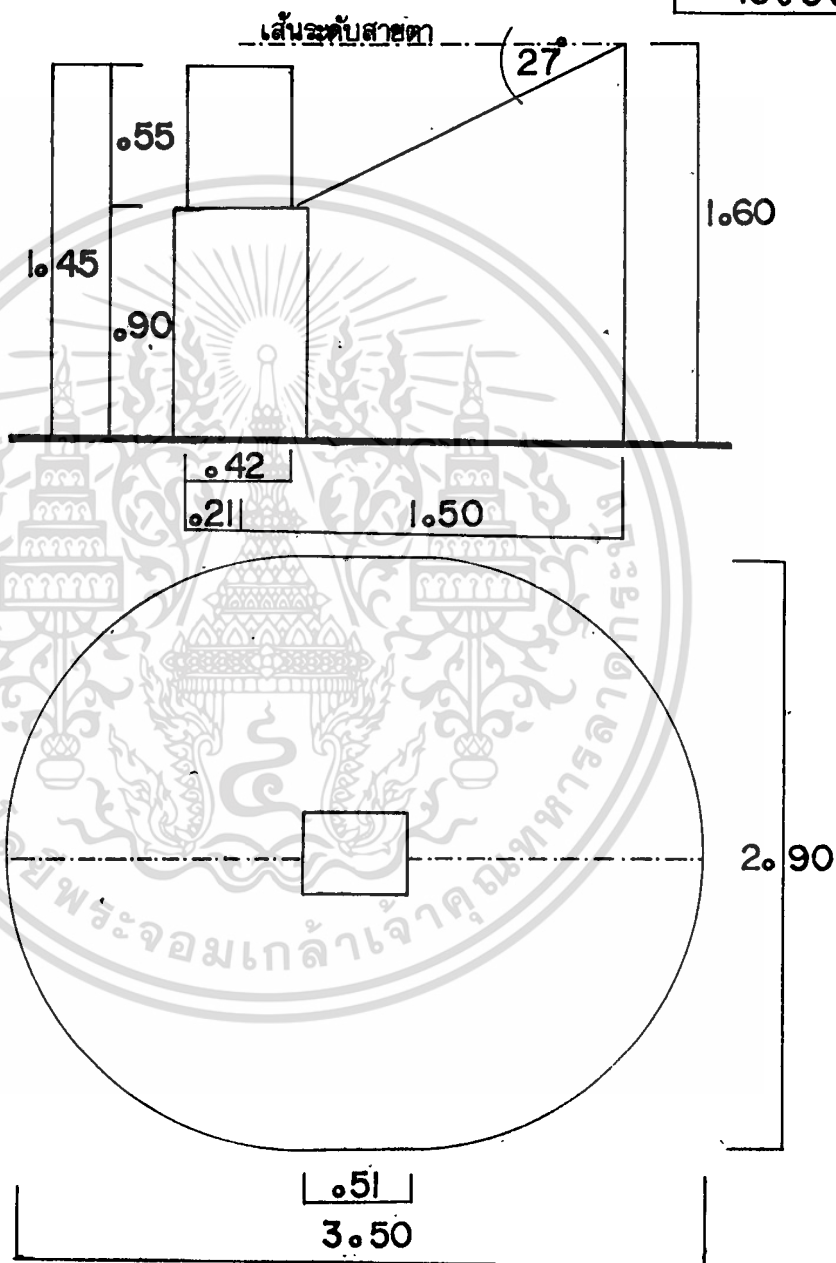
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การวิเคราะห์ พื้นที่ส่วนแสดง	
9 ท	ใบเล่มา
พื้นที่ (ตรม.)	4.20 x 4.20
	17.50

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้.

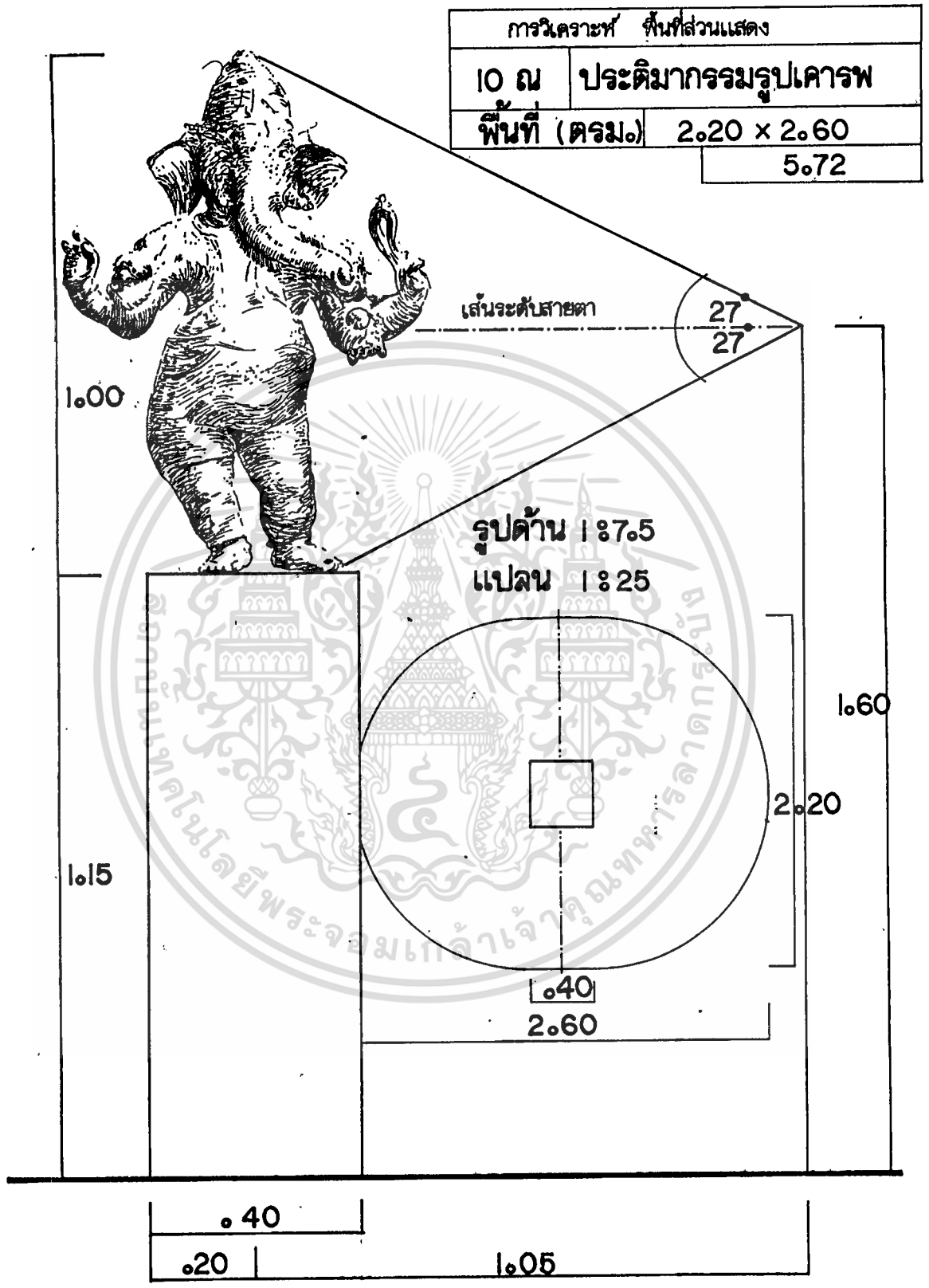
การวิเคราะห์ พื้นที่ส่วนแสดง	
9 ตม	ศิลาจารึก
พื้นที่ (ตรม.)	3.50 x 2.90
	10.00

รูปด้าน 1 : 20

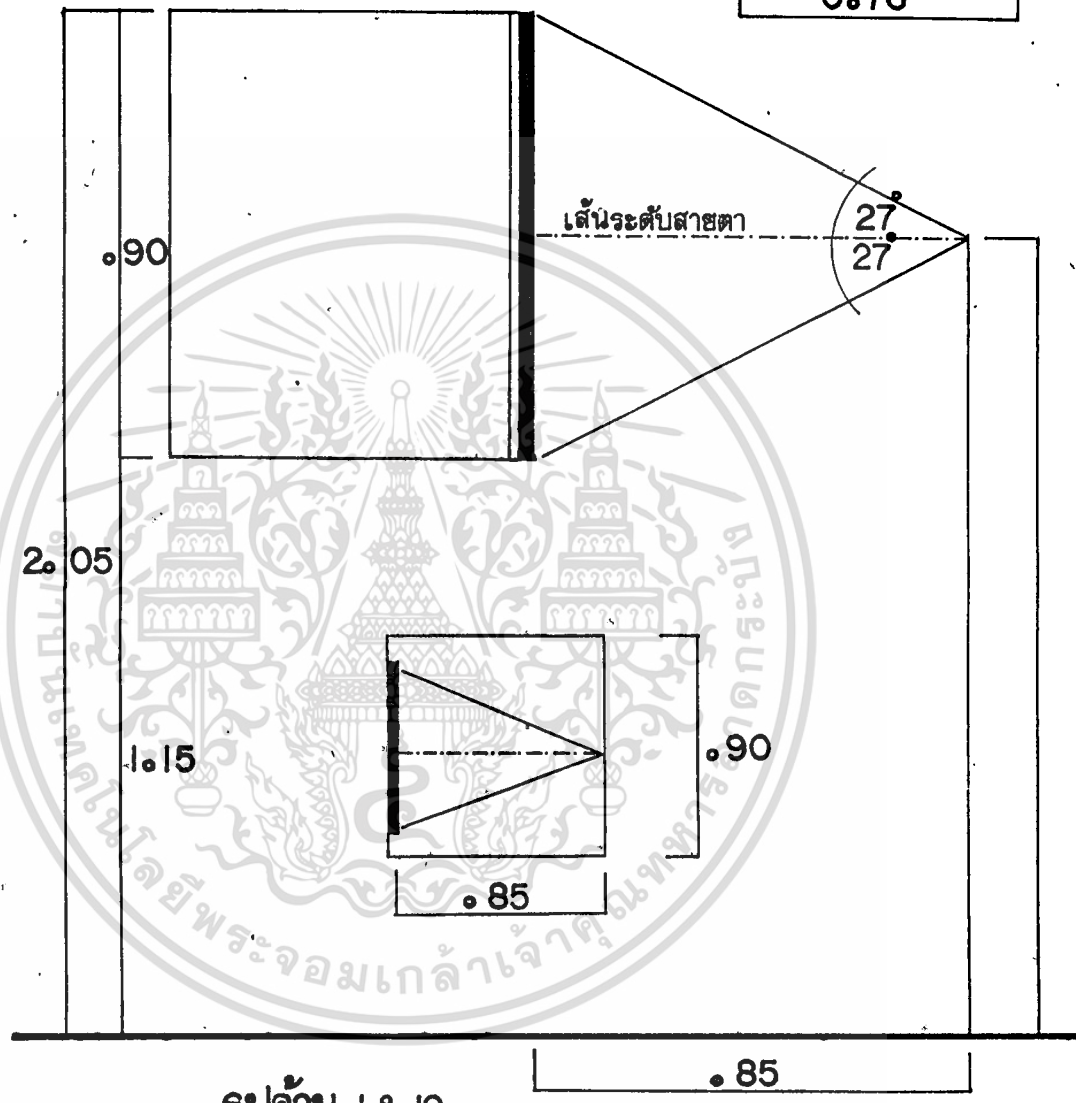
แปลน 1 : 25

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

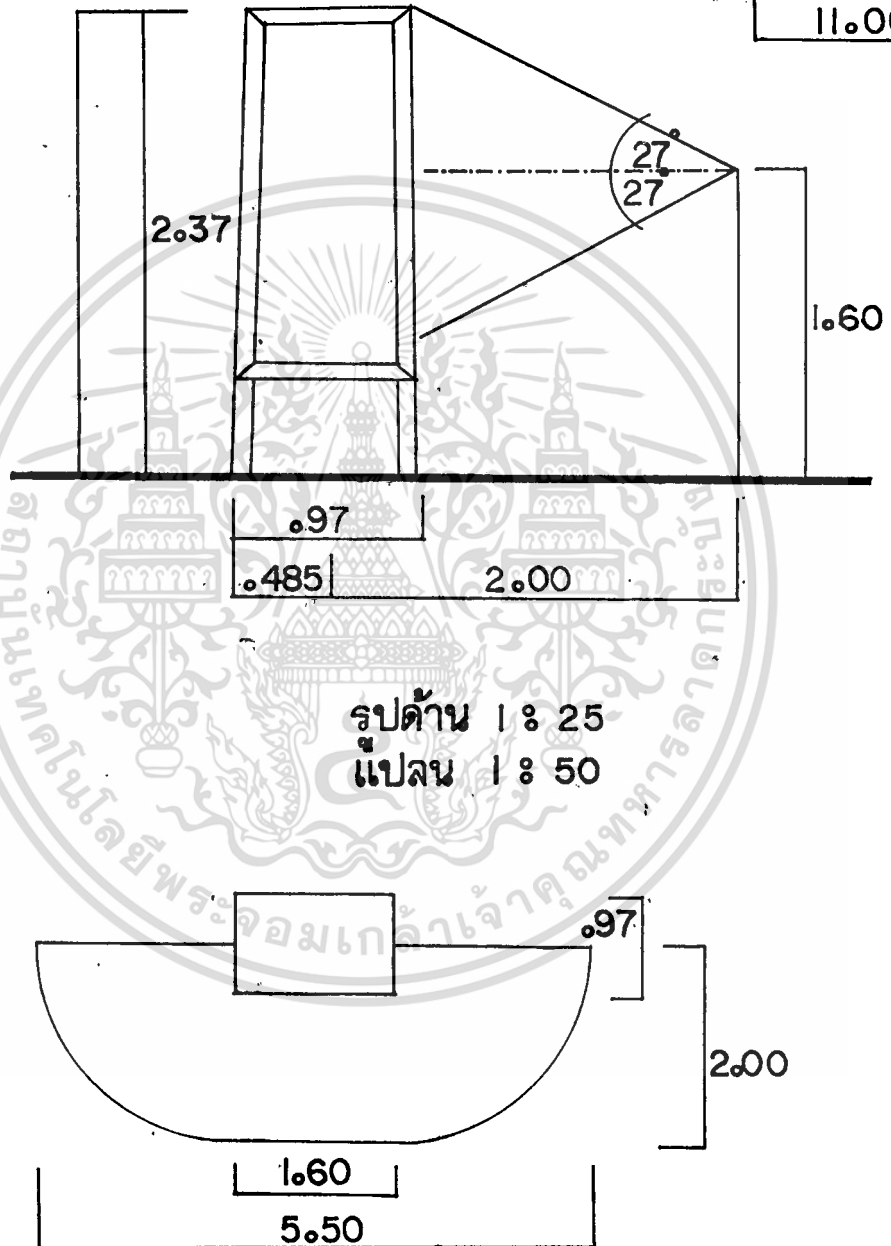
การวิเคราะห์ พื้นที่ส่วนแสดง	
10 ค	หนังสือใหญ่
พื้นที่ (ตรม.)	๐.85 x ๐.90
	0.76

รูปด้าน 1 : 10
 แปลน 1 : 20

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

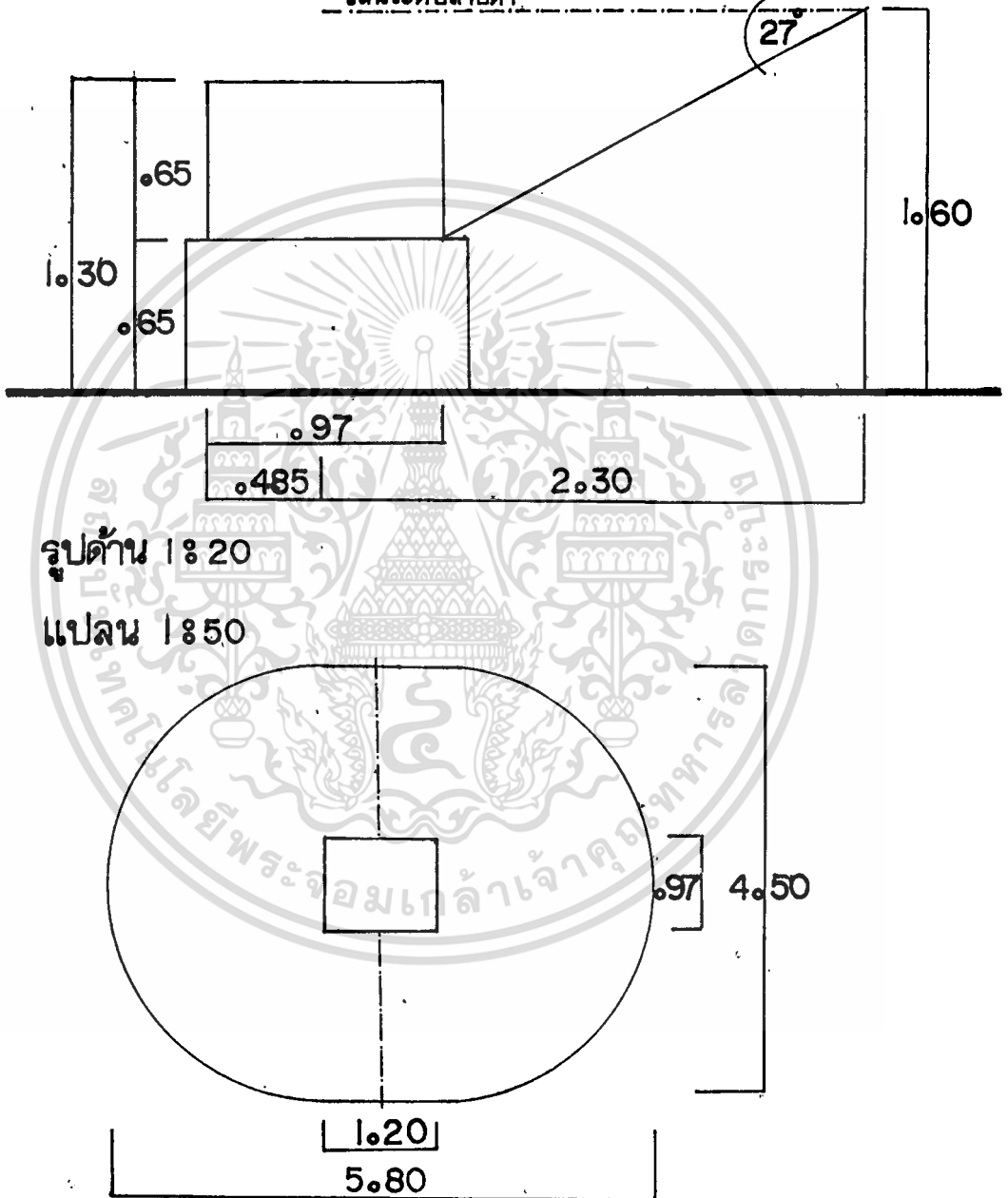
การวิเคราะห์ พื้นที่ส่วนแสดง	
11 ต	ตู้พระธรรมลายรดน้ำ
พื้นที่ (ตรม.)	2.00 x 5.50
	11.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

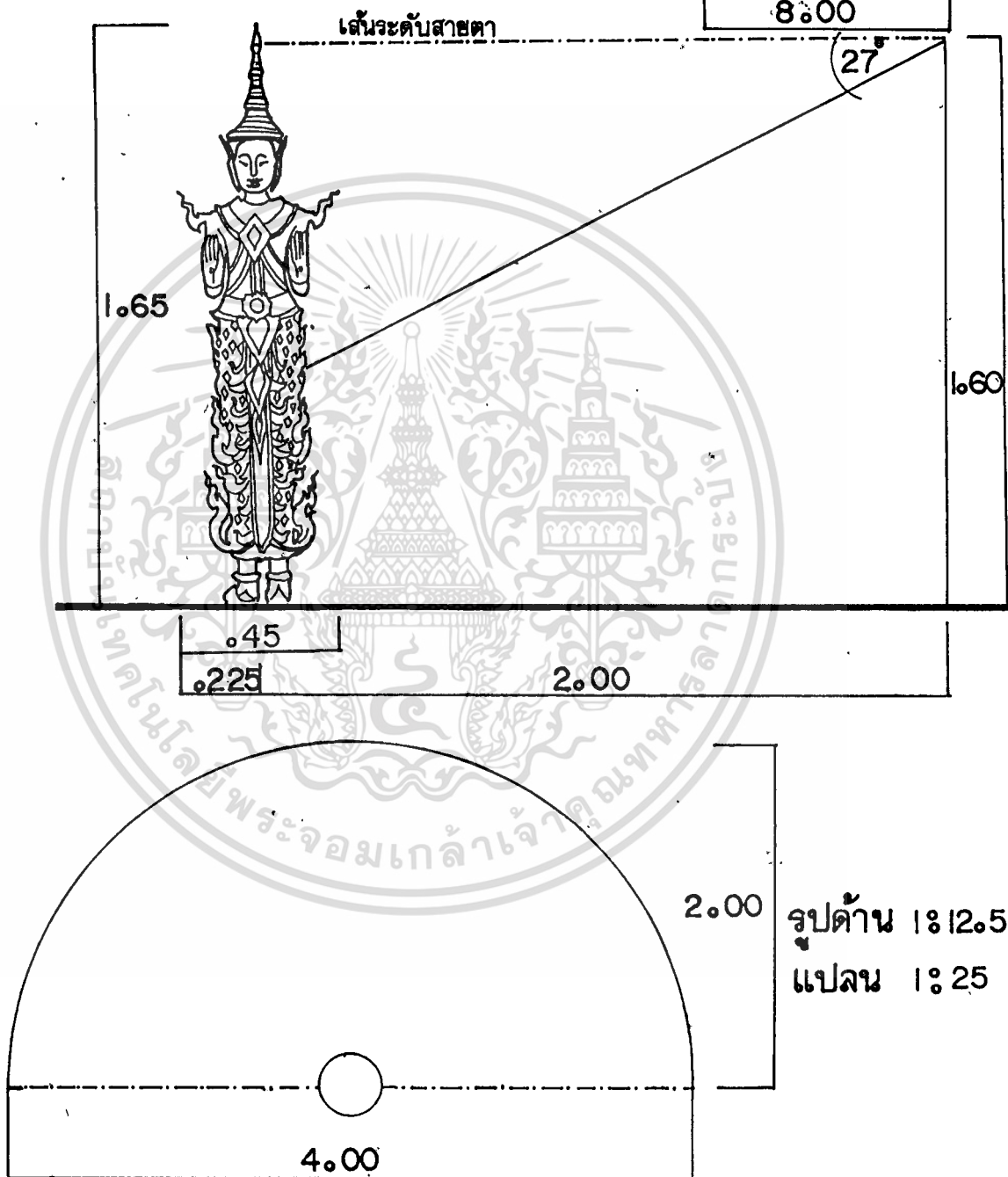
การวิเคราะห์	พื้นที่ส่วนแสดง
11 ถ	ลัปคัมข้าง
พื้นที่ (ตรม.)	4.50 x 5.80
	26.00

เส้นระดับสายตา

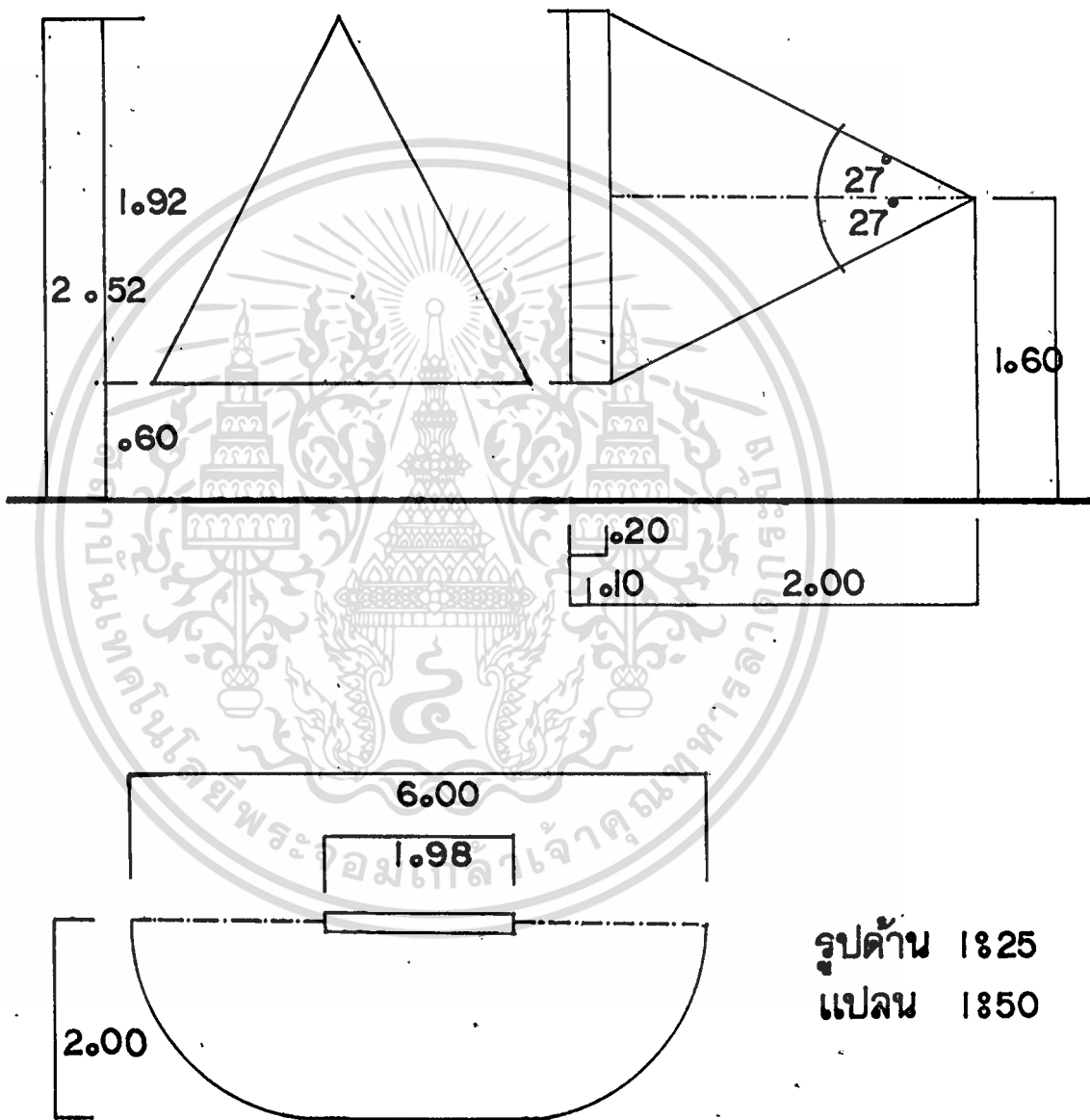
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การวิเคราะห์ พื้นที่ส่วนแสดง	
11 ท	เทวดาไม้จำหลัก
พื้นที่ (ตรม.)	2.00 x 4.00
	8.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

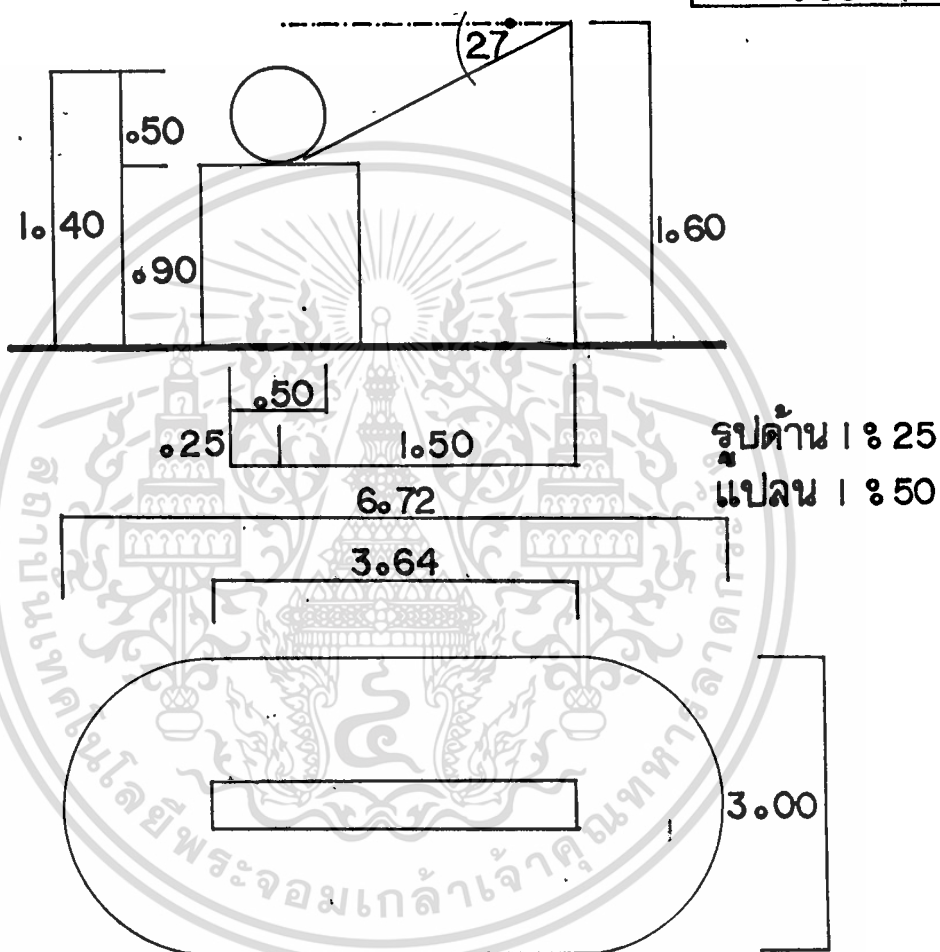
การวิเคราะห์ พื้นที่ส่วนแสดง	
II ถ	หน้าบ้านจำหลักลาย
พื้นที่ (ตรม.)	2.00 x 6.00
	12.00

รูปด้าน 1825
 แปลน 1850

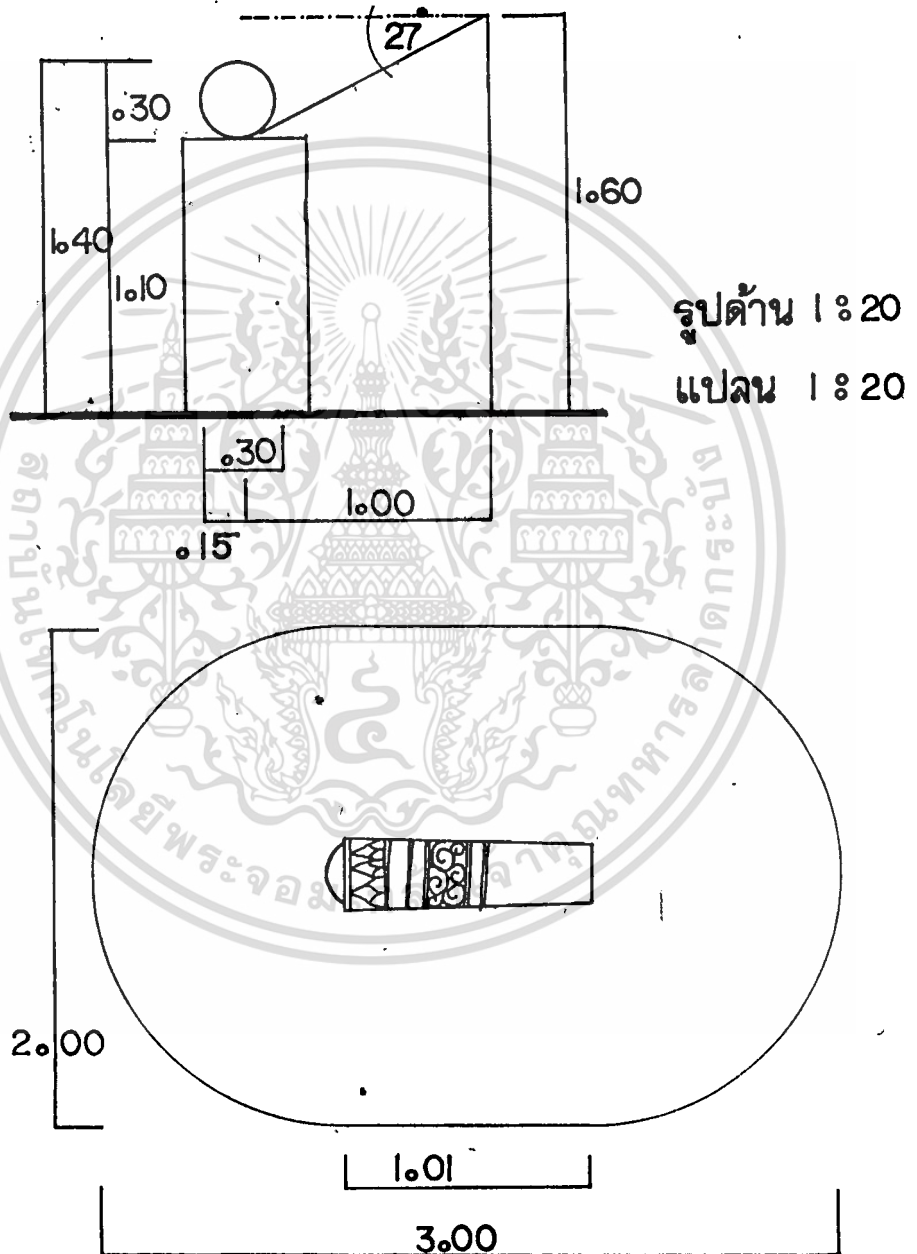
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การวิเคราะห์ พื้นที่ส่วนแสดง	
11 น	โยนเรือรูปศิระษะมา
พื้นที่ (ตรม.)	3.00 x 6.70
	20.00

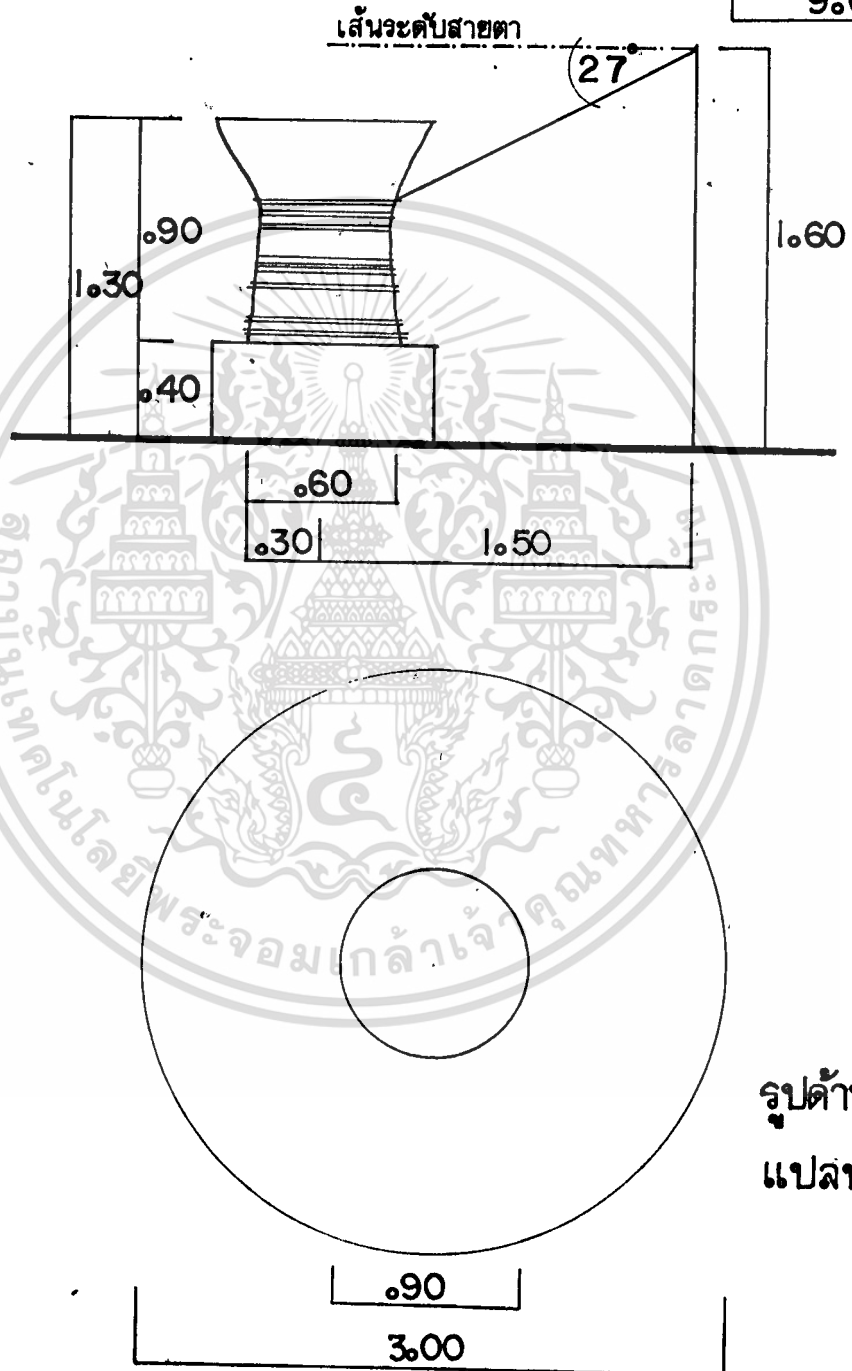
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การวิเคราะห์ พื้นที่ส่วนแสดง	
12 ปี	ปืนใหญ่โลหะ
พื้นที่ (ตรม.)	2.00 x 3.00
	6.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การวิเคราะห์ พื้นที่ส่วนแสดง	
12 ๘	มหรทีก
พื้นที่ (ตรม.)	3.00 x 3.00
	9.00

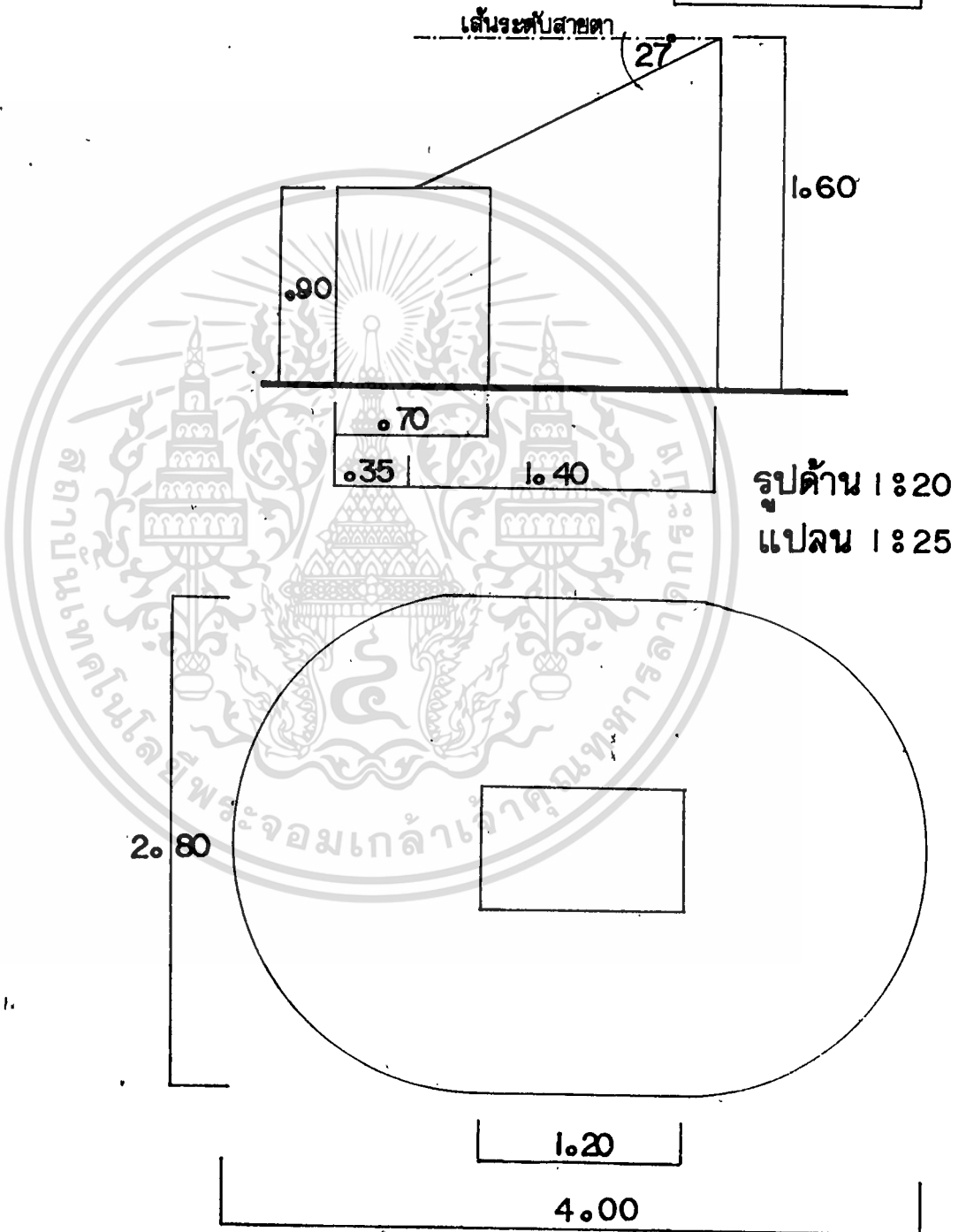

รูปด้าน 1 : 20

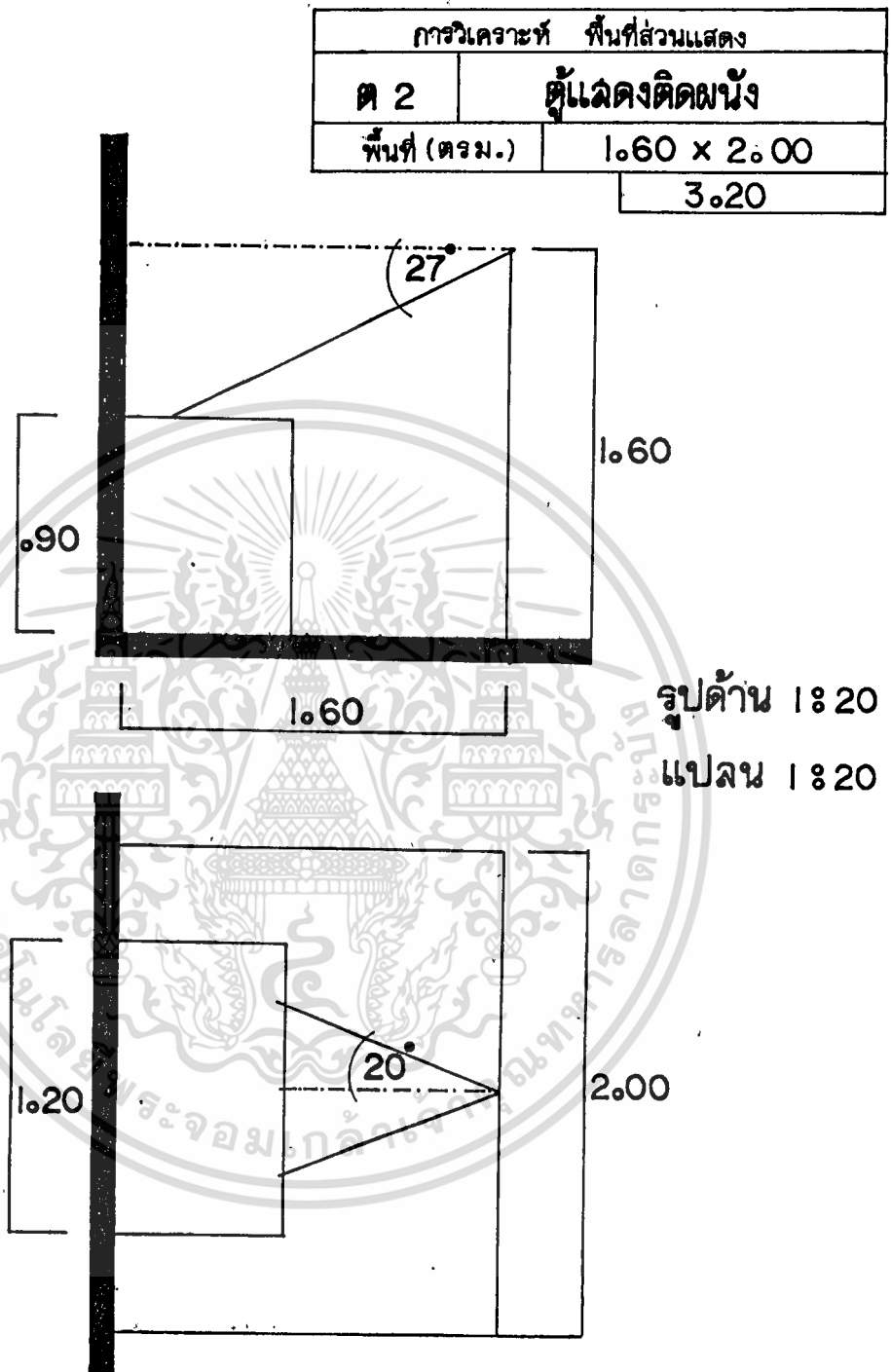
แปลน 1 : 25

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การวิเคราะห์ พื้นที่ส่วนแสดง	
ต 1	ตู้แสดงรอบตัว
พื้นที่ (ตรม.)	2.80 x 4.00
	11.20

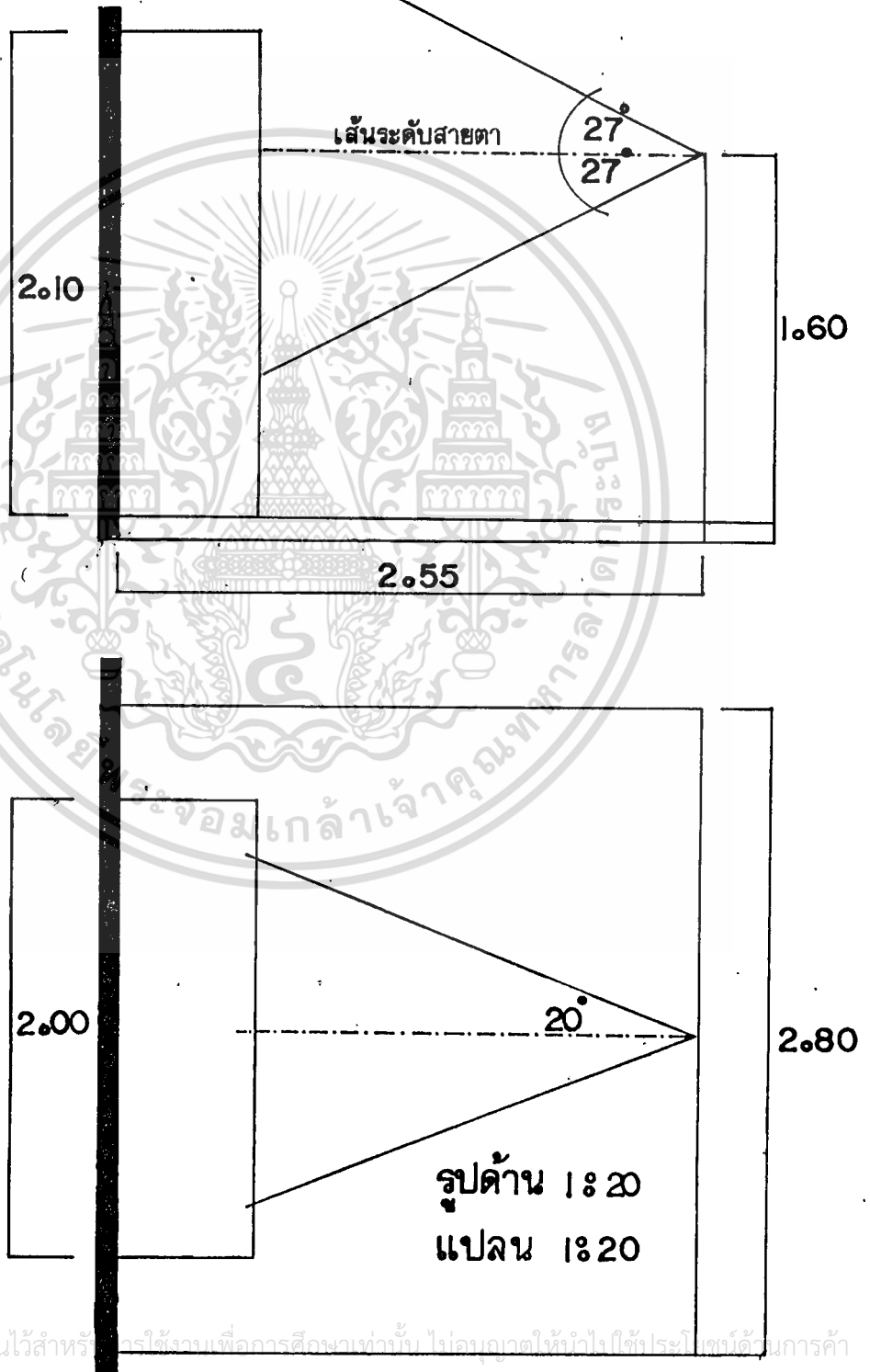

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

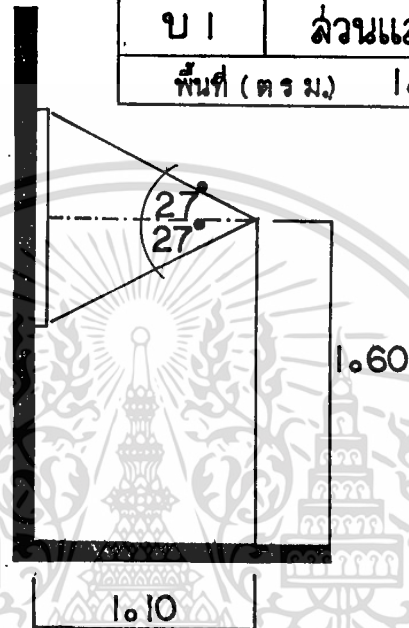
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การวิเคราะห์ พื้นที่ส่วนแสดง	
ต 3	ผู้แสดงติดผนังสูง
พื้นที่ (ตรม.)	2.55 x 2.80
	7.14

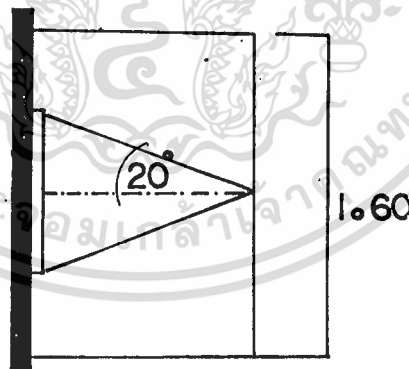
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้เฉพาะในโครงการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ทางการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้.

การวิเคราะห์ พื้นที่ส่วนแสดง	
บ 1	ลวดลายแดงรูป หรือบอร์ด
พื้นที่ (ตร.ม.)	1.10 x 1.60
	1.76

รูปด้าน 1 : 25

แปลน 1 : 25

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.6.6 การคำนวณหาพื้นที่ในส่วนแสดงงานนิทรรศการถาวร

จากตารางที่ 4. และแผนภูมิการวิเคราะห์พื้นที่ส่วนแสดงศิลป์โบราณวัตถุ
สรุปเป็นพื้นที่จัดแสดงตามยุคสมัยได้โดย

ก. ส่วนจัดแสดงลอยตัว (การวิเคราะห์พื้นที่ส่วนแสดง 1 ก – 13 ก)

ข. ตู้จัดแสดง (ค/1, ค/2, ค/3)

ค. แผนภาพประกอบ 20% ของพื้นที่จัดแสดงแต่ละส่วน

ในการวิเคราะห์คำนวณหาพื้นที่		ใช้ตู้จัดแสดงขนาด		ใช้พื้นที่		ตารางเมตร		ต่อ	
– ค/1	70 1.20 90 ลอยตัว	11.20	ตารางเมตร	ค	1	ตู้			
– ค/2	70 1.20 90 คัดผนัง	3.20	"	"	1	ตู้			
– ค/3	6.60 2.00 2.10 คัดผนังสูง	7.14	"	"	1	ตู้			

ศิลป์โบราณวัตถุที่ใช้ตู้จัดแสดงคือ

รหัส	2/จ	ส่วนประกอบสถาปัตยกรรมขนาดเล็ก (บางชิ้น)
	4/ช	ภาชนะเครื่องใช้ขนาดเล็ก
	4/ฉ	เครื่องใช้ขนาดเล็ก
	6/ฎ	พระพิมพ์
	7/ฏ	แผงพระพิมพ์
	10/ค	พักรอง, ผนังใหญ่, ฐานกระบอก
	12/บ	ลูกระเบิด
	12/ป	บายู๊กข้อมือทหาร
	13/พ	นาฬิกาตั้งโต๊ะ
	13/ฟ	เหรียญทองแดง, เบี้ยเงินตรา
	13/ภ	แสกมป์

ความจุของ ตู้จัดแสดง แต่ละขนาด (จากการสังเกตการณ์)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้.

ต/1	บรรจาศิลป์โบราณวัตถุขนาดเล็ก	ไม้ประมาณ	30	ชิ้น
ต/2	"	"	"	30
ต/3	"	" กลาง	"	20 "

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บุคคลมี	บุคคลมี	ประเภทของศิลปโบราณวัตถุ	รหัสวิเคราะห์		จำนวน	พื้นที่		พท.รวม (ตรม.)	บอกร 10%	พื้นที่จัดแสดง		
			รหัส	หมู่		1หน่วย	รวม			พื้นที่	รอยดะ	
บุคคลมี	ศตวรรษ	11-16	1. ส่วนประกอบสถาปัตยกรรม	1.ก		1	1.60	1.60				
				1.ข		2	1.57	3.15				
				1.ค		3	9.50	28.50				
				9.ท		1	4.37	4.37	37.63	3.76	41.39	2.52
บุคคลมี	16-19	1. ส่วนประกอบสถาปัตยกรรม	1.ก		26	.80	20.80					
			2.จ		1	1.75	1.75					
			5.ญ		40	2.60	104.00					
			10.ณ		20	1.43	28.60	155.15	15.15	170.66	10.37	
บุคคลมี	18-20	2. ส่วนประกอบสถาปัตยกรรม	2.จ		5	.87	4.37					
			4.ช	ท.3	23	7.14	7.14					
			10.ณ		31	1.43	44.33	55.84	5.58	61.42	3.74	
			6.ญ	ท.2	7	3.20	3.20	3.20	.32	3.52	0.21	
บุคคลมี	20-23	1. ส่วนประกอบสถาปัตยกรรม	1.ก		15	0.80	12.00					
			1.ค		1	9.50	9.50					
			1.ง		1	1.26	1.26					
บุคคลมี	20-23	2. ส่วนประกอบสถาปัตยกรรม	2.จ	ท.3	71	7.14	25.34					
			3.จ		9	5.45	49.05					

บุคสมัย	บุคสมัย	คตวรรษ	ประเภทของศิลปโบราณวัตถุ	รหัสวิเคราะห์		จำนวน	พื้นที่		พท.รวม (ตรม.)	บอกรท 10%	พื้นที่จัดแสดง				
				รหัส	ท		1	รวม			พื้นที่	รอยละ			
บุคสมัย 5. ยุคชวา	ศตวรรษ 20 -23		ประเภทของศิลปโบราณวัตถุ	4.ข	ท.3	134	7.14	47.83							
				4.ฅ	ท.3	12	2.60	301.60							
				5.ญ	ท.3	78	3.20	6.40							
				6.ฉ	ท.2	15	3.20	48.00							
				7.ฉ	ท.2	157	7.14	56.04							
				8.ร	ท.3	58	4.37	253.75							
				9.ช	ท.3	17	2.50	42.50							
				10.ฅ	ท.3	22	1.43	31.46							
				11.ท	ท.3	7	2.00	14.00							
				11.ง	ท.3	2	3.00	6.00							
				12.บ	ท.3	6									
				12.ป	ท.3	12									
				12.ฅ	ท.3	37	7.14	20.37							
				12.ป	ท.3	4	1.35	5.40	930.5	93.05	1023.5	62.4			

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่มีการณีใดๆทั้งสิ้น ยกเว้นให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้.

บุคคลมี	บุคคลมี	ประเภทของศิลปโบราณวัตถุ	รหัสวิเคราะห์		จำนวน	พื้นที่		พท.รวม (ตรม.)	บอกรก 10%	พื้นที่จัดแสดง	
			รหัส	หมู่		1หน่วย	รวม			พื้นที่	รอยดะ
บุคคลมี	24-...	6. รัตนโกสินทร์	3.ฉ	ท.3	11	2.72	29.94	264.37	26.43	290.8	17.74
			4.ช	ท.3	85	7.14	30.34				
			9.ซ		7	2.50	17.50				
			10.ฉ		2	2.86	5.72				
			10.ก	ท.3	35	7.14	7.14				
			11.ก		21	2.75	57.75				
			11.ง		6	6.50	39.00				
			11.พ		8	2.00	16.00				
			11.ธ		6	3.00	18.00				
			12.บ	ท.1	10	11.20					
			12.ม	ท.3	2	7.14					
			13.พ	ท.3	11	7.14					
			13.ฟ	ท.1	86	11.20	7.14				
13.ภ	ท.3	4	7.14	35.84							

สรุปพื้นที่สวนจัดแสดงนิทรรศการถาวรอาคารมหาคไทย

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทรเกษม

- พื้นที่จริง 1636.96 ตารางเมตร

- พื้นที่วิเคราะห์ 1591.34 "

- เหลือพื้นที่ 47.62 " = 2.905% ของพ.ท.ทั้งหมด

แยกเป็น ก. ส่วนแนะนำการจัดแสดง 40% ของส่วนที่เหลือ แสดงร่วมกับศิลป

โบราณวัตถุ สมัยทวาราวดี

47.62 40
100

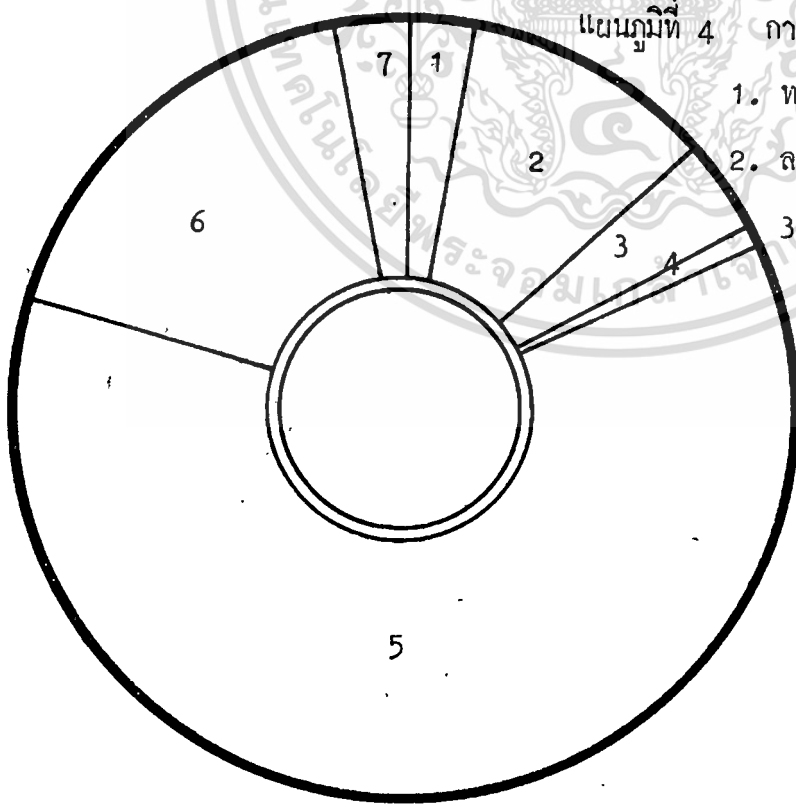
19.04 ตารางเมตร

ข. ส่วนประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวภายในพระนครศรีอยุธยา 60% ของส่วนที่เหลือ แสดงร่วมกับศิลปโบราณวัตถุสมัยอยุธยา

47.62 60
100

28.57 ตารางเมตร

แผนภูมิที่ 4 การใช้พื้นที่สวนจัดนิทรรศการถาวร

1. ทวาราวดี 2.53 % 9.108

2. ลพบุรี 10.37 % 37.332

3. สุโขทัย 3.75 % 13.5

4. อุททอง .21 % .756

5. อยุธยา 62.45 % 224.82

6. รัตนโกสินทร์ 17.74 % 63.864

7. ส่วนแนะนำ 2.91 % 10.476

และประชาสัมพันธ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

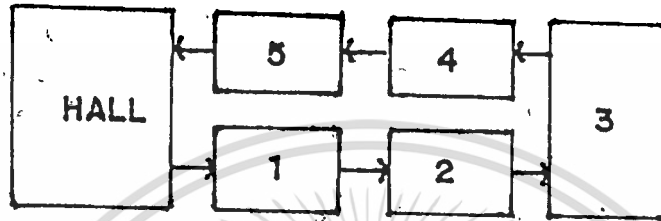
การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านการจัดพิพิธภัณฑ์

5.1 ระบบการจัดห้องแสดงงาน

1. ROOM TO ROOM

เป็นการจัดให้ผู้ชมจากห้อง

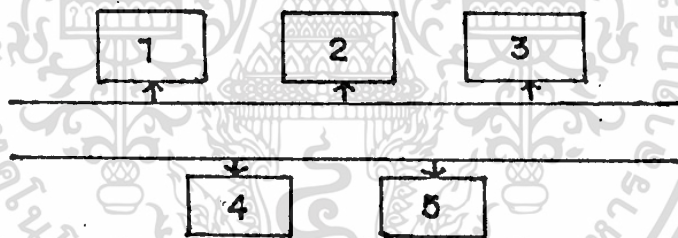
หนึ่งไปสู่อีกห้องหนึ่งเรื่อยไปจนครบ โดยไม่ต้องย้อนกลับ ทำให้ผู้ชมได้ชมทั่วถึงตามลำดับแต่เมื่อจัดห้องใดห้องหนึ่งแล้ว จะทำให้เกิดการติดขัด และทำให้เบื่อหน่ายง่าย

2. ROOM & CORRIDOR

เป็นแบบมีเฉลียงคานยาว

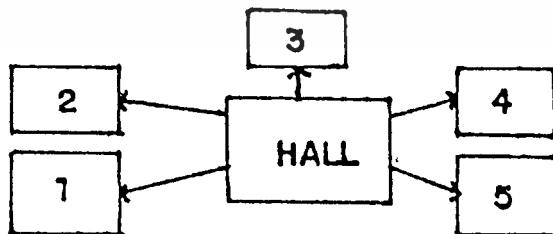
เป็นทางเดินแยกเข้าห้องแสดงงาน หรืออาจจะเป็นแบบมี CORRIDOR อยู่ตรงกลาง แต่ละห้องจะมีทางเข้าออกโดยตรง ไม่ผ่านห้องอื่น ถ้าปิดห้องใดห้องหนึ่งจะไม่กระทบต่อห้องอื่น

3. HALL TO ROOM

ตรงกลางเป็นห้องโถง มี

ห้องแสดงงานอยู่โดยรอบ เหมาะสำหรับการเข้าชมเป็นกลุ่ม ซึ่งจะแยกเข้าชมงานแสดงในแต่ละห้องได้ตามความต้องการ

เพราะจะทำให้ประชาชนเกิดความสับสนในการชม แฉงชั่วคราวอาจจะทำเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสเล็ก ๆ ซึ่งยึดเยื้องแบบต่างหลาย ๆ รูปแบบ แต่ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงหลักสำคัญ ๆ ต่าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ๆ เช่น

1. การจัดชุดหรือแต่งในห้องแสดงประจำ หรือในห้องแสดงชั่วคราวก็ตามไม่ควรปล่อยให้โล่งจนมองดูเกิดความอ้างว้าง เพราะหากห้องแสดงโล่งแล้ว เป็นกรกระตุ้นให้ประชาชนเดินผ่านไปอย่างรวดเร็ว โดยไม่ได้พิจารณาเรื่องราวและวัตถุต่าง ๆ มากเท่าที่ควร ท้ายที่สุดเมื่อเดินจบห้องแสดงแล้ว จะไม่ได้อะไรจากการจัดแสดงนั้น ๆ เลยแต่การวางผังมากน้อยเพียงไรนั้น ต้องพิจารณาในหัวข้อย่อยในเรื่องใหญ่ ๆ ว่ามีมากน้อยเพียงไร และควรมีวัตถุอะไรบ้างที่ควรแยกออกจัดแสดงโคกเดี่ยว เพื่อเพิ่มความสว่างาม

2. การจัดวางผังไม่ว่าจะยกเยื้องไปอย่างไรก็ตาม ควรจะได้เรียงลำดับเรื่องราวของเรื่องที่จัดแสดง ซึ่งอยู่ในกลยุทธ์ของภัณฑารักษ์ และภัณฑนากร (ถ้ามี)

3. ขนาดของผังตลอดจนสีที่ใช้ทาผัง จะมีความหนักเบาากน้อยเพียงไรนั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของห้องแสดง ควรจะได้มีการเปลี่ยนแปลงสีของผังต่าง ๆ บ้างตามสมควร แต่วรรณะของสีไม่ควรดูฉูดฉาด ควรเป็นสีที่มองแสงมีความเย็นตาสบายใจและชวนมอง

4. เนื้อที่ในระหว่างผังแต่ละตอน ไม่ควรน้อยจนผู้เข้าชมต้องเบียดเสียดกันเหยียดกันเดิน หากแต่ควรมีช่องว่างให้ผู้ชมเคลื่อนไหวไปอย่างสะดวก และเคลื่อนไหวไปโดยแบบรูปผังโน้มนำคนโดยอัตโนมัติ ซึ่งปัญหาการเคลื่อนไหวของผู้ชมนี้ภัณฑารักษ์จะต้องศึกษาให้ถี่ถ้วนที่จะสรุปผล เพราะหากการจัดรูปห้องแสดงบังคับจนเกินไป จะทำให้ผู้ชมรู้สึกเหมือนถูกขังตัวเองในคุก และเคลื่อนไหวไปตามแถวแบบนักโทษ

5. ผังของห้องแสดง แม้จะมีการยกเยื้องเพื่อสร้างความสนใจของผู้ชมก็ตาม แต่ต้องไม่ยกเยื้องมากจนเกินไป จนทำให้เกิดความรู้สึกว่าหลงทาง และไม่ทราบวาตนเองอยู่จุดไหนของอาคาร และห้องแสดง เพราะหากผู้ชมเกิดความรู้สึกเช่นนั้นขึ้นจะขาดความตั้งใจในการดูงานศิลปกรรมทันที

ระบบการติดต่อภายในห้องแสดงงาน

การติดต่อควรจะให้สัมพันธ์ต่อกันโดยตลอด (ตั้งแต่ภายนอกจนถึงภายใน) รวมเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งาน เพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทั้งความสะดวกต่าง ๆ ในการเข้าชมงาน และความสัมพันธ์ในระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ

การติดต่อภายใน แบ่งออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ ๆ คือ

1. การติดต่อทั่วไป เป็นการติดต่อสำหรับประชาชนทั่วไป รวมทั้งนักเรียนนักศึกษา

2. การติดต่อของส่วนบริการ เป็นการติดต่อของพนักงานต่าง ๆ ภายในส่วน
การแสดงผลงาน

3. การติดต่อของเจ้าหน้าที่ เป็นการติดต่อของเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ภายในส่วน
การแสดงผลงาน

การติดต่อทั่วไป

การจัดการติดต่อทั่วไป ควรมีการติดต่อโดยตรงสำหรับประชาชนโดยทั่วไปควร
เข้าจากทางคานหน้า เป็นทางเข้าใหญ่เพียงทางเดียว ซึ่งสามารถเห็นได้ง่าย การจัดให้ผู้
เข้าชมงานชมงานทางเดียว โดยไม่ให้เดินสวนทางกลับออกมาได้ สามารถทำให้ผู้เข้าชมงาน
ทำได้ทั่วถึง และทำให้การไหลเวียนในห้องแสดงผลงานเป็นไปโดยต่อเนื่องไม่ติดขัดการควบคุม
ทำได้ง่าย แต่จะทำให้เกิดความเบื่อหน่าย โดยเฉพาะผู้ชมที่ต้องการชมงานเป็นกลุ่มเป็นพวก
โดยเฉพาะเจาะจงชมงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนั้น จึงควรจะแก้ปัญหาโดยการจัดการติดต่อ
ให้สะดวกคล่องตัวโดยรอบ สำหรับผู้ชมที่ไม่ต้องการเดินชมงานติดต่อโดยตลอดจัดให้มีทาง
เดินใหญ่ผ่านห้องแสดงผลงานที่สำคัญ ซึ่งแสดงผลงานเป็นกลุ่ม ๆ และมีทางเดินรองในแต่ละกลุ่ม
ให้ผู้ชมเลือกชมงาน ในแต่ละกลุ่มได้สะดวก

ส่วนจุดจบของนิทรรศการ ควรให้มีเส้นทางโดยตรงกลับไปยังจุดทางเข้าสำหรับ
ผู้ชมที่ไม่ต้องการที่จะชมอีก ก็สามารถจะกลับออกไปได้โดยไม่ต้องอยู่รวมกันอย่างหนา
แน่น ทำให้เกิดความอึดอัด

การติดต่อส่วนบริการ

ทางเข้าออกสำหรับสิ่งของ ควรจัดให้อยู่คานข้าง หรือคานหลังของอาคารอาจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จะมีทั้งทางแนวตั้งและแนวราบระดับ สามารถนำไปสู่ห้องแสดง ห้องเก็บของ หรือห้องประกอบได้โดยตรง และควรมีลิฟท์สำหรับส่งของใหญ่ ๆ หนัก ๆ โดยวางไว้ ณ ตำแหน่งที่เหมาะสม สะดวกแก่การเคลื่อนย้ายจาก **WORK SHOP** ไปยังส่วนแสดงงาน

การติดต่อของเจ้าหน้าที่

ในอาคารเล็ก ๆ เจ้าหน้าที่ควรใช้ทางเข้าใหญ่ ร่วมกับผู้ใช้ชมได้ แต่ในอาคารใหญ่ ๆ ควรจัดทางเข้าของเจ้าหน้าที่โดยเฉพาะ สำหรับฝ่ายบริการสามารถติดต่อกับหน่วยงานแผนกซ่อม ออกแบบและส่วนเก็บแสดงงานได้ เพื่อสะดวกในการควบคุมดูแล

บรรยากาศในห้องแสดงนิทรรศการ

ในการจัดนิทรรศการประเภทใดก็ตาม สิ่งสำคัญที่จะต้องระมัดระวังเป็นอย่างยิ่งก็คือ บรรยากาศของห้องแสดง จะต้องสัมพันธ์กับความต้องการของประชาชนซึ่งมีพื้นฐานความต้องการที่แตกต่างกัน

รสนิยมของคนที่ใช้ชมนิทรรศการนั้นมี 3 แบบ

1. คนที่ใช้ชมเพราะต้องการหาความเพลิดเพลิน
2. คนที่ใช้ชมเพราะต้องการหาความงาม
3. คนที่ใช้ชมเพราะต้องการศึกษาคนควา

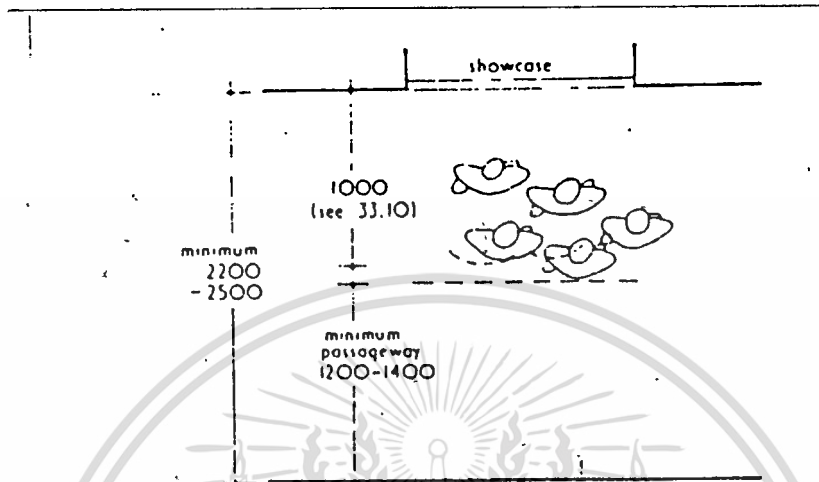
การจัดแสดงที่คั้นนั้น จะต้องคลอบคลุมรสนิยมของคนทั้ง 3 กลุ่ม กล่าวคือห้องแสดงงานจะต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

1. เราใจในค่านความงาม **ESTHETIC** ความงามของวัตถุและองค์ประกอบของห้องแสดงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะฉะนั้นในการจัดแสดงวัตถุต่าง ๆ จะต้องถือว่า เรื่องนี้เป็นสิ่งสำคัญ ห้องแสดงใดที่แห้งแล้งไม่เร้าความสนใจแล้ว ห้องแสดงนั้นไม่คั้นเด่นและเป็นที่สนใจของคนมากนัก

2. เราใจให้เพลิดเพลิน **ROMANTIC** ความเพลิดเพลินเป็นคุณสมบัติ

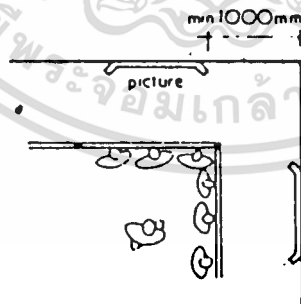
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งของห้องแสดงต่าง ๆ เพราะเพียงความงามของวัตถุหรือห้องแสดง
 อย่างเดียวจะทำให้ประชาชนเกิดความเบื่อหน่าย ไม่อยากเที่ยวเดินดู

33.16 Viewing and circulation for showcases

เพื่อป้องกันการแออัดของผู้เข้าชมการเดินเพื่อไม่ให้
 เพียงพอ โดยมีให้เสียการสัญจรปกติ

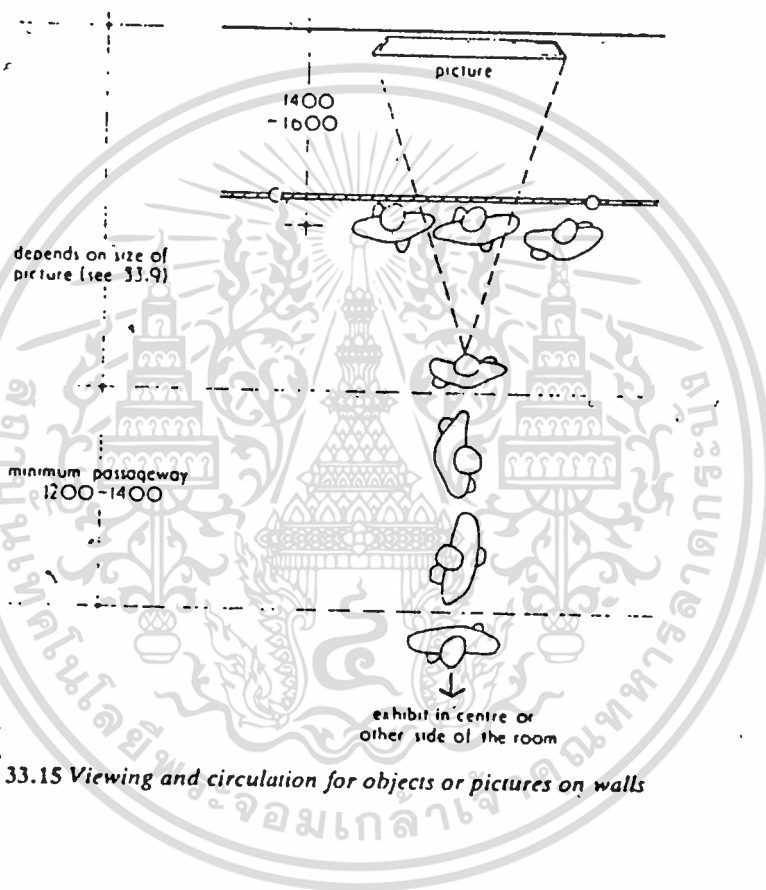

33.17 Method of avoiding congestion in corners

พิถีพิถันในการกำหนดระยะห่างของวัตถุกับผู้เข้าชมในกรณี
 ที่ห้องจัดแสดงมีมุมทึบและผู้เข้าชมหนาแน่น

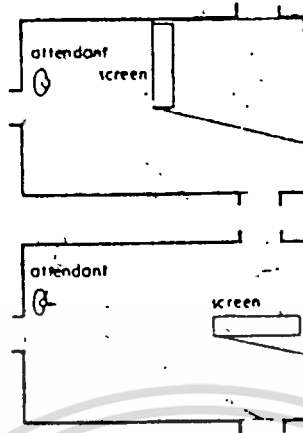
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พิภคที่จำ เป็นในหองจกแสดง

แสดงทางสัญจรและระยะห่างของวัตถุที่จัดแสดงกับ
ผู้เข้าชม ทั้งยืนชมและเคลื่อนไหว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

a Poor arrangement with large area not under surveillance

b Good arrangement, most of area visible

33.18 Ensuring maximum vision for attendants

บางครั้งในการจัดผังภายในห้องจัดแสดงก็ตองคำนึงถึงความปลอดภัย การจัดวางแผงตู้จัดแสดง ก็ควรจะจัดให้ง่ายต่อการควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่ ไม่ควรมีมุมหลบซ่อนเพื่อความปลอดภัยของวัตถุที่จัดแสดง

ชนิดของตู้แสดง

TYPE OF SHOWCASE

จัดแบ่งเป็นหลายชนิดตามลักษณะและหน้าที่การใช้สอย รูปร่างและเพื่อการเคลื่อนย้ายสะดวกงายกาย ฯลฯ

1. **TABLE SHOWCASE** เป็นแบบที่เหมาะสมที่สุดสำหรับจัดแสดงวัตถุ ขนาดเล็กซึ่งจัดเพื่อให้สามารถมองไ้โดยรอบและแม่แต่คานบนของวัตถุ

2. **UP RIGHT SHOWCASE** ตู้จัดแสดง (

แบบนี้มี 3 แบบใหญ่ ๆ คือ

- FREE STANDING SHOWCASE

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- **UPPING WALL SHOWCASE**

- **INSET SHOWCASE**

-

- **FREE STANDING SHOWCASE** ผู้ชานาคใหญ่แบบนี้จะช่วยให้

มากสำหรับการจัดแบ่งห้องแสดงเป็น **SECTION** ถ้าด้วยยาวด้านหนึ่งของตู้เป็นด้านทับ
ด้านนี้จะเป็นด้านหลัง หรือเป็น **BACK GROUND** ซึ่งสามารถใช้เป็นที่ติดแสดงได้

- **INSET SHOWCASE**

ออกแบบขึ้นเป็นครั้งแรก เพื่อ
ที่จะใช้สำหรับจัดแสดงวัตถุที่มีลักษณะ เป็นไปในทางสูง ด้านหลังของตู้ไม่จำเป็นต้องติด

- **INSET SHOWCASE**

อยู่ระดับพื้นหรือเหนือระดับพื้น เหมาะอย่างยิ่ง
สำหรับพิพิธภัณฑ์ที่มีผนังด้านหนึ่งที่สามารถเคลื่อนที่ย้ายได้และไม่ต้องทำการตกแต่ง เพื่อดึงดูด
ความสนใจสามารถจัด **SHOW** ได้ง่าย

3. **SHOWCASE EQUIPPED WITH PANELS**

แบบชนิดนี้มีความ
คาแพงโดยเฉพาะการทำงานประกอบส่วนต่าง ๆ จะต้องมีการออกแบบเป็นอย่างดี ตู้แบบนี้
จะสามารถใช้ประโยชน์ได้มากมายเช่น

3.1 ใช้เนื้อที่สำหรับจัดแสดงน้อย

3.2 การเลือกใช้วัตถุสามารถเห็นได้จากการดึงดูดใจผู้เข้าชม โดยสามารถ
ให้ควมรู้ความเข้าใจแก่ผู้ชมธรรมชาติได้

3.3 สามารถที่จะควบคุมอุณหภูมิแสงที่รับกวนได้

การออกแบบตู้แสดงสำหรับใส่วัตถุขนาดต่าง ๆ ต้องมีความมั่นคงแข็งแรง สะ-
ดวกในการเคลื่อนย้าย ป้องกันโจรกรรม และบางครั้งห้องสามารถควบคุมอุณหภูมิได้ด้วย
ควรให้สัมพันธ์กับผู้ชมว่า ตู้ไหนเป็นตู้แรก ตู้ที่สอง ที่สาม ตามลำดับ และต้องคำนึงถึง ระดับ
สายตาของผู้ชมควยการออกแบบตู้จัดแสดงเป็นสิ่งสำคัญมากที่สุด ในการสร้างสรรค์พิพิธภัณฑ์
สถาน ให้มีประสิทธิภาพ การเตรียมตู้จัดแสดงให้เหมาะสม สถาปนิกควร เป็นออกแบบเป็น
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สวอนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พิเศษ ทั้งเป็นยู่งกะประมาณการใช้จ่ายในการจัดตั้ง พิพิธภัณฑ์สถานไม่ควรใช้ตู้เก่า ซึ่งไม่กล่าวรายละเอียดสำคัญคือไปนี้เป็นข้อควรคำนึงถึงในการออกแบบตู้ให้มีประสิทธิภาพ

การออกแบบตู้

เป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ช่วยเสริมสร้างพิพิธภัณฑ์สถานให้ทันสมัยอย่างเห็นได้ชัด คือ ความสง่างามและองค์ประกอบในห้องแสดง ซึ่งประกอบด้วยขนาดต่าง ๆ ของตู้ การออกแบบรูปแบบที่เหมาะสมไม่ซ้ำคตา และการเลือกใช้แฉงไม้ยงารอบคอบเป็นความประทับใจเบื้องต้นของพิพิธภัณฑ์สถานสมัยใหม่

ขนาดของตู้เหมาะสม

ขนาดของตู้แตกต่างไปจากวัตถุที่จัดแสดง อย่างไรก็ความ พบว่าตู้ขนาดยาวมีประโยชน์มาก ความยาว 4(1.2) หรือ 6(1.80) หรือ 8(2.40) ภายในคานหน้าของตู้ ติดแสงนีออนค ตู้ควรมีความลึกคานในอยงารน้อย 2(0.60) และ 2 6"(0.75) กระจกตู้ควรสุงถึง 4(1.20) ถึงแม้นาค 4 6"(1.35) ถึง 5 6"(0.75) จะเป็นส่วนที่สำหรัวัตถุขนาดใหญ่ แต่กระจกต้องมีน้ำหนักมากและราคาสูงชันค้วย

ฐานล่างของตู้ควรสุง 2(0.60) เพื่อให้เล็กเล็ก ๆ ใค้เห็นภายในตู้ อยงารก็ตามถ้าใค้กระจกเปิดปิดคานหน้า พึงจำไว้ว่าเมื่อมีตู้ขนาดใหญ่ชัน กระจกที่เปิดปิดก็มีความลำบากชันค้วยเหตุนี้ จึงเป็นเหตุคณคณหนึ่งทีจิงใจใค้ทำความสะอาด และเปลี่ยนวัตถุจัดแสดงน้อยลง เพราะฉะนั้น การใค้กระจกเลื่อนจะดีกว่า หากเปลี่ยนใค้กระจกบานพับกว้างหรือมากกว่านั้น ก็ใค้แต่จว่าเป็นคองใค้ขายใค้กระจกสำหรัเปิดตู้

ตู้มีลักษณะคัง เป็นมุมฉาก

ตู้ลักษณะที่คัง เป็นมุมฉากใค้ประโยชน์มากทีสุคกับแปลนพิพิธภัณฑ์สถานทีแสดงใค้เห็นเพราะว่า สามารถจัดวางตู้ชคคณึงใค้ ส่วนคานข้างและคานหลังอาจเป็นแฉงไม้เรียบแข็งแรงสามารถแขวนวัตถุใค้ หรือวางวัตถุใค้กับพื้นตู้ แฉงไม้ทีคองวางไว้ในตู้ ใค้เป็นที่ทำชัน

วางวัตถุเป็นที่คิดวัตถุและคำบรรยายโดยไม่ทำให้ดูเสียหาย โดยทั่วไปแล้ว ถ้าคุณมีลักษณะเป็นรูปโค้งควรจกไว้กลางห้อง

กระจกเปิด-ปิดหน้าต่าง

เมื่อใช้คุณลักษณะตั้งเป็นมุมฉาก กระจกคู่คานหน้าควรเป็นบานที่เปิดปิดได้ จะคิดบานพับหรือโซ่บานเลื่อนไปมาก็ได้ ทางคานหน้าการคิดบานกระจกไม่ว่าจะติดก้านกลางหรือคานบนหรือคานข้างของตู้ยอมเป็นประโยชน์ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม สิ่งที่มีปัญหาคานความทรงทนและโครงสร้างบางที่ กระจกเปิด-ปิดหน้าต่าง ที่ใช้ในพิพิธภัณฑ์สถานก็เป็นปัญหาอีก เพราะกระจกหน้าตู้แบบธรรมดาที่สุด ถูกที่สุด เป็นกระจก 2 แผ่น ไม่ติดกรอบใช้เลื่อนไปมา แนวกระจกซ้อนกันอยู่ประมาณ 2" กลางตู้ กระจกเลื่อนที่มีโซ่อยู่ 2" แบบ คือ

แบบที่ 1 กระจกเลื่อนไปตามรางมีช่องว่าง 1/4" ระหว่างแผ่นกระจกทั้งสองแบบนี้ ไม่ควรใช้เพราะฝุ่นละอองเข้าตู้ได้

แบบที่ 2 กระจกเลื่อนชนกันตรงขอบกระจกพอดี โดยสันขอบของบานกระจกจะพบบันสนิทพอดี ฝุ่นละอองจะไม่เข้าไปภายในตู้ (ต้องอาศัยความละเอียดประณีตในการทำ) รอยกระจกจะไม่ซัดสายตา เวลาที่ดูวัตถุที่จัดแสดงในตู้ จึงจำไว้ว่ากระจกเลื่อนที่ใช้ในการจัดแสดงวัตถุขนาดใหญ่ได้ และศึกษากฎแบบพิเศษทั้งสองแบบนี้ ควรจะใช้แบบที่ 2 จะเหมาะสมกว่าแบบที่ 1

แสงสว่างภายในตู้

การติดตั้งแสงนีออนดีไว้ตามคานบนของตู้ และวางแผ่นกระจกฝ้ากรองแสงปิดกันอีกชั้นหนึ่งภายในตู้ เพื่อไม่ให้รบกวนสายตาผู้ชม แผ่นกระจกมีคุณสมบัติในการลดแสงอุลตราไวโอเล็ต ที่จะไปทำลายเอกสาร หรือวัตถุต่าง ๆ ให้เสื่อมเสียไปด้วย หลีกเลี่ยงการอยู่เหนือกระจกอย่างเหมาะสม และคิดไฟเป็นกลุ่มให้เพียงพอและสม่ำเสมอทั่วตู้ คานบนของตู้ทำเป็นฝา เปิดปิดสำหรับเวลา เปลี่ยนหลอดไฟ

ภายในตู้อาจต้องการไฟส่องส่วนคือ ส่วน **SPOT LIGHT** และส่วนไฟนีออน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สวิตช์เปิด-ปิดไฟอาจติดตั้งอยู่ด้านบนหรือข้างตู้ แต่ควรเดินสายไฟออกจากมุมหลังตู้ยาวออกไปหลาย ๆ ฟุต จนถึงที่เสียบปลั๊กที่ผนังห้องหรือตามพื้นอาคารที่เตรียมไว้

การป้องกัน **PROTECTION**

ตู้แสดงควรที่จะสามารถป้องกันจากสิ่งเหล่านี้

ฝุ่นละออง **PEST** แมลง **INSECT** ของกระจกตู้และฝาคำนที่
 คิดบานพับคลอจอนโครงสร้างทั้งหมด ควรทำให้แน่นหนา เพื่อไม่ให้ฝุ่นละอองและแมลง
 เข้าไปในตู้ ควรมียาป้องกันและขับไล่แมลงไว้ส่นตู้

ขโมย **THIEF** การรักษาความมั่นคงและปลอดภัย ป้องกันโดยมีประตู
 เปิด-ปิดและโซ่กุญแจอื่น ๆ ช่วยป้องกัน เช่น **MACTEC KEY ELECTRIC ALARM**
 ตู้แสดงควรมีการติดกุญแจที่มีคุณภาพดี เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการลักลอบขโมยวัตถุ
 ใดๆ ก็คือ ตู้กระจกบานเลื่อนหรือแบบคิดบานพับก็มีปัญหาในการ เลือกโซ่กุญแจที่เหมาะสม
 ปัจจุบันมีการใช้กระจกแบบที่ทำให้ความแข็งแรงมากขึ้นตามกรรมวิธีทางเคมี (โพลี หรือ
 พลาสซิกลาส) ที่มีความคงทนและแข็งแรงมาก น้ำหนักเบา ซึ่งลดอันตรายลงได้ในกรณีการ
 ทำกระจกแตก

ภูมิอากาศ **CLIMATE** ให้อยู่ในสภาพที่พอเหมาะพอดี ไม่เป็น
 อันตรายต่อวัตถุจัดแสดง

ผู้ชมงาน **VISITORS** ต้องระมัดระวังป้องกันวัตถุให้พ้นจากการจับ
 ต้องและห้ามควรจัดคั้งขวางทางเดินชม

อัคคีภัย **FIRE** เลือกใช้วัสดุซึ่งไม่ติดไฟง่ายหรือป้องกันไฟ

แสง **LIGHT RAY** ควรติดตั้งพิเศษด้วยกระจกกรองแสง

ความสะดวกในการ เคลื่อนย้ายเปลี่ยนแปลงของตู้แสดง

แยกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. **INTERNAL ADAPTABILITY** ออกแบบตู้แสดงให้เหมาะสม เพื่อความสะดวกรวดเร็ว และเป็นไปได้อย่างคล่องแคล่ว สำหรับการจัดตกแต่งภายในที่แปลกแตกต่างกันไปตามความต้องการของสิ่งแสดงที่แตกต่างกัน

2. **EXTERNAL ADAPTABILITY** ควรมีการคิดตั้งตำแหน่งตู้แสดง ให้สัมพันธ์กับสถานที่ทั่วไป ปัญหาอยู่ที่ว่าหาอย่างใดจึงจะเคลื่อนย้ายได้สะดวกที่สุด เมื่อต้องการเปลี่ยนแปลงห้องแสดงอยู่เสมอ ถ้าใช้มาตรฐานตู้สูง 6" (0.15) ก็ควรคิดลูกล้อไว้ข้างใต้ เพื่อสะดวกในการเคลื่อนย้ายและควรคิดลูกล้อแบบกลม ซึ่งทำให้เคลื่อนย้ายได้สะดวกกว่า ลูกล้อธรรมดา

ความสะดวกสบายในการชมวัตถุแสดง **THE VISITOR'S COMFORT**

ควรพิจารณาตำแหน่งที่ตั้งตู้ให้สัมพันธ์กัน และสามารถช่วยลดความเบื่อหน่ายของผู้ชม

อันใดแก่

- ความสะดวกสบายในการชม **EASE OF VISION** ได้แก่การคำนึงถึงระยะทางมากที่สุด ซึ่งจะยากแก่การมองเห็นให้ชัดเจนได้ ระยะความสูงที่ผู้ชม สามารถจะมองเห็นได้ชัดเจนการจัดนิทรรศการทางการวางตู้แสดง ซึ่งไม่ทำให้กระจกสะท้อนแสง เข้าตาผู้ชมทำให้นัยน์ต้ามัว.

- ความสะดวกสบายทางกายภาพ **PHYSICAL COMFORT** ควรมีราวมือจับ **HAND RAIL** หรืออุปกรณ์อื่น ๆ ซึ่งผู้ชมสามารถจับหรือพิงได้เมื่อต้องการที่จะชมอย่างละเอียด หรือบันทึกไว้

ส่วนเก็บของ **STORAGE**

จะต้องมีส่วนเก็บตู้แสดงสำรองซึ่งยังไม่ได้นำออกมาใช้

ความคงทนและการบำรุงรักษา **MAINTENANCE**

อุปกรณ์ส่วนประกอบของตู้ควรมีความแข็งแรง มีระบบที่ดี มีการควบคุมสภาพ

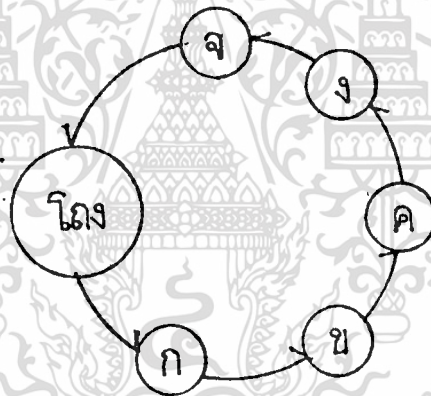
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อุณหภูมิแมลง และควรมีลักษณะที่เหมาะสมสำหรับเมืองร้อน

การผลิต **PRODUCTION**

การประคินธุ์หรือออกแบบทำตู้แสดงควรรคำนึงถึงปัญหาต่าง ๆ และจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องการวางแผนงาน ซึ่งจะต้องได้รับคำแนะนำจากผู้ผลิตที่มีความรู้ความชำนาญ บางครั้งพิพิธภัณฑ์สถานอาจใช้วิธีว่าจ้างบริษัทใดบริษัทหนึ่งเป็นการถาวร แต่ต้องเป็นบริษัทที่มีความชำนาญซึ่งจะต้องมีการประสานงานอย่างใกล้ชิดกับผู้ออกแบบจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์สถาน และทางพิพิธภัณฑ์ก็ควรมีการกำหนดแบบของตู้แสดงให้ไ้มาครฐานใช้ไ้ทั่วไป

การพิจารณาลักษณะของการจัดกลุ่มห้องแสดง

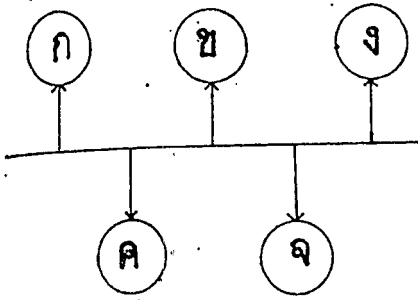

1 ROOM TO ROOM ARRANGEMENT

ชมโดยไมยอนกลับทางเคิม

ข้อดี ประหยัดเนื้อที่

ข้อเสีย ไม่อาจจะเลือกชมเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งได้
ถ้าเป็นพิพิธภัณฑ์ใหญ่ เมื่อเปิดห้องใดห้องหนึ่ง
จะกระทบกระเทือนอีกห้องหนึ่ง

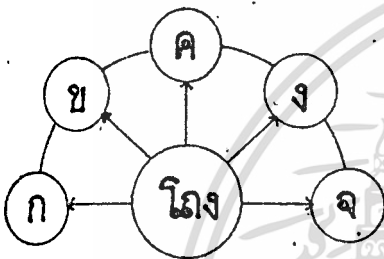

2. CORRIDOR TO ROOM ARRANGEMENT

เป็นทางเดินยาว และมีทางแยกเข้าส่วนแสดง

ข้อดี เลือกชมได้ตามสบาย

ข้อเสีย การแสดงขาดความต่อเนื่องเปลี่ยนแปลงเนื้อที่แสดง

3. NAVE TO ROOM ARRANGEMENT

เอาทั้ง 2 อย่างข้างต้นมารวมกัน มีตรงกลางเป็นตัวแยกส่วนต่าง ๆ เมื่อปิดห้องใดห้องหนึ่ง ก็ใช้เป็นตัวแจกได้

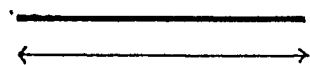
ข้อดี สามารถเปิดชมได้หมดทุกส่วน

นอกระบบทางสัญจร 3 ระบบ ได้มีการกำหนดเส้นทางสัญจรภายในโถงนิทรรศการอีก 2 ลักษณะใหญ่ ๆ เพื่อให้การกำหนดเส้นทางการเดินโดยการจิกคำกับ และเรื่องที่แสดงจะสามารถบังคับผู้ชมให้เดินไปตามเส้นทางที่กำหนดไม่รู้ตัว และไม่มีทางหลีกเลี่ยง เพราะขากที่จะฝันใจเดินออกนอกเส้นทางคงต่อไปนี้

เส้นทางที่ถูกกำหนดแน่นอน โดยการพิจารณาหรือสังเกตจากการจิกคำกับสิ่งที่จัดแสดง อาจแบ่งตามลักษณะของทางเข้าและออกได้เป็น 2 ลักษณะดังนี้

เส้นทางที่ถูกกำหนดแน่นอนโดยมีทางเข้า - ออกแยกกันได้แก่

การแสดงที่ต่อเนื่องที่มีเพียง
ค่านเดียว

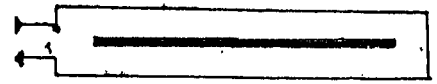
การแสดงที่รื้อถอนได้ชมทั้ง 2
ค่าน

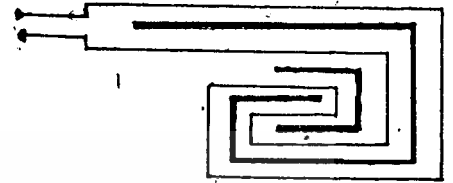
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เส้นทางที่ถูกกำหนดแน่นอนมีทางเข้าและออกอยู่ประชิดกัน

การแสดงที่ต่อเนื่องกันได้
ทั้ง 2 ด้าน

การแสดงที่ขมี้ได้ทั้ง 2 ด้าน
จักแบบซกคลวด

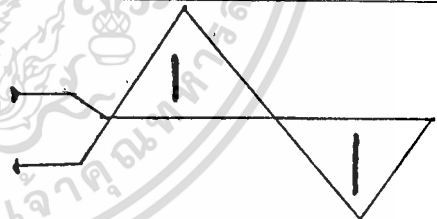

เส้นทางที่ไม่กำหนดแน่นอน (ยื่นแปรได้) มีทางเข้า - ออกประชิดกันแบ่งเป็น

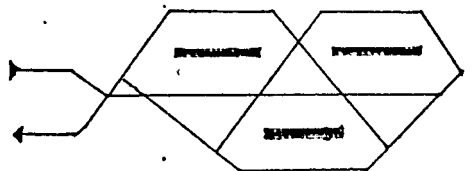
แบบเส้นทางคักกัน

แบบเส้นทางแยกออก

แบบเส้นทางที่คักกันและแบ่งออก

นอกจากการกำหนดเส้นทางทั้ง 2 แบบใหญ่ข้างต้นแล้ว ยังมีหลักการจักเส้น

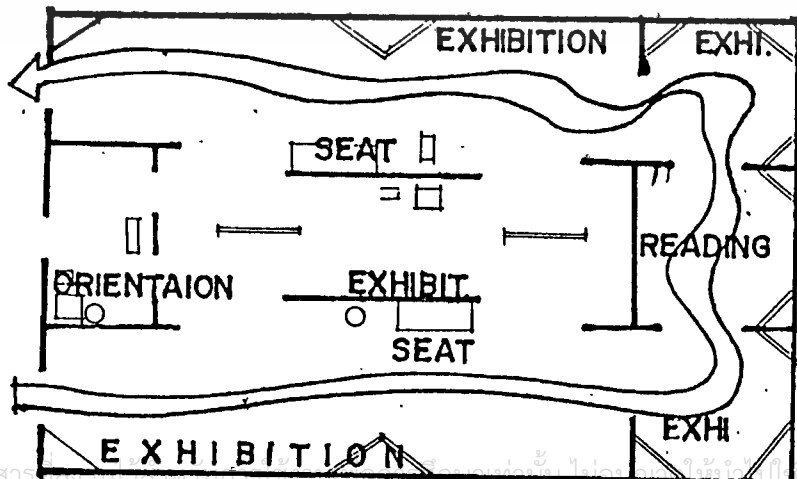
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทางสัญจรอีกแนวทางหนึ่งที่คำนึงถึงผู้ชมเป็นหลักใหญ่ และการจัดเส้นทางแบบไม่กำหนดแน่นอน ซึ่งเมื่อไม่มีการกำหนดเส้นทางแน่นอนแล้ว โอกาสที่ผู้ชมจะชมงานไม่ทั่วถึงจึงมีมากขึ้น จึงต้องสามารถจัดให้มีสื่อที่ตีที่ที่จะดึงดูดให้ผู้ชมใหญ่โดยตลอด โดยธรรมชาติแล้วผู้ชมมักเลือกทางเดินเองจะเปลี่ยนทางเดินโดยอัตโนมัติเนื่องจากเดินตามความเคยชิน คือ เดินเวียนขวาไปซ้าย - เป็นส่วนใหญ่ ในการจัดเส้นทางสัญจรในแนวทางนี้จะต้องคำนึงถึงผู้ชม 2 ส่วนต่อไปนี้

1. ความต้องการของผู้ชมส่วนใหญ่
2. ความต้องการของผู้ชมส่วนน้อย

สำหรับความต้องการของผู้ชมส่วนใหญ่ คือการแสวงหาที่จัดไว้อย่างเป็นระเบียบซึ่งช่วยลดความสับสน และความต้องการของผู้ชมส่วนน้อย คือ จะต้องจัดเป็นจุดดึงดูดความสนใจผู้ชมทั้ง 2 กลุ่มนี้ มีผลต่อการจัดเส้นทางสัญจร โดยอาจใช้หลักการจัดด้วยการใช้บริเวณรอบนอกสำหรับผู้ชมส่วนใหญ่และส่วนในควรจัดเป็น สำหรับผู้ชมส่วนน้อยหรือผู้ที่สนใจเป็นพิเศษใค้อ่านหรือทบทวน ผู้ชมที่ไม่สนใจอะไรเป็นพิเศษก็เดินผ่านไปอย่างรวดเร็ว

ถ้าเป็นห้องที่ไม่มี การจัดแสดงเพื่อ คน ส่วนน้อยก็ควรจัดเอาไว้ทางด้านซ้ายของห้องแสดง (กำหนดจากความเคยชินของผู้ชม) ดังตัวอย่างของห้องแสดงในแนวทางนี้ ดังภาพต่อไปนี้

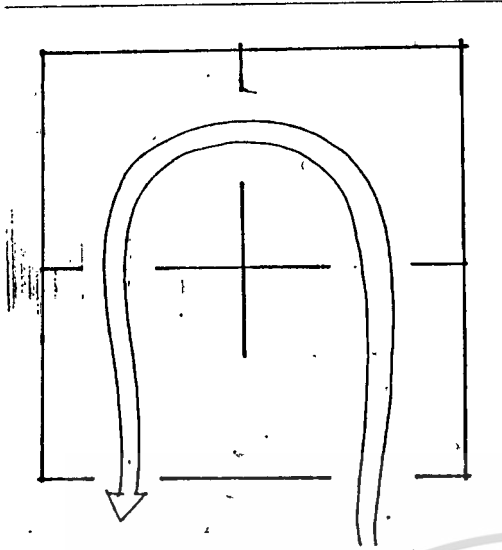
จากตัวอย่าง จะมีการแบ่งส่วนเพื่อผู้ชมส่วนใหญ่ และผู้ชมส่วนน้อยจะมีส่วน
ORIENTATION SPACE และยังมีส่วน **STUDY EXHIBITION** รวมทั้งมีส่วนพัก

ความเคยชินของผู้ชม **VISITOR BEHAVIERS** นั้น และคนอื่น ๆ ได้
 ค้นพบว่า **SPACE** ของร้านค้าหน้าทางซ้ายมือ เมื่อเข้าไปในห้องจะเป็นการแสดง
 ของสิ่งที่มีความสำคัญน้อย เพื่อผู้ชมจะได้ใช้สิทธิ์ของผู้ชมได้อย่างเต็มที่ และเพื่อให้การจัด
 การแสดงเป็นที่น่าสังเกต ควรเข้าประตูโดยเลี้ยวขวา หรือทวนเข็มนาฬิกา วิธีที่จะบังคับ
 ให้เดินไปทางซ้ายจะไม่สำเร็จเลย ยกเว้นประเทศอังกฤษที่เคยชินในการไปซ้ายก่อน

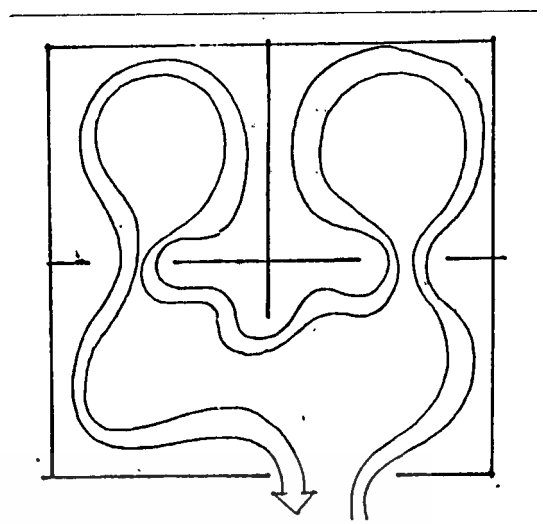
การกำหนดเส้นทางเดินในห้อง

- มักกำหนดเป็นวงกลม แต่มักเกิดจากผู้ชมเดินเป็นวงเอง
- มีการเดินเป็นวง โดยเข้าออกประตูเดียวกัน
- ถ้าเป็นห้องมีประตู ประตูทางออกเป็นจุดสนใจให้ผู้ชมรู้ว่าควรจะเดินไปทาง
 ไหน แต่ประตูทางเข้าออกไม่ควรห่างกันเกินไป
- ทางออกที่อยู่คนละฟากของห้อง จะทำให้กำแพงคั่นขวาได้รับความสนใจ
 มาก ถ้าทางออกอยู่ทางซ้ายมือ ห้องนี้จะได้รับความสนใจยิ่ง **SPACE**
 3/4 ของห้องจะได้รับความสนใจมาก ประตูทางออกควรอยู่ใกล้มุมห้องห่าง
 จากกลางกำแพงไค้มากเท่าไรยิ่งดี ดังนั้นจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุป
 ง่าย ๆ ว่า ส่วนที่ควรจะติดตัวประตู คือ

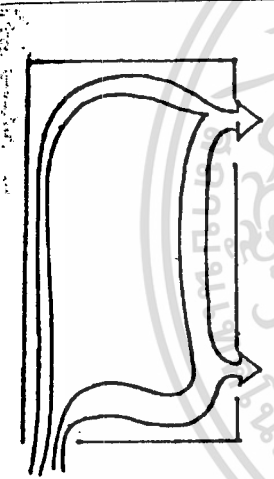
1. การมี 2 ประตู เป็นทางเข้าและออก
2. ประตูไม่ควรอยู่บนแกนกลางของห้อง
3. ประตูไม่ควรจะอยู่ในที่ที่ผู้ชมจะออกมาก่อนชมการแสดงให้หมด

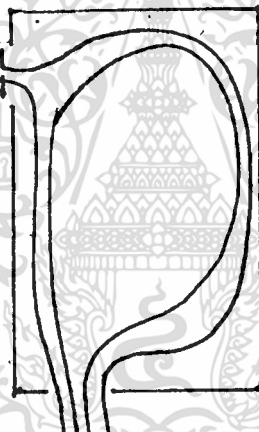
หลักที่ดี

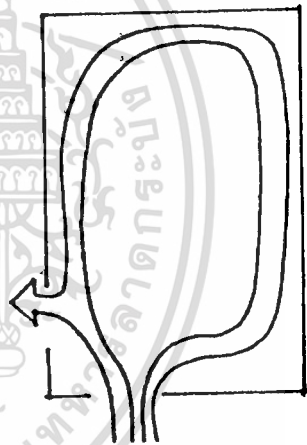
ทางเดินไม่สับสน มีทางออกที่ผู้ชมออกมาก่อนชมหมดไม่ได้

ห้องนิทรรศการที่มีทางออกมากไป และอยู่ในช่วงที่ผู้ชมยังชมงานไม่ทั่ว

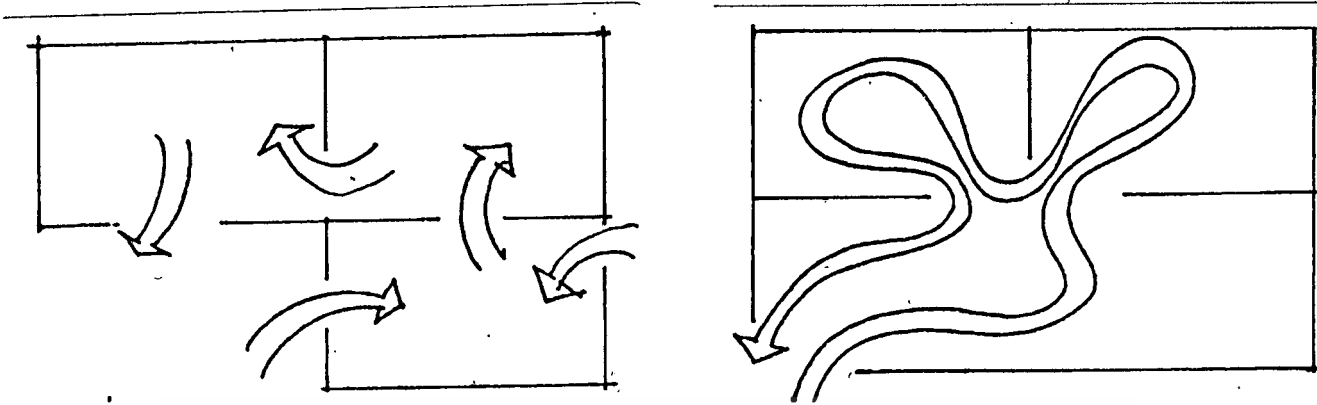
ห้องนิทรรศการที่จัดประตูไว้ก่อนที่ผู้ชมชมงานหมด ทำให้ชมอาจชมงานได้ไม่ทั่ว

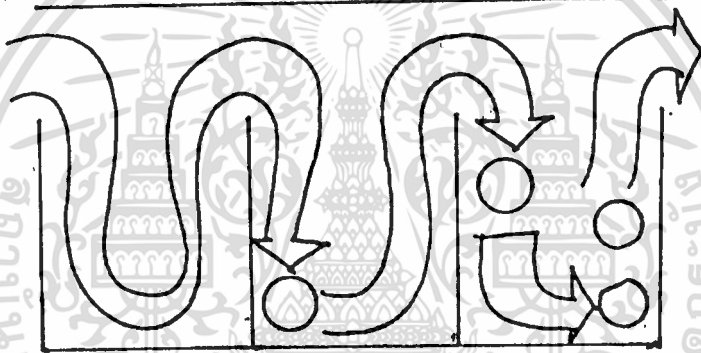
ห้องนิทรรศการที่ดีกว่ามีการจัดประตูทางออกไว้กันพอสมควรและไม่ทำให้ผู้ชมออกก่อนจะได้เห็นงานทั้งหมด

การจัดไม่ควรมีหลายประตู จะทำให้การสัญจรสับสน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

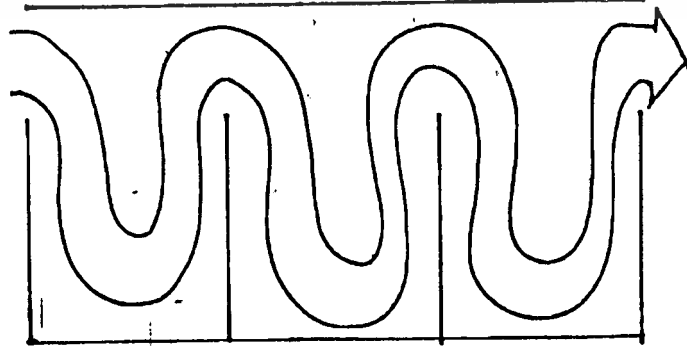

ถ้าเป็นการให้ห้องนิทรรศการ มีการจัดกลุ่มห้องที่เหมาะสมหรือการจัดทาง
สัญจรที่ดี ไม่สับสน มีทางเข้าออกทางเดียว

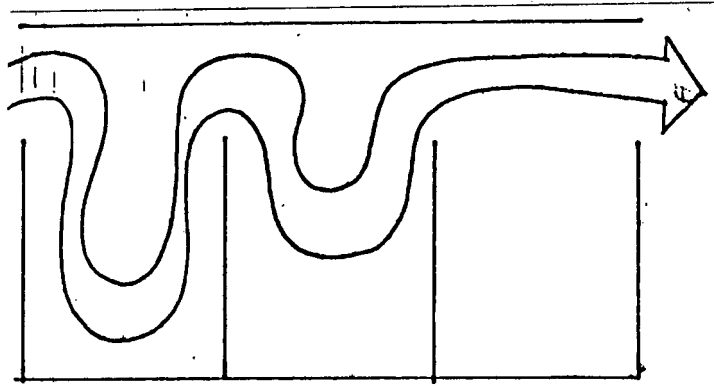
ถ้าเป็นห้องนิทรรศการ ก็มีการจัดกลุ่มห้อง ที่เหมาะสม หรือการจัดทาง
สัญจรที่ดี ไม่สับสน คล้ายกับรูปทางซ้ายมือ แต่มีทางเข้าออกทางเดียว

ยังมีปัญหาอีกประการหนึ่ง คือประเภทชุมชนที่มักเบี่ยงหนีไปเมื่อมีการแสดงที่มาก
มักจะไม่ได้เดินตามเส้นทางที่กำหนดให้ จึงต้องสร้างความน่าสนใจอย่างต่อเนื่องในเส้นทาง
มีการแสดงที่ตื่นเต้น เร้าใจ ดึงดูดใจชุมชนเป็นระยะ ๆ ตลอดเส้นทางที่กำหนด ทั้งแสดงในภาพ

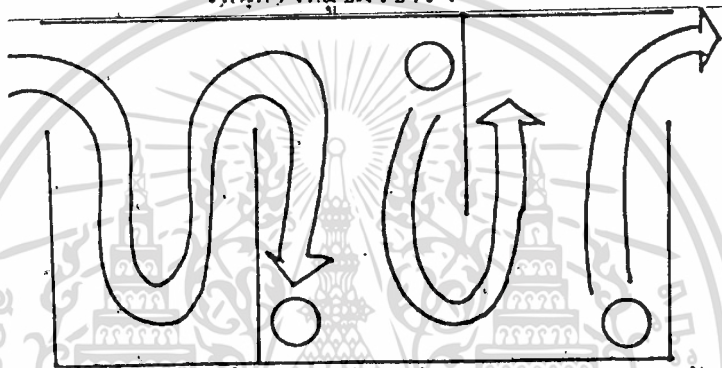

เส้นทางที่กำหนดให้ชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เส้นทางที่ผู้ชมใช้จริง

การจัดเครื่องกิ่งกึ่งผู้ชมไว้เป็นระยะ ๆ ตลอดเส้นทาง

ดังนั้น การจัดเส้นทางสัญจรที่สมบูรณ์ควรมีดังนี้

1. เส้นทางที่ผู้ชมเคยชิน
 2. ไม่ควรมีประตูมากกว่า 2 ประตู แต่ถ้าจัดให้มี 2 ประตู ไม่ควรจัดให้ประตูทางออกอยู่แกนกลางของห้อง หรืออยู่ในระหว่างทางที่ผู้ชมงานแสดงได้หมด
 3. เรื่องที่ให้รายละเอียดสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาควรอยู่ทางด้านหลังของห้อง
 4. มีการจัดเครื่องกิ่งกึ่งผู้ชม ตลอดเส้นทางที่จัดแสดง
 5. มีการแบ่งส่วนของห้องจัดแสดง สำหรับผู้ชมส่วนใหญ่ และประเภทส่วนน้อยที่ต้องการศึกษาอย่างละเอียด
 6. ควรมีการจัดที่สำหรับพักผ่อน พักสายตา หรือสร้างความตึงเครียด ได้แก่ที่นั่งพัก โมบายล์ (MOBILE) หรือเป็นการจัดแสดงใหญ่ ก็ควรมีส่วนที่จำหน่ายเครื่องดื่ม มีการจัดต้นไม้ ในกรณีนี้ ควรจัดให้ผู้ชม มีความรู้สึกสบายเต็มที่ อาจใช้เป็นที่สนทนาวิสาสะหรือถกเถียงระหว่างผู้ชมเอง
- เกี่ยวกับการแสดงนิทรรศการก็ได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.2 การใช้แสงในโรงนิทรรศการ

1. แสงธรรมชาติ สิ่งเหล่านี้ควรคำนึงถึงในการนำแสงธรรมชาติมาใช้ได้แก่

ก. การใช้แสงสว่างจากคานข้าง

เมื่อได้รับแสงสว่างที่อยู่ในระดับต่ำ ทำให้คานข้างหลังของวัตถุได้รับแสงไม่เพียงพอ เมื่อมองออกไปนอกหน้าต่างจะมีแสงจ้า ทำให้ตาพร่า เกิดเงาผู้ชมปรากฏบนวัตถุ และเปลืองเนื้อที่ จึงควรแก้ปัญหาโดย

- มีหน้าต่างบานเดียว แเน่ห้องจะมีขนาดใหญ่ถึง 24 คูณ 32 เมตรก็ตาม
- ขอบหน้าต่างต้องอยู่สูงกว่าระดับสายตาผู้ชม
- ขอบหน้าต่างต้องลึก เพื่อไม่ให้แสงเกิดเฉพาะกลางห้อง
- ต้องไม่ให้มีอะไรมากันหน้าต่าง เพราะจุดกระทบของแสงที่ตี อยู่ในระหว่าง 45 องศา - 70 องศา
- หน้าต่างต้องกว้างเป็น $\frac{1}{2}$ ของความกว้างของห้อง และมีความสูง $\frac{1}{2}$ ของความลึกของห้อง

เมื่อหน้าต่างมีประมาณ 25% ของพื้นที่ห้องทั้งหมดจากเพดาน ในการแก้ไขแล้ว แต่ไม่อาจแก้ไขหน้าต่างได้ ต้องแก้ไขอีกโดย

- ใช้กระจกหน้าต่างที่มีแก้วเป็นรูปสามเหลี่ยมยื่นออกไป แต่ก็เป็นการสิ้นเปลืองมาก
- การใช้กระจกพิเศษห้องกันการสะท้อนแสง คือกระจกที่มีฝ้าไหมบาง ๆ สอดเป็นไส้กลางกระจก ซึ่งเป็นกระจกที่มีแสงสอดเข้ามาได้แต่ผู้ชมไม่อาจมองเห็นทะลุไปภายนอกได้ มีผลเสีย คือทำให้สูญเสียแสงสว่างไปมาก อาจใช้กระจกคิกฟิล์มแทน

ข. การให้แสงสว่างจากคานบน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้.

เป็นการที่แสงมาจากเหนือศรีษะ ควรใช้กับวัตถุมากกว่า แต่มีส่วนเสีย คือ แสงส่วนใหญ่จะตกที่พื้นห้องมากกว่าผนัง และเกิดการสะท้อนที่ตู้กระจกเรียบ ทำให้เกิด - ความรู้สึกว่าเนื้อที่แสงงานแคบลง ผู้ชมมักแหงนคูดูของแสง ทำให้ย่นตาเมื่อยเร็ว การ แก้ไขต้องทำให้ห้องสูงมาก แต่ก็เป็นการสิ้นเปลือง ลักษณะส่วนใหญ่ของแสงได้จากหลังคา กระจก จะเป็นทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้ แดบประเทศอื่นไม่ค่อยใช้ แต่อาจใช้กระจกแผ่น เล็ก ๆ ทั้งหมด ไม่เกินร้อยละ 6 ของเนื้อที่หลังคา

ค. การให้แสงสว่างจากหน้าต่างคอนกรีตสูง

แบบนี้เป็นการให้แสงเหมาะสมที่สุด แสงที่ตกลงมาทำมุม 45 องศา และกระ จายไปทั่วห้อง ไม่ทำให้เกิดแสงสะท้อนและย่นตาพร่า

ง. การให้แสงธรรมชาติโดยทางออกม

- การให้แสงมายังผนังสะท้อนแสงที่เป็นรูปโค้ง ผนังจะกลืนแสงเสียมาก ถ้า ทาสีขาวจะขยส่งความสว่างออกมาได้ถึงร้อยละ 86 ปูนฉาบธรรมดาเพียง

64

- อาจใช้แสงสอดจากหลังคาซึ่งซ้อนกันหลายชั้น การให้แสงสว่างแบบนี้เหมาะ กับการประเทศที่แสงแคบจืด

- ใช้กระจก 2 แผ่น แผ่นหนึ่งติดกับที่ และอีกแผ่นหนึ่งเคลื่อนไหวไปมาตามการ โจรของดวงอาทิตย์ แผ่นที่เคลื่อนไหวจะคอยรับแสงจากดวงอาทิตย์ส่งมา ยังแผ่นที่อยู่กับที่ และส่งไปยังกระจกแผ่นหนึ่งหรือแผ่นอื่นซึ่งสะท้อนไปที่ที่ตอง การ ในเวลาที่มีเมฆมาก ต้องใช้ไฟฟ้าแทน เหมาะกับประเทศที่แสงแคบ มาก และพวกพิพิธภัณฑ์ไม่ควรใช้หน้าต่าง

ห้องที่มีความกว้าง - แสงสว่างยิ่งลดลง

ห้องที่มีความสูง - แสงสว่างจะมากขึ้น

2. แสงประดิษฐ์

การเปรียบเทียบคุณสมบัติของแสงธรรมชาติและแสงประดิษฐ์ เพื่อนำไปใช้

จากการเปรียบเทียบจะเห็นได้ว่า การใช้แสงทั้ง 2 ชนิดควบคู่กันไป เพื่อแก้ไขข้อเสียของกันและกัน จะทำให้ได้ผลตามความมุ่งหมาย นอกจากนี้แล้ว การเลือกชนิดของแสงเพื่อนิทรรศการ ควรพิจารณาจาก

1. เลือกให้เข้ากับเนื้อหา เรื่องของสิ่งแสดง และพิจารณาว่าบรรยากาศของส่วนนั้นควร เป็นอย่างไร เช่น มีคสลัวเห็นเพียงจุดที่ต้องการเน้น เป็นต้น
2. คำนึงถึงเวลาที่จัดนิทรรศการ และสภาพอากาศ เช่น เวลากลางวันซึ่งต้องการแสงไฟฟ้าที่เพียงพอ เป็นต้น
3. ภูมิอากาศของห้องที่จัดแสดง

แสงธรรมชาติ	แสงประดิษฐ์
1. เป็นแสงที่กระจายไม่เสียสายตา 2. เป็นแสงที่ทำให้เห็นสีสันทัน รูปทรงและผิวของวัตถุถูกต้องตามธรรมชาติ 3. ควบคุมยาก เปลี่ยนไปตามฤดูกาล เวลาเย็นและค่ำก็ไม่มีแสง 4. แสงธรรมชาติไ้แก่แสงเหนือ — สีออกน้ำเงินเยือกเย็นเหมาะสมกับงานจิตรกรรม	1. แสงเกินไป กระตุ้นเรตินา มีคุณสมบัติที่สีสว่างแสงธรรมชาติไม่ไ้ และทำให้เหนื่อยตาเมื่อเร็ว 2. มีสีไม่ถูกต้องนัก เช่น หลอดฟลูออโรเรสเซนต์ แต่ก็เหมาะสมกับการโชว์วัตถุและปรับทิศทางได้สะดวก 3. ควบคุมได้ตามต้องการ สามารถเพิ่มลดความเข้มของแสงได้ 4. หลอดฟลูออโรเรสเซนต์ — ไม่เหมาะสมกับงานปฏิมากรรม เพราะไม่ให้เงาเด่นชัด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาติให้เผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาตจากกรมศิลปากร

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แสงธรรมชาติ	แสงประดิษฐ์
แสงใต้ - ออกเหลืองแดง เหมาะ กับงานปฏิมากรรม 5. ประหยัด	- พอใช้ไ้กับงานจิตรกรรม ไฟสปอร์ตไลท์ - ต้องควบคุมทิศทางและตำแหน่ง การติดตั้งเพื่อไม่ให้เกิดแสงสะท้อน - ใช้ไ้ไ้กับงานปฏิมากรรม ให้เงา ชัดเจน 5. สิ้นเปลือง

4. พิจารณาวามนันทองการเน้นอะไร ส่วนไหน เช่น จากหลาย ๆ มุมหรือ
ส่วนหนึ่งส่วนใดต้องการแสงมากน้อยเท่าใด หรือมุมที่ต้องการเน้นวัตถุเป็นพิเศษ ก็ควรใช้ไฟ
สปอร์ตไลท์

ระดับแสงและความเคื่องศา

บริเวณจัดแสง 15 - 16 ลูเมน/ตร.ฟุต

บริเวณจัดแสง ต้องการแสดงเป็นพิเศษ 16 ลูเมน/ตร.ฟุต

บริเวณแสดงจิตรกรรมและปฏิมากรรม 10 - 20 ลูเมน/ตร.ฟุต

5. พิจารณาคุณสมบัติในการสะท้อนแสงของวัตถุ

6. ในกรณีทีเลือกใช้แสงธรรมชาติ ต้องพิจารณาว่าวัตถุใด เหมาะกับสีของ
ธรรมชาติชนิดใด เช่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

งานจิตรกรรม. เหมาะกั้บ แสงเหนือ เป็นต้น

งานประติมากรรม เหมาะกั้บ แสงใต้ เป็นต้น

ตารางแสดงคุณสมบัติการสะท้อนของวัตถุ

วัตถุแบ่งตามคุณสมบัติการสะท้อนแสง	ชนิดไฟที่ใช้	ระยะ	ความเข้มการส่องแสง
วัตถุสะท้อนแสงโค้งง่าย เช่น โลหะ เครื่องเจียรนัย วัตถุทั่วไปที่จัดแสดง เช่น ภาพสีน้ำมัน	— หลอดไฟ — ฟลูออเรสเซนต์ — ไข้แสงแบบธรรมดา	2500 4200	ไม่ควรเกิน 300 แรงเทียน
ภาพสีเทมเปรา	— หลอดทังสแตน — ไร้ไส้	4200 4200	ไม่เกิน 150 แรง
วัตถุที่ไวพิเศษต่อแสง เช่น รูปสีน้ำมัน	— ฟลูออเรสเซนต์ — หลอดไฟชนิดไข้ไส้ ฟิงสแตน		ไม่เกิน 50 แรง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางเปรียบเทียบการใช้แสงแบบทางตรงและทางอ้อม

การใช้แสงแบบทางตรง	การใช้แสงแบบทางอ้อม
- เหมาะกับการเน้นส่วนที่ต้องการรูปทรงของวัตถุ 3 มิติ แต่การใช้แสงที่แรงเกินไป ก็ทำให้ลายตาผู้ชมเหนื่อยง่ายและการใช้อย่างเกี่ยวตลอด ก็ทำให้หน้าเบื่อจนเกินไป	- เป็นการติดตั้งเพื่อจุดประสงค์ ต้องการกระจายออกไปให้เกิดความกลมกลืนทั่วไป ไม่เน้นเฉพาะเจาะจงลงไป - ในบางโอกาส มีการติดตั้งแบบทางอ้อม เพื่อการเน้นก็มี ขึ้นอยู่กับการคัดแปลงนำไปใช้ของผู้ออกแบบ เช่น การซ่อนไฟในส่วนของเพดาน ทำให้เกิดแสงเรือง ๆ เน้นที่เพดาน แสงแบบนี้ทำให้สบายตา

การให้แสงในโถงนิทรรศการ

1. การให้แสงสว่างพุ่งไปยังเพดานห้อง โดยใช้ไฟหลายดวง ทำให้เกิดความสว่างทั่วห้อง
2. ไฟที่สว่างทั่วห้องนั้นโดยการส่องไปยังเพดาน
3. ถึงแม้ว่าภายในตู้จะมีไฟอยู่แล้ว การใช้ไฟช่วยส่องลงมาจะทำให้วัตถุเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นอีก
4. การใช้ไฟส่องตรงมายังที่แสดงงาน
5. การให้แสงส่องไปยังวัตถุแสดง เมื่อมี 2 ระดับ
6. การให้ไฟสปอร์ตไลท์ส่องไปยังวัตถุบนโต๊ะ
7. เมื่อใช้ไฟส่องตรงมายังวัตถุ ก็ให้ใช้ไฟให้ความสว่างแก่ห้อง โดยส่องตรงไปยังเพดานเพื่อสะท้อนความสว่างไปทั่ว
8. แสงไฟฟ้าซึ่งมีหลายแบบเลือกใช้ตามความเหมาะสม เช่น บริเวณทางเดิน ใช้ไฟอ่อนในกระจกฉา
9. แสงไฟฟ้าที่สามารถจัดให้สอดคล้องตามตำแหน่งที่ต้องการ
10. การใช้ไฟเพดานช่วยกำจัดแสงเงาที่ไม่ต้องการ และการใช้ไฟเน้นงานแสดงในบางจุดเพื่อไม่ให้เกิดการเบลอของผู้ชม
11. ไฟนีออนที่มีกระจกฉา ทำให้แสงสว่างไปทั่วห้องเท่า ๆ กัน
12. ไฟที่ใช้อย่างถูกต้องทำให้แสงสว่างของห้องเพียงพอ และส่องวัตถุให้เห็นชัดเจน
13. การใช้ไฟตรงและไฟช่วย เพื่อให้เกิดความสว่างเท่ากันทั้งสองด้าน
14. การใช้ไฟส่องโดยตรงและไฟส่องช่วยทำให้สว่างทั่วถึง
15. ไฟจากในตู้และจากเพดานทำให้สว่างยิ่งขึ้น
16. ภายในตู้แสดง ควรซ่อนไฟไว้ไม่ให้เห็นหลอด
17. การใช้ไฟเพดานโดยใช้กระจกฉาช่วย ทำให้สายตาปรับแสงได้ดีขึ้น เมื่อเดินเข้ามาจากภายนอกอาคาร
18. สปอร์ตไลท์ ที่ส่องลงมายังวัตถุ ทำให้แสงสว่างของห้องเพียงพอชัดเจน
19. การใช้ไฟส่องไปยังเพดาน เพื่อให้เกิดแสงสะท้อนกลับมา เป็นแสงที่นุ่ม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้ .

5.3 สีในงานออกแบบสถาปัตยกรรม

สีในงานสถาปัตยกรรม ไม่ใช่จะหมายถึงเนื้อสีเท่านั้น แต่มีความหมายครอบคลุมไปถึงสีสันของวัสดุตามธรรมชาติ สีในงานสถาปัตยกรรมแตกต่างในงานจิตรกรรม หรืองานอื่น ๆ เพราะเกี่ยวข้องกับรูปร่างและช่องว่างขนาดของอาคาร เพื่อเน้นรูปร่างของอาคารที่เกิดจากวัสดุก่อสร้างชนิดต่าง ๆ ประสมประสานกันในรูปลักษณะการออกแบบให้งานออกแบบมาเป็นงานสถาปัตยกรรมที่ดีตามหลักของการออกแบบ

สีที่ใช้ตกแต่งภายนอกอาคารนั้นดินฟ้าอากาศจะมีอิทธิพลในการใช้ส่วนใหญ่จะใช้ให้คล้ายตามบรรยากาศในประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศอยู่ในโซนร้อน จึงนิยมใช้สีที่ดูฉูดฉาดและสดก ุศลสีกับอาคารทางศาสนา เช่น วัดวาอาราม โบสถ์ วิหาร ฯลฯ เพื่อก่อให้เกิดความศรัทธา ศักดิ์สิทธิ์ เมื่อสีเหล่านี้กระทบกับแสงอาทิตย์เช่นเดียวกันกับ สีภายนอกของประเทศแถบสแกนดิเนเวีย ซึ่งนิยมทาสีคล้ายให้คล้ายสีท้องทุ่งนา เพื่อแสดงความโดดเด่นของอาคารให้แยกจากธรรมชาติ

ส่วนสีที่ใช้ตกแต่งภายในอาคารบ้านเรือนนั้นจะขึ้นอยู่กับประโยชน์ใช้สอยของห้องแต่ละห้อง ซึ่งต่างกันไป ในประเทศไทยเป็นเมืองร้อน ดังนั้นจึงนิยมทาสีเย็น ๆ กับห้องภายในอาคาร และถึงแม้ว่าแต่ละห้องจะแตกต่างกันไปก็นิยมให้สีกลมกลืนกันเพราะแลดูไม่เบื่อกาย ผิดกับร้านค้าที่นิยมใช้สีสด เพื่อความสะดุดตา

ความสำคัญของการใช้สี

จากรายงานการค้นคว้าของศาสตราจารย์ ฟา เมอร์ ไก่กล่าววามนุษย์ต้องใช้พลังงานของร่างกาย ทางประสาทและจิตใจ ถึงร้อยละ 25 และประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของมนุษย์ได้แก่

1. ประสาทตา	รับรู้ในด้าน การมองเห็นร้อยละ	28
2. ประสาทหู	" "	7
3. ประสาทจมูก	" "	3.7

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้ .

4. ประสาทผิวหนัง	รับรู้ในด้านการมองเห็นร้อยละ	1.5
5. ประสาทลิ้น	" "	1

สี จักว่าเป็นสิ่งเร้าภายนอก **EXTERNAL STIMULAS** อย่างหนึ่งของมนุษย์สามารถรับได้ทางจักษุสัมผัสและก่อให้เกิดความรู้สึกต่าง ๆ เช่น คั่นคั่น กระวนกระวาย สดชื่น เศร้าหมอง เฉื่อยชา เป็นต้น ตัวอย่างเช่นหลังจากที่เราได้รับแดดจ้าและเดินเข้าไปในห้องที่ทาสีฟ้าอ่อนหรือสีเขียวทะเลแล้ว จะรู้สึกหายเหนื่อยและสดชื่นขึ้นหรือเมื่อในฤดูหนาว ที่อากาศเย็นจัด แล้วเข้าไปอยู่ในห้องที่ทาปูนแห้งจะรู้สึกอบอุ่นขึ้น ที่เกิดความรู้สึกเช่นนี้ก็เพราะสี เป็นสิ่งเร้าที่มีอิทธิพลต่อระบบประสาทนั่นเอง

สีมีอิทธิพลต่อมนุษย์มากในด้านจิตวิทยา เพราะอาจเป็นเหตุให้เกิดอารมณ์เปลี่ยนแปลงได้หลายอารมณ์ ผู้ที่ใช้สีฉูดฉาด ไม่ควรลืมนึกขึ้น เพราะการใช้สีคล้อยไปกับหน้าที่และประโยชน์ใช้สอยอีกประการหนึ่ง ทำให้มีประสิทธิภาพดีขึ้น และบางครั้งก็ช่วยความบกพร่องต่าง ๆ ได้ด้วยทำให้ห้องที่รอนอบอวลคลายความรู้สึกรอนลงได้ไป เป็นต้น

สีสีหนึ่ง อาจทำให้อาคารแลดูหนักหรือเบา ร้อนหรือเย็น โกล่หรือโกล บางครั้งยังสามารถปิดบังส่วนที่หน้าเกลียดของอาคารหรือเน้นส่วนที่สวยงามของโครงสร้างได้อีกด้วย ห้องเล็กอาจดูเป็นห้องใหญ่หากใช้สีที่อ่อน เพดานที่มีสีอ่อนก็ช่วยทำให้ไม่ถูกกดค้ำมากนัก

ในการใช้สีทางสถาปัตยกรรมเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เพราะต้องใช้ในเนื้อที่กว้างมาก จึงต้องคำนึงถึงเนื้อที่ของอาคารด้วย เป็นต้นว่าในเนื้อที่กว้าง ๆ ไม่ควรทาสีด้วยสีสด **FULL INTENSITY** นอกจากจะดูลึกลับของสีสิ่งให้หม่น ในขณะเดียวกันก็ควรจะคำนึงถึงเอกภาพของสีและควรใช้สีแต่อย่างให้มี **VARIATION** ของ **VALUE** และ **INTENSITY** ให้มากจะดีกว่า

องค์ประกอบของการใช้สีในงานสถาปัตยกรรม

ในการใช้สีกับงานสถาปัตยกรรม ควรพิจารณาถึงสิ่งต่อไปนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. หน้าทีและประโยชน์ไสยของสถานที่นั้น

การใช้สีให้สอดคล้องกับหน้าทีและประโยชน์ไสยของสถานที่นั้นว่าสำคัญ— เพราะหน้าทีของสถานที่ จะเป็นสิ่งบ่งบอกวัตถุประสงค์ความต้องการบรรยากาศกิจกรรมที่เป็นขั้นตอน พร้อมทั้งความต้องการในการส่งเสริมเอกลักษณ์และอาคารนั้น ๆ

2. ผู้ใช้และพฤติกรรมของผู้ใช้

การใช้สีให้สอดคล้องกับจุดนี้มีความสำคัญ เพราะผู้ใช้จะได้รับผลจากการออกแบบ ทั้งนี้จึงควรศึกษาถึงหลักจิตวิทยาของผู้ใช้ กิจกรรมที่กระทำ พร้อมทั้งลักษณะพิเศษเฉพาะตัวของผู้ใช้อีกด้วย เพื่อการสนองตอบที่ตรงเป้าหมาย

3. ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม เป็นข้อสำคัญของการออกแบบ เพราะสถาปนิกเป็นผู้ใช้ทำให้อาคารที่ออกแบบนั้นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว การออกแบบจึงจะต้องไม่ทำลายลักษณะทางสถาปัตยกรรม หากแต่จะต้องพิจารณาเพื่อเสริมให้ เอกลักษณ์และลักษณะของอาคาร เติบโตขึ้นไปอีก โดยควรจะคำนึงถึง

— รูปร่างและลักษณะของอาคาร การใช้สีจะต้องระมัดระวังมิให้วัตถุประสงค์ในการออกแบบรูปร่างของอาคารผิดไป เช่น อาคารทางราชการมักจะมีลักษณะสมดุลงแบบเท่ากัน เพื่อแสดงความมั่นคงในการใช้สีจะต้องออกแบบให้คล้ายตามลักษณะนั้น มิใช่ทำให้เสียความรู้สึกของผู้พบเห็น หรืออาคารที่มีขนาดใหญ่ก็ไม่สมควรใช้สีฉูดฉาดมาก เป็นต้น

— โครงสร้างของอาคาร การใช้สีมีผลกระทบต่อโครงสร้างของอาคาร เช่น โบลต์ไทยสมัยก่อน มักจะแต่งด้วยจิตรกรรมฝาผนัง เพราะเป็นอาคารที่มั่นคง แน็งเป็นชั้นใหญ่ คุ้มเหตุลทางโครงสร้างแบบกำแพงรับน้ำหนัก จึงใช้งานจิตรกรรมช่วยไม่ให้คุ้มกันจนเกินไป เป็นต้น

— วัสดุ การใช้สีจะต้องไม่ทำลายหรือเปลี่ยนแปลงสีของวัสดุที่ใช้งานสถาปัตยกรรม เพราะสีจากเนื้อวัสดุมีคุณค่าเฉพาะตัวมันอยู่แล้ว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้ .

4. ลักษณะที่ตั้งและสภาพแวดล้อม

เพื่อให้อาคารมีลักษณะเหมาะสมกับบรรยากาศทั่วไปโดยรอบ จึงควรวางโครงสร้างให้สอดคล้องตามสภาพแวดล้อม แม้การให้อาคารดูเด่นก็ตาม เพื่อให้สภาพแวดล้อมทั่วไปต้องเสียบรรยากาศไป

องค์ประกอบที่กล่าวถึงนั้น คือ เงื่อนไขในคำสถาปัตยกรรมที่จะต้องพิจารณาเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ ในการใช้ที่แท้จริงเพื่อที่จะสร้างบรรยากาศในการใช้สถานที่ ประสิทธิภาพของการทำงานและเกิดความงามเป็นเอกลักษณ์ของสถานที่

หลักการใช้สีและทฤษฎีการใช้สี

หลักการใช้สีเป็นพื้นฐานที่ผู้ทำการออกแบบทุกคน จะต้องเรียนรู้การนำไปใช้ ควบคู่กันมีรายละเอียดซับซ้อน ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของผู้ใช้เป็นสำคัญ เช่น การผสมสีต่างๆ วรรณะเข้าด้วยกัน การลดทอนความสดของสีลง การเน้นควยสี ฯลฯ ซึ่งยากที่จะกล่าวถึงได้ทั้งหมด จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอยู่ที่ผู้ใช้สีในการออกแบบ ควรจะได้นึกควยในสิ่งเหล่านี้ให้เพียงพอเสียก่อน

ประเทศในแถบร้อน มีแสงสว่างแรงกล้าตลอดปี จะต้องมี การควบคุมหรือกรองแสงให้เหมาะสม ในการใช้สีในอาคารจึงควรจะได้ทราบถึงค่าอัตราการสะท้อนแสงของสีต่าง ๆ ควบคู่กันรายการต่อไปนี้

สี	อัตราการสะท้อนแสงร้อยละ
ขาว	80 - 90
งาช้าง	70 - 80
เหลือง	65 - 80
ครีม	65 - 75
ชมพูอมม่วง	60 - 65
เหลืองปนน้ำตาล	55 - 65

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สี	อัตราการใช้สี
ชมพู	40 - 70
เทา	35 - 50
ฟ้า	35 - 50
เขียวอ่อน	25 - 50
เขียวแก่	15 - 25
แดง	10 - 20
น้ำตาลแก่	8 - 12
แดงเข้ม	4 - 7
ดำ	2 - 5

ในการออกแบบสีสำหรับห้องเรียน ห้องทำงาน ที่เหมาะสมกับอาคารโครงการนี้ควรมีความเหมาะสมในการกระจายแสงดังนี้

เพดาน	คิดเป็นร้อยละ	70 - 90
ผนัง	"	50 - 70
ผนังตอนบนเพดาน-ขอบหน้าต่าง	"	70 - 80
ผนังตอนล่างใต้ขอบหน้าต่างลงมา	"	50 - 60
บัวเชิงผนัง	"	40
โต๊ะและเก้าอี้	"	35 - 50
พื้น	"	35 - 50
กระดานดำ	"	20

ข้อสังเกต เพดานจะไร้สีอ่อน พื้นสีแก่ที่สุด และผนังสีปานกลาง

จิตวิทยาของสี

1. สีอุ่น **WARM COLOUR** ได้แก่ สีเหลือง สีแดง สีแสด ทำให้เกิดความรู้สึกพิเศษ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ก้าวร้าว คึกคัก ก่อให้เกิดอารมณ์คนเด่นเสมอ ซึ่งตรงกันข้ามกับสีเย็น เช่น สีฟ้า สี
น้ำเงิน ที่ทำให้รู้สึกความสันโดษ ความนิ่งเฉย ความสงบเยือก

2. มนุษย์ส่วนใหญ่มักชอบสีแสด ม่วง เขียว แสด และเหลือง
3. ผู้หญิงส่วนใหญ่ชอบสีแสด และผู้ใหญ่ส่วนใหญ่ชอบสีน้ำเงิน
4. ผู้หญิงจะมีความรู้สึกต่อสีต่าง ๆ ให้เร็วกว่าผู้ชาย
5. การใช้สีร่วมกันมีอยู่ 3 แบบที่นิยมใช้คือ

- การใช้สีที่ตัดกัน
- การใช้สีที่กลมกลืนกัน
- การใช้สีที่เป็นสีเดียวกันแต่มีคุณค่าอ่อนแก่ต่างกัน

ในแง่จิตวิทยา ได้กล่าว

หนักสีปฐมภูมิขึ้น 4 สีคือ

แสด
เขียว
น้ำเงิน
เหลือง

และกำหนดสีขั้นทุติยภูมิอีก 4 สี คือ

ม่วง
เขียวทางนดียง
เขียวของอกน
ส้ม

และบรรดาสีเหล่านี้ได้แยกออกเป็นวรรณะใหญ่ ๆ 2 วรรณะคือ

สีอบอุ่น เป็นสีที่มีช่วงคลื่นยาว คือสีแสดและสีเหลืองหรือสี เขิงประกอบที่มีทั้งสอง เชื้อปนอยู่
สีอบอุ่น เมื่อจ้องมองจะรู้สึกเหมือนเคลื่อนใกล้เข้ามา

สีเย็น เป็นสีที่มีช่วงคลื่นสั้น คือสีเขียวและสีน้ำเงิน และสี เขิงประกอบที่มีสีทั้งสอง เชื้อปนอยู่
สีเย็น เมื่อจ้องมองจะรู้สึกเหมือนว่า เคลื่อนห่างออกไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความรู้สึกรวมของมนุษย์ต่อสีต่าง ๆ

สีแดง	ทำให้รู้สึก	อบอุ่น ร้อนแรง กระตุ้นให้ตื่นตัว น่ากลัว เช่น เลือด
สีส้ม	"	เร้าใจ อบอุ่น ค่อนข้าง ร้อนแรง และบาดตา
สีชมพู	"	ร่าเริง บริสุทธิ์ ไร้เดียงสา
สีเหลือง	"	ร่าเริง เบิกบาน ปราวกับเปลวไฟและเกิดพลังกำลัง
สีเขียว	"	ชุ่มชื้น กระจ่างใส เปราะ สดชื่นมีชีวิตชีวา
สีน้ำเงิน	"	สง่างาม เย็น ว่างเวก สงบ เย็นลึกซึ้ง เยือกเย็น
สีม่วง	"	สงบ เย็น หดหู่ เฉื่อยชา เมื่อยล้า
สีน้ำตาล	"	อบอุ่น แห้งแล้ง มั่นคงและเศร้า
สีเทา	"	เย็บขม สุกภาพ เกียรติยศ สันติภาพ
สีดำ	"	เย็บเหงา เศร้าใจต่ำช้า ความกลัง ความตาย

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านวัฒนธรรมของอยุธยา

6.1 สถาปัตยกรรมเนื่องในพระพุทธศาสนา

สถาปัตยกรรมที่เป็นลักษณะเด่นของกรุงศรีอยุธยาได้แก่สถาปัตยกรรมอันเนื่องในพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่าในรอบ 417 ปี ของกรุงศรีอยุธยา มีการสร้างวัดไม่น้อยกว่า 543 วัด ตามที่พระยาโบราณราชธานินทร์ได้สำรวจไว้ วัดต่าง ๆ เหล่านี้ต่างก็มีรูปร่างลักษณะที่แตกต่างกันออกไปแต่ละยุคแต่ละสมัยแล้วแต่อิทธิพลของศิลปถิ่นอื่น ที่เข้ามามีบทบาททำให้รูปแบบเปลี่ยนแปลงไปทั้งวัสดุก่อสร้าง และช่างฝีมือ อีกทั้งคติความเชื่อต่าง ๆ ก็ล้วนเป็นผลให้เกิดความแตกต่างไปในรูปลักษณะของสถาปัตยกรรมแต่ละสมัยด้วย นอกจากนี้ในพื้นที่บริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่างนี้ยังมีอาณาจักรทวารวดี อาณาจักรละโว้ ได้ครอบครองพื้นที่นี้มาก่อน ฉะนั้นศิลปของอาณาจักรเหล่านี้ก็ยังคงปรากฏในวัดของพระพุทธศาสนาในยุคต่อมาด้วย ด้วยเหตุนี้ในการศึกษาสถาปัตยกรรมอันเนื่องในพระพุทธศาสนาของกรุงศรีอยุธยา จะแบ่งยุคของสถาปัตยกรรมตามลักษณะ เหนือที่เห็นได้ชัดเจนดังนี้คือ

- ยุคที่ 1 สมัยโยชยา ก่อนสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 สร้างกรุงศรีอยุธยา
- ยุคที่ 2 สมัยอยุธยาตอนต้น ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ถึงสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พ.ศ. 1893 – พ.ศ. 2031
- ยุคที่ 3 สมัยอยุธยาตอนกลาง ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 3 ถึงสมัยพระเจ้าทรงธรรม พ.ศ. 2034 – พ.ศ. 2171
- ยุคที่ 4 สมัยอยุธยาตอนปลาย ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ถึงสมัยพระเจ้าเอกทัศ พ.ศ. 2173 – พ.ศ. 2310
- ยุคที่ 5 สมัยรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 7 ที่ได้กลับไปบูรณะพระนครศรีอยุธยา

4.2.1 สมัยโยชยา

ดังที่กล่าวแล้วข้างต้นที่เชื่อกันว่า เมื่อครั้งขอมมีอำนาจในราวพุทธศตวรรษ 16 ขอมได้สร้างเมืองหน้าด่านขึ้นที่ระหว่างแม่น้ำลพบุรี แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำเจ้าพระยามาพบกัน ชื่อว่าเมืองอโยชยา ซึ่งนักประวัติศาสตร์บางท่านสันนิษฐานว่าคงจะตั้งอยู่แถววัดเกษหรือ

วัดอโยธยา วัดสมณโกฎฐาราม วัดกุฎีขาว ซึ่งในปัจจุบันจะเรียกว่าอโยธยาเหนือไปพลางก่อนนอกจากนั้นในบริเวณทางใต้ของอโยธยาเหนือสันนิษฐานว่ามีเมืองอีกเมืองหนึ่งซึ่งตั้งอยู่ใกล้ปากน้ำแม่เปี้ย ซึ่งแม่น้ำสายนี้ได้ไหลผ่านเมืองอโยธยาออกมาใต้วัดพนัญเชิง ที่บริเวณนี้ได้พบร่องรอยของท่านบอแงน้ำโบราณขนาดใหญ่ ตามถนนที่อยู่ชานฉิมของสุเมธ ชุมสาย นอกจากนั้นในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐกุลกล่าวไว้ว่า แรกสถาปนาพระพุทธเจ้าแห่งเมืองจตุลศักราช 686 ปี ตรงกับ พ.ศ. 1867 คือก่อสร้างกรุงศรีอยุธยาถึง 26 ปี แต่ไม่บอกนามผู้สร้าง ด้วยลักษณะของพระพุทธรูปที่มีขนาดใหญ่เช่นนี้ จึงน่าจะสันนิษฐานว่าตำบลที่สร้างพระพุทธรูปองค์นี้น่าจะต้องเป็นชุมชนเดิมมาก่อน นอกจากนั้นที่บริเวณเดียวกันนี้ยังได้พบพระพุทธรูปศิลาสมัยทวาราวดี 2 องค์ที่วัดรอ (ศรีอมตยกุล 2516 หน้า 247) ว่างอยู่ทางทิศตะวันตกของวัดพนัญเชิง ส่วนในเกาะเมืองก็พบพระพุทธรูปแบบอุทองที่วัดธรรมิกราช พระพุทธรูปศิลาแบบทวาราวดีที่วิหารพระคันธารราษฎร์ วัดหน้าพระเมรุ ที่แต่เดิมประดิษฐานอยู่ที่วัดมหาธาตุ ซึ่งนักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่าน่าจะมาจากนครปฐม

จะเห็นได้ว่าศิลปของทวาราวดีและศิลปของอุทองซึ่งมีมาก่อนสมัยอยุธยาได้ปรากฏอยู่ ณ ที่ต่าง ๆ บริเวณภูมิภาคนี้หลายแห่ง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความเจริญรุ่งเรืองของภูมิภาคแถบนี้ได้ปรากฏขึ้นก่อนการสร้างกรุงศรีอยุธยา นอกจากนั้นอาจารย์ น. ณ ปากน้ำ จิตรกรเอกและผู้เชี่ยวชาญเรื่องประวัติศาสตร์ศิลป์ได้ทำการสำรวจสถาปัตยกรรมของอยุธยาเมื่อก่อนปี พ.ศ. 2510 ได้อธิบายเกี่ยวกับศิลปและสถาปัตยกรรมของสมัยอโยธยาได้ดังนี้

- 1) ลักษณะการตั้งทิศทางพระอุโบสถ จะหันหน้าพระอุโบสถไปสู่ลำน้ำสายหลัก
- 2) ลักษณะการก่อสร้าง โดยใช้วิธีก่ออิฐ ไม่สอปูน
- 3) ลักษณะของโบสถ์ มีลักษณะที่วิวัฒนาการจากโบสถ์ของสมัยลพบุรี ซึ่งยังสามารถแบ่งได้เป็น 2 รุ่น คือ
 - (1) รุ่นแรก ทำด้วยหินทรายแดง รูปแบบหยาบ ทรงสี่เหลี่ยมหน้าเท่ากันทุกด้าน มักนิยมทำลวดลายเป็นรูปดอกไม้และใบไม้เป็นเครือเถาที่บริเวณยอดเสมาและตรงเอวเสมา
 - (2) รุ่นหลัง บางครั้งทำด้วยหินชนวนรูปแบบหินยานลึงกา รูปทรงสูง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชลุคขึ้น ที่เอวเสมาคอกเข้า และยังมีสลวดลายเครือเถาอย่างวิจิตร พบได้ที่วัดมเหยงคณ์ และวัดกุฎีขาว

- 4) ลักษณะของพระพุทธรูป ซึ่งแบ่งได้ 3 ยุคด้วยกันคือ
- (1) ยุคต้น พระพุทธรูปเป็นแบบทวาราวดี กิ่งปรากฏพระพุทธรูปทวาราวดีขนาดใหญ่ที่วัดมหาธาตุ (ปัจจุบันโคปุระศิขรินฐานอยู่ที่ วัดหน้าพระเมรุ อยุธยา)
 - (2) ยุคกลาง เป็นพระพุทธรูปเลียนแบบศิลปะลพบุรี เช่นที่วัดธรรมนิกราช
 - (3) ยุคปลาย เป็นพระพุทธรูปแบบอู่ทอง เช่นหลวงพ่อดำวัดพันธุเชิง เป็นต้น
- 5) ลักษณะของรูปทรงพระเจดีย์ พระเจดีย์ที่สร้างขึ้นก่อนกรุงศรีอยุธยาที่ควรจะเรียกว่าสมัยอโยธยา แบ่งได้เป็น 6 แบบ คือ
- (1) แบบทวาราวดี ตัวอย่างเห็นได้ที่วัดขุนเมืองใจ ในตัวเกาะอยุธยา
 - (2) แบบเจดีย์ 8 เหลี่ยม มีชั้นประดิษฐานพระพุทธรูป 8 ทิศ เลียนแบบมาจากเจดีย์ละโว้ ตัวอย่างเห็นได้ที่วัดมณฑป และวัดร้างกลางบึงพระราม
 - (3) แบบเจดีย์ 8 เหลี่ยม ซึ่งมีวิวัฒนาการมาจากแบบที่ (2) แต่คักส่วนละเอียดที่จุกจิกออกไปบ้าง ชั้นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปทั้ง 8 เหลี่ยมก็คั่น หรือถูกคักหายไป ตัวอย่างเช่นที่วัดจงดกลม วัดเสด็จ และวัดกะซ่าย วัดสุวรรณทวาร
 - (4) แบบเจดีย์ที่มีวิวัฒนาการมาจากสมัยอู่ทอง ซึ่งเป็นเจดีย์ที่มีองค์เจดีย์ตั้งบนฐานสี่เหลี่ยมสูง เช่นเจดีย์ที่วัดอโยธยา หรือรุ่นถัดมาเป็นเจดีย์ที่คักคักส่วนละเอียดมาก ย่อมุมมาก เช่นที่วัดกุฎีขาว เจดีย์รุ่นหลังของสมัยนี้เป็นแบบผสมระหว่างเจดีย์แบบทวาราวดี กับเจดีย์แบบที่วิวัฒนาการมาจากรุ่นแรกคือทำเป็นเจดีย์ตั้งอยู่บนฐานสี่เหลี่ยมแต่มีขนาดใหญ่ขึ้น เช่น เจดีย์วัดสามวิหาร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- (5) เจดีย์หินยานแบบลังกา แบบนี้ไม่นิยมทำฐานเจดีย์ องค์ระฆังจะเตี้ย เกือบจรพื้นดิน ความสูงขององค์ระฆังสูงกว่าส่วนใต้ระฆังถึงพื้นดินมี บัลลังก์ใหญ่ยอดเจดีย์ทั้งใหญ่และสูง ตัวอย่างไค้แก๊ เจดีย์วัดพลับ- พลาไชย วัดเสลียง วัดสี่กาศมุก และวัดสมณโกฎฐาราม เป็นต้น
- (6) เจดีย์สมัยอโยธยารุ่นสุดท้าย ซึ่งวิวัฒนาการมาจากแบบหินยานลังกา นิยมทำเจดีย์บนแท่น มีข้างล้อมหรือสิงห์ล้อม ตัวอย่างเช่น เจดีย์- วัดแมนางปลื้ม วัดธรรมิกราช วัดมเหยงคณ์ และวัดช้าง

สถาปัตยกรรมในสมัยอโยธยานี้ได้ปรากฏอยู่ในวัดต่าง ๆ ในจังหวัดพระนครศรี- อโยธยาหลายแห่งทั้งในตัวเกาะเมืองและปริมณฑล ครั้นถึงสมัยอยุธยาได้มีการบูรณะปฏิสังขรณ์ วัดต่าง ๆ เหล่านี้โดยสร้างสถาปัตยกรรมแบบร่วมสมัยขึ้นมาใหม่โดยการพอกทับพระสถูป- เจดีย์ของเดิมบ้างสร้างเพิ่มขึ้นใหม่บ้าง จึงปรากฏรูปแบบสถาปัตยกรรมที่ปะปนกันหลายสมัย ในวัดเดียวกัน ดังเช่น วัดอโยธยา วัดมเหยงคณ์ วัดกุฎีขาว วัดธรรมิกราช เป็นต้น จึงยาก ที่จะชี้ชัดลงไปได้ว่าสถาปัตยกรรมสมัยอโยธยาตามที่อาจารย์ น. ณ ปากน้ำ ได้อธิบายไว้นั้น แตกต่างไปจากสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยาอย่างเห็นได้เด่นชัด

4.2.2 สถาปัตยกรรมสมัยอยุธยาตอนต้น

สถาปัตยกรรมในสมัยนี้จะมีแบบแผนที่เห็นได้ชัดเจนโดยเฉพาะในบริเวณพุทธา- วาส ซึ่งประกอบด้วยอาคารหลักสำคัญ 3 อย่าง คือพระสถูปเจดีย์ พระวิหาร และวิหารคด หรือพระระเบียงกับเจดีย์บริวาร โดยมีการจัดแผนผังบริเวณพุทธาวาสมีลักษณะเช่นดังนี้.

- 1) นิยมหันหน้าวัดไปทางค่านทิศตะวันออก ซึ่งเป็นหลักแบบอย่างที่ยึดถือมาจา จากอินเดีย
- 2) นิยมสร้างพระสถูปเจดีย์เป็นทรงปราสาทและถือว่พระปราสาทเป็นส่วนที่สำ- คัญที่สุด รองลงมาไค้แก๊พระวิหารและพระอุโบสถตามลำดับ
- 3) จะถือเอาพระปราสาทเป็นศูนย์กลางของเขตพุทธาวาส
- 4) นิยมที่จะวางผังให้วิหารตั้งอยู่หน้าพระสถูปเจดีย์ ส่วนค่านหลังบางทรงก็

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จะเป็นวิหารอีกหลังหนึ่งหรือเป็นพระอุโบสถ

5) ระหว่างพระวิหารหรือพระอุโบสถ นิยมเชื่อมด้วยวิหารคดหรือพระระเบียง ซึ่งล้อมรอบพระสถูปเจดีย์อีกชั้นหนึ่ง เช่นที่วัดพุทไธสวรรย์

6) รอบบริเวณพุทธาวาสจะเป็นเจดีย์บริวารรายรอบอีกชั้นหนึ่ง

7) การจัดผังบริเวณโดยทั่วไป ถือเอาพระวิหารและพระสถูปเจดีย์เป็นแกนกลาง

8) ลักษณะของโบสถ์เป็นหินชนวนขนาดใหญ่ไม่เปลวคล้าย ตัวอย่างได้แก่ โบสถ์ที่วัดพุทไธสวรรย์ วัดพระราม วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ เป็นต้น

ยุคนี้เริ่มตั้งแต่สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) ทรงสร้างพระนครศรีอยุธยาเป็นราชธานี เมื่อ พ.ศ. 1893 มาจนถึงรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เมื่อ พ.ศ. 2031 แบบอย่างของสถาปัตยกรรมในยุคนี้เห็นชัดว่าได้อิทธิพลทางศิลปจากขอมได้แก่ พระสถูปเจดีย์ทรงปราสาทซึ่งงานสถาปัตยกรรมของขอมเองก็ได้รับอิทธิพลจากอินเดียและเปลี่ยนแปลงไปจนมีลักษณะผิดแปลกไปจากกันแล้ว อย่างไรก็ตามแม้ว่าไทยเราจะได้รับอิทธิพล หรือแบบอย่างในการสร้างศิลปกรรมจากขอม แต่ คัดลอกและเพิ่มเติมจนเป็นลักษณะทรวดทรงและอุดมคติตามแบบของไทยจนไม่เหมือนทั้งของและอินเดีย เช่นการสร้างปราสาทตามแบบขอมให้เป็นประธานของวัดคืออยู่ก้านหน้า แต่ทำให้มีลักษณะทรวดทรงสูงกว่าปราสาทของขอม ทำย่อมุมมากขึ้นส่วนฐานมีความสูงเกือบเท่าส่วนบนของปราสาทในยุคนี้ มีवलีสุนสำหรับประดับปราสาทในยุคนี้ไม่นิยมทำลวดลาย ทำเพียงกลีบขุนนเกลี้ยง ๆ เท่านั้น จะทำลวดลายก็เพียงเฉพาะซุ้มประตูที่จะเข้าไปภายในองค์ปราสาทเท่านั้น ตัวอย่างพระปราสาทในยุคที่ 1 นี้ได้แก่

พระปราสาทวัดพุทไธสวรรย์ ซึ่งเป็นวัดที่พระเจ้าอู่ทองโปรดฯให้สร้างโดยอุทิศพระค่านักเวียงเหล็ก ซึ่งเคยใช้เป็นที่ประทับก่อนที่จะสร้างพระนครศรีอยุธยาถวายให้เป็นวัดเมื่อ วันพฤหัสบดี เดือน 4 ขึ้น 1 ค่ำ ปีมะเส็ง พ.ศ. 1896

พระปราสาทที่วัดพระราม ซึ่งเป็นวัดที่พระราเมศวร หรือพระบรมไตรโลกนาถโปรดฯให้สร้างตรงบริเวณที่ถวายพระเพลิงสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พระปรารภที่วัดมหาธาตุ ซึ่งสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 ทรงสร้างเมื่อ พ.ศ. 1917 และพระปรารภที่วัดราชบูรณะ ซึ่งสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 เจ้าสามพระยาทรงสร้างบริเวณที่ถวายพระเพลิงพระศพของเชษฐาทั้งสองพระองค์ คือ เจ้าอ้ายพระยา เจ้ายี่พระยา เมื่อ พ.ศ. 1967 สำหรับปรารภที่วัดราชบูรณะนี้ เป็นปรารภที่สวยงามมากแบบหนึ่ง เรียกกันว่า "ปรารภที่ทรงงานเยี่ยม"

การทำฐานทักษิณของพระปรารภในสมัยนี้มีลักษณะฐานสูงกว่าแบบลพบุรี ซึ่งนิยมสร้างปรารภตั้งอยู่บนพื้นดิน ครั้นถึงสมัยอยุธยาตอนต้น จะยกฐานสูงขึ้นไปบ้างที่วัดพุทธไสยาสน์ และฐานจะยิ่งสูงขึ้นในสมัยต่อมาจนพึงปรารภของวัดพระราม ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นแบบอย่างสมัยต่อมาจนถึงปรารภของวัดพระราม ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นแบบอย่างสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

โบสถ์หรือวิหารโดยทั่วไปมักสร้างเป็นห้อง รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าบนฐานสูงเล็กน้อย ประดับด้วยลวดบัวโดยรอบ ตรงกลางลวดบัวทำโค้งลงจากเส้นระดับเล็กน้อย ฉันทก้อย อีฐตั้งอยู่บน มีประตูแต่ไม่นิยมทำหน้าต่าง เพียงแต่เจาะผนังให้เป็นช่องเพื่อให้แสงสว่างเข้าภายในเพียงสลัว ๆ บางแห่งก็เจาะเป็นช่องลูกกรงอย่างที่เรียกกันว่าลูกฟักบ้าง เจาะเป็นช่องเรียบ ๆ บ้าง เช่นผนังโบสถ์วัดมหาธาตุ วัดหน้าพระเมรุ และวัดธรรมิกราช เป็นต้น หลังจากทำเป็นจั่วลดต่ำหลั่นลงมาเป็นชั้น ๆ โบสถ์วิหารไม่นิยมสร้างให้มีชายคายื่นออกมาจากตัวเสามาก และอาจจะมุงหลังคาด้วยกระเบื้องดินเผาธรรมดา เรียกว่ากระเบื้องกามกล้วย^๑

ผนังภายในโบสถ์หรือวิหาร ส่วนมากนิยมตกแต่งด้วยจิตรกรรมฝาผนังเพดานประดับด้วยไม้จำหลักเป็นรูปคาวลอมเคียน

^๑ กระเบื้องเคลือบ คงจะเริ่มมีใช้แพร่หลายในรัชสมัยของสมเด็จพระเพทราชา (พ.ศ. 2231 - 2245) เช่นวัดบรมพุทธาราม ซึ่งโปรดฯให้สร้างขึ้นตรงบริเวณที่เป็นนิเวศสถานก่อนครองราชย์ ก็มุงด้วยกระเบื้องเคลือบ จนเป็นเหตุให้ชาวบ้านเรียกกันต่อมาว่าวัดวัดกระเบื้องเคลือบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.2.3 สถาปัตยกรรมสมัยอยุธยาตอนกลาง

ลักษณะเด่นของสถาปัตยกรรมของอยุธยาตอนกลางได้แก่

- 1) รูปแบบของพระปรางค์เชื่อมไปกลับหันไปนิยมสร้างพระเจดีย์แบบสุโขทัย
- 2) นิยมทำเจดีย์เป็นองค์ระฆังคว่ำค้ำบนฐานแปดเหลี่ยม ชั้นบนฐานสี่เหลี่ยม
- 3) สร้างเจดีย์เป็นมัดดังกแปดเหลี่ยม คอควายปล่องโฉนและยอดพระเจดีย์
- 4) รูปแบบการเจาะประตูหน้าต่างของโบสถ์หรือวิหารแบ่งได้ 3 แบบ คือ
 - (1) พระอุโบสถขนาดย่อม คานข้างคานหลังทึบ ไม่มีหน้าต่าง
 - (2) เช่นเดียวกับแบบที่ (1) แต่มีประตูคานข้าง 2 ข้าง หรือมีหน้าต่างเล็กข้างละบาน มีเสาคานหน้า 2 เสอ
 - (3) วิวัฒนาการจากแบบที่ (2) มีการเจาะประตูหรือหน้าต่างคานข้าง-บางชั้น โดยใช้ไม้รองรับผนังอิฐคอนกรีต
- 5) ไม่นิยมทำลวดลายประดับ เจดีย์จะมีเฉพาะที่ฐานสิ่งหนึ่งเป็นรูปครุฑแบกหรือมารแบก
- 6) ลักษณะของโบสถ์มี ทำด้วยหินชนวนสีเขียว หินทรายมีขนาดเล็กสูงกว่า-สมัยก่อน เช่นที่วัดสุวรรณาราม มีเอวคอค้นและมีลวดลายประดับเพิ่มขึ้น เช่นที่วัดศาลาปูน

ยุคนี้เริ่มตั้งแต่สมัยแผ่นดินสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 พ.ศ. 2034 จนถึงรัชกาลพระเจ้าทรงธรรมใน พ.ศ. 2171 สถาปัตยกรรมในยุคนี้ ได้รับอิทธิพลของสุโขทัย ดังนั้นความนิยมในการสร้างปรางค์แบบยุคที่ 1 เชื่อมไป และหันมาสร้างพระเจดีย์ตามแบบอย่างที่ได้กล่าวกันแพร่หลายในสุโขทัย ทั้งนี้เนื่องจากสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ทรงเป็นพระราชโอรสของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ซึ่งประสูติและทรงพระเจริญ ณ เมืองพิษณุโลก เมื่อครั้งสมเด็จพระราชบิดาเสด็จไปครองเมืองพิษณุโลก อันเป็นหัวเมืองฝ่ายเหนือ ได้เห็นแบบอย่างขนบธรรมเนียมและปูชนียสถานของกรุงสุโขทัย จึงเกิดความนิยมในศิลปะซึ่งเป็นของไทย ดังนั้นอิทธิพลของสุโขทัยจึงเริ่มแผ่ขยายลงมายังกรุงศรีอยุธยา สำหรับสถาปัตยกรรมในยุคนี้ได้เริ่มก่อสร้างพระเจดีย์แบบสุโขทัย แต่ช่างสมัยอยุธยาได้แก้ไของค์ระฆังให้สูงกว่าของสุโขทัยซึ่งทำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผายกว้าง และที่เป็นลักษณะเฉพาะของเจดีย์ทรงระฆังของอยุธยา คือสร้างบัลลังก์เป็นแปดเหลี่ยมและเพิ่มเสานหารหรือเสาลูกมะหวด แล้วจึงต่อเป็นปล้องโฉม และมีหยากน้ำค้างไว้บนยอดเจดีย์ทรงระฆังตามแบบสุโขทัย ในปัจจุบันยังมีปรากฏอยู่หลายแห่ง เช่นพระเจดีย์ใหญ่สามองค์วัดพระศรีสรรเพชญ์ ซึ่งสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ทรงโปรดฯให้สร้างพระเจดีย์ใหญ่ขึ้น 2 องค์ เมื่อ พ.ศ. 2035 องค์แรกค้ำทับศตะวันออกบรรจพระบรมอัฐิของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถพระราชบิดา องค์ถัดมาบรรจพระบรมอัฐิของพระบรมราชาธิราชที่ 3 ซึ่งเป็นพระเชษฐา ส่วนองค์สุดท้ายทางทิศตะวันตกนั้น สร้างเพิ่มเติมภายหลังโดยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 4 (พ.ศ. 2072 - 2076) โปรดฯให้สร้างขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2074 เพื่อบรรจพระบรมอัฐิของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 และทรงโปรดฯให้ทำฐานเชื่อมถึงกันทั้ง 3 องค์ และสร้างมณฑประหว่างเจดีย์ใหญ่ทั้ง 3 องค์ด้วย เจดีย์ที่วัดวงษ์ชัยซึ่งสมเด็จพระมหาจักรพรรดิโปรดฯให้สร้างที่พระตำหนักเดิม เจดีย์ที่วัดใหญ่ชัยมงคล (พ.ศ. 2135) ซึ่งสมเด็จพระนเรศวรมหาราชโปรดฯให้สร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติที่ทรงชนะช้างชนะพระมหาอุปราชาแห่งประเทศพม่าและเจดีย์ที่วัดวรเชษฐาราม ซึ่งสมเด็จพระเอกาทศรถรงสร้างอุทิศแก่สมเด็จพระนเรศวรมหาราช เมื่อ พ.ศ. 2136 สันนิษฐานว่าไถ่ถวายพระเพลิงพระศพสมเด็จพระนเรศวรมหาราชที่วัดนี้

ในยุคนี้ไม่นิยมทำลวดลายประดับเจดีย์ คงทำเกลี้ยง ๆ จะมีบ้างก็แค่ที่ฐานสิงห์ซึ่งมักจะเป็นรูปครุฑหรือมารแบก สำหรับโบสถ์หรือวิหารในสมัยนี้ เริ่มทำหน้าต่าเป็นรูปสี่เหลี่ยมโดยมีคานไม้รับน้ำหนักจากผนังข้างบน แล้วจึงทำกรอบหน้าค่างานไม้ ปลายเสาโบสถ์หรือวิหารนิยมประดับปูนปั้นเป็นรูปกลีบบัว ผนังโบสถ์วิหารไม่นิยมทำลวดลายประดับ คงถือปูนเรียบ ๆ เท่านั้น

4.2.4 สถาปัตยกรรมสมัยอยุธยาตอนปลาย

ลักษณะเด่นของสถาปัตยกรรมของอยุธยาตอนปลายได้แก่.

- 1) นิยมสร้างพระเจดีย์แบบขอมชั้นใหม่ ตัวอย่างเห็นได้ที่วัดไชยวัฒนาราม
- 2) ต่อมาได้มีการสร้างพระเจดีย์เหลี่ยมย่อมุม หรือเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองเกิดขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนพระเจดีย์แบบพระปรางค์ได้นำกลับมาใช้อีกครั้งหนึ่งในสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง โดยที่พระองค์ทรงได้เมืองเขมรกลับมาเป็นเมืองขึ้นของไทย จึงมีพระราชประสงค์จะสร้างอนุสาวรีย์เพื่อเฉลิมพระเกียรติของพระองค์ จึงโปรดฯ ให้สร้างวัดไชยวัฒนารามขึ้น ที่ฝั่งทิศใต้นอกเกาะเมือง ซึ่งเป็นพระนิवासถานเดิมของพระราชชนนีของพระองค์ โดยสร้างพระรัตนเจดีย์ขึ้นก็เป็นแบบปรางค์ขอม ยกฐานสูงล้อมรอบด้วยพระระเบียง ประดิษฐานพระพุทธรูปปั้นโคยรอบ ที่มุมและตอนกลางของพระระเบียง สร้างปราสาทชั้นทั้ง 8 ทิศ เป็นเมรุทิศและเมรุรายโคยรอบ ที่ได้เมรุทิศ เมรุรายทำเป็นช่องคูหาโค้ง ประดิษฐานพระพุทธรูป นอกจากวัดไชยวัฒนารามแล้ว สมเด็จพระเจ้าปราสาททองยังโปรดฯ ให้สร้างตำหนักซึ่งถ่ายแบบมาจากศิลปะเขมร ที่ริมแม่น้ำป่าสัก สำหรับประทับร้อนในปี พ.ศ. 2174 เรียกว่าพระตำหนักพระนครหลวง ซึ่งยังปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

ในรัชกาลเดียวกัน นอกจากจะโปรดฯ ให้สร้างปรางค์แบบขอมขึ้นใหม่แล้ว สมเด็จพระเจ้าปราสาททองยังโปรดฯ ให้สร้างพระเจดีย์อีกรูปแบบหนึ่งคือพระเจดีย์เหลี่ยมย่อมุมหรือที่รู้จักกันในนามของเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง ซึ่งมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมย่อมุมตั้งแต่ฐานจนถึงคอรชิ่ง ตอนบนเป็นปล้องโฉน เช่นเจดีย์กลมทรงลังกา พระเจดีย์แบบนี้ปรากฏที่วัดชุมพลนิกายาราม ซึ่งสมเด็จพระเจ้าปราสาททองโปรดฯ สร้างขึ้น ณ สถานที่ประสูติของพระองค์ที่บางปะอิน

แต่อย่างไรก็ตามพระเจดีย์แบบย่อมุมไม้สิบสองได้ปรากฏขึ้นแล้วตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าจักรพรรดิ เช่นเจดีย์ที่วัดสวนหลวงบวรวิเศษ และเจดีย์ที่วัดญาณเสน ซึ่งเป็นเจดีย์แบบย่อมุมไม้สิบสองยกฐานสูง แต่มีชุกจรนำทั้ง 4 ทิศ ซึ่งแตกต่างไปจากเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง สมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ด้วยเหตุนี้ลักษณะของเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองไม่อาจจะจัดอยู่ในสมัยอยุธยาตอนกลางหรือตอนปลายที่เกี่ยวเนื่อง

ในรัชกาลของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชมิได้มีสิ่งก่อสร้างเพิ่มเติมขึ้นในอยุธยา แต่ได้มีการก่อสร้างที่เมืองลพบุรีหลายแห่ง เช่น พระราชวัง วิหารหลวงที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ บ้านหลวงรับแขกเมืองหรือที่เรียกว่าบ้านวิชาเยนทร์ โดยเฉพาะพระราชวังและบ้าน

หลวงรับแขกเมืองซึ่งยังมีซากเหลือในปัจจุบันนี้ ก่อสร้างเลียนแบบตะวันตก โดยก่ออิฐโค้ง— เป็นรูปโค้งแหลมและลวดลายที่ขอบประตูหน้าต่างก็เป็นแบบลวดลายของชาวยุโรปด้วย

แบบอย่างการก่อสร้างที่คิดขึ้นเป็นพิเศษในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชนี้ คือการเจาะช่องกำแพงเป็นช่องเล็ก ๆ แต่ไม่ทะลุ ตอนบนของช่องเหล่านี้ทำเป็นรูปโค้ง— แหลมช่องเหล่านี้เจาะเรียงรายตามกำแพง เช่นที่พระราชวังนารายณ์ราชนิเวศน์ จังหวัดลพบุรี กำแพงของวัดบางวัด เช่น วัดมหาธาตุและวัดเจ้าปราบ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อใช้เป็นที่ตั้งตะเกียงน้ำมันดวงเล็ก ๆ เพื่อจุดให้สว่างไสวในยามค่ำคืน

สำหรับศิลปะแบบยุโรปในกรุงศรีอยุธยาที่ปรากฏอยู่คือตำหนักสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์วัดพุทไธสวรรย์ ซึ่งสมเด็จพระเพทราชาโปรดฯ ให้สร้างถวายสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ผู้เป็นพระอาจารย์ มีลักษณะเป็นตึกสองชั้น ชั้นล่างทำหน้าต่างเป็นรูปวงโค้งแบบยุโรปชั้นบนเป็นหน้าต่างสี่เหลี่ยมผืนผ้า ถึงแม้จะเป็นศิลปะแบบยุโรป แต่ก็ได้ดัดแปลงให้เป็นแบบไทย และความนิยม โดยมิบันไคชั้นชั้นบนอยู่ข้างนอกกำแพงตะวันตก เพราะการมีบันไคอยู่ที่ถนนบ้านถ่อกันมาแต่โบราณว่าอุปมงคล สวรรฐานและหลังคาทำให้เป็นเส้นอ่อนโค้ง ประดับด้วยลวดบัว

สำหรับศิลปะในการประดับเครื่องถ้วยชามและกระเบื้องเคลือบชิ้นเล็ก ๆ ตามเท่าที่พบสันนิษฐานว่าคงจะเกิดขึ้นในยุคนี้ เช่นที่วัดมหาธาตุ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าปราสาททองทรงปฏิสังขรณ์เมื่อ พ.ศ. 2167 ก็โปรดฯ ให้ประดับเครื่องถ้วยชามตามผนังโบสถ์ วิหาร กำแพง ปัจจุบันยังมีเหลือติดให้เห็นเพียงเล็กน้อย เนื่องจากได้หลุกลงหายไป แต่ก็ยังเหลือร่องรอยไว้ให้เห็นบ้าง

4.2.5 สถาปัตยกรรมมยุครัตนโกสินทร์ที่กรุงศรีอยุธยา

สถาปัตยกรรมสมัยอยุธยาโดยส่วนรวมแล้ว ได้ชำรุดเสียหายไปตั้งแต่ครั้งเสียกรุงเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นยังผุพังไปตามกาลเวลาและยังถูกรื้อเพื่อมิให้เป็นที่อยู่ของสุนัขคนในสมัยรัตนโกสินทร์อีกด้วย แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีสถาปัตยกรรมบางส่วนโดยเฉพาะสถาปัตยกรรม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กรรมเนื่องในพระพุทธศาสนาได้รับการบูรณะโดยพระมหากษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์อีกหลาย
รัชกาล ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 จนถึงสมัยรัชกาลที่ 7 จะเห็นได้ว่าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
มีพระอารามหลวงชั้นเอกชนิดราชวรวิหารอยู่ 3 วัด ได้แก่วัดสุวรรณาการาราม วัดเสนา-
สนาราม และวัดนิเวศนธรรมประวัติ พระอารามหลวงชั้นโท ชนิดราชวรวิหาร ได้แก่ วัด
พันธุเชิง วัดศาลาปูน วัดบรมวงศ์ศรีสุวรรณาราม พระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร ไก่
แก่ วัดพรหมนิवास พระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ ได้แก่ วัดหน้าพระเมรุ วัดชุม วัด-
วรนายกรังสรรค์ วัดวิเวกวาสุพัก ซึ่งวัดเหล่านี้เป็นวัดที่พระมหากษัตริย์แห่งกรุงรัตนโก-
สินทร์ได้โปรดฯ ให้บูรณะขึ้นหรือสร้างขึ้นใหม่ และยกเป็นพระอารามหลวง ฉะนั้นในการศึกษา
สถาปัตยกรรมของอยุธยา นอกจากจะศึกษาสถาปัตยกรรมในสมัยอยุธยาโดยตรงแล้วยังจะ
ได้ศึกษามีมือช่างของกรุงรัตนโกสินทร์ที่ฝากไว้ที่อยุธยาอีกด้วย ซึ่งผลงานของช่างเหล่านี้
ยังปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน และบางครั้งมีความงดงามกว่าที่ปรากฏอยู่ในกรุงเทพฯ เสียอีก
เช่นลายปูนปั้นที่หน้าบันหอไตรวัดศาลาปูน หรือหัวนกเจ้าที่หลังคาโบสถ์วัดบรมวงศ์ เป็นต้น
การบูรณะพระอารามต่าง ๆ เหล่านี้สามารถแบ่งลักษณะการบูรณะได้หลายรูป

แบบกล่าวคือ

1) การบูรณะโดยอาศัยรากฐานและโครงสร้างของอาคาร เดิมเป็นเกณฑ์และ
บูรณะให้เหมือนของเดิม เช่นรัชกาลที่ 1 และกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาททรง
บูรณะวัดสุวรรณาการาราม โดยการยึดถือโครงสร้างของฐานเป็นรูปแบบ "ท้องสำเภา" ซึ่ง
เป็นลักษณะของสมัยอยุธยาตอนปลาย อาศัยโครงสร้างของเสาซึ่งมีขนาดใหญ่วางดี ๆ แบบ
อยุธยา แต่ตกแต่งหัวเสาค้ำด้วยบัวปลายเสาและบัวคอเสื้อ ปีกทองประดับกระจก ตกแต่ง
คันทวยรับชายค้ำด้วยไม้จำหลักลาย มีเกววัลย์พันเกี่ยวย่อนให้ระลึกลงคันทวยที่พระที่นั่งพุทไธ-
สวรรยที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงฝีมืออันวิจิตรของช่างวังหน้าในสมัยเดียว
กัน นอกจากนั้นในสมัยรัชกาลที่ 4 ยังโปรดฯ ให้สร้างพระวิหารขึ้นอีกหลังหนึ่ง คู่กันกับพระ
อุโบสถ และสร้างพระเจดีย์เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสองไว้ด้านหลังของพระวิหาร ส่วนรัชกาลต่อ
ๆ มากก็ได้โปรดฯ ให้บูรณะปฏิสังขรณ์วัดสุวรรณาการารามนี้สืบต่อมาทุกรัชกาล

ตัวอย่างที่สอง ได้แก่วัดหน้าพระเมรุ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หัวโปรคาใหญ่ระโยยการยัดถือโครงสร้างเดิม เช่น การคงไว้ซึ่งลักษณะของผาผนังก่ออิฐแบบลายลูกฟัก เช่นเดียวกับลักษณะของผาผนังในสมัยอยุธยาตอนต้น ลักษณะของคันทวยที่มีขนาดใหญ่และลวดลายที่แข็งแรง หรือการบูรณะไม้จำหลักลายที่บานประตูวิหารพระคันธาราราชในวัดเดียวกัน ซึ่งยังเห็นลวดลายแบบอยุธยาสมัยพระเจ้าปราสาททองไค้ผากฝีมือ อันวิจิตรของการจำหลักไม้ที่หาญไค้ยาก ส่วนที่ประดับเพิ่มขึ้นไค้แก่การสร้างซุ้มเรือนแก้วที่บานประตูและซุ้มเรือนแก้วประดิษฐานพระพุทธรูปแบบนาคปรก 2 องค์ นอกจากนั้นที่พระอุโบสถวัดหน้าพระเมรุนี้ยังมีหน้าบันทำด้วยไม้จำหลักลายเป็นรูปนารายณ์ทรงครุฑเหยียบบนเศียรนาค มีรูปราหูสองข้างคิกกับเศียรนาค ล้อมรอบด้วยเทพนม 26 องค์ ลงรักปิดทอง

2) การบูรณะโดยอาศัยโครงสร้างเดิม แต่ตกแต่งใหม่ด้วยลักษณะและลวดลายของแบบรัตนโกสินทร์ ตัวอย่างไค้แก่ หอไตรวัดศาลาปูน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ไค้โปรคาใหญ่ระโยยขึ้นใหม่ ซึ่งสังเกตไค้ว่ามีการบูรณะโดยอาศัยเค้าโครงลักษณะของสถาปัตยกรรมแบบอยุธยาไว้ แต่ส่วนที่หน้าบันทั้งคานทิศตะวันออกและทิศตะวันตกของหอครหลังนี้ ข้างกรุงเทพฯ ในสมัยนี้ไค้ผากฝีมือปั้นปูนอันวิจิตรไว้ที่หน้าบันทั้ง 2 แห่ง เป็นรูปนารายณ์ทรงครุฑ ล้อมรอบด้วยกนกกลายเปลวซึ่งไม่เหมือนกัน ฝีมือดังกล่าวนี้กล่าวไค้ว่าเป็นฝีมือชั้นครูของกรุงรัตนโกสินทร์ที่หาญไค้ไค้ในกรุงเทพมหานคร

ตัวอย่างที่สอง ไค้แก่พระอุโบสถและพระวิหารวัดบรมวงศัศคาราม ซึ่งเป็นวัดตั้งอยู่ที่ตำบลทะเลหญ้าไค้พะเนียด โดยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรคาใหญ่ระโยยขึ้นใหม่ ซึ่งแต่เดิมเป็นวัดร้างจึงไค้จัดสร้างขึ้นใหม่ในรูปของกรุงรัตนโกสินทร์ เช่น การนำหัวนกเง้ามา เป็นซอฟ้าที่ปั้นปูนแทนการไขซอฟ้าไม้ ซึ่งมีลักษณะ เช่นเดียวกับพระอุโบสถวัดมณฑกษัตริย์ารามในกรุงเทพมหานคร หรือการสร้างพระอุโบสถและพระเจดีย์ให้ตั้งอยู่บนฐานไพทีเดียวกันซึ่งเป็นลักษณะเด่นที่นำมาใช้ในสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ นอกจากนั้นในวัดนี้ยังมีซุ้มประดิษฐานพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นเป็นรูปทรงมณฑกษัตริย์ารามประดับกระจกที่หาญไค้ไค้ในกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นพระราชสัญลักษณ์ของรัชกาลที่ 4 อีกด้วย

3) การบูรณะโดยการสร้างขึ้นใหม่ อาศัยแต่ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของพระอารามนั้นเป็นเกณฑ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตัวอย่างที่หนึ่ง โถแก้วกเสนาสนาราม ที่ตำบลหัวรอ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้บูรณะขึ้นเพื่อเป็นวัดของวังจันทร์เกษม และเพื่อเป็นการนาคกรม ทดแทนกับพระนารายณ์ราชนิเวศน์ที่ลพบุรี ที่สมเด็จพระนารายณ์โปรดเกล้าฯ ให้เป็นพระอารามในปลายรัชกาลของพระองค์ ที่วัดนี้ เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้บูรณะขึ้นนั้นสันนิษฐานว่าคงอยู่ในสภาพทรุดโทรมจนกลายเป็นวัดร้าง ฉะนั้นในการบูรณะครั้งนี้จึงได้จัดสร้างขึ้นใหม่ในรูปแบบของรัตนโกสินทร์ เช่นที่พระอุโบสถมีการประดับหน้าบันด้วยรูปพระอิศวรทรงช้างเอราวัณ ซึ่งเป็นพระราชนิยมในสมัยรัตนโกสินทร์ นอกจากนั้นที่วัดนี้ยังมีซุ้มเรือนแก้วของหน้าต่างเป็นรูปพระวิมานตรงกลาง เป็นพระมหามงกุฎตั้งบนพาน — ประดับด้วยฉัตร 2 ชั้น ซึ่งซุ้มเรือนแก้วแบบนี้ไม่เคยปรากฏในกรุงรัตนโกสินทร์

ตัวอย่างที่สอง โถแก้วกชุมพลนิกายาราม ที่อำเภอบางปะอิน ซึ่งเป็นสถานที่ประสูติของสมเด็จพระเจ้าปราสาททองและพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้บูรณะขึ้นใหม่ โดยเฉพาะที่พระอุโบสถ โดยการประดับหน้าบันด้วยพระราชนิเวศน์เป็นพระมหามงกุฎ ตั้งบนพานประดับฉัตรสองชั้น ตอนกลางเป็นรูปเหล่าทหารหลายเหล่ามาชุมนุมกัน ภายในเป็นรูปเขียนเรื่องทศชากก แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า รูปเขียนเหล่านี้ได้ถูกน้ำฝนชะลบเลือนไปเกือบหมดแล้ว และโครงสร้างของฝาผนังเริ่มแตกร้าวจากการแตลียวแลจากกรมศิลปากร คงเหลือแต่ลายเขียนที่เสา และพระประธานแบบสมัยอยุธยาที่ยังเป็นหลักที่สำคัญ นอกจากนั้นที่วัดนี้ยังมีพระเจดีย์สี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสองคู่หนึ่งที่สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททองโปรดเกล้าฯ ให้สร้างวัดนี้ ตั้งอยู่ก้นหลังของพระอุโบสถ ซึ่งได้รับการบูรณะเรียบร้อยแล้ว

4) การสร้างขึ้นใหม่ นอกจากการบูรณะพระอารามที่มีอยู่เดิมแล้ว พระมหากษัตริย์ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ยังโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระอารามขึ้นใหม่ในกรุงศรีอยุธยาอีกด้วย เช่นวัดนิเวศน์ธรรมประวัติ ที่อำเภอบางปะอินใกล้กับพระราชวังบางปะอิน ในการสร้างวัดนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเป็นรูปแบบตะวันตกสมัยใหม่แบบเช่นเดียวกับโบสถ์ของคริสตศาสนา มีการนำแบบสถาปัตยกรรม "โกธิค" ของยุโรปมาใช้ มีการตั้งพระพุทธรูปเป็นพระประธานเช่นเดียวกับคั่งรูปพระเยซูในคริสตศาสนา การสร้าง—

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พระอุโบสถในรูปแบบนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีพระบรมราชดำรัสใน
การถวายพระอารามนี้คอนหนึ่งว่า

"จะทรงบูชาพระพุทธศาสนาด้วยของแปลกปลาด และเพื่ออาณาประชาราษฎร์
ปรางจะไค้ขมเล่นเป็นของแปลก ซึ่งไม่เคยมีในพระอารามอื่นมาก่อน ไซ้จะ
เลื่อมใสในลัทธิศาสนาอื่นนั้นห้ามมิไค้" (จารึกที่วัดกนิเวศน์ธรรมประวัติ)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.2 ประเพณี เพลงพื้นบ้าน และการละเล่นที่แพร่หลาย

จากการที่กรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองเก่า เคยเป็นเมืองหลวงของไทยมาเป็นเวลานาน จึงได้พัฒนาและสะสมเอาอารยธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เอาไว้มากมายทั้งในค่านิยมประเพณีที่เกี่ยวกับศาสนา งานเทศกาล และการละเล่นต่าง ๆ บรรพบุรุษของเราสมัยก่อนนั้นได้ถ่ายทอดเอาความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อถือ ตลอดจนความผูกพันกับศาสนาออกมาในรูปของประเพณีและการละเล่นต่าง ๆ และได้ถ่ายทอด เผยแพร่ให้กระจายกว้างขวางไปจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของผู้คน และส่วนใหญ่ได้สืบทอดตกมาถึงชนรุ่นหลังในปัจจุบัน ดังพอจะนำมาประมวลเอาไว้เบื้องต้นในที่นี้คือ (กูแวนภูมิ)

1. ประเพณีการจัดงานเทศกาล

มักเป็นประเพณีที่เกี่ยวกับศาสนา และความเชื่อถือเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งในรอบปีหนึ่ง ๆ มีการจัดงานเทศกาลดังต่อไปนี้

- เดือนอ้าย และเดือนยี่ น้ำเริ่มลด มักจะจัดให้มีการแข่งเรือยาวตามลำน้ำ โดยมีคนประมาณ 30 - 40 คน
- เดือนสาม วันเพ็ญเดือนมาฆะ มีการทำบุญตักบาตรคอนเช่า และเวียนเทียนในคอนคำ
- เดือนสี่ สิ้นเดือนเป็นวันตรุษ หรือวันสิ้นปี มีการกว่นขนมคือกาดะแม, ข้าวเหนียวแก้ว และข้าวเหนียวแดง เพื่อแจกจ่ายเพื่อนบ้านและญาติพี่น้อง
- เดือนห้า เทศกาลสงกรานต์ หรือขึ้นปีใหม่ของไทย คนที่จากบ้านเกิดไปอยู่ที่อื่น จะกลับมาเยี่ยมเยียนญาติพี่น้อง คอนเช่ามีการทำบุญตักบาตร สรงน้ำพระ รดน้ำผู้ใหญ่และเล่นสาดน้ำกันเป็นที่สนุกสนาน ตกบាយมีการชนทรายเข้าวัด และกอบพระเจดีย์ทราย ส่วนคอนเย็นมีการละเล่นพื้นบ้านต่าง ๆ นอกจากนั้นสิ้นช่วงเดือนห้า เป็นหน้ามะม่วงสุก บางวัดจัดให้มีงานทำบุญเรียกว่าสลากภักตมะม่วง เป็นการทำบุญโดยให้สัปบุรุษจับสลากชื่อพระสงฆ์ เพื่อถวายข้าวปลาอาหาร และมะม่วงสุกกับข้าวเหนียวมูน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- เดือนหก บางวัดจะจัดงานพิธีกวนข้าวทิพย์ ของที่นำมาถวายได้แก่ขนมมมเนย ส้มสุกลูกไม้ ถั่วงา อันเป็นของกินได้ โดยตั้งเตาตั้งกระทะกวนกันที่ลานวัด มีสาวพรหมจารีเป็นผู้เริ่มกวนก่อนพอเป็นพิธี พอถึงวันเพ็ญเดือนหก วันวิสาขบูชา พุทธศาสนิกชนจะพากันไปทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหาร และข้าวทิพย์แก่พระสงฆ์ ตอนค่ำมีการเวียนเทียนเช่นเดียวกับวันมาฆบูชา
- เดือนเจ็ด ไม่มีงานเทศกาลพิเศษในช่วงนี้
- เดือนแปด ประเพณีโบราณก่อนวันเข้าพรรษา ในพิธีมีการตั้งบายศรีทำขวัญนาคแห่นาคไปวัด ช่วงใกล้วันเข้าพรรษามีการแห่เทียนพรรษา ซึ่งแกะสลักกลาย ตกแต่งประดับประดาอย่างวิจิตรบรรจงนำไปถวายวัด เพื่อให้พระสงฆ์ใช้จุดเวลาทำวัดหรือสวดมนต์ในช่วงระยะเวลาเข้าพรรษา วันเข้าพรรษาชาวบ้านจะไปทำบุญตักบาตรที่วัดและถวายน้ำอมน้ำฝน
- เดือนเก้า มีงานถึงกระຈາดที่วัดพันธุเจิง งานนมัสการหลวงพ่อดโต มีการออกร้านขายของ มีมหรสพ เช่นลิเก ละคร ภาพยนตร์ และที่ขาดไม่ได้คือจิว 3 วัน 3 คืน
- เดือนสิบ วันสารท มีการทำบุญตักบาตรที่วัดตามประเพณี และของถวายที่ขาดไม่ได้คือกระยาสารท ซึ่งทำจากข้าวตอก, ถั่ว, งา กวนกับน้ำตาลหรือน้ำอ้อย
- เดือนสิบเอ็ด ถ้าปีไหนมีเดือนแปดสองหน คนเข่าคนแก่จะล่อยกระทงในวันเพ็ญเดือนสิบเอ็ดครั้งหนึ่ง ก่อนที่จะล่อยกระทงในวันเพ็ญเดือนสิบสอง ครั้นถึงวันออกพรรษามีการตักบาตรเทโว และมักมีการจัดงานเทศน์มหาชาติหรือเทศมหาเวชสันดรชาดกให้จบทั้ง 13 กัณฑ์ ในวันเดียว หลังออกพรรษามีเทศกาลหอกกรู้น และน้ำป่า
- เดือนสิบสอง เทศกาลล่อยกระทง

2. เพลงพื้นบ้านและการละเล่นที่แพร่หลาย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1 เพลงพื้นบ้าน

เพลงพื้นบ้านอยุธยา มีหลายประเภท หลายชนิด ซึ่งสะท้อนจากสภาพภูมิประเทศ อาชีพ และวิถีชีวิตชนบทของชาวบ้าน ซึ่งในอดีตเป็นการละเล่นตามความต้องการทางอารมณ์ และฤดูกาล เพื่อให้เกิดความสนุกสนานในการพบปะสังสรรค์ หรือมาชุมนุมร่วมกันกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งตามสภาพสังคม แต่ในปัจจุบันเป็นการเล่นเพื่อความเพลิดเพลินตามความต้องการของผู้ชม – ผู้ฟัง ซึ่งต้องการความบันเทิง และความสนุกสนานเสียมากกว่า ฤดูกาลที่นิยมเล่นจึงอาจเปลี่ยนไปจากของดั้งเดิมไปบ้าง แต่ก็ยังพอจะประมวลได้ดังนี้

เพลงเรือ นิยมเล่นในฤดูน้ำหลาก หน้ากรีน ฆ่าป่า ในลำน้ำตามเส้นทางจากบ้านไปวัด หรือสถานที่ที่ต้องการไป

เพลงเกี่ยวข้าว, เพลงส่งฟาง และ เพลงเค้นกำรำเคียว นิยมเล่นในฤดูเก็บเกี่ยวในลานนาหรือลานบ้าน

เพลงพวงมาลัยและเพลงระบำบ้านไร่ นิยมเล่นถัดจากหน้าเกี่ยวข้าวในช่วงตรุษสงกรานต์

เพลงสอนนาฏ นิยมเล่นในงานบวชนาค ที่บ้านของผู้บวชนาค

เพลงฉ่อยและเพลงลำตัด นิยมเล่นโดยทั่วไป ไม่จำกัดเวลาและสถานที่

เพลงสำหรับเด็ก นิยมเล่นโดยทั่วไป ไม่จำกัดเวลาและสถานที่

ปัจจุบันมีพ่อ เพลงและแม่ เพลงประเภทเพลงเรืออยู่ทั่วอำเภอบางปะหัน คือคณะของลุงสะอึก แพร่คำ ส่วนเพลงลำตัดนั้นมีอยู่หลายคณะ บริเวณรอบเกาะเมือง อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ๆ กลุ่มใหญ่ที่สุดมีอยู่ 5 – 6 คณะ เป็นชาวไทยอิสลาม ซึ่งเป็นศิษย์ของครูไพเราะเสียงทอง พี่ชายของหวังเต๊ะ นอกจากนั้นยังมีการเล่นเพลงสอนนาฏในเขตอำเภอเมืองและอำเภอท่าเรือ

2.2 การละเล่นที่แพร่หลาย

การละเล่นอื่น ๆ ที่ยังแพร่หลายและหาญาติในปัจจุบันได้แก่

ลิเก มีหลายคณะบิร เวณรอบเกาะเมือง

โขนสก มีหลายคณะในอำเภอบางบาล และผักไห่

จิว บิร เวณวัดพนัญเชิง

3. สรุป

ประเพณี เพลงพื้นบ้าน และการละเล่นต่าง ๆ ที่ยังคงมีอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จัดเป็นทรัพยากรพันธุที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดได้เป็นอย่างดี การจัดงานเทศกาลประจำปีที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และการละเล่นเพลงพื้นบ้านต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันหาญาติยาก นับเป็นปัจจัยดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจประการหนึ่ง ที่สมควรจะได้มีการรื้อฟื้นและเผยแพร่ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ซึ่งนอกจากจะเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวแล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้มิให้สูญหายไปตามกาลเวลาอีกด้วย

แผนภูมิ ที่ 6.1 ประเพณีการจัดงานเทศกาล: ของชาวอยุธยา

เดือน	เดือนอาบ	เดือนยี่	เดือนสาม	เดือนสี่	เดือนห้า	เดือนหก	เดือนเจ็ด	เดือนแปด	เดือนเก้า	เดือนสิบ	เดือนสิบเอ็ด	เดือนสิบสอง
ชค.	มค.	มีค.	กพ.	มีค.	เมษ.	พค.	มิย.	กค.	สค.	กย.	ทค.	พย.
ประเพณี	แข่งเรือยาว	วันตรุษหรือวันสินีปี	ทำบุญวันมาฆบูชา	วันตรุษหรือวันสินีปี	เทศกาลสงกรานต์	กวนข้าวทิพย์และทำบุญวันวิสาขบูชา	มิย.	เทศกาลเข้าพรรษา	ตั้งกระจำจก	วันสารท	เทศกาลออกพรรษา	เทศกาลลอยกระทง
เพลงพื้นบ้าน	เพลงเกี่ยวข้าว เพลงสง่าง เพลงเตนกำ รำเคียว				เพลงพวงมาลัย เพลงระบำ บานไรว			เพลงสอนนาถ				เพลงเรือ
การละเล่น												

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่หน่วยงานใช้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์อื่นใด
 หากมีการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงเนื้อหาและข้อมูลใดๆ กรุณาแจ้งเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.3 พุทธศิลป์ในประเทศไทย

ศิลป์ในทวีปเอเชียส่วนมากเป็นศิลปะเกี่ยวกับศาสนาทั้งสิ้น สำหรับพุทธศิลป์ในประเทศไทยอาจแบ่งออกได้เป็น 9 แบบด้วยกัน คือ แบบพระพุทธรูปอินเดียที่พบในประเทศไทย แบบทวารวดี แบบศรีวิชัย แบบลพบุรี แบบเขียงแสน แบบสุโขทัย แบบอยุธยา และแบบรัตนโกสินทร์

ต่อไปนี้จะอธิบายถึงแต่ละแบบตามลำดับโดยย่อ

พระพุทธรูปอินเดียที่พบในประเทศไทย

ดินแดนที่เป็นประเทศไทยปัจจุบันนี้เคยมีการติดต่อกับต่างประเทศมาตั้งแต่ครั้งโบราณกาล โดยเฉพาะทางพระพุทธศาสนา เริ่มมีหลักฐานทางวัตถุตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 6 เป็นต้นมา (ยกเว้นเรื่องอาณาจักรสุวรรณภูมิ ซึ่งจะขอยกไปกล่าวในตอนที่ว่าด้วยอาณาจักรทวารวดี) เป็นคนว่าใครคนพบพระพุทธรูปแบบอมราวดีหรือแบบอนูราชปุระ (ลังกาเก่า) ซึ่งเจริญแพร่หลายทางอินเดียตอนใต้ หรือในเกาะลังการะหว่างพุทธศตวรรษที่ 7 - 9 ณ จังหวัดนครราชสีมา มีข้อที่น่าสังเกตอยู่ข้อหนึ่งว่า การที่พระพุทธรูปองค์นี้มีพระรัศมีเป็น 3 แฉกอยู่บนพระเศกุนดาลา อาจจะหมายความว่ามียุคก่อนกว่าเวลาที่กล่าวมาข้างต้นเล็กน้อยก็ได้

นอกจากนี้ก็มีพระพุทธรูปแบบคุปตะชั้นต้น ซึ่งค้นพบที่ตำบลพงคึก อำเภอนาทม จังหวัดกาดำญบุรี ศักดิ์บลนี้คงตั้งอยู่บนสายทางค้าขายที่พ่อค้าชาวอินเดียเคยเดินผ่านไปมา เพราะใครคนพบโบราณวัตถุสถาน ณ ที่นี้เป็นจำนวนมาก

สำหรับพระพุทธรูปอินเดียแบบคุปตะอย่างแท้จริง ซึ่งมีอายุอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ 10 นั้น ก็มิได้ค้นพบในประเทศไทยเหมือนกัน และส่วนมากเป็นขนาดเล็ก อาจจะเป็นของพ่อค้าชาวอินเดียนำเข้ามา เป็นคนว่าพระพุทธรูปยืนสัมฤทธิ์ สูง 10.5 ซม. ชูคพบที่พระปฐมเจดีย์ และอีกองค์หนึ่งเป็นพระพุทธรูปท้าวคล้ายศิลาทรายสีแสด ปางประทานพร สูง 16 ซม. ชูคพบที่เวียงสระ อำเภอบ้านนา จังหวัดสุราษฎร์ธานี นอกจากนี้ก็ยังได้ค้นพบพระพุทธรูปแบบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปาละ ซึ่งเจริญขึ้นทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศอินเดีย ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 13 - 17 บ้าง เป็นคนว่า พระพุทธรูปแบบปาละ ประทับนั่ง ปางมารวิชัย สูง 10.1 ซม. พบที่จังหวัดอุบลราชธานี

พุทธศิลป์แบบทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ 11 - 16)

นักพรตจีนชื่อเหียนจิง (*HIUAN TSANG*) ซึ่งเดินทางไปสืบพระพุทธศาสนา ยังประเทศอินเดียเมื่อราวปลายพุทธศตวรรษที่ 12 ได้จดไว้ในรายงานการเดินทางว่า ทางทิศตะวันตกของอิสานปุระ คือประเทศเขมรนั้น มีอาณาจักรอยู่แห่งหนึ่งชื่อว่า โทโลปอติ (*TO LO PO TI*) นักปราชญ์ทางโบราณคดีสันนิษฐานกันว่า ชื่อนี้คงจะตรงกับคำว่าทวารวดี อันในชั้นหลังต่อมา ปรากฏเป็นชื่อทางราชการของราชธานีไทยถึง 2 แห่ง คือกรุงศรีอยุธยา และกรุงเทพฯ ในชั้นแรกเนื่องจากได้ค้นพบวัตถุสถานในพระพุทธศาสนาลัทธิหินยานเป็นอันมากทางภาคกลางของประเทศไทย อันอาจจักอายุไว้ได้ในพุทธศตวรรษที่ 12 จึงได้ให้ชื่อศิลปะแบบนี้ว่า ศิลปะแบบทวารวดี ศูนย์กลางของอาณาจักรทวารวดี คงจะอยู่ที่จังหวัดนครปฐม เพราะได้ค้นโบราณวัตถุสถานสมัยนี้ ณ ที่นั้นมากกว่าที่พบในแห่งอื่น ๆ

พระพุทธรูปแบบนี้ได้รับอิทธิพลอย่างเห็นได้ชัดจากพระพุทธรูปแบบคุปตะ ซึ่งเจริญแพร่หลายทางภาคกลางและภาคตะวันตกของประเทศอินเดีย ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 10-11 และเนื่องจากอาณาจักรทวารวดีเจริญอยู่เป็นเวลานานมาก ฉะนั้นจึงได้รับอิทธิพลจากศิลปะรุ่นต่อมาของอินเดียอีก คือศิลปะสมัยหลังคุปตะ (พุทธศตวรรษที่ 12 - 13) และศิลปะสมัยปาละ - เสนะ ซึ่งเป็นศิลปะทางพระพุทธศาสนาเจริญขึ้นทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศอินเดีย ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 13 - 17 พระพุทธรูปแบบทวารวดีมักทำด้วยศิลา ที่เป็นสัมฤทธิ์ก็มีบ้าง แต่เป็นขนาดเล็ก พระพุทธรูปรุ่นแรกมักจะยังคงมีลักษณะพระพักตร์ เป็นแบบอินเดียอยู่ เป็นต้นว่า พระพุทธรูปปางประทานพร ซึ่งพบที่วัดโคร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แต่รุ่นหลังลงมา มีลักษณะพระพักตร์ เป็นชาวพื้นเมืองยิ่งขึ้น เป็นต้นว่า พระโอบุระเบะมากขึ้น พระชนงทำเป็นเส้นนูนและคอคอดคอกัน ถึงพระพุทธรูปภาคปรกซึ่งได้มาจากจังหวัดปราจีนบุรีมีพระพุทธรูปอยู่แบบหนึ่งซึ่งยังไม่ทราบความหมายที่แน่นอน คือ พระพุทธรูปประทับนั่งหรือยืนเหนือหลัง - พนักสปี รูปที่ประทับยืนนั้นเห็นจะหมายถึงพระพุทธรูปปางเสด็จลงมาจากดาวดึงส์ รูปเช่นนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มีอยู่หลายรูปสลักที่เรียกว่าพันสปีนั้น สังเกตดูจะเห็นปากเป็นครุฑและมีหูและเขาย่างโค
 นำสันนิษฐานว่า ครุฑคือพานะของพระนารายณ์ และโคเป็นพวณะของพระอิศวร เหตุที่ท่า
 พระพุทธรูปชั้นประคิษฐานเหนือหลังสลักพันสปีนี้ เห็นจะเป็นความคิดของพวกพุทธศาสนิกใน
 ประเทศนี้ทำขึ้นเพื่อแสดงว่าพระพุทธรูปมีอำนาจยิ่งใหญ่กว่าศาสนาพราหมณ์ รูปเช่นนี้ไม่
 ปรากฏในประเทศอินเดีย พระพุทธรูปศิลาแบบทวารวดีเหล่านี้ในชั้นเดิมอาจจะทำสลักด้วย
 เพราะในปัจจุบันนี้ก็ยังคงมีรอยสลักติดอยู่กับบางรูป นอกจากพระพุทธรูปที่มองดูได้รอมค้ำ
 แล้ว ศิลปะทวารวดียังชอบทำภาพสลักเกี่ยวกับพุทธประวัติด้วย เป็นต้นว่า ภาพเจ้าหลักเรื่อง
 ยมกปาฏิหาริย์ ซึ่งพบที่วัดจีน มุมเกาะแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ในศิลปะแบบนี้ยังค้นพบศิลาจารึกธรรมจักรและกางหมอบเป็นจำนวนมาก รูปเหล่านี้
 นี้หมายถึงพระพุทธรูปปางประทานปฐมเทศนา ณ อสิปตมฤคทายวัน เมืองพาราณสี โดย
 ไม่ต้องสงสัย และทำตามคติแบบเก่าครั้งก่อนนิยมสร้างพระพุทธรูป คติแบบนี้มีอยู่ในประเทศ
 อินเดียครั้งศิลปะอินเดียสมัยโบราณ (พุทธศตวรรษที่ 3-4) และศิลปะแบบอมราวดีตอนต้น (พุทธ
 ศตวรรษที่ 7-8) เหตุนี้ทำให้มีผู้กล่าวว่า พระพุทธรูปศาสนาอาจจะมาแพร่หลายในดินแดนแถบ
 นี้ตั้งแต่ครั้งพระเจ้าอโศกมหาราชซึ่งขึ้นครองราชย์ในประเทศอินเดียราวปลายพุทธศตวรรษที่
 3 ดังที่มีกล่าวไว้ในหนังสือมหาวงศ์ พงศาวดารลังกาที่ว่า พระเจ้าอโศกได้ส่งสมณทูต
 2 องค์ คือพระโสณและพระอุตรมมาประกาศพระพุทธศาสนาถึงดินแดนสุวรรณภูมิ ยังมีพยาน
 อีกอย่างหนึ่งคือรูปพระปฐมเจดีย์องค์เดิม ซึ่งบัดนี้มีจำลองให้เห็นอยู่ทางค้ำไม้ของพระปฐม
 เจดีย์นั้น ถ้ายกเอาองค์พระปรางค์ที่อยู่ข้างบนออกเสีย จะเห็นชัดว่ามีเค้าเดิมคล้ายพระ
 สุนูปที่สร้างขึ้นครั้งพระเจ้าอโศกหรือศิลปะแบบอมราวดี อย่างไรก็ตาม ลวดลายเครื่องประ
 วัตรธรรมจักรเหล่านี้ ส่วนมากฝีมือไปคล้ายคลึงกับฝีมือช่างคุปตะในอินเดีย (พุทธศตวรรษ
 ที่ 10 - 11) เหตุนี้ อาจจะ เป็นฝีมือช่างสมัยทวารวดีทำขึ้นเลียนแบบวัตถุที่สมณทูตครั้งพระ
 เจ้าอโศกนำเข้ามาและปัจจุบันนี้สูญหายไปเสียแล้วก็ได้ เรื่องนี้ว่านครปฐมน่าจะเป็นเมือง
 หลวงของอาณาจักรสุวรรณภูมิก่อนที่จะเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรทวารวดี จึงเป็นแต่เพียง
 ข้อสันนิษฐาน เพราะยังไม่มีหลักฐานที่แน่นอน

ที่นครปฐมยังได้ค้นพบเครื่องดินเผาเป็นจำนวนมาก บางชิ้นมีความงดงามอย่าง

ยิ่ง กิ่งพระเศียรพระพุทธรูปซึ่งค้นพบที่วัดพระงาม นอกจากนี้ยังมีเครื่องปั้นซึ่งใช้เป็นเครื่องตกแต่งสถานที่ เป็นต้นว่า ฐานโบสถ์หรือเจดีย์ มีรูปลักษณะต่าง ๆ กัน เป็นพระพุทธรูปบ้าง คนแคระบ้าง เทวคาบาง

สำหรับพระพิมพ์ แม้ว่าในชั้นเดิมจะเป็นแต่เพียงของที่ระลึกแสดงถึงการได้ไปบูชาสังเวชนียสถานทางพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนในประเทศอินเดียและต่อมา เป็นวัตถุซึ่งพุทธศาสนิกชนอยากจนสร้างขึ้นไว้เป็นที่เคารพบูชา แต่ชาวประเทศถนนี้ก็มักประสงค์สร้างขึ้นเพื่อจะให้พระพุทธรูปและพระธรรมอันเป็นหัวใจศาสนา ปรากฏอยู่แม้จนสมัยเมื่อมีอยุธยาขึ้นมาถึง พระศาสนาเสื่อมทราม ไม่มีพระสงฆ์ และไม่มีใครสามารถรู้พระธรรมวินัย แล้วได้พบพระพิมพ์และจารึกย่อ ๆ อันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา คือ เย ธมมาฯ แล้วก็จะยังรู้ได้ว่ามีพระพุทธเจ้าผู้เป็นพระศาสดา กวญเหตุนี้คนโบราณจึงชอบสร้างพระพิมพ์เป็นจำนวนมากนับตั้งพันตั้งหมื่น แล้วเอาบรรจุไว้ในเจดีย์สถานเป็นการสืบอายุพระพุทธศาสนา พระพิมพ์สมัยทวารวดีนี้มักทำกัวยดินเผา บางองค์ยังคงแสดงถึงอิทธิพลของศิลปคุปตะของอินเดียได้เป็นอย่างดี บรรดาพระพิมพ์ที่แสดงถึงอิทธิพลของศิลปคุปตะปนปาละที่พบในวัดพระศรีสรรเพชญ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นั้น อาจจะเป็นของสมัยทวารวดีหรือสมัยอยุธยาทำเลียนตามแบบทวารวดีก็ได้

สมเด็จพระเจ้า กรมพระยาคำรราชานุภาพ ได้ทรงสันนิษฐานไว้ว่า พระเจ้าอนุกรมหาราชแห่งเมืองพุกาม คงจะเสด็จยกทัพมาตีเมืองนครปฐมซึ่งเป็นราชธานีของอาณาจักรทวารวดีในปลายพุทธศตวรรษที่ 16 แทนที่จะไปตีเมืองสะเทิมดังที่มีกล่าวไว้ในพงศาวดารพม่า เพราะที่เมืองนครปฐมมีวัตถุสถานทางพระพุทธศาสนามากมาย เงินเหรียญซึ่งก้านหนึ่งมีรูปสังฆิกก้านหนึ่งเป็นคราตรีอยู่ในกรอบ และพระพิมพ์ดินเผาทำเป็นพระพุทธรูปนั่งห้อยพระบาทปางปฐมเทศนาอยู่ภายใต้สฎูปพุทธคยา ก็ซุกพบแต่ที่เมืองพุกาม และเมืองนครปฐม อันันตเจดีย์ซึ่งสร้างขึ้นที่เมืองพุกามภายหลังรัชกาลพระเจ้าอนุกรมหาราชเล็กน้อย ก็มีแผนผังเหมือนกับวัดพระเมรุที่จังหวัดนครปฐมมาก เปลี่ยนแต่พระพุทธรูปในซุ้มทั้ง 4 เป็นพระยืน ที่วัดพระเมรุเป็นพระนั่งห้อยพระบาท อาณาจักรทวารวดีคงจะหมดอำนาจลงเนื่องจากการรุกรานของพระเจ้าอนุกรมหาราชครั้งนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศิลปทวารวดีแพร่หลายไปจนถึงภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ทางภาคใต้ก็มีบ้าง พระพุทธรูปชั้นต้น ๆ ที่พบในประเทศเขมรก็ดูจะเป็นแบบเดียวกัน ราวพุทธศตวรรษที่ 13 ชาวเมืองละโว้ (ลพบุรี) ได้ยกขึ้นไปตั้งอาณาจักรอีกแห่งหนึ่งทางภาคเหนือ มีราชธานีอยู่ที่เมืองทริภุชไชย (ลพบุรี) ศิลปทวารวดีก็ได้ไปแพร่หลายอยู่ในอาณาจักรแห่งนี้ อาณาจักรนี้คงอยู่จนเมื่อถูกชนชาติไทยตีได้ในพุทธศตวรรษที่ 18

สำหรับสถาปัตยกรรมในศิลปะแบบทวารวดีนั้นมีเหลืออยู่น้อย เท่าที่สำรวจกันมาบ้างแล้ว เป็นคนว่าที่วัดพระเมรุและวัดพระปะโธน จังหวัดนครปฐมนั้น จะเห็นว่าเป็นซากอาคารใหญ่ก่อด้วยอิฐ บางครั้งก็ย่อมและมีบันไดลงไปข้างล่าง จากการเปรียบเทียบจะเห็นได้ว่ามีลักษณะคล้ายกับศิลปลังกาที่เมืองอนูราชปุระซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 6 ศิลปะเขมรสมัยก่อนสร้างพระนครราวพุทธศตวรรษที่ 12 - 13 และศิลปจามในพุทธศตวรรษที่ 15 อย่างไรก็ดี ยังคงมีสถาปัตยกรรมแบบทวารวดีอยู่อีกแห่งหนึ่งที่ยังคงอยู่ที่พุกไซ้ คือเจดีย์ที่วัดกุฎุฎีเมืองลพบุรี แม้ว่าอายุของสถาปัตยกรรมแห่งนี้จะยังไม่แน่นอน แต่ก็คงจะสร้างขึ้นโดยช่างทวารวดีที่อพยพมาจากเมืองลพบุรี เป็นแน่ ลักษณะเช่นนี้คล้ายกับสถิตมหาปราสาท (SAT MAHAL PRASADA) ที่เมืองโปลนารูวะ ในเกาะลังกามาอีก ส่วนบนของโบราณสถานที่มีวัดพระปะโธน ก็คงจะเป็นเช่นเดียวกันด้วย

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้น แบบอย่างสถูปในศิลปะแบบทวารวดีนี้ก็คงจะมีอีก 2 แบบคือ แบบหนึ่งมีฐานเป็นสี่เหลี่ยม องค์ระฆังเป็นรูปเหมือนมาครคว่าและมียอดทำเป็นแผ่นกลม ๆ วางซ้อนกันขึ้นไปข้างบน แบบหลังนี้มีผู้กล่าวว่า เป็นสถูปแบบมหายาน และพุทธศาสนาแบบมหายานก็คงจะมีอยู่บ้างในสมัยทวารวดี ข้อนี้จำต้องค้นคว้ากันต่อไป

ในขณะนี้จะขอกล่าวถึงพระเจดีย์อีกแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นแบบแปลกสำหรับในประเทศไทย และยังไม่อาจจะทราบได้ว่าสร้างขึ้นเมื่อใด คือพระธาตุพนม จังหวัดนครพนม ระยะเวลาอาจจะอยู่ในสมัยเดียวกับศิลปะแบบทวารวดี

พุทธศิลป์แบบศรีวิชัย พุทธศตวรรษที่ 13 - 18

มีอาณาจักรหนึ่งรุ่งเรืองอำนาจขึ้นทางใต้ ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 13 - 18

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บางครั้งได้ปกครองเกาะสุมาตรา แห่ลมมลายู และดินแดน บางส่วนภาคใต้ของประเทศไทย นักปราชญ์ทางโบราณคดีเรียกอาณาจักรนี้ว่า ศรีวิชัย และศิลปกรรมซึ่งเกิดขึ้นทางภาคใต้ของประเทศไทยในขณะนั้นก็ได้รับชื่อว่า ศิลปแบบศรีวิชัย

ศิลปแบบศรีวิชัยได้รับอิทธิพลจากศิลปอินเดียแบบคุปตะ หลังคุปตะและปาละ—เสนะ ความล้าสมัยโบราณวัตถุสมัยนี้ที่พบทางภาคใต้ของประเทศไทย จะทำด้วยศิลาหรือสัมฤทธิ์ก็มาก มีลักษณะคล้ายคลึงกับของที่พบในหมู่เกาะชวาและสุมาตรามาก จนยากที่จะทราบได้ว่าสิ่งใดทำในประเทศใด ส่วนมากทำตามพุทธศาสนาลัทธิมหายานทั้งสิ้นศิลปแบบศรีวิชัยแท้ ๆ ในภาคใต้ของประเทศไทยคงมีอายุอยู่มาจนถึงพุทธศตวรรษที่ 18 อันเป็นเวลาที่ดินแดนแห่งนี้ได้เข้าร่วมอยู่ในอาณาจักรสุโขทัย

พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร กุจะ เก่ากว่า เพื่อนและยังมีอิทธิพลของศิลปแบบคุปตะอยู่มาก พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรอีก 2 องค์ อยู่ในสมัยต่อมา และกุจะมีอิทธิพลของศิลปแบบหลังคุปตะและปาละ—เสนะ เข้ามามากแล้ว ถือกันว่าเป็นวัตถุที่งามที่สุดชิ้นหนึ่งในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติกรุงเทพฯ

วัตถุแบบศรีวิชัยบางชิ้นก็พบในที่ไกลมาก เป็นต้นว่ารูปพระเมตไตรยโพธิสัตว์ตามลัทธิมหายาน พบทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย คงมีผู้นำเอาขึ้นไป พระพุทธรูปนวลปรก เป็นของแปลกประหลาด เพราะพระพุทธรูปไม่ทำเป็นปางสมาธิ แต่ทำเป็นปางมารวิชัยซึ่งมีน้อยมาก เหตุนี้จึงมีนักปราชญ์บางท่านสันนิษฐานว่าพระพุทธรูปและนาคนั้นคงจะไม่ได้หล่อพร้อมกัน ที่ฐานนาคมีจารึกบอกว่าหล่อขึ้นใน พ.ศ. 1726

พระพิมพ์ที่พบส่วนมากเป็นดินดิบ เป็นของที่แตกหักง่าย คงจะไม่ได้ทำขึ้นเพื่อสืบอายุพระพุทธรูปศาสนาถึงพระพิมพ์ดินเผา หรือโลหะสันนิษฐานว่าคงจะทำตามประเพณีทางลัทธิมหายาน เมื่อเผาศพพระสงฆ์เถระที่มรณภาพแล้ว เอาอิฐชากุโลกเคล้ากับดิน แล้วพิมพ์พระพุทธรูปหรือรูปพระโพธิสัตว์ไว้เป็นพระพิมพ์ดินดิบ เพื่อประสงฆ์ปรมาตมประโยชน์ของผู้มรณภาพเป็นที่ตั้ง อัฐิได้เผาครั้งหนึ่งแล้ว จึงไม่เผาอีก

สำหรับสถาปัตยกรรมแบบศรีวิชัยนั้นมีอยู่มากที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่อำเภอไชยาเองคงเป็นที่ตั้งของเมืองโบราณสำคัญในสมัยศรีวิชัย บรรดาโบราณวัตถุที่กล่าวมาข้างต้นส่วนมากก็ค้นพบที่ไชยาทั้งสิ้นสำหรับสถาปัตยกรรมที่สำคัญของศิลปะแบบศรีวิชัยที่ไชยาก็มีพระบรมธาตุไชยาซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับพระเจดีย์ที่ในเกาะชวามาก พระบรมธาตุนี้โคข่อมในสมัยรัชกาลที่ 5 กรุงรัตนโกสินทร์ นอกจากนี้ก็มีพระเจดีย์ที่วัดแก้ว ซึ่งมีลักษณะเหมือนปราสาทจามในสมัยพุทธศตวรรษที่ 15 มากเช่นเดียวกัน

พุทธศิลปะแบบลพบุรี (ราวพุทธศตวรรษที่ 17-18)

ในท้องที่ภาคกลาง ภาคตะวันออก และตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ได้พบศิลปกรรมแบบหนึ่ง ซึ่งมีทั้งที่เป็นประติมากรรมและสถาปัตยกรรม ลักษณะคล้ายกับศิลปกรรมในประเทศเขมรมาก ทางโบราณคดีกำหนดเรียกศิลปกรรมแบบนี้ว่า ศิลปะแบบลพบุรี โดยอาศัยเหตุที่เมืองละโว้หรือลพบุรี ได้เป็นเมืองสำคัญในยุคนั้น คือเป็นเมืองที่อุปราชาเขมรปกครองอยู่

เนื่องจากศิลปกรรมแบบนี้มีในประเทศไทย ยังคงค้นคว้าไม่พบอักษรจารึกยืนยันอายุแน่ชัด จึงได้กำหนดอายุสมัยอนุโลมตามแบบอย่างศิลปกรรมในประเทศเขมรซึ่งคล้ายคลึงกัน เช่นอย่างศิลปะแบบนครวัด (ครึ่งหลังของพุทธศตวรรษที่ 17) หรือแบบบรยงค์ (ครึ่งแรกของพุทธศตวรรษที่ 18) ความจริงวัตถุสถานแบบลพบุรีที่มีอายุเก่ากว่าที่กล่าวนี้ก็มีอีกไม่น้อย วัตถุที่ค้นพบมักทำด้วยศิลาและสัมฤทธิ์ หากเป็นของเนื่องในพระพุทธรูปศาสนาที่ล้วนแต่อยู่ในลัทธิมหายานทั้งสิ้น วัตถุที่เป็นเครื่องสัมฤทธิ์อาจจะเป็นที่ฝีมือช่างไทยโดยเฉพาะก็ได้ และได้ทำสืบเนื่องกันมา เป็นเวลานานจนถึงสมัยอยุธยา

สำหรับพระพุทธรูปแบบลพบุรีที่เก่าที่สุดจะอยู่ในศิลปะแบบเดียวกับศิลปะแบบนครวัด เป็นคันฉ่อง รูปที่ 25 ในสมัยนี้ชอบทำพระพุทธรูปขนาดปรกกันมาก รูปที่ 26 ทำตามแบบบรยงค์อย่างแท้จริง พระพุทธรูปใหญ่ ๆ เหล่านี้มักทำด้วยศิลาทราย พระพุทธรูปแบบลพบุรีที่ทำด้วยสัมฤทธิ์แต่เป็นขนาดเล็กก็มีอยู่เป็นจำนวนมาก ส่วนมากทำขึ้นตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 18 ลงมา มักชอบทำเป็นพระพุทธรูปองค์เดียวหรือหลายองค์อยู่บนฐานเดียวกัน หรือมีฉนั้น ก็ทำเป็นพระพุทธรูปอยู่ตรงกลาง มีพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรอยู่เบื้องขวา นางปัญญาบารมีอยู่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เบ็องชัย นอกจากนี้ที่ทำเป็นรูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรหรือนางปัญญามารมีปดิก ๆ ก็มี สำหรับพระพิมพ์นั้นก็มีทั้งที่ทำด้วยดินเผาและโลหะ พระพิมพ์ที่แสดงถึงพระพุทธรูปและรูปเทวีพระ ก็เป็นที่นิยมกันมากเช่นเดียวกัน

สำหรับสถาปัตยกรรมนั้น ก็คือปราสาทหินที่สร้างเป็นพุทธสถานที่สร้างก่อนปราสาทนครวัด (ครึ่งหลังของพุทธศตวรรษที่ 17) เล็กน้อยก็มี เป็นคนว่า ปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ปราสาทหินบ้านระแงง จังหวัดสุรินทร์ พระปรางค์วัดมหาธาตุ และพระปรางค์วัดนครโกษา จังหวัดลพบุรี แต่พระปรางค์สามยอดที่จังหวัดลพบุรีนั้นคงจะสร้างขึ้นในคราวเดียวกับศิลปะแบบบรียงค์ คือราวต้นพุทธศตวรรษที่ 18

พุทธศิลป์แบบเชียงแสน (ศักราชยังไม่แน่นอน)

บัดนี้เรามาดูศิลปะไทยอย่างแท้จริง สำหรับพระพุทธรูปดินยานแบบเชียงแสน ซึ่งส่วนมากพบทางภาคเหนือของประเทศไทยนั้น ในชั้นเดิมเราไ้แยกไว้เป็น 2 รุ่น คือรุ่นแรก เป็นพระพุทธรูปที่มีลักษณะคล้ายกับพระพุทธรูปแบบปาละของอินเดีย และเชื่อกันว่าเป็นวัตถุที่ทำขึ้นตั้งแต่ครั้งชนชาติไทยแรกลงมา ตั้งเป็นอิสระชั้นทางภาคเหนือของประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 1600 ลงมา คือตั้งแต่ตั้งอาณาจักรเงินยาง ประติมากรรมแบบนี้ทั้งคงามมากพบที่เมืองเชียงแสน และในสมัยนั้นเมืองเชียงแสนอาจจะเป็นเมืองที่สำคัญก็ได้ จึงได้ตั้งชื่อศิลปะแบบนี้ว่าศิลปะแบบเชียงแสนอิทธิพลของศิลปะปาละทางภาคเหนือของประเทศไทยนั้น อาจจะเห็นได้ชัดจากพระพุทธรูปแบบปาละปางทรมานช้างนาฬาคีรี ซึ่งปัจจุบันนี้รักษาไว้ ณ วัดเชียงมั่น จังหวัดเชียงใหม่ สำหรับพระพุทธรูปแบบเชียงแสนยุคที่ 2 นั้น เป็นแบบที่มีอิทธิพลของศิลปะสุโขทัยเข้ามาปนแล้ว และคงจะมีอายุตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 18 ลงมา

เมื่อไม่นานมานี้ ชาวอเมริกันชื่อนาย **ALEXANDER B. BRISWOLD** ได้ค้นพบพระพุทธรูปแบบเชียงแสนรุ่นแรกบางองค์ที่มีจารึกว่าสร้างขึ้นตั้งแต่พ.ศ. 2000 ลงมา เขาจึงได้พยายามที่จะอธิบายว่า พระพุทธรูปแบบเชียงแสนรุ่นแรกและรุ่นหลังนั้น คงทำขึ้นในเวลาเดียวกัน คือตั้งแต่รัชสมัยพระเจ้าติโลกราชแห่งเชียงใหม่ลงมา และมีอายุอ่อนกว่าศิลปะสุโขทัยก่อนสมัยสุโขทัยนั้น พุทธศาสนาคงจะยังไม่แพร่หลายในหมู่ชนชาติไทยนัก ความข้อนี้ยังน่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สงสัยอยู่ เพราะเหตุว่าพระพุทธรูปแบบเชียงแสนรุ่นแรกที่มีจารึกนั้น ถ้าเทียบดูจะเห็นว่าฝีมือไม่คงามเท่าพระพุทธรูปแบบรูปที่ 30 ซึ่งไม่มีจารึกและก็มีอยู่อีกหลายองค์ พระพุทธรูปเชียงแสนรุ่นแรกแบบที่มีจารึก อาจจะอยู่ในสมัยหลังกว่าบรรดาพระพุทธรูปที่ไม่มีจารึกก็ได้การชุกคั่นที่เมืองเชียงแสนหรือเมืองเก่าที่เชื่อกันว่าเป็นเมืองโบราณดั้งเดิมในสมัยเชียงแสนเท่านั้นที่จะคัดลอกความข้อนี้ได้

ในศิลปะแบบเชียงแสนรุ่นหลังมีพระพุทธรูปทรงเครื่องอยู่เหมือนกันเห็นจะหมายความว่า เป็นพระอนาคคพุทธเจ้า พระพุทธรูปแบบเชียงแสนโคกแพหลายออกไปจนถึงเมืองหลวงพระบาง เวียงจันทน์และจำปาศักดิ์ แต่ฝีมือสู้แบบเชียงแสนไม่ได้ พระพิมพ์แบบเชียงแสนก็มีเหมือนกัน ส่วนมากทำด้วยโลหะ

ในตอนปลายของศิลปะเชียงแสน ที่เมืองพะเยา ราวพุทธศตวรรษที่ 22 - 23 มีการสลักพระพุทธรูปหรือเรื่องราวในพระพุทธรูปศาสนาด้วยหินทราย ฝีมือคงามพอใช้

สำหรับสถาปัตยกรรมในศิลปะเชียงแสนนั้น ส่วนมากที่ยังเหลืออยู่ให้เห็นได้ เป็นฝีมือภายหลังสมัยพ่อขุนเม็งรายสร้างนครเชียงใหม่เมื่อพ.ศ. 1839 ทั้งนี้ สำหรับพระเจดีย์เห็นจะเป็นแบบที่ได้รับอิทธิพลมาจากสุโขทัย ส่วนมากองค์พระเจดีย์เป็นทรงกลมแบบลังกา และมีฐานสูงย่อมุม คงได้แบบมาจากเจดีย์สุโขทัยที่เรียกกันว่าแบบศรีวิชัยผสมกับลังกาพระเจดีย์แบบนี้มีอยู่หลายแห่งทางภาคเหนือของประเทศไทย เป็นต้นว่าพระธาตุลำปางหลวง จังหวัดลำปาง เป็นต้น นอกจากนี้ศิลปะแบบศรีวิชัยแท้ ๆ ก็ไม่ปรากฏขึ้นในศิลปะแบบเชียงแสนเหมือนกัน คงจะเห็นได้จากพระเจดีย์วัดป่าสัก ซึ่งพระเจ้าแสนภูสร้างที่เมืองเชียงแสน ราว พ.ศ. 1862 ในบรรดาสถาปัตยกรรมแบบเชียงแสนมีที่แปลกอยู่แห่งหนึ่ง คือวัดเจ็ดยอด ณ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นสถาปัตยกรรมที่เลียนแบบมหาวิหารที่พุทธคยาในประเทศอินเดีย เดิมเข้าใจกันว่าเป็นของที่สร้างขึ้นตั้งแต่ครั้งพระเจ้าอนุธรรมหาราชแห่งประเทศพม่า ราวพ.ศ. 1600 แต่ภายหลังมีผู้พยายามอธิบายว่าสร้างขึ้นในรัชกาลของพระเจ้าติโลกราช (พ.ศ. 1985-2020) สำหรับโบสถ์วิหารในศิลปะแบบเชียงแสนที่ยังคงอยู่ในปัจจุบันนี้ ส่วนมากเป็นสมัยหลัง และเนื่องจากดินแดนทางภาคเหนือของประเทศไทยได้ถูกประเทศพม่าเข้าครอบครองตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 21 มาจนปลายพุทธศตวรรษที่ 23 บรรดาโบสถ์วิหารจึงมีอิทธิพลของศิลปะพม่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เข้าปนอยู่บ้าง กุสสำหรับประภษฐานพระพุทธรูปในโบสถ์วิหารของศิลปสมัย เชียงแสนรุ่นหลัง หรือเชียงใหม่ ก็ทำได้อย่างสวยงามมาก

พุทธศิลป์แบบสุโขทัย (พุทธศตวรรษที่ 18-19)

ศิลปแบบสุโขทัย เริ่มต้นตั้งแต่เมื่อพอซุนศรีอินทราทิตย์ ประกาศตั้งกรุงสุโขทัย เป็นอิสระ ไม่ขึ้นแก่เขมร เมื่อราว พ.ศ. 1800 ศิลปแบบสุโขทัยจัดได้ว่าเป็นศิลปะไทยที่งดงาม ที่สุดและมีลักษณะ เป็นของตนเองมากที่สุด โดยเฉพาะในการทำพระพุทธรูป ในสมัยนี้สุโขทัย ได้คึกคักรับพุทธศาสนา ลัทธิหินยานันิกายลังกาวงศ์มาจากเกาะลังกา เหตุนี้ศิลปของศิลป ลังกาจึงมามีต่อศิลปสุโขทัยบ้าง แต่ส่วนมากมีอยู่แก่สถาปัตยกรรมยิ่งกว่าประติมากรรม พระ พุทธรูปปางลีลาของสมัยสุโขทัยงดงามไม่แพ้ประติมากรรมชิ้นเอกอื่น ๆ ในโลก พระพุทธรูป ของสุโขทัยอาจจะแบ่งออกได้เป็น 5 หมวด ดังนี้คือ

1. หมวดใหญ่ซึ่งมีอยู่ทั่วไป รัศมีเป็นเปลวบนพระ เกตุมาลานั้นศิลปสุโขทัยอาจ จะไ้แบบอย่างมาจากพระพุทธรูปลังกา

2. หมวดกำแพงเพชร มีลักษณะดวงพระพักตร์ค่อนข้างกว้างกว่าตอนล่างมาก

3. หมวดพระชินราช พระพักตร์ค่อนข้างกลม ส่วนมากนี้พระหัตถ์ทั้งสองมี- ปลายเสมอกัน หมวดนี้เชื่อกันว่า เริ่มสร้างครั้งแผ่นดินพระเจ้าลิไทย

4. หมวดพินธุโลกชั้นหลัง มักทำเป็นพระพุทธรูปยืน ความจริงพระพุทธรูปใน หมวดนี้อาจจะทำขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 20 เมื่ออาณาจักรสุโขทัยขึ้นแก่กรุงศรีอยุธยาแล้วก็ได้ พระพุทธรูปแบบนี้มักจะไม่ค่อยมีชีวิตจิตใจ และที่ชายจีวร ข้างล่างทั้งข้างซ้ายและข้างขวา มัก จะทำเป็นลวดลายรูปงอ ๆ เหมือนกับขมวกม้วนของชายผ้า

5. หมวดเบ็คเตล็ค หรือ หมวดวัดตะกวน หมวดนี้เป็นหมวดพระพุทธรูปแบบ สุโขทัยที่มีศิลปแบบ เชียงแสน เข้ามาปนอยู่มาก บางองค์มีลักษณะชายสังฆาฏีสั้น พระนลาฏแค แต่พระองค์และฐานมักเป็นแบบสุโขทัย ที่เรียกว่าแบบวัดตะกวนนั้น เพราะได้พบพระพุทธรูป สุโขทัยแบบแปลก ๆ เหล่านี้ที่วัดตะกวนในเมืองสุโขทัยเก่าเป็นครั้งแรก

พระพุทธรูปแบบสุโขทัยที่มีอิทธิพลของศิลปะลังกา เข้ามานานอยู่นานนั้น อาจจะเป็น พระพุทธรูปแบบสุโขทัยรุ่นแรก ๆ ก็ได้ เมื่อกล่าวถึงพระพุทธรูปสุโขทัยที่มีอิทธิพลศิลปะลังกาปน ก็จะขอกล่าวถึงพระพุทธรูปหินที่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรุงเทพฯ ด้วย พระพุทธรูปหินนั้น ตามตำนานกล่าวว่าได้อามาจากเกาะลังกาในรัชกาลพ่อขุนรามคำแหงมหาราช เมื่อต้นพุทธศตวรรษ ที่ 19 แต่ลักษณะฝีมือช่างที่เห็นปรากฏอยู่เป็นศิลปะไทยปนลังกา จึงเป็นที่น่าสงสัยว่า โดยเหตุ ที่เคยไปประดิษฐานโน่นแคว้นต่าง ๆ หลายแห่ง จึงอาจจะถูกขัดแต่งจนกลายเป็นพระพุทธรูป แบบฝีมือไทย หรือองค์เดิมสูญหายไปเสีย จึงสร้างขึ้นแทนใหม่ในสมัยหลังก็ได้

พระพุทธรูปสุโขทัยที่ทำด้วยศิลาก็มีเหมือนกัน ในสมัยนี้มีเครื่องปั้นดินเผาที่โซ่ประดับ อาคารอยู่เป็นจำนวนมาก ที่ปั้นเป็นพระพุทธรูปและสวยงามอย่างยิ่งนั้น อยู่ที่วัดพระพิฆังหลวง สุโขทัย เป็นรูปพระพุทธรูปองค์กำลังเสด็จลงจากดาวดึงส์ สำหรับพระพิมพ์สมัยสุโขทัยก็มีทั้งทำ ด้วยดินเผาและโลหะ ที่น่าสนใจคือพระพุทธรูปปางลีลาที่เรียกกันเป็นสามัญว่าพระกำแพงเซียง

ในสมัยสุโขทัยนิยมทำพระพุทธรูปด้วย มีทั้งทำด้วยศิลาและสัมฤทธิ์ ที่สำคัญ คือพระพุทธรูปสัมฤทธิ์ที่ได้อมาจากวัดเสด็จ จังหวัดกำแพงเพชร สำหรับจิตรกรรมสมัยสุโขทัย แม้จะมีตัวอย่างเหลือให้เห็นอยู่น้อยมาก แต่ภาพสลักบนเพดานหินวัดศรีชุมสุโขทัย เกี่ยวกับ เรื่องชาคคต่าง ๆ ก็เป็นพยานถึงศิลปะในการทำภาพสลักลายเส้นในสมัยนี้ได้เป็นอย่างดี ใน สมัยนี้มีการทำเครื่องถ้วยชามด้วยดินเผา เคลือบที่เรียกว่าเครื่องสังคโลก แต่ไม่ได้ทำเฉพาะ เครื่องถ้วยชามเท่านั้น ใ้ทำของเกี่ยวแก่พระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า เขียรนาค ซึ่งใ้ใช้ เป็นเครื่องถ้วยของโอบสถวิหารด้วย

สำหรับเจดีย์แบบสุโขทัยอาจจะแบ่งออกได้เป็น 3 แบบ คือ

1. เจดีย์แบบสุโขทัยแท้ ทำฐานเป็น 4 เหลี่ยม 3 ชั้น ตั้งซ้อนกันขึ้นไป แล้ว ถึงองค์เจดีย์เหลี่ยม ยอดเป็นทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ เป็นต้นว่า พระเจดีย์วัดมหาธาตุ เมือง- สุโขทัย และพระเจดีย์องค์กลางที่วัดเจดีย์เจ๊กแถว เมืองสวรรคโลก

2. เจดีย์แบบลังกา คงใ้อิทธิพลมาจากลังกาพร้อมกับพุทธศาสนานิกายลังกา วงศ์ พระเจดีย์ข้างล้อมก็จัดอยู่ในแบบนี้

3. เจดีย์แบบศรีวิชัยและลังกาศมกัน คือเจดีย์ที่มีฐานสูงทำเป็นเหลี่ยม บางที่มีคูหาตั้งพระพุทธรูปด้วย บางทีก็ไม่มี ตอนบนพระเจดีย์เป็นทรงกลมแบบลังกา

นอกจากนี้ศิลปะศรีวิชัยแท้ ๆ ก็ยังมาปรากฏขึ้นในศิลปะสมัยสุโขทัยอีกด้วย เช่น ต้นว่า มณฑปวัดเขาใหญ่ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย สถาปัตยกรรมของพุทธศาสนาแบบสุโขทัยที่เลียนแบบลพบุรี คือทำเป็นปราสาทแบบเขมร แต่แก้เป็นปราสาทไทย คือทรงสูง ละเอียดขึ้นกว่าของเขมรก็มีอยู่ เช่นเดียวกัน

สำหรับโบสถ์วิหารสมัยสุโขทัยนั้น บางแห่งก็แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของศิลปะลังกาในสมัยไป๋นารูวะ (พุทธศตวรรษที่ 14-19) มาก ดังจะเห็นได้จากซากวิหารพระอิฎฐารส วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก โดยทั่วไปวิหารสมัยสุโขทัย จะใหญ่กว่าโบสถ์ ผนังก็มักจะมีเจาะเป็นช่องลูกกรงเล็ก ๆ แทนหน้าต่าง

พุทธศิลป์แบบอูทอง (พุทธศตวรรษที่ 17 หรือ 18 ถึง 20)

ในขณะที่เกิดมีศิลปะแบบ เชียงแสนขึ้นทางภาคเหนือสุดของประเทศไทยและศิลปะสุโขทัยทางภาคเหนือ ทางภาคกลางของประเทศไทยก็เกิดมีศิลปะแบบหนึ่งขึ้น คือศิลปะแบบอูทอง ดังที่ได้เคยกล่าวมาแล้วว่าดินแดนทางภาคกลางของประเทศไทยนั้นเคยเป็นอาณาจักรทวารวดี และต่อมาถูกเขมรเข้าครอบครอง ศิลปะแบบอูทองจึงเป็นศิลปะที่มีอิทธิพลจากที่ต่าง ๆ มาผสมกัน แต่ช่างที่ทำคงเป็นช่างไทย พระพุทธรูปแบบอูทองอาจจะแบ่งออกได้เป็น 3 แบบ คือ

แบบที่ 1 มีอิทธิพลของศิลปะทวารวดีและเขมรผสมกัน แบบนี้เป็นแบบแรก และอาจจะเกิดขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 17 หรือ 18

แบบที่ 2 มีอิทธิพลของศิลปะเขมรมากยิ่งขึ้น พระรัศมีบนพระเศวตมาลาเป็นแปลวแบบนี้คงเกิดขึ้นหลังแบบแรกเล็กน้อย

แบบที่ 3 มีอิทธิพลของศิลปะสุโขทัยเข้ามาปนอยู่มาก แบบนี้อาจจะเกิดขึ้นหลังสร้างกรุงศรีอยุธยา และมีมาจนพุทธศตวรรษที่ 20

ลักษณะประจำของพระพุทธรูปแบบอุทอง ก็คือมีไวรพระศกชายจีวรหรือสังฆาฎีคัก เป็นเส้นตรง และฐานซึ่งเรียกว่า ฐานหน้ากระดานแอนเป็นร่องเข้าข้างใน

สำหรับสถาปัตยกรรมแบบอุทองนั้น อาจจะสงเคราะห์เอาพระมหาธาตุ วัดพระบรมธาตุ จังหวัดชัยนาท ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของศิลปะสุโขทัยกับศรีวิชัยผสมกันเข้าไว้ด้วยกันได้

พุทธศิลป์แบบอยุธยา (พุทธศตวรรษที่ 20 ถึง พ.ศ. 2310)

ศิลปะอยุธยา เริ่มนับตั้งแต่สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) ทรงสร้างพระนครศรีอยุธยาขึ้นเป็นราชธานีตั้งแต่ พ.ศ. 1893 มาจนเสียกรุงฯ ครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 2310

สำหรับพระพุทธรูปในสมัยนี้อาจแบ่งออกได้ดังนี้ คือ

ในยุคแรกนิยมทำตามอย่างฝีมือช่างอุทอง ศิลปะอุทองนี้มีแพร่หลายอยู่แถบกรุงศรีอยุธยา ก่อนที่พระเจ้าอู่ทองจะตั้งกรุงศรีอยุธยาขึ้นเป็นราชธานี ก็คงจะเห็นได้จากพระพุทธรูปองค์ใหญ่ ณ วัดพนัญเชิง ซึ่งปรากฏว่าสร้างก่อนตั้งกรุงศรีอยุธยาถึง 26 ปี ศิลปะแบบอุทองนี้คงแพร่หลายต่อมาจนถึงแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ก็คงจะเห็นได้จากพระพุทธรูปที่ซุกพบ ณ วัดพระศรีสรรเพชญ์ ส่วนมากเป็นพระพุทธรูปอุทองแบบที่ 2 ปรากฏว่า ในปี พ.ศ. 2001 สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงสั่งให้หล่อรูปพระโพธิสัตว์ (500 พระชาติ) ขึ้นซุกหนึ่งปัจจุบันนี้ ได้ค้นพบรูปพระโพธิสัตว์ซุกนี้บางรูปในวัดพระศรีสรรเพชญ์และจะเห็นได้ว่ารูปเหล่านี้มีทั้งศิลปะอุทองและอยุธยาปนกันอยู่ จึงอาจกล่าวได้ว่า ในระยะนี้เอง ศิลปะอุทองก็ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นศิลปะอยุธยา

ในยุคที่ 2 สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถได้เสด็จขึ้นไปเสวยราชสมบัติ ณ เมืองพิษณุโลก และศิลปะแบบสุโขทัยก็ไถลลงมาแพร่หลายยังกรุงศรีอยุธยา จึงเกิดมีประติมากรรมที่มีลักษณะ เป็นแบบอยุธยาอย่างแท้. จึงปรากฏขึ้นตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ลงมาจนเสียกรุงฯ ครั้งหลังใน พ.ศ. 2310 ประติมากรรมแบบนี้เป็นแบบที่ได้รับอิทธิพลจาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศิลปะสุโขทัยปนกับลักษณะของแบบอุทองบ้างเล็กน้อย ส่วนมากไม่งามเท่าแบบสุโขทัย คือผู้มีชีวิตจิตใจน้อยกว่า แต่ฐานนั้นมีลวดลายเครื่องประดับมากมาย

ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง และสมเด็จพระนารายณ์ (พ.ศ. 2173-2231) นิยมทำพระพุทธรูปค้ำยันหินทราย เพราะเหตุว่าในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ไทยปราบเมืองเขมรได้ จึงใช้ศิลาทำพระพุทธรูปอย่างในประเทศเขมรกันอยู่พักหนึ่ง แต่ความจริงพระพุทธรูปแบบอยุธยาที่ค้ำยันหินทรายก็คงจะมีอยู่บ้างแล้วก่อน 2 รัชกาลนั้นในระยะนี้ พระพุทธรูปที่ค้ำยันหินทรายสีแดง ก็มีปรากฏขึ้นเหมือนกันทางภาคใต้ของประเทศไทย เป็นต้นว่าที่ไชยา

สำหรับพระพุทธรูปทรงเครื่องนั้น ก็คงทำต่อจากแบบสุโขทัยลงมาพระพุทธรูปแบบนี้เป็นที่นิยมกันมากในตอนปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา และแบ่งออกได้เป็น 2 แบบคือ แบบทรงเครื่องใหญ่และแบบทรงเครื่องน้อย

นอกจากพระพุทธรูปแบบต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว ยังมีพระพุทธรูปในศิลปะอยุธยาอีกแบบหนึ่ง คือ แบบนครศรีธรรมราช ซึ่งทำตามรูปพระพุทธรูปเมืองนครศรีธรรมราช พระพุทธรูปแบบนครศรีธรรมราชมีลักษณะคล้ายกับพระพุทธรูปแบบเชียงแสนมาก คงจะได้แบบอย่างมาจากศิลปะแบบปละ-เสนะ ของอินเดียด้วยกัน แต่แบบนครศรีธรรมราชอาจจะได้รับผ่านทางชวาก็ได้ นอกจากนี้ศิลปะสมัยอยุธยาที่ยังคงนิยมสร้างพระพิมพ์เช่นสมัยอื่น ๆ พระพิมพ์เหล่านี้โดยมากจะอยู่ในเรือนแก้วเป็นพระทรงเครื่อง หรือบางทีก็ทำเป็นพระพุทธรูปเล็ก ๆ หลายองค์ค้อยบนแผ่นเดียวกันเรียกว่า พระแผง หรือพระกำแหงहार้อย

รูปพระโพธิสัตว์ในยุคนี้นี้ ทำแต่รูปพระศรีอารียเมตไตรยเท่านั้นสำหรับพระพุทธรูปปูนปั้นและดินเผา สมัยอยุธยาที่คงมีอยู่เช่นเดียวกับในศิลปะแบบอื่น ๆ พระพุทธรูปที่ทามีลายจำหลักอย่างสวยงาม รูปพระสาวกในพระพุทธศาสนาก็มีทำขึ้นด้วยเช่นเดียวกัน

สำหรับจิตรกรรมนั้น ในสมัยอยุธยามีตัวอย่างที่เหลือให้เห็นอยู่บ้างจิตรกรรมไทยเป็นศิลป์ในทางพระพุทธศาสนา และมีมาแล้วตั้งแต่ครั้งสมัยสุโขทัย ก็คงจะเห็นได้จาก

งานสลักลายเส้นลงบนแผ่นดินหรือโลหะที่กล่าวมาข้างต้น นอกจากนี้ ร่องรอยของภาพเขียนสีก็มีปรากฏอยู่บ้างที่สุโขทัย แต่อาจจะเป็นภาพที่เขียนขึ้นในคอนคันทันสมัยอยุธยาก็ได้

จิตรกรรมแบบอยุธยาสมัยแรก (พ.ศ. 1893 - 2031) แสดงให้เห็นอิทธิพลของศิลปะเขมร กล่าวคือตัวรูปมีลักษณะแข็งและหนัก สีที่ใช้เพียงสีคำ ขาวและแดง มีการปิดทองบนภาพแต่เพียงเล็กน้อย ต่อมาก็มีภาพเขียนบนแผ่นดินอยู่บนผนังกรุในพระเจดีย์องค์ใหญ่ด้านตะวันออกของวัดพระศรีสรรเพชญ์ เป็นรูปเหล่าพระสาวกในพุทธศาสนากำลังประนมมือถือดอกบัวอยู่ ภาพเหล่านี้คงวาดขึ้นในแผ่นดินสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 (พ.ศ. 2034-2073) ปัจจุบันนี้เก็บรักษาอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรุงเทพฯ จิตรกรรมของสมัยอยุธยาสมัยกลาง อาจจะศึกษาได้จากภาพเขียนในสมุดข่อยที่ยังคงเหลืออยู่ สมุดข่อยเหล่านี้วาดขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 20-21 ส่วนมากเป็นเรื่องไตรภูมิ และแสดงให้เห็นว่าอิทธิพลของศิลปะสุโขทัยโคกค้อย ๆ เข้ามาแทนที่ศิลปะเขมร เป็นภาพที่ระบายสีด้วยหลายสี จิตรกรรมของศิลปะอยุธยาตอนปลาย แสดงให้เห็นถึงลักษณะของจิตรกรรมไทยบริสุทธิ์อย่างสมบูรณ์ สีที่เขียนนิยมใช้สีหลายสีนิยมปิดทองลงบนรูปและลวดลาย แต่การเขียนภาพคนไม้ ภูเขา และน้ำนั้นยังคงแสดงให้เห็นอิทธิพลของศิลปะจีนอยู่บ้าง

สำหรับประณีตศิลป์เกี่ยวกับพุทธศาสนา ศิลปะแบบอยุธยาเจริญถึงขีดสูงสุดเหนือกว่าศิลปะแบบอื่น ๆ และมีตัวอย่างเหลือไว้ให้เราดูอยู่หลายชิ้น สำหรับเครื่องไม้มีเป็นต้นว่า ประตูกำหลัก สังเค็ด ธรรมาสัน ตู้ใส่หนังสือพระไตรปิฎก ที่มีใส่หนังสือสวดและหนังสือเทศน์ เครื่องไม้จำหลัก เหล่านี้มักจะทำฐานอ่อนโค้ง เช่นเดียวกับฐานหรือหลังคาของสถาปัตยกรรมในสมัยนั้น ตู้ใส่หนังสือเขียนลายรดน้ำนั้น ตู้ที่เรียกกันว่าฝีมือ "ครูวัดเชิงหวาย" เป็นเยี่ยมที่สุด สำหรับฝีมือใส่หนังสือนั้นเชื่อกันว่า เคนทำสำหรับใช้ใส่เสื้อผ้าของบุคคลชั้นสูง ครั้นเจ้าของสิ้นชีพลงลูกหลานจึงเอาหีบไปถวายวัดเพื่อใช้สำหรับใส่หนังสือธรรม ส่วนผ้านั้นใช้สำหรับห่อหนังสือ ทั้งหมดนี้เพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ที่สิ้นชีพไปแล้ว ภายหลังหีบชนิดนี้จึงกลายเป็นหีบใส่หนังสือไป เครื่องมุกสมัยกรุงศรีอยุธยาฝีมืองดงามมาก โดยเฉพาะบานประตูพระอุโบสถซึ่งส่วนมากสร้างขึ้นในรัชกาลของสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ (พ.ศ. 2275-2301) มีอยู่คูหนึ่งมาจากวัดบรมพุทธาราม และมีผู้เอามาจัดทำเป็นตู้ใส่หนังสือในสมัยรัตนโกสินทร์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปัจจุบันนี้เก็บรักษาอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติบรมราชวัดถุที่ซุกพบในพระเจดีย์และพระปรางค์ต่าง ๆ ก็อาจจะจัดรวมเข้าอยู่ในประติศศิลป์นี้ได้เช่นกัน ที่สำคัญคือพระเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุซึ่งกรมศิลปากรซุกพบ ในพระสถูปองค์ใหญ่ค้ำยันคระวันออกของวัดพระศรีสรรเพชญ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อพ.ศ. 2475 เป็นพระเจดีย์สวมซ้อนกันถึง 8 ชั้น นอกจากนี้ก็ยังมีพระเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งซุกพบในพระปรางค์องค์ใหญ่ ณ วัดพระมหาธาตุ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อเร็ว ๆ นี้ พร้อมกับพระเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุเหล่านี้ ก็มักจะพบสิ่งมีค่า เป็นค้ำยันว่า พระพุทธรูปทองคำ พระพิมพ์ และแก้วแหวนเงินทองซึ่งมีผู้บริจาคเป็นพุทธรูปเอาไว้ด้วยอีกมากมาย

สำหรับเครื่องถ้วยชามนั้น ถ้วยชามสังคโลกของไทยสมัยสุโขทัยก็ยังคงทำอยู่สืบต่อมาจนถึงสมัยอยุธยา ก็ยังเห็นได้จากเครื่องถ้วยชามที่ทำขึ้น ณ เตาเวียงกาหลง อำเภอยะเยา จังหวัดเชียงราย เตาเวียงกาหลงได้ทำพระพุทธรูปด้วย ลักษณะพระพุทธรูปเป็นแบบเชียงแสนรุ่นหลัง ที่ได้รับอิทธิพลของศิลปะแบบสุโขทัยแล้ว แบบอย่างของพระพุทธรูปเหล่านี้ ทำให้เราสามารถกำหนดอายุของเครื่องถ้วยชามเวียงกาหลงได้อย่างแน่นอน

บทที่ 7

สรุปแนวทางในการออกแบบ

(ก) แนวทางการออกแบบ ของส่วนจัดแสดงนิทรรศการถาวร ศิลปโบราณวัตถุสมัยอยุธยาโดยทั่วไปมีดังนี้

(1) พื้น แนวความคิดจากคติการสร้างเมืองโคโยไซคติ จักรวาลและเขาพระสุเมรุ ในระบบของพุทธศาสนา การสร้างวัดมหาธาตุ (สุโขทัยและอยุธยา) ขึ้นเป็นหลักของเมือง เพื่อที่จะสร้างสัญลักษณ์ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ชนกลางเมือง ทำนองเดียวกับเขมรสร้างปราสาทพนมบาเค็งไว้กลางพระนครหลวง ความเจริญต่าง ๆ ของเมืองก็มักจะกระจายออกไปจากรอบศูนย์กลางนี้

การออกแบบวัดมหาธาตุในสมัยอยุธยานั้น สถาปนิกได้รับเอาคติที่ผ่านมาจากเขมรมา เป็นหลักในการวางผังวัดมากขึ้น การวางแผนผังให้โบสถ์วิหารและปราสาทตั้งอยู่ในการแนวแกนเดียวกัน แล้วใช้ระเบียงคดลอมและเชื่อมอาคารเหล่านี้เข้าด้วยกันในรูปเหลี่ยมอันเป็นสัญลักษณ์ของจักรวาลหนึ่ง

จากแนวความคิดข้างต้นการออกแบบพื้นจึงเน้น "เส้นแนวแกน" ตามคติเดิม และกระจายตัวเพอร์นิเจอร์ออกจากส่วนกลาง

พื้นทั่วไปเป็นหินอ่อนสลับลีลาหามารุก ส่วนที่เป็นลายแซมด้วยศิลาแดง วัสดุที่แข็งเต็มที่ใช้เป็นฐานรากของสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยา

(2) บันจ จากรูปแบบโครงสร้างสถาปัตยกรรมของอาคารสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับระเบียงการเจาะช่องแสงแบบอยุธยาจากวัดธรรมิกราชและวัดหน้าพระเมรุ ทั้งแบบช่องโปร่งเรียบและเป็นลายลูกพักโดยเน้นให้เกิดความแตกต่างของรูปแบบของแสง ระหว่างส่วนที่เป็นบานเปิดทั่วไป กับส่วนทางเข้าออกของผู้เข้าชม

สีผนังทาสีเทาอมฟ้าเล็กน้อย บานเปิดทั่วไปทาสีบนขาวบริสุทธิ์ซึ่งสีนี้ช่วยให้งานสถาปัตยกรรมของไทยแลดูมีความบางเบาทรงตัวอยู่ในอากาศท่ามกลางแสงแดดจ้า โดยมีเมฆฟ้า เป็นฉากหลัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(3) การระบายอากาศ จากผลการวิเคราะห์เรื่องแคลมเฟน ในหัวข้อ 4.1 สามารถนำมาใช้ในการออกแบบโดยเจาะบานเปิดตลอดทุกบานประตูเดิมและหน้าต่าง ทำให้อากาศถ่ายเทได้เป็นอย่างดี

(4) ระบบแสง การให้แสงจะกำหนดจุกก่าเน็คแสงโดยตรงในแต่ละเฟอร์นิเจอร์ เพื่อขจัดปัญหาการสะท้อนของแสงตั้งที่เป็นอยู่เดิม นั้นทำให้เกิดจุกสนใจสำหรับศิลปะโบราณวัตถุชิ้นเอกเอก โดยการเจาะของแสงด้านหลังศิลปะโบราณวัตถุในชิ้นนั้นนั้น และซ่อนไฟทำให้เกิดความขลังแบบโบราณ บรรยากาศในการชมคล้ายกับเข้าไปในห้องอาคารของสถาปัตยกรรมแบบไทย ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของแสงเทียน หรือตะเกียงกับแสงธรรมชาติภายนอก

(5) สี สีในการตกแต่งภายในใช้สีจากธรรมชาติของวัสดุในงานสถาปัตยกรรมอยุธยา เช่น

สีน้ำตาลสนิมเหล็ก	จาก	ศิลาแดง
สีส้มดินเผา	จาก	อิฐ
สีชาวนริสุทธี	จาก	ผนังอาคารโบสถ์วิหาร
สีเทาเข้ม	จาก	ใบเสมาทินชนวน
สีฟัน	จาก	หินทราย และหินเขียว
สีทอง	จาก	บัวหัวเสา 8 เหลี่ยมทรงอยุธยา
สีเทาอ่อน	จาก	ความโบราณของผนังสีขาว

(6) เพดาน เนื่องจากจุดสนใจภายในพิพิธภัณฑ์สถานคือศิลปะโบราณวัตถุเพดานทั่วไปจึงเรียบ เน้นเฉพาะการนำสายตาสู่องค์พระพุทธรูป ในส่วนของการจัดแสดงพระพุทธรูปและพระพิมพ์ตามแบบฉบับการเน้นองค์ประกอบของห้องอาคารภายใน ที่มาของการออกแบบคือ ระเบียบการจัดองค์ประกอบคาวเพดานวัดหน้าพระเมรุอยุธยา

(7) เฟอร์นิเจอร์ ที่มาของรูปแบบได้แก่ โครงสร้างทางสถาปัตยกรรมของอยุธยาต่าง ๆ เช่น

ก. ชุมประทุทางเข้า ประตูทางเข้าอาคาร เป็นแกนกลางระหว่างโลก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภายนอกกับห้องอาคารภายใน เป็นจุดเชื่อมต่อที่มีความสำคัญในด้านการใช้งาน และจิตใจ
 ข. ชุมประติมากรรมพระพุทธรูปขนาดใหญ่ และห้องอาคารภายในโบสถ์วิ
 ทหาร ซึ่งมีส่วนประกอบที่สร้างขึ้นเป็นห้องกับส่วนหลังคาห้องอาคารนั้นเน้นเส้นผนังในทางคิง
 ให้ "สอบ" เฉียงเข้าหากันเน้นเส้นโค้งในแนวราบ ทำให้รูปทรงลอยตัวเบา เป็นรูปประติมา
 กรรมหนึ่ง ๆ

(ข) แนวทางการออกแบบในส่วนต่าง ๆ

(1) ส่วนประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย
 ทางเข้า การบังคับสายตาโดยบีบมุมมองของทางเข้า เพิ่มความมีพลังอำนาจความขลังให้
 แก่จุดสนใจมากขึ้น ที่มาได้แก่ ชุมทางเข้าวิหารวัดศรีชุมสุโขทัย และวิหารวัดมงคลบพิตร
 อยุธยา

คานข้างเจาะช่องแสงแบบอยุธยา 2 แบบ คานล่างก่ออิฐโชว์แนวไม่ก่อปูนแบบ
 อิงลิช บอนด์ (ENGLISH BOND) ตามระเบียบ การก่ออิฐในยุคเก่า
 จอภาพ แสดงตำแหน่งสถานที่ท่องเที่ยว และรายละเอียดสิ่งที่น่าสนใจในแต่ละสถานที่
 ที่ประกอบด้วย

(2) ส่วนจัดแสดงส่วนประกอบสถาปัตยกรรม ประกอบด้วย

- แผนภาพอธิบาย ชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมระหว่างปราสาทและเจดีย์
- คู่มือคณิศรสำหรับชิ้นส่วนขนาดเล็ก
- การแสดงลอยตัวสำหรับชิ้นส่วนขนาดใหญ่

(3) ส่วนจัดแสดงกรรมวิธีหล่อพระพุทธรูปขนาดใหญ่แบบโบราณ ประกอบด้วย

- จุดสนใจ (พระพุทธรูปโลหะขนาดใหญ่)
- จอภาพโค้งแสดงกรรมวิธี 23 ขั้นตอน แบบคร่าวๆ เป็นภาพจำลอง
 จิตรกรรมฝาผนังจากรูปพระปราสาทวัดราชบูรณะอยุธยา
- ส่วนอธิบายงานจิตรกรรมฝาผนังของอยุธยา (คานหลัง)
- ส่วนพักผ่อน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- (4) ส่วนจัดแสดงพระพุทธรูป, พระพิมพ์ ประกอบด้วย
- ส่วนแสดงลอยตัว เศียรพระพุทธรูป
 - ตู้ติดผนัง แสดงพระพุทธรูป, พระพิมพ์
 - จอภาพ แสดงลักษณะของพระพุทธรูปในแต่ละสมัยกันหลัง เป็น **ซุ้ม-
ประดิษฐานพระพุทธรูปขนาดใหญ่**
 - **ซุ้มประดิษฐานพระพุทธรูปขนาดใหญ่มาก**
- (5) ส่วนจัดแสดง ประติมากรรมรูปเคารพ ผนังใหญ่ ผนังตะลุม ประกอบด้วย
- แท่นฐานตั้งประติมากรรมรูปเคารพ
 - ตู้แสดงลอยตัวพร้อมจอภาพ แสดงผนังใหญ่และผนังตะลุม
 - โต๊ะประชาสัมพันธ์

ประวัติการก่อสร้างเขื่อน

ประวัติการก่อสร้างเขื่อน

การก่อสร้างเขื่อนเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งภาครัฐและเอกชน การก่อสร้างเขื่อนมีขั้นตอนที่ซับซ้อน ตั้งแต่การสำรวจพื้นที่ การขุดลอก การถมดิน และการติดตั้งเครื่องจักรกลหนัก

การก่อสร้างเขื่อนมีขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

1. การสำรวจพื้นที่และออกแบบ
2. การขุดลอกและถมดิน
3. การติดตั้งเครื่องจักรกลหนัก
4. การก่อสร้างโครงสร้างเขื่อน
5. การทดสอบและเปิดใช้งาน

การก่อสร้างเขื่อนเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งภาครัฐและเอกชน การก่อสร้างเขื่อนมีขั้นตอนที่ซับซ้อน ตั้งแต่การสำรวจพื้นที่ การขุดลอก การถมดิน และการติดตั้งเครื่องจักรกลหนัก

ความวิเศษของโครงการ

ความวิเศษของโครงการ

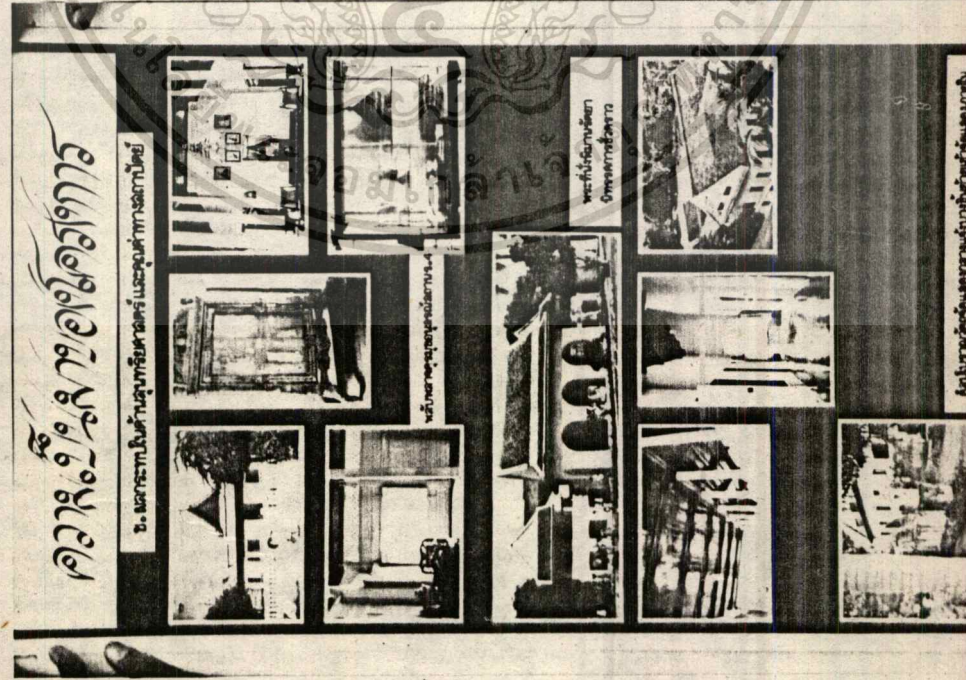
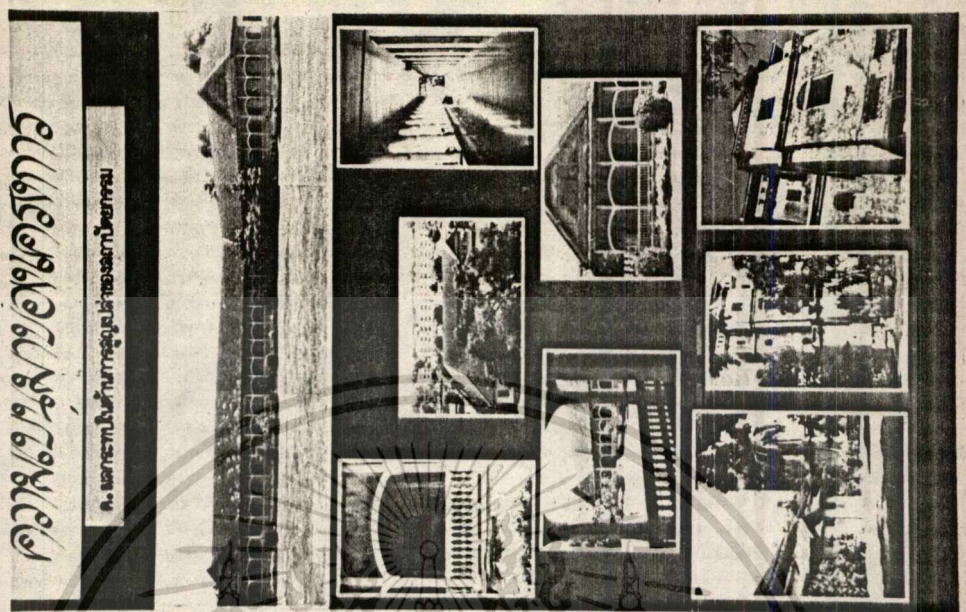
โครงการนี้เป็นโครงการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจและสังคม การก่อสร้างเขื่อนมีขั้นตอนที่ซับซ้อน ตั้งแต่การสำรวจพื้นที่ การขุดลอก การถมดิน และการติดตั้งเครื่องจักรกลหนัก

การก่อสร้างเขื่อนมีขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

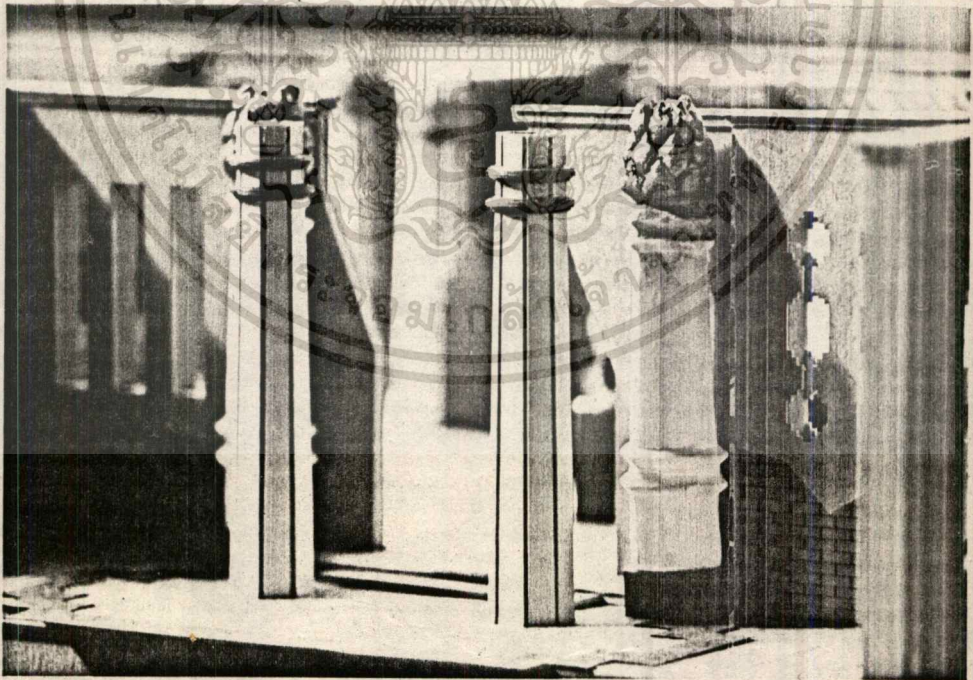
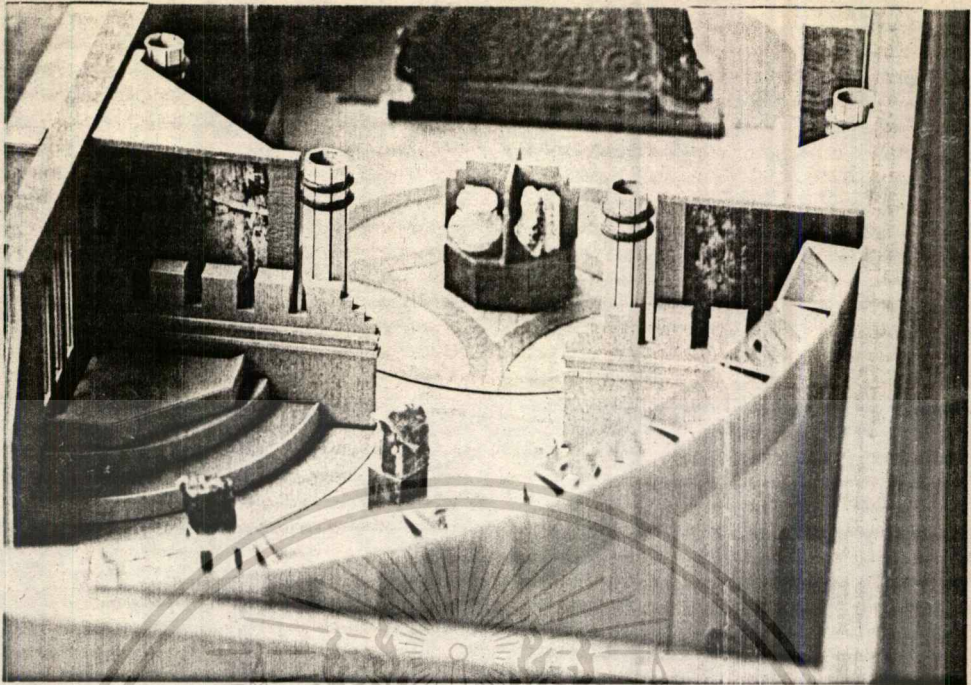
1. การสำรวจพื้นที่และออกแบบ
2. การขุดลอกและถมดิน
3. การติดตั้งเครื่องจักรกลหนัก
4. การก่อสร้างโครงสร้างเขื่อน
5. การทดสอบและเปิดใช้งาน

การก่อสร้างเขื่อนเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งภาครัฐและเอกชน การก่อสร้างเขื่อนมีขั้นตอนที่ซับซ้อน ตั้งแต่การสำรวจพื้นที่ การขุดลอก การถมดิน และการติดตั้งเครื่องจักรกลหนัก

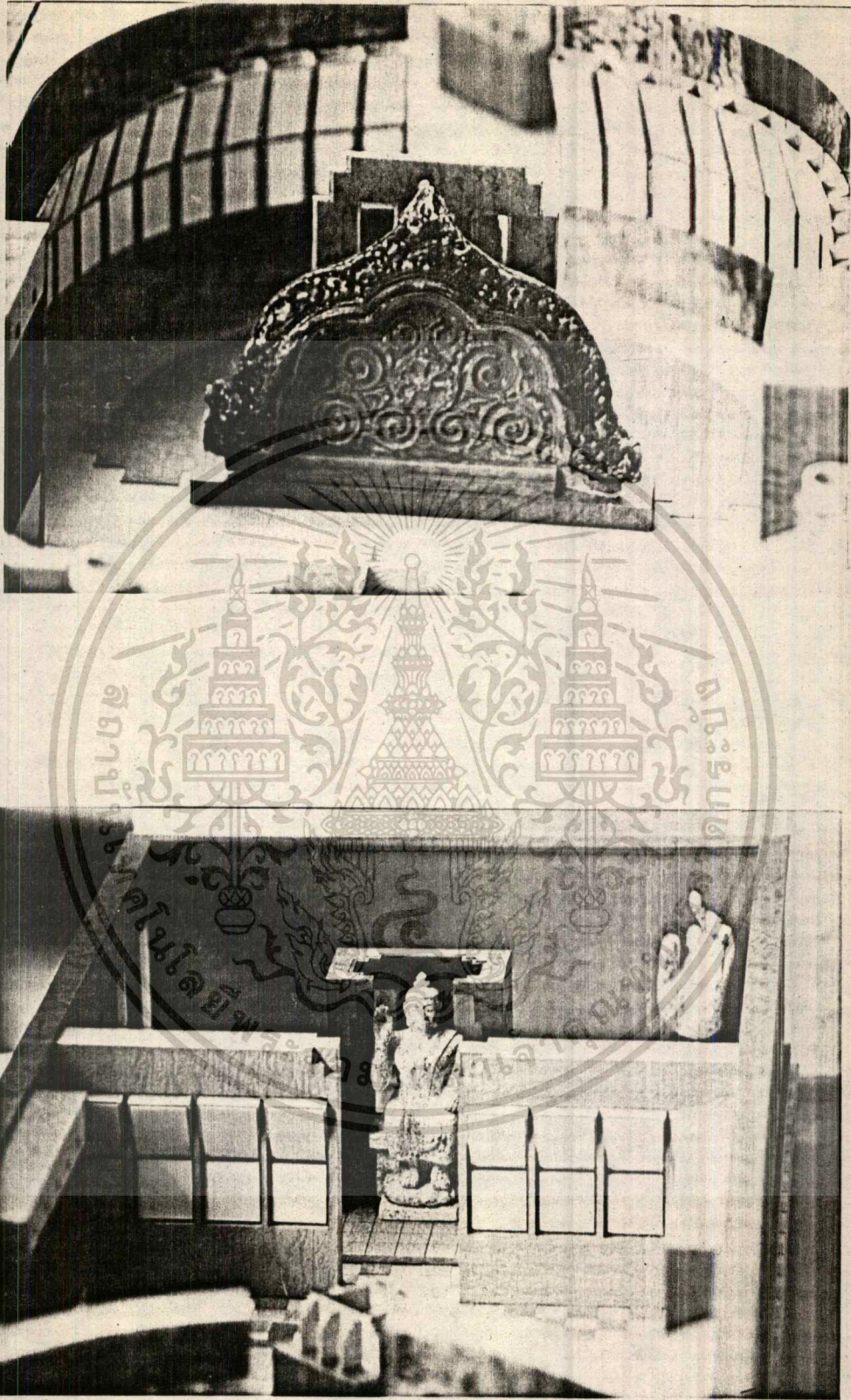
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

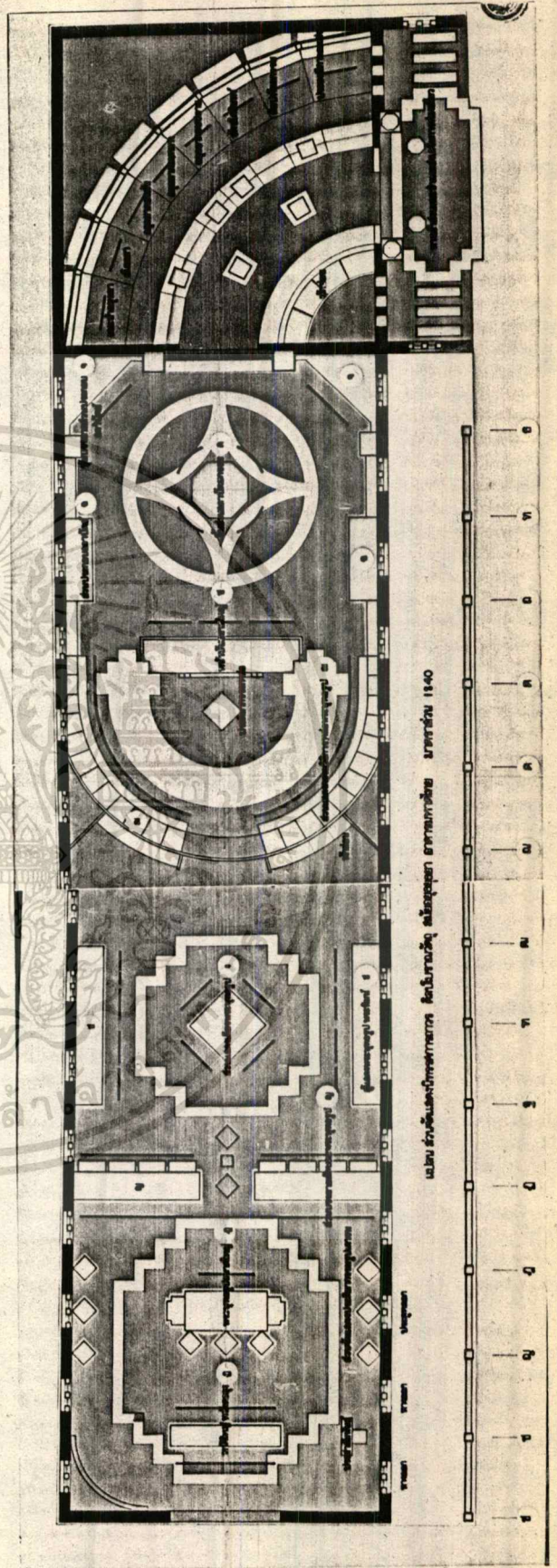
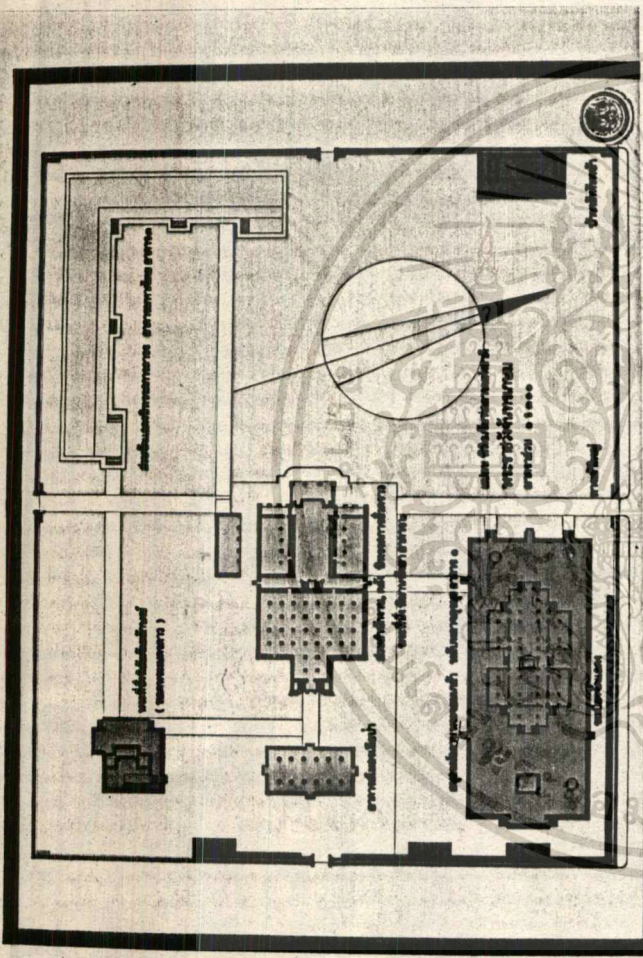
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้.

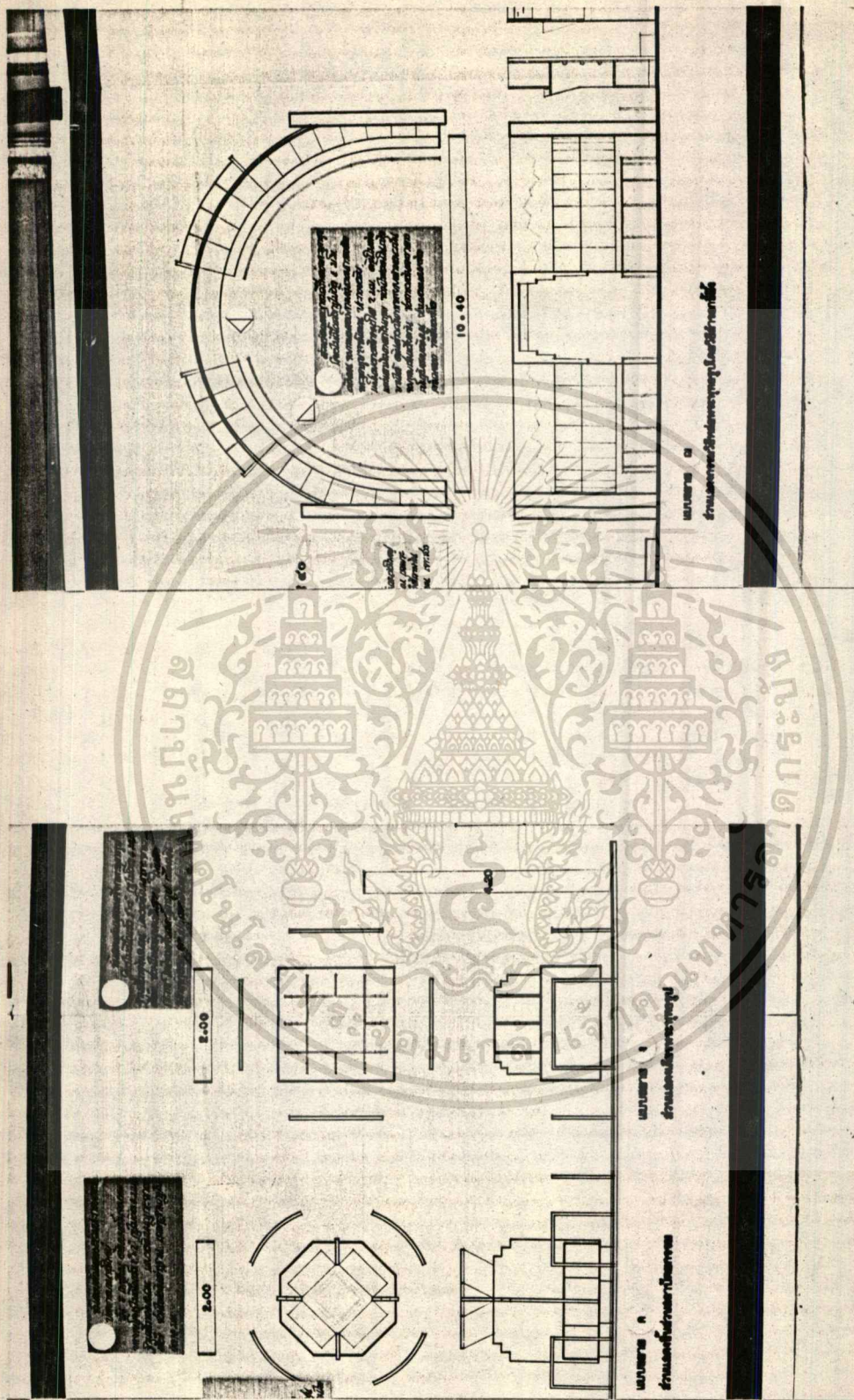
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

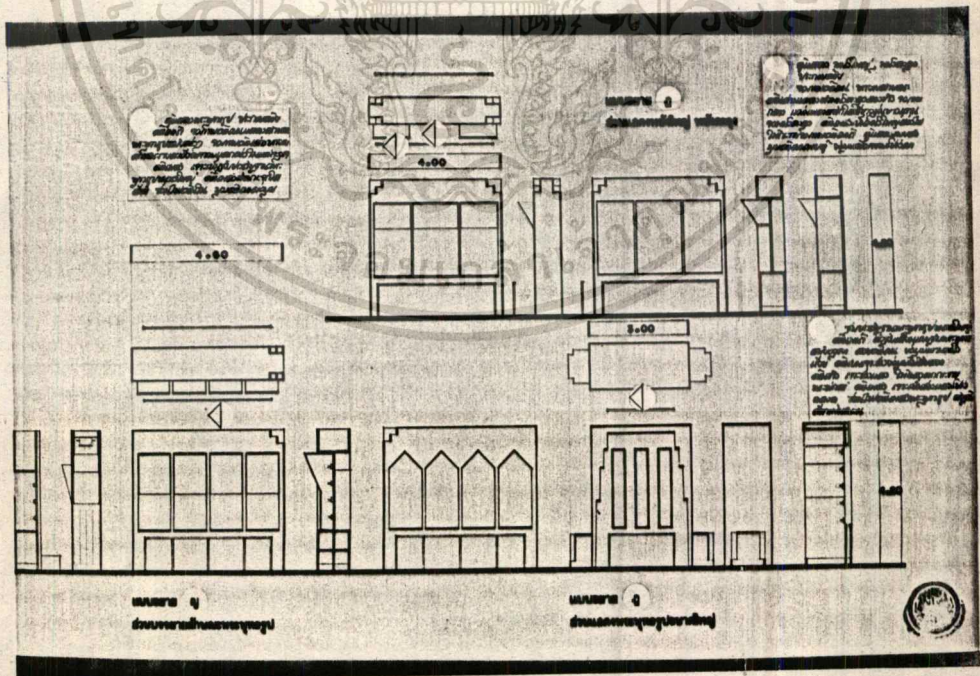
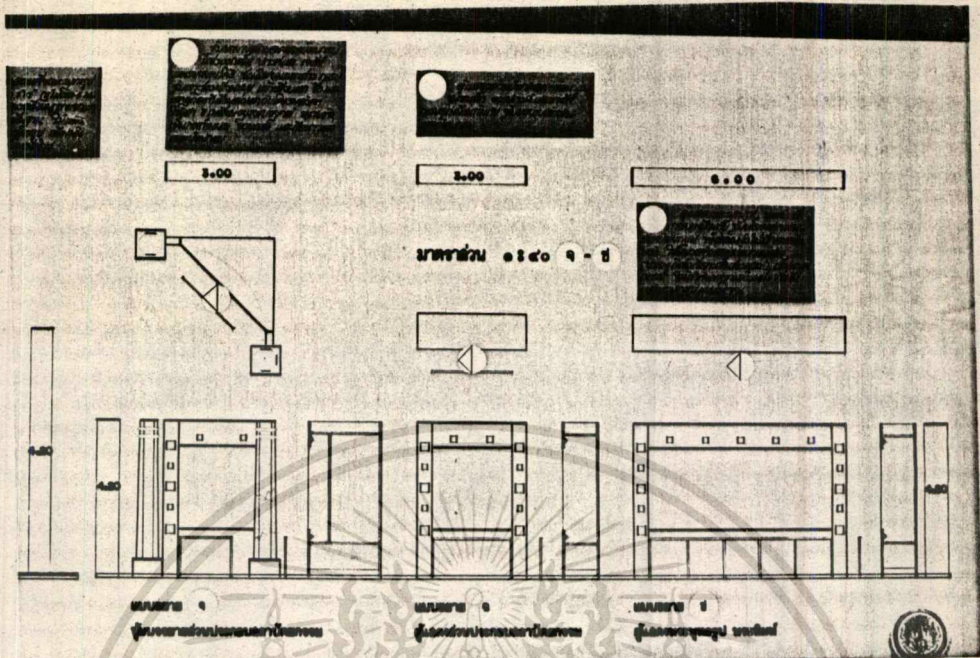
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

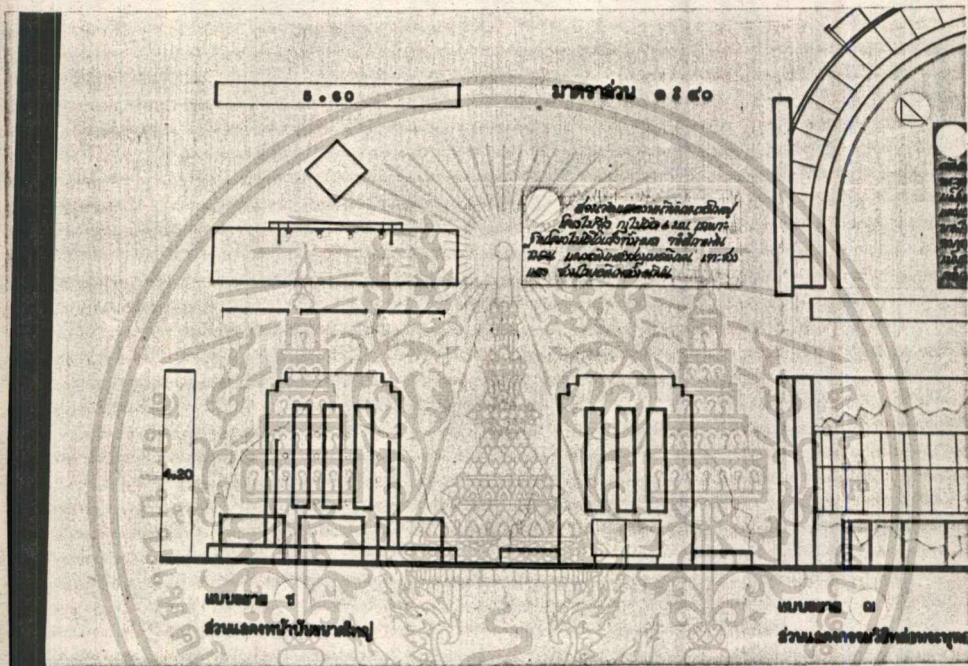
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้拿去ไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม

- การไฟฟ้าฝ่ายผลิต "พระราชวังบางปะอิน" กรุงเทพฯ : ศิริมิตรการพิมพ์, 2523
- กุลพิณชาดา แสนศักดิ์, นิคม มูลิกะคามะ "วิชาการพิพิธภัณฑ์"
กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2510
- จันทร์ เกษม, พิพิธภัณฑ์. "ประวัติพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทร์ เกษม" พระนคร ศรีอยุธยา, 2529
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. "อยุธยาการศึกษา เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
และบริเวณใกล้เคียง"
- จิรา จงกล. "พิพิธภัณฑ์สถานวิทยา" กระทรวงศึกษาธิการ
- ชิน อยู่ดี. "พระราชวังและวัดโบราณใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา"
กรุงเทพฯ . กรมศิลปากร, 2512
- คำรณราชานุภาพ, สมเด็จพระยา. "ตำนานวังหน้า" 2509
- น. ฅปากน้ำ. "ความสัมพันธ์ทางศิลปะ" กรุงเทพฯ
- น. ฅปากน้ำ. "ศิลปะอยุธยา" พระนคร : โอเคียนส์ไตร์, 2516
- แน่น้อย ศักดิ์ศรี. "พระราชวังและวัดในกรุงเทพฯ"
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525
- โบราณราชชนินทร์, พระยา. "ประชุมพงศาวดารภาคที่ 63 เรื่องกรุงเทพฯ"
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒนากร, 2479
- ประยูทธิ สิทธิพันธ์. "วังเจ้า" กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บุญประกอบ
- ประยูทธิ สิทธิพันธ์. "สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้ากรุงสยาม"
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สยาม, 2519
- พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา เล่มที่ 1 หน้า 102
- โยส เขาเต็น. "ประชุมพงศาวดารภาคที่ 76" พระนคร : บริษัทชุมนุมช่าง, 2504

วีระ อ่ำพันธุ์. "กรุงศรีอยุธยา". 2527

ศิลปากร, กรม. "กิจการพิพิธภัณฑ์สถานครบรอบ 100 ปี" พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ, 2517

ศิลปากร, กรม. "ทะเบียนโบราณวัตถุสถานที่ราชอาณาจักร"

กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2516

ศิลปากร, กรม. "นามานุกรมพิพิธภัณฑ์สถานในประเทศไทย" ครบรอบ 100 ปี

ศิลปากร, กรม. "พระนครคีรี"

ศิลปากร, กรม. "สำเนาและคำแปล พระราชหัตถเลขาภาษาอังกฤษ ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว" กรุงเทพฯ : 2524

ส. พลายน้อย. "อันเนื่องด้วยวังจันทร์เกษม" (วารสารจันทร์เกษม ฉบับ 180 กันยายน - ตุลาคม 2527 ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ)

สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. "ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" 2526

องค์การคำคุณุสภา. "สานสัมพันธ์เล่ม 20" กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คำคุณุสภาลาดพร้าว, 2505

อนุวิทย์ เจริญศุกกุล. "โครงสร้างสถาปัตยกรรมไทย"

แอ็บบ็อด โลว์ มอฟแพท. "แผ่นดินพระจอมเกล้า"

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2520

ภาคผนวกที่ 1

บทสัมภาษณ์ ท่านอาจารย์จิรา จงกล อดีตผู้อำนวยการกองพิพิธภัณฑ์
สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร _____ วันพุธที่ 3 ธันวาคม 2529

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระราชวังจันทร์ เกษม นับเป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
แห่งแรกในส่วนภูมิภาค การจัดแสดงสามารถทำได้โดยสมบูรณ์แบบ กล่าวคือ 1) ส่วนที่
เป็นอนุสรณ์สถานได้แก่ พลับพลาจตุรมุข สามารถจัดแสดง ลักษณะและรูปแบบของพฤติกรรม
ได้ตามสถาปัตยกรรมและประโยชน์ใช้สอยเดิม 2) ส่วนจัดแสดง นิทรรศการหมุนเวียน
(**CHANGING GALLERY EXHIBITION**) ได้แก่ พระที่นั่งพิมานรัตยา
3) ส่วนจัดแสดงถาวร (**PERMANENT EXHIBITION**) คือ ส่วนที่เป็นอาคารมหาด
ไทย (ที่ว่ากรมศิลปากรดูแล)

1. พลับพลาจตุรมุข จัดแสดงเป็นอนุสรณ์สถานของพระบาทสมเด็จพระจอม-
เกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ผู้ทรงบูรณะพระราชวังแห่งนี้ขึ้น เมื่อคราวเสด็จประพาส พระ-
นครศรีอยุธยา โดยที่เครื่องราชูปโภคพระองค์ต่าง ๆ มีเพียงพอที่จะจัดแสดง

2. พระที่นั่งพิมานรัตยา จัดเป็นส่วนจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียน
(**CHANGING GALLERY EXHIBITION**) จัดเป็นพิเศษเฉพาะเรื่อง การจัดนิทรรศการ
การหมุนเวียน มีงบประมาณจากส่วนกลาง คือ กรมศิลปากร แบ่งให้กองพิพิธภัณฑ์ (ที่แสนใน
1 ปี) จะใช้ในส่วนกลางเท่าไร หัวเมืองเท่าไร พิพิธภัณฑ์หัวเมืองอาจขอความร่วมมือ
จากภาคเอกชน ไม่มีปัญหาเรื่องจำนวนครั้งในการจัดแสดงใน 1 ปี ยิ่งมากครั้งยิ่งดีเพราะ
เป็นการ จัดแสดงที่แปลกใหม่ ตื่นตาตื่นใจต่อผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ จากการแสดงถาวรที่มีอยู่
ประจำแล้ว เป็นการเสนอกิจกรรมเสริมความรู้ และประสบการณ์ทำให้ไม่หยุดอยู่กับที่

การจัดนิทรรศการหมุนเวียน ทำได้โดย การเลือกและกำหนด **TOPIC** ให้
เหมาะสมกับศิลปวัตถุ ที่มีอยู่ หรือหามาได้โดยสมบูรณ์ โดยมีจุดเด่น และ **INFORMATION**
ในเนื้อหาเรื่องราวเป็นหน้าที่โดยตรง ของหัวหน้าพิพิธภัณฑ์ ที่จะคิดและนำเสนอของควม

เห็นชอบและอนุมัติ จากผู้อำนวยการกองพิพิธภัณฑ์

3. อาคารมหาดไทย จัดเป็นส่วนจัดแสดงถาวร เนื่องจากศิลปวัตถุภายใน พระราชวังนี้ ครบครัน โดยเฉพาะ เครื่องถ้วยเล็กใหญ่ การจัดโดยการถ่ายศิลปโบราณวัตถุ ชิ้นเอก (**MASTER PIECE**) ของแต่ละยุคสมัยมาทำเป็น พร้อมทั้งกล่าวถึง ประวัติพระราชวังจันทร์เกษม การเริ่มต้น จุดกำเนิด การพัฒนา จนกระทั่งถูกเผาและทิ้งรกร้าง จนถึงรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ของที่รวบรวมได้มาอย่างไร เมื่อไร ใครเป็นผู้รวบรวม มีของสำคัญอะไรบ้างในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งนี้ การจัดจากอดีตสู่ปัจจุบัน หรือปัจจุบันไปอดีต แล้วแต่การวางโครงเรื่องราว

อันคัมแรกคือห้อง **INTRODUCTION** สำคัญมาก เพราะจะเป็นประตูเปิดสู่ ความสนใจของผู้ชม สิ่งที่ควรนำมาเผยแพร่คือ ประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยา อันมีเรื่องราวที่ยาวนานถึง 417 ปี มีพระมหากษัตริย์ ถึง 33 พระองค์ อาจารย์ไปถึงวีรกรรมตลอดสมัย เพื่อสร้างให้อนุชนรุ่นหลัง เกิดความภูมิใจและหวงแหนในความเป็นชาติ และลักษณะเด่นของ อยุธยาคือ เป็นเมืองหลวงนับเป็น **HIGH LIGHT** ที่สำคัญสุด เพราะได้ทิ้งมรดกอัน ล้ำค่ามาได้มาจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นมรดกทางประเพณีวัฒนธรรม, ศิลปสถาปัตยกรรมทุก แขนง ตลอดจนความรุ่งเรืองทางศาสนา เพื่อชี้ให้ลูกหลานเห็นถึงความเป็นชาติและความ มั่งคั่งในอดีต ควรจัดแสดงการแนะนำโบราณสถานสำคัญ รวมถึงการทำหัตถกรรมพื้นบ้าน เพื่อ ส่งเสริมการท่องเที่ยวไปในตัว สรรววจพฤติกรรมของผู้เข้าชมทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

GROUP TOUR มีมากใหม่ ควรมีการ **PROMOTION** ซึ่งกันและกันระหว่าง พิพิธภัณฑ์สถานรวมถึงโบราณสถาน และศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านดังที่กล่าวแล้วข้างต้น โดยการใ้ **TECHNOLOGY** สมัยใหม่เข้าเร้าความสนใจ เช่น

การจัดแบบโบราณคดี ควรจัดร่วมกับ ประติมากรรมเครื่องถ้วยชาม เครื่องใช้ประจำวันต่าง ๆ พิธีกรรมทางศาสนา เงินตรา ชีวิตความเป็นอยู่ รวมไปถึง **TECHNOLOGY** ในสมัยนั้น ๆ

ระเบียบจัดแสดงในปัจจุบัน พร้อมทั้งศิลปโบราณวัตถุกลางแจ้งที่วัด ควรนำไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จัดแสดงในอาคารที่ปลอดภัยกว่านี้ ศิลปวัตถุที่เหลือจะเก็บไว้อย่างไร ที่ไหน ต้องจัดให้เป็นระเบียบเป็นหมวดหมู่ง่ายแก่การค้นคว้า เมื่อต้องการ

ถ้าเป็นไปได้ควรจัดสวนบริเวณ (คุณลักษณะสวนไทยในวัง) ต้นไม้ต่าง ๆ ที่นิยมปลูกในวัง งดการสัญจรภายในพระราชวังโดยเด็ดขาด ควรมีห้องน้ำภายในอาคารพิเศษ สำหรับแขกผู้ใหญ่ ที่เข้าเยี่ยมชมทำเป็นห้องรับรอง วิเคราะห์จำนวนบุคคลากรให้เหมาะสมกับโครงการที่ปรับปรุงแล้ว โดยคำนึงถึง จำนวนศิลปวัตถุ, จำนวนอาคาร ประกอบไปด้วย พนักงานประจำห้อง, ยาม, นำชม, ทะเบียน, ชุกรการ ฯลฯ

การจัดแสดง แสงธรรมชาติทำให้สีจืด พวก **ORGANIC MATERIAL**

ระบบปรับอากาศถ้าสามารถประหยัดได้ ไม่ควรใช้เพราะสิ้นเปลืองงบประมาณมาก **DESIGN** คุ้ม ชันใหม่ ให้เหมาะสมกับศิลปวัตถุ แต่ละชั้น แต่ละประเภท การจำหน่ายหนังสือและสิ่งของที่ระลึกประจำภูมิภาค เป็นรายได้ยี่งายก็ของ - พิพิธภัณฑ์ แต่ทรงราชการมีปัญหารื่องเงินมาก **MUSEUM SHOP** จำหน่ายหนังสือของพื้นถิ่นที่มีคุณภาพจากการเลือกสรรแล้ว **TASTE** ต้องดี ปัญหาสำคัญคือขาดคุณภาพจากปัจจุบัน **COUNTER** จำหน่ายบัตรและ **MUSEUM SHOP** ไม่เป็นสัดส่วน

ความปลอดภัยในพิพิธภัณฑ์สถานสำคัญมาก ปัจจุบันมีพิพิธภัณฑ์สถาน 30 กว่าแห่งทั่วประเทศ คังนั้นงบประมาณจึงไม่มีเพียงพอในการส่งเสริมความปลอดภัยมากนัก

การศึกษาโครงการ เปรียบเทียบ

- ลพบุรี ศิลปทวารวดี และภาคกลาง จากการจัดแสดงถ้วยชามแบบต่าง ๆ
- สังคโลก เครื่องถ้วย (สุโขทัย)
- ปราจีนบุรี ก้านเทคนิค เปิดได้ 2 ปีแล้ว ใช้แผ่นพลาสติกในการทำ

GUIDE LINE

หลังจากเสร็จโครงการแล้ว นำไปเสนอ ขอสขบฯ เซอร์ค่อนหน่วยงานเอกชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงโครงการจริงต่อไป

น.ส. อาน ประกอบ

- **AMERICAN ASSOCIATION MUSEUM**

- **MUSEUM UNESCO**

- งานศพ พระยาโบราณราชธานินทร์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อดคนวงศ์ที่ 2

ตำนานวังหน้า

วังหน้า คือพระราชวังอันเป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา เรียกในราชการว่า "พระราชวังบรมสถานมงคล" แต่คนทั้งหลายเรียกกันว่าวังหน้ามาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ถ้าจะค้นหาว่าเพราะเหตุใดจึงเรียกว่าวังหน้า ก็เหมือนจะอธิบายได้ไม่ยากเพราะตามศัพท์ความก็หมายความว่า วังที่อยู่ข้างหน้า คือหน้าของพระราชวังหลวง ตามแผนที่กรุงศรีอยุธยา วังจันทร์เกษมซึ่งเป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์ที่เสด็จออก อันเป็นคาน้ำหน้าของพระราชวังหลวงอยู่ในที่ซึ่งสมควร เรียกได้ว่าวังหน้าด้วยประการทั้งปวง แต่มีข้อประหลาดอยู่ที่ ๆ ประทับของพระมหากษัตริย์ ไม่ได้เรียกว่าวังหน้า แต่ในเมืองเราพม่าเรียกพระมหากษัตริย์ของเขาว่า "อินแซะมิน" ภาษาพม่า อิน แปลว่า "วัง แซะ แปลว่า "หน้า" มิน แปลว่า "ผู้เป็นเจ้า" รวมความว่าผู้เป็นเจ้าของวังหน้า ก็ตรงกับวังหน้าของเรา ยิ่งเหล่าเมืองประเทศราชข้างฝ่ายเหนือเช่นเมืองเชียงใหม่เป็นต้น เจ้าอุปราชเขาก็เรียกกันในพื้นเมืองว่า "เจ้าหอหน้า" มาแต่โบราณ เหตุใดจึงเรียกพ้องกันดังนี้ ก็เพราะว่าอุปราชจะว่าเพราะวังอุปราชเฝ้าอยู่ข้างหน้าวังหลวงเหมือนกันทั้งนั้นก็ไซ้ที่ เมื่อมาพิเคราะห์ดูตามหลักฐานในทางโบราณคดี เห็นว่าน่าจะเกิดขึ้นแต่ลักษณะพยูทโยธาแต่ศึกคำบรพพ์ ที่จักเป็นทัพหน้าและทัพหลวง พระมหากษัตริย์ยอมเสด็จเป็นทัพหลวง ผู้ที่รองพระมหากษัตริย์ถัดลงมา คือพระมหากษัตริย์ยอมเสด็จเป็นทัพหน้า ไปก่อนกองทัพหลวงเป็นประเพณี จึงเกิดเรียกพระมหากษัตริย์ว่าฝ่ายหน้า แล้วเลยเรียกที่ประทับของพระมหากษัตริย์ว่า วังฝ่ายหน้า และยอลงมาเป็นวังหน้าโดยสะดวกปาก เมื่อสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี มีตำแหน่งมหาอุปราช แต่ให้ไปครองเมืองศรีสัชนาลัย อันเป็นเมืองหน้าคาน้ำอยู่ข้างหน้าฝ่ายเหนือมาถึงสมัยแรกตั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี พระมหากษัตริย์ก็ไปครองเมืองลพบุรี อันเป็นเมืองหน้าคาน้ำทางฝ่ายเหนือ เมื่อขยายเขตกรุงศรีอยุธยาขึ้นไปจนได้ราชอาณาจักรของพระราชวังศรีพระร่วง ก็ให้พระมหากษัตริย์ขึ้นไปครองเมืองพิษณุโลก อันเป็นราชธานีเก่าเช่นหน้าคาน้ำทางฝ่ายเหนือ

วังหน้า ครังกรุงศรีอยุธยา

เรื่องราวอันเป็นมูลประวัติของวังหน้า ฟังมามีขึ้นในแผ่นดินสมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช

ครั้งนั้นสมเด็จพระนเรศวร เป็นพระมหาอุปราชเสด็จไปครองเมืองพิษณุโลก เสด็จลงมาเฝ้าสมเด็จพระชนกชนนียังกรุงศรีอยุธยาเนื่อง ๆ ความปรากฏในหนังสือพระราชพงศาวดาร (ฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม 1 หน้า 102) ว่าสมเด็จพระนเรศวรเสด็จลงมาประทับที่วังใหม่ ที่เรียกว่าวังใหม่นี้ พระยาโบราณราชธานินทร์ (พร เกษะคุปต์) เป็นผู้ได้สังเกตขึ้นก่อนว่า คือวังจันทร์ เกษมนั่นเองมีชื่อที่อื่น สมเด็จพระนเรศวรทรงสร้างขึ้นเป็นที่ประทับในกรุงศรีอยุธยาจึงเรียกว่าวังใหม่ ต่อมาถึงปีวอก พ.ศ. 2127 เมื่อสมเด็จพระนเรศวรประกาศอิสรภาพของเมืองไทย ไม่ยอมขึ้นเมืองหงสาวดีก็ออกไป ต้องเคียมต่อสุกี้หงสาวดีที่จะมาตีเมืองไทย สมเด็จพระนเรศวรทรงกวาดค้อนบุคนหัวเมืองฝ่ายเหนือลงมารวบรวมกันในกรุงศรีอยุธยา ให้เป็นที่มั่นต่อสุพม่าแต่แห่งเดียว จึงเสด็จลงมาประทับอยู่ที่วังจันทร์ เกษมแต่นั้นมา ข้าพเจ้าสันนิษฐานว่าเห็นจะเกิดเรียกวังจันทร์ เกษมว่า "วังฝ่ายหน้า" หรือ "วังหน้า" มาแต่สมัยนี้ เพราะพระเกียรติยศของสมเด็จพระนเรศวรนั้นประการ 1 เพราะวังจันทร์ เกษมเนือญอยู่ตรงคานหน้าของพระราชวังหลวงด้วยอีกประการ 1 แต่ความเข้าใจของคนทั้งหลายมายึดถือเอาความข้อหลังนี้เป็นเหตุที่เรียกว่าวังหน้า จึงเรียกวังหลังขึ้นอีกวังหนึ่งซึ่งไม่ปรากฏว่ามีในประเทศอื่น เพราะวังหลังในกรุงศรีอยุธยาสร้างขึ้นที่สวนหลวงเกษมทรงบริเวณโรงทหารทุกวันนี้ อยู่คานหลังพระราชวังหลวง ข้าพเจ้าเข้าใจว่า เห็นจะสร้างขึ้น เมื่อในแผ่นดินพระมหาธรรมราชาธิราชนั้นเหมือนกัน สร้างขึ้นให้เป็นที่ประทับของสมเด็จพระเอกาทศรถในเวลาทำสงครามต่อสุพม่า วังหลวงรักษาพระนครคานเหนือ วังหน้ารักษาพระนครคานตะวันออก วังหลังรักษาพระนครคานตะวันตก รักษาลงมาบรรจบกับวังหน้าข้างคานใต้ เพราะข้างคานใต้เป็นที่น้ำลึก ข้าศึกเข้ามายาก ไข้เรือกำปั่นรบป้องกันได้ถนัด จึงเกิดมีพระราชวังหลวงวังหน้า และวังหลังแต่นั้นมา

ครั้งพระมหาธรรมราชาธิราชสวรรคต สมเด็จพระนเรศวรเสด็จมานพิทพแล้วเสด็จประทับอยู่วังหน้าอีก 5 ปี จึงไปเฉลิมพระราชมณเฑียรที่พระราชวังหลวง เหตุที่เรียกเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วังหน้าในกรุงศรีอยุธยาว่า "วังจันทร์เกษม" จะเกิดขึ้นเมื่อโคข้าพเจ้ายังไม่ทราบ แต่เห็นมีเค้าเงื่อนอยู่ที่พระราชวังที่เมืองพิษณุโลกนั้นเรียกว่าวังจันทร์ แม้นทุกวันนี้ก็ยังมีในเมืองนั้นก็ยังทราบกันอยู่ บางทีจะเอานามวังจันทร์เคิมมาเรียกวังหน้าในกรุงศรีอยุธยา ในเวลาเมื่อสมเด็จพระนเรศวรประทับเมื่อผ่านพิภพแล้วก็เป็นที่ เพราะจะเรียกว่าพระราชวังหลวง ๆ ของเคิมก็มีอยู่ จะเรียกว่าวังหน้าก็มีใช่เป็นพื้นมหาอุปราชประทับ และบางทีจะเนื่องโดยเหตุอันเดียวกัน ในหนังสือพงศาวดาร เก่าจึงเรียกสมเด็จพระเอกาทศรถว่า พระเจ้าฝ่ายหน้า เพราะเสด็จอยู่วังหลังในเวลานั้น ความสันนิษฐานตามเรื่องปรากฏในพงศาวดารคงแสดงมานี้เป็นอักษรมติของข้าพเจ้า บางทีอาจจะผิดได้ เพราะฉะนั้นท่านทั้งหลายอย่างพึงถือเอาเป็นหลักฐานไปที่เกี่ยว

เมื่อสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเสด็จไปอยู่พระราชวังหลวงแล้ว เข้าใจว่า สมเด็จพระเอกาทศรถเห็นจะเสด็จไปประทับอยู่ที่วังจันทร์เกษม เพราะเป็นที่สำคัญในการรักษาพระนคร และสมเด็จพระนเรศวรนั้นหาไม่พระราชโอรสไม่ ครั้นถึงแผ่นดินสมเด็จพระเอกาทศรถมีเจ้าฟ้าราชโอรส 2 พระองค์ เจ้าฟ้าสุทัศน์พระองค์ใหญ่ได้เป็นพระมหาอุปราชของเสด็จอยู่วังจันทร์เกษม เจ้าฟ้าศรีเสาวภักย์พระองค์น้อย เห็นจะประทับอยู่วังหลัง ต่อมาถึงแผ่นดินพระเจ้าทรงธรรม (ในจดหมายเหตุของฮอลันดากว่า) มีน้องยาเธอพระองค์ 1 แต่ไม่ได้เป็นพระมหาอุปราช จะประทับอยู่ที่ไหนไม่มีเค้าเงื่อนที่จะรู้ได้ ส่วนพระเจ้าลูกเธอเวลาเมื่อพระเจ้าทรงธรรมสวรรคตแล้วยังทรงพระเยาว์ เข้าใจว่าประทับอยู่ในพระราชวังหลวงทั้งนั้น แผ่นดินพระเจ้าทรงธรรมวังหน้าจึงว่างตลอดทั้งรัชกาล ถึงแผ่นดินพระเจ้าปราสาททองมีพระเจ้าน้องยาเธอพระองค์ 1 ทรงตั้งให้เป็นพระศรีสุธรรมราชา ปรากฏว่าพระราชทานบ้านหลวงที่ตำบลข้างวัดสุทธาวาสให้เป็นวัง ส่วนพระเจ้าลูกเธอกล้วนยังทรงพระเยาว์เสด็จอยู่ในพระราชวังหลวงทั้งนั้น วังหน้าจึงว่างมาอีกรัชกาลหนึ่ง เพราะไม่ได้ทรงตั้งพระมหาอุปราช จนเมื่อจะสวรรคตจึงมอบเวนราชสมบัติพระราชทานแก่เจ้าฟ้าไชย (เพชรบุรี) พระราชโอรสพระองค์ใหญ่ เจ้าฟ้าไชยครองราชสมบัติอยู่ได้ 9 เดือน สมเด็จพระนารายณ์ราชอนุชาที่ลอบหนีออกจากพระราชวังหลวง ไปคบคิดกับพระศรีสุธรรมราชาพระเจ้าอา ซึ่งราชสมบัติได้จากเจ้าฟ้าไชย พระศรีสุธรรมราชาขึ้นครองราชสมบัติ ทรงตั้งสมเด็จพระนารายณ์ราชภาคินัยเป็นพระมหาอุปราช เสด็จไปประทับอยู่วังหน้าตามตำแหน่ง ต่อมาไม่ช้าก็

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เกือบพุ่งกับพระศรีสุธรรมราชาธิราช เมื่อสมเด็จพระนารายณ์ไคราชสมบัติแล้ว เสด็จประทับอยู่ที่วังหน้าต่อมาอีกหลายปี บางที่จะเรียกว่า "พระราชวังบวรสถานมงคล" ชั้นในตอนนี้ โดยเหตุสมเด็จพระนารายณ์มีชัยไคราชสมบัติเพราะอาศัยวังหน้าเป็นที่มั่นก็เป็นได้ ต่อมาเมื่อโปรกให้หรือพระที่นั่งเบญจรัตนมหาปราสาทในพระราชวังหลวงลงทำใหม่ เปลี่ยนนามเป็นพระที่นั่งสุริยาสน์อมรินทร์แล้ว⁽¹⁾ จึงเสด็จไปเฉลิมพระราชมนเทียรในพระราชวังหลวง พระราชทานวังหลังให้พระไครภวนาทิตยวงศ์น้องยาเขอประทับอยู่ เมื่อสำเร็จโทษพระไครภวนาทิตยวงศ์แล้ว พระราชทานให้เจ้าฟ้าอภัยทศน้องยาเขออีกพระองค์ 1 เสด็จอยู่⁽²⁾ ที่วังหน้านั้น ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเสด็จไปประทับในพระราชวังหลวง แล้วก็ว่างมา ค้วยไม้ไค้ทรงตั้งเจ้านายพระองค์ใดเป็นพระมหากษัตริย์จนตลอดรัชกาล

ความปรากฏในหนังสือพระราชพงศาวดารว่า มีแบบแผนในราชประเพณีตั้งขึ้นใหม่เมื่อในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์อย่างหนึ่ง ซึ่งเรียกกันต่อมาว่า "ตั้งกรมเจ้านาย" แต่เดิมมาชคตียศซึ่งสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินทรงตั้งเจ้านายเป็นตำแหน่งเฉพาะพระองค์ เช่น เป็นพระราเมศวร พระบรมราชา พระอินทราชา พระอาทิตย์วงศ์ ส่วนพระองค์หญิงก็มีพระนามปรากฏเป็น พระสุริโยทัย พระวิสุทธิกษัตริย์เป็นต้น ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มีเหตุเป็นอริกับพระเจ้าน้องยาเขอ จึงไม้ไค้ทรงสถาปนาชคตียศพระองค์หนึ่งพระองค์ใด พระราชโอรสก็ไม่มี (มีจดหมายเหตุฝรั่งกล่าวว่ เมื่อพระอัครมเหสีทิวงคต สมเด็จพระนารายณ์มีพระราชประสงค์จะให้ข้าราชการในพระมเหสีคงอยู่แก่เจ้าฟ้าราชชคตา) จึงโปรกให้รวบรวมข้าราชการจักตั้งขึ้นเป็นกรม ๆ หนึ่ง เจ้ากรมเป็นที่หลวงโยธาเทพ ให้ขึ้นอยู่ใน

(1) พระที่นั่งเบญจรัตน ๑ มีชื่อในหนังสือพระราชพงศาวดาร จนแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าปราสาททองแล้วเงียมหายไป สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงทรงพระราชดำริว่าจะ เป็นชื่อเกาของพระที่นั่งสุริยาสน์อมรินทร์นั้นเองพิเคราะห์ที่คู่มือที่ถกก็เป็นของชั้นแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ และปรากฏในหนังสือพระราชพงศาวดาร ว่าตั้งพระบรมศพสมเด็จพระนารายณ์ที่พระที่นั่งสุริยาสน์อมรินทร์ จึงรูไค้ว่าหรือพระที่นั่งเบญจรัตนสร้างใหม่ในแผ่นดินนั้น

(2) ในหนังสือพระราชพงศาวดารว่า เจ้าฟ้าอภัยทศ เป็นพระราชโอรสสมเด็จพระนารายณ์นั้นไปสมเด็จพระนารายณ์มีแต่พระราชชคตา พระราชบุตรหาไม้

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสุทิวาธิราชธิดา และให้จัดตั้งอีกกรมหนึ่ง เจ้ากรมเป็นที่หลวงโยธาทิพ ให้ขึ้นอยู่ในสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าศรีสุพรรณอย่างเดียวกัน เจ้าฟ้าทั้ง 2 พระองค์นั้นจึงปรากฏพระนามตามกรมว่า เจ้าฟ้ากรมหลวงโยธาเทพพระองค์ 1 เจ้าฟ้ากรมหลวงโยธาทิพพระองค์ 1 เป็นปฐมเหตุที่จะมีเจ้านายต่างกรมสืบมาจนทุกวันนี้

เมื่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเสด็จสวรรคต ราชสมบัติโคกแก้วพระเพทราชาทรงตั้งหลวงสรศักดิ์ราชโอรสเป็นพระมหากษัตริย์ให้เสด็จอยู่วังหน้าตามตำแหน่ง และตั้งนายจมหขประสิทธิ์ผู้มีคุณความชอบช่วยให้อาณาประชาราษฎร์ขึ้นเป็นเจ้าอีกพระองค์ 1 พระราชทานวังหลังให้เป็นที่ประทับ แล้วจึงให้บุญฤทธินามเรียกสังกัดวังหน้าว่ากรมพระราชวังบวรสถานมงคลและให้เรียกสังกัดวังหลังว่า กรมพระราชวังบวรสถานพิมุข ตามแบบกรมหลวงโยธาทิพและกรมหลวงโยธาเทพ ซึ่งโคกตั้งขึ้นเมื่อในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชนั้น เข้าใจว่าวังหลังจะโคกชื่อว่า พระราชวังบวรสถานพิมุข มีมาแต่ครั้งนั้น แต่ที่คนเรียกพระองค์พระมหากษัตริย์ว่า วังหน้าก็ หรือกรมพระราชวังบวร ฯลฯ ก็คือ เป็นแต่เรียกกันตามสะดวกปากเหมือนอย่างเรียกเจ้านายในกรุงรัตนโกสินทร์นี้ว่า วังบูรพา และกรมอื่น ๆ เช่น กรมพระพิพิธเป็นต้นในทุกวันนี้ ที่จริงในทางภาษาไม่เป็น ชื่อเอกชน แต่ก่อนเขาจึงเติมคำ "พระเจ้า" หรือ "เจ้า" หรือ "เสด็จ" เข้าข้างหน้า ยังใช้ในราชการ มาจนในรัชกาลที่ 3 กรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อไทยทำหนังสือกับอังกฤษยังเขียนในบันทึกว่า "ทำค่อนหน้าพระที่นั่งเจ้ากรมหมื่นสุรินทรรักษ์" ดังนี้ ถึงแผ่นดินพระเจ้าเสือทรงตั้งสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าเพชร พระองค์ใหญ่เป็นพระมหากษัตริย์กรมพระราชวังบวรสถานมงคล เสด็จประทับที่วังหน้าตามตำแหน่งสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพรพระองค์น้อย ทรงตั้งเป็นพระบัณฑูรน้อย ท่านองจะเป็นเพราะทรงรังเกียจตำแหน่งกรมพระราชวังหลังด้วยเมื่อตั้งนายจมหขประสิทธิ์ เป็นอยู่ได้ไม่ยืดยาวต้องสำเร็จโทษ หรือจะยกย่องพระยศให้สูงขึ้นเสมอกับพระมหากษัตริย์อย่างใดอย่างหนึ่งนี้ แต่พระบัณฑูรน้อยจะเสด็จประทับวังไทน์ และข้าราชการในสังกัดกรมพระบัณฑูรน้อยจะมีธรรมเนียมและนามขนานอย่างไรหาปรากฏไม่

เมื่อพระมหากษัตริย์ คือพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศเสด็จย้ายนิพพาน ทำพระราชพิธีปราบคาถาที่วังหน้า แล้วเสด็จประทับอยู่ที่วังหน้าต่อมาอีก 14 ปี มีโคกเสด็จไปประทับ

อยู่พระราชวังหลวง ถ้าเวลามีการพระราชพิธีก็เสด็จไปเฉพะงาน สิ้นงานแล้วก็เสด็จกลับไปวังจันทร์เกษม (ความที่กล่าวข้อนี้ จะเห็นได้ในจดหมายเหตุ งานพระศพเจ้าฟ้ากรมหลวงโยธาเทพ ซึ่งหอพระสมุดฯ พิมพ์แล้วนั้น) และตำแหน่งพระมหากษัตริย์ก็ไม่ได้ทรงตั้งพลอยให้ว่างอยู่ถึง 10 ปี ชะรอยจะซัดข้องในพระราชหฤทัยที่จะเลือกในระหว่างเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์ซึ่งเป็นพระราชโอรสพระองค์ใหญ่ กับพระเจ้าหลานเธอเจ้าฟ้ากรมขุนสุเรนทรพิทักษ์ซึ่งมีความชอบไม่แย้งซึ่งราชสมบัติเมื่อเวลามีโอกาสนั้น จึงเป็นเหตุโปรดให้ตั้งกรมเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์ พระราชโอรสพระองค์ใหญ่เป็นกรมขุนเสนาพิทักษ์มาจนถึงปีระกา พ.ศ. 2284 (ครั้นเจ้าฟ้ากรมขุนสุเรนทรพิทักษ์สิ้นพระชนม์) จึงได้พระราชทานอุปราชภิเษกเจ้าฟ้ากรมขุนเสนาพิทักษ์เป็นพระมหากษัตริย์กรมพระราชวังบวรสถานมงคล แต่เสด็จอยู่ในพระราชวังหลวง เพราะสมเด็จพระราชบิดาเสด็จประทับอยู่ที่วังหน้า ครั้นปีชวด พ.ศ. 2287 เกิดเพลิงในวังหน้า พระราชมนเทียรไฟไหม้เสียเป็นอันมาก พระเจ้าบรมโกษจึงเสด็จมาอยู่พระราชวังหลวงประทับที่พระที่นั่งบรรยงก์รัตนาสน์ เหาพระที่นั่งทรงปืนข้างท้ายวังเป็นที่เสด็จออก ครั้นปลูกสร้างพระราชมนเทียรใหม่ในวังหน้า แล้วจึงโปรดให้พระมหากษัตริย์เสด็จไปอยู่วังหน้าตามตำแหน่งกรมพระราชวังบวรสถานมงคล กรมพระราชวังบวรมหาเสนาพิทักษ์เป็นพระมหากษัตริย์อยู่ 14 ปี มีความนึกต้องรับพระราชอาญา เลยทิวงคคในระหว่างโทษ วังจันทร์เกษมก็ว่างแต่เนิ่นมาจนตลอดสมัยครั้งกรุงศรีอยุธยา

เรื่องตำนานวังหน้าครั้งกรุงศรีอยุธยา ถ้ากล่าวแต่เนื้อความโดยสังเขป ก็คือวังหน้าแรกมีขึ้นในแผ่นดินสมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช เมื่อราวปีวอก พ.ศ. 2115 เข้าใจว่าแรกเรียกจ้าวังจันทร์เกษมนั้นในแผ่นดินสมเด็จพระนเรศวรมหาราช แล้วมาเรียกว่าพระราชวังบวรสถานมงคลเมื่อในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช วังหน้าได้เป็นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน 3 ครั้ง คือในแผ่นดินสมเด็จพระนเรศวรมหาราชครั้ง 1 แผ่นดินพระนารายณ์มหาราชครั้งที่ 1 แผ่นดินพระเจ้าบรมโกษครั้งที่ 1 พระมหากษัตริย์ที่ได้เสด็จประทับที่วังจันทร์เกษมมี 8 พระองค์ คือสมเด็จพระนเรศวรพระองค์ 1 สมเด็จพระเอกาทศรถพระองค์ 1 เจ้าฟ้าสุทัศน์พระองค์ 1 สมเด็จพระนารายณ์พระองค์ 1 พระเจ้าเสือ (เป็นแรกที่ปรากฏพระนามว่า กรมพระราชวังบวรสถานมงคล) พระองค์ 1 พระเจ้าท้ายสระ พระองค์ 1 พระเจ้าบรมโกษพระองค์ 1 กรมพระราชวังบวรมหาเสนาพิทักษ์ (เป็นที่สุดท้าย)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พระองค์ 1

พระราชมนเทียรสถานที่ต่าง ๆ ในวังจันทร์เกษม ซึ่งเป็นของเก่าสร้างแต่ครั้งสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เห็นจะเป็นอันครายสูญไปเสียเมื่อไฟไหม้ในแผ่นดิน พระเจ้าบรมโกศโดยมาก ที่สร้างใหม่ขึ้นหลังสำหรับการพระราชวังบวรมหาเสนาพิทักษ์ เข้าใจว่าเห็นจะทำแต่เป็นสถานประมาณพอเสด็จอยู่ได้ หมกจนถึงยามมาแต่ครั้งนั้นขึ้นหนึ่งแล้ว ครั้นเสียกรุงศรีอยุธยา วังจันทร์เกษมเป็นที่ตั้งร้างทรุคโทรมมาอีกกว่า 80 ปี ทั้งเรือเอาอิฐมาสร้างกำแพงพระนครรัตนโกสินทร์ เมื่อในรัชกาลที่ 1 และเรือเอามาสร้างพระอารามเมื่อในรัชกาลที่ 3 เสียเป็นอันมาก พึงมาสถาปนาเป็นพระราชวังขึ้นอีกเมื่อในรัชกาลที่ 4 เพราะฉะนั้นแผนที่เดิมจะเป็นอย่างไรจึงทราบไม่ได้ที่เคียว สิ่งสร้างในวังจันทร์เกษม เมื่อในรัชกาลที่ 4 ที่ทราบว่าสร้างตามแนวรากของโบราณมีแต่พระที่นั่งพิมานรักษาอันเป็นที่ว่าการมณฑลอยุธยาอยู่บัดนี้แห่ง 1 พระที่นั่งพิไลยศักดิ์ลักษณะ (หอสูง) อีกแห่ง 1 พระยาโบราณราชธานินทร์ชุกพบบแนวพระราชมนเทียรอยู่ตรงโรงเรียนช่างหลังวังจันทร์เกษมอีก 1 กับฐานระตึกน้ำยังอยู่ที่ริมเขื่อนตรงมุมวังข้างใต้ก็เป็นของกรุงศรีอยุธยาอีกอย่าง 1 แต่เลากันมาว่าเขตวังหน้าเดิมกว้างกว่าแนวกำแพงวังเคียวนี้มาก วัดเสนาสนารम्म (แต่ก่อนเรียกว่าวัดเสือ) วัดขมิ้น (อยู่ในบริเวณเรือนจำใหม่) 2 วัดนี้อยู่ในเขตวัง ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นวัดไม่มีพระสงฆ์ เรื่องตำนานวังหน้าครั้งกรุงศรีอยุธยามีเนื้อความตามที่ได้ทราบดังกล่าวนานี้ คอมาในครั้งกรุงธนบุรี ไม่มีพระมหากษัตริย์ ในกรุงธนบุรีจึงมีได้มีวังหน้า

(เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ โดยเรียงลำดับเป็นตัวเลขตามข้อมูล ที่ได้รับ)

- ∴ ประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยา
 - ∴ แผนผังการท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 - ∴ คำปรึกษาในการเดินทาง
 - ∴ แหล่งศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน
 - ∴ แผนภาพเร้าความสนใจของโบราณสถาน และแหล่งท่องเที่ยว
 - ∴ ศิลปกรรมชิ้นเลิศที่หาดูไยยากในโบราณสถานแต่ละแห่ง
 - ∴ กลุ่มของโบราณสถาน และแหล่งท่องเที่ยว ตามทางสัญจร
 - ∴ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
13. ทราบมาก่อนหรือไม่ว่า ภายในพิพิธภัณฑ์ ๆ แห่งนี้มีอะไรน่าสนใจ
- ∴ ทราบ
 - ∴ ไม่ทราบ
14. จุดประสงค์ของการเข้าชม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ∴ สนุกเพลิดเพลิน
 - ∴ ทศนศึกษา
 - ∴ เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับศิลปวัตถุ
 - ∴ ศึกษาวิจัยหาข้อมูลศิลปโบราณวัตถุ
 - ∴ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
15. สิ่งดึงดูดความสนใจให้เข้าชม (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ∴ เป็นโบราณสถาน
 - ∴ สถาปัตยกรรม
 - ∴ การจัดแสดง
 - ∴ ศิลปโบราณวัตถุ
 - ∴ นิทรรศการพิเศษ
 - ∴ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

16. ให้อายละเอียดเกี่ยวกับการจัดแสดงในปัจจุบัน (โดยการชี้เครื่องหมายถูกลงในช่อง)

1. หมายถึง คีมาก 2. หมายถึง ปานกลาง 3. หมายถึง ต้องปรับปรุง

ที่	การจักแสดง	1.	2.	3.
1.	คุณค่าของโบราณสถาน			
2.	คุณค่าของโบราณศิลปวัตถุ			
3.	การลำดับเรื่องราวจักแสดง			
4.	ความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องราว			
5.	เทคนิคการจักแสดง			
6.	จุดดึงดูดความสนใจ			
7.	ระบบทางสัญจร			
8.	ส่วนจำหน่ายบัตร			
9.	ส่วนจำหน่ายของที่ระลึก, หนังสือ			
10.	ห้องน้ำ ห้องส้วม			
11.	ความรู้ที่ได้รับ			
12.	ส่วนบริการด้านการศึกษา			
13.	การนำชม			
14.	การประชาสัมพันธ์ภายในพิพิธภัณฑ์เอง			
15.	การประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา			

17. โปรดระบุความต้องการของท่านที่มีต่อพิพิธภัณฑ์สถานฯ แห่งนี้

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

18. ท่านคิดว่า จะเข้าชมพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ อีกหรือไม่

∴∴∴ เข้าชม

∴∴∴ ไม่เข้าชม

โปรดระบุเหตุผล.....

.....
.....

19. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทรเกษม ควรมีบทบาทในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา หรือไม่

∴∴∴ ควรมี

∴∴∴ ไม่ควรมี

โปรดระบุเหตุผล.....

.....
.....

20. จากข้อ 19 ถ้าเลือกข้อแรก ควรที่จะนำประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยามาเสนอควยหรือไม่

∴∴∴ ควร

∴∴∴ ไม่ควร

โปรดระบุเหตุผล.....

.....
.....

000000000000000000 000000000000000000 000000000000000000 0000

วันที่.....ที่.....เดือน.....พ.ศ. 2530

จุดสัมภาษณ์.....

ชื่อผู้สัมภาษณ์.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ที่กรุณาให้สัมภาษณ์ และตอบแบบสอบถาม

นาย ชนศักดิ์ ศรีครุฑ

16 ธันวาคม 2529

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

PROJECT : THESIS FOR INTERIOR DESIGN DEVELOPMENT OF THE CHANKASEM PALACE
 BY : MR. TANASAK SRIKROOT CLASS 5
 : KING MONGKUT INSTITUTE OF TECHNOLOGY
 : FACULTY OF INDUSTRIAL EDUCATION & SCIENCE
 : DEPARTMENT OF INTERIORARCHITECTURE

SUBJECT : QUESTIONNAIRE RESPONDENTS IN THE CHANKASEM PALACE

1. Country of Residence..... Nationality.....

2. Sex ::: Male ::: Female

3. Age group

 ::: Below 15 years ::: 26 - 35 years ::: 46-60 years
 ::: 15 - 25 years ::: 36 - 45 yeras ::: 60 and above

4. Education background.

 ::: Primary level ::: University
 ::: Secondary level ::: Post - graduate
 ::: Vocational / Technical ::: Other (specific)

5. Occupation.

 ::: Professional ::: Administrative of Managerial
 ::: Saleman, Clerical employee or Commercial employee
 ::: Production or Service worker
 ::: Agricultural worker
 ::: Government or Military employee
 ::: House wife of Unpaid family worker
 ::: Retired of Unemployee
 ::: Student
 ::: Other (specific)

6. What is you approximate mouthly or annually income ?

 mouthly (us \$).....annually (us \$).....
 National currency.....Amount.....

7. Theday when you check this questionnaire.

 ::: holiday (say & sun) ::: other days

8. Have you ever visited this Palace before ?

 ::: Yes ::: No
 if yes this is your ::: 2nd ::: 3rd ::: 4th ::: 5th visit

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้สำหรับใช้ภายในเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

9. Are you travelling alone or group tour ?

- alone large group small group with family
 other (specific).....

10. What is your mode of transportations ?

- Private car Rented car train
 Bus Hired car of taxi Tour bus/chartered bus
 Cruise Other (specific).....

11. This your visit you have introduced by.

- Tourism Authority of Thailand
 Tourism Center of Ayutthaya
 The First Fine arts Agency
 Tour agency in Bangkok
 Tour agency in your country
 Other (specific)

12. Your choice in 11, agency give your. (can check more than one)

- History of Ayutthaya
 Map of Ayutthaya
 Communication
 Handicrafts
 Transparency of ruins interesting focus
 Master piece of Arts in each place
 Ruins group and travelling line
 Other (specific).....

13. Do you know about interesting focus of interior in this museum before ?

- Yes No

14. What is the purpose of your visit ? (can check more than one)

- enjoyment visul education
 works of art works of art educational research
 other (specific).....

15. What motivated you to visit this palace ? (can check more than one)

- Ruins Architecture Exhibition
 Ancient works of art Changing exhibition
 Other (specific).....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้เผยแพร่ข้อมูลด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

16. Please circle the number next to those which most closely describe your own impressions about this museum.

1 = very good

2 = good

3 = poor

no	Exhibition	1	2	3
1.	value of ruins.....			
2.	value of ancient works of art.....			
3.	matter of exhibition order.....			
4.	interaction matter.....			
5.	exhibition technic.....			
6.	focus of interest.....			
7.	circulation.....			
8.	information desk , ticket.....			
9.	museum shop.....			
10.	toilet.....			
11.	instructional presentation.....			
12.	educational service.....			
13.	conducted tour.....			
14.	information in the museum self.....			
15.	information for tour promotion in Ayutthaya.....			

17. Your need for this museum.

.....

18. You will visit this museum again.

☐☐☐ Yes

☐☐☐ No

Because.....

19. This National Museum ought to information for tour promotion in Ayutthaya.

☐☐☐ Yes

☐☐☐ no

20. From 19, if Yes history of Ayutthaya will be presentation with,

☐☐☐ Yes

☐☐☐ No

Because.....

THANK YOU VERY MUCH FOR THIS INTERVIEW AND QUESTIONNAIRE

DAY..... DATE..... MOUTH..... 1987.

INTERVIEW AND QUESTIONNAIRE AT.....

INTERVIEWER.....